

Försvarshögskolan

Salafism och salafistisk jihadism 2.0

Påverkan mot och utmaningar för det svenska
demokratiska samhället

Redaktörer:
Magnus Ranstorp
Linda Ahlerup

Salafism och salafistisk jihadism 2.0

Påverkan mot och utmaningar för det svenska demokratiska samhället

Redaktörer:
Magnus Ranstorp
Linda Ahlerup

Centrum för totalförsvaret och samhällets säkerhet (CTSS) samlar hela Försvarshögskolans kompetens och möter samhällets kunskapsbehov inom totalförsvaret och samhällets säkerhet. Våra kunskapsområden terrorism, totalförsvaret, informationssäkerhet och krisberedskap bygger på forskning och beprövad erfarenhet.

Uppdraget gavs ursprungligen av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), men har därefter tagits över av Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF).

Arbetet med projektet har involverat både nationella- samt internationella analytiker och forskare. I relation till svenska aktörer har projektet bland annat skett i samverkan med Malmö- och Lunds Universitet, samt med stöd från Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).

Sammanfattning

De senaste åren har de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna fått allt större uppmärksamhet – både när det gäller specifika händelser samt nyhetsrapportering, och framför allt i relation till kollapsen av IS så kallade kalifat, samt problematiken kring IS-återvändare. Även terrorattentatet på Drottninggatan i Stockholm i april 2017 utgjorde en bidragande faktor och kan även betraktas som en brytpunkt, då hotet från våldsbejakande extremism och terrorism för första gången blev greppbart för en stor del av den svenska allmänheten.

Det är dock inte bara extrema våldsdåd som utmanar den svenska säkerheten. De salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna utgör ett antal utmaningar för det svenska demokratiska samhället och innefattar allt från radikaliserings- och rekryteringsinom digitala miljöer, begränsningar av andra individers mänskliga fri- och rättigheter, otillbörlig påverkan mot myndighets- och kommunanställda, isolering av barn och ungdomar genom utbildningsplattformar med kopplingar till salafism, samt både legitim- och illegitim finansiering av salafistiska miljöers verksamhet – vilket stundtals även omfattar utländsk finansiering. Detta projekt tar ett helhetsgrepp kring ett flertal av dessa frågor, i syfte att bidra till grundläggande kunskap om en av de utmaningar som det svenska demokratiska samhället står inför.

Försvvarshögskolan har tidigare genomfört ett antal studier om den salafistiska- och salafist-jihadistiska miljön i Sverige. 2017 utkom exempelvis en rapport om IS-resenärer, baserad på aggregerad data från Säkerhetspolisen. Samma år publicerades även en studie på uppdrag åt Finansinspektionen om finansiella aktiviteter kopplade till personer från Sverige och Danmark som anslutit sig till terrorgrupper i Syrien och Irak. 2018 togs ett större helhetsgrepp om den salafistiska miljön i Sverige då en större rapport med titeln *Mellan salafism och salafistisk jihadism: Påverkan mot och utmaningar för det svenska samhället* publicerades. Denna rapport – *Salafism och salafistisk jihadism 2.0: Påverkan mot och utmaningar för det svenska demokratiska samhället* – är en uppföljning och fördjupning av tidigare projekt om salafism och salafistisk jihadism. Projektet omfattar ett antal olika delprojekt, som har författats av forskare och analytiker på Försvvarshögskolan, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Lunds- och Malmö Universitet. I ett delprojekt engagerades även framstående experter samt nationella- och internationella forskare.

Det första delprojektet berör salafism, salafistisk jihadism och den digitala arenan och undersöker bland annat aspekter som hur svenska salafister, salafist-jihadister och tillhörande supporternätverk använder sig av sociala medier; vilka narrativ som sprids; vilka sociala mediestrategier som använts av den svenska miljöns danska motsvarighet; vilken roll kvinnliga IS-supporters spelar i spridningen av officiell och inofficiell IS-propaganda i Sverige samt internationellt; hur salafist-jihadistiska narrativ konstrueras i relation till genus, samt; hur IS aktiviteter och påverkanskampanjer online kan förstås i relation till händelser på den fysiska arenan. Detta delprojekt är utformat som en antologi, där det fullständiga manuskriptet kommer att publiceras i bokform under sommaren 2022, samt utgöra en del av Routledges bokserie om terrorism och politiskt våld. I denna rapport presenteras utvalda resultat från detta delprojekt, och det framhålls exempelvis att den digitala sfärens betydelse för de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna inte nog kan understrykas – både nationellt och internationellt. Det påvisas även att ett antal svenska salafist-jihadister kontinuerligt har utgjort en del av den globala

salafist-jihadistiska rörelsen, och att dessa individer stundtals även har haft framstående roller inom det så kallade digitala jihad.

Resultaten som presenteras och analyseras i kapitel tre baseras på två olika delprojekt, som syftar till att (1) identifiera olika metoder för salafistisk- och salafist-jihadistisk påverkan på lokal nivå, samt (2) identifiera myndigheters uppfattning av salafismens och salafism-jihadismens närvaro och påverkan på lokalsamhället. Kapitlet redogör för den lokala lägesbilden samt påverkan i tre svenska städer – Borås, Gävle och Göteborg – och beskriver även hur de radikala miljöerna i dessa tre städer har utvecklats under de senaste åren. Det går exempelvis att konstatera att de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna har blivit allt mindre synliga. Detta går bland annat att härleda till brottsbekämpande myndigheters offensiv mot finansiering, Säkerhetspolisens omhändertagande av ett antal centrala individer inom ramen för LSU, kommuner och myndigheters ökade fokus på skolverksamhet med kopplingar till salafistiska miljöer, samt att miljöerna i allt större utsträckning har uppmärksammats medialt. Därutöver har miljöerna själva anpassat sig efter deras möjligheter att verka. Ytterligare en betydande faktor har varit IS nederlag, vilket har minskat det öppna stödet för den salafist-jihadistiska ideologin.

Vidare går det i hög grad att identifiera en strategiförändring inom de våldsbejakande miljöerna, där man till stor del har gått ifrån våldsfrämjande metoder och i allt större utsträckning använder sig av demokratiska medel och möjligheter för att främja sina syften och mål. Graden av organisationsförmåga, entreprenörskap, och kreativ anpassningsförmåga är också anmärkningsvärt hög inom de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna. En oroande utveckling är även att salafistiska- och salafist-jihadistiska individer har börjat söka sig in i myndigheter och kommun, vilket i sin tur kan användas som en metod för att utöva påverkan inifrån. Ett stort problem är även miljöernas exploatering av förenings- och organisationsverksamhet, där sådan verksamhet både används för att generera offentliga medel samt för att utöva påverkan.

Det är också uppenbart att skapandet av institutionella plattformar i form av skolverksamhet har varit en prioriterad fråga inom salafistiska miljöer. Allt eftersom Skolinspektionen tillsammans med andra myndigheter och kommuner har riktat fokus mot missförhållandena på skolorna, samt även har fokuserat på frågan kring huvudmannens lämplighet, har de salafistiska miljöerna dock adapterat och i allt större utsträckning flyttat ner verksamheten – från grundskola och förskola till dagbarnvårdsverksamhet – där möjligheterna till regleringar är betydligt mer begränsade. Även om de våldsbejakande miljöerna har blivit mindre synliga är det även tydligt i samtliga studerade städer att de salafistiska miljöernas normer och värderingar fortfarande översätts i beteenden som ger en stor påverkan lokalt, inte minst i form av kontroll och begränsningar av flickors och kvinnors frihet, val och möjligheter.

Det fjärde kapitlet har författats av Jesper Falkheimer vid Lunds Universitet och baseras på ett delprojekt som fokuserar på salafist-jihadistisk påverkan på skolungdomar i Sverige. Kapitlet ger dels en översikt över tidigare forskning kring radikaliserings och informationspåverkan i relation till unga människor, med ett särskilt fokus på skolans roll och betydelse som arena, samt presenterar dels resultatet av ett antal kvalitativa intervjuer som genomförts med lärare och sakkunniga i syfte att bidra med kunskap kring hur skola och angränsande myndigheter kan motverka radikaliserings och salafist-jihadistisk extremism.

Det konstateras bland annat att den bild som ges av både de lärare och säkerhetssamordnare som har intervjuats är tydlig: utvecklingen går åt fel håll och risken för radikaliseringsökning ökar. Samtidigt påvisar kapitlet att skolpersonal har ytterst begränsade möjligheter att agera när de upplever tecken på radikaliseringsökning hos enskilda elever. Det konstateras dock att skolan är en viktig arena för förebyggande insatser mot våldsbejakande extremism. De lärare som har intervjuats är också tydliga med att aktiv och kritisk dialog är rätt strategi ur ett förebyggande syfte. Det påvisas exempelvis att klassrummen är viktiga arenor för kritisk diskussion – som sällan kan ske utanför. Det betonas även att det är av yttersta vikt att lärare är pålästa kring exempelvis religion, och att man vågar lyfta upp frågor som kan uppfattas som kontroversiella av vissa elever. Därför krävs också mer utbildning av lärare i förhållande till exempelvis just salafism och salafistisk jihadism.

Det femte kapitlet har författats av Magnus Normark vid FOI, och presenterar resultaten från ett delprojekt som syftar till att belysa hur institutioner med kopplingar till den salafistiska miljön i Sverige genererar finansiella inkomster – med ett särskilt fokus på insamlingar av bidrag från utländska finansiärer. Kapitlet beskriver bland annat ett antal svenska institutioner med olika former av kopplingar till salafistiska miljöer som mellan år 2002-2018 har erhållit finansiellt stöd från finansiärer baserade i Qatar, samt analyserar även potentiella effekter av och utmaningar med sådan finansiering. Sådant finansiellt stöd kan exempelvis innebära att utländska aktörer med ambitioner och intressen att sprida en strikt konservativ tolkning av islam erhåller någon grad av inflytande avseende den svenska organisationens grundläggande förutsättningar och inriktning av dess verksamhet. Detta kan bland annat manifesteras genom att finansiären erhåller ordförandeposter i organisationens styrelse, mandat att tillsätta styrelsens medlemmar, eller på annat sätt prägla vilken information som sprids och den utbildningsverksamhet som bedrivs i Sverige. Ett flertal av de organisationer som studeras inom delprojektet har exempelvis bedrivit någon form av verksamhet som präglas av den salafistiska tolkningen av islam samt bidragit till segregation och anti-demokratiska- och exkluderande narrativ på lokal nivå.

Utifrån tillgängliga transaktionsdata över Eid Charitys donationer till Europa under tidsperioden januari 2006 till augusti 2019 går det exempelvis att konstatera att svenska organisationer återfinns som ett av de tre länder som erhållit flest bidrag samt några av de största enskilda transaktionsbeloppen. Endast Storbritannien och Kosovo har erhållit mer omfattande donationer från Eid Charity under denna period. Då denna form av finansiering inte är reglerad i Sverige är det få svenska myndigheter som har insyn i dessa företeelser. De organisationsformer som företrädesvis förekommer i dessa sammanhang är också sådana som har låga krav på transparens och redovisningsskyldighet gentemot tillsynsmyndigheter. I de fall redovisning av finansiell status sker har även mottagande myndigheter bristande förutsättningar för att identifiera avvikelser och att kontrollera om de redovisade uppgifterna stämmer med verkligheten.

Det sista delprojektet, som presenteras i kapitel sex, drar lärdomar av de resultat som framkommit av tidigare delprojekt och presenterar ett antal konstruktiva förslag på hur dessa olika problemområden kan – och bör – åtgärdas genom förbättrad samordning samt tydligare riktlinjer och fokus på kärnproblematiken. Förslagen bygger på den ackumulerade kunskap som både har genererats av detta projekt samt tidigare studier och forskning på området. Förslag på åtgärder omfattar både den kommunala-, regionala-, samt den nationella nivån.

I relation till den digitala arenan är det exempelvis påfallande hur lite denna sfär inkluderas i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Detta trots dess centrala roll inom olika former av extremistmiljöer. Få, eller inga, insatser har genomförts där man samlar relevanta myndigheter, Tech-företag, privata aktörer och civilsamhällesorganisationer i Sverige för att diskutera hur man strategiskt och taktiskt kan integrera åtgärder inom den digitala arenan i det övriga arbetet mot våldsbejakande extremism (utöver utbildningsinsatser) – vilket är något som bör prioriteras. Vidare behövs även ytterligare utbildning samt verktyg för praktiker som arbetar med förebyggande insatser mot våldsbejakande extremism. Detta för att kunna identifiera problematiska och antisociala beteenden online, vilket i sin tur kan utgöra ett försteg till inträden i våldsbejakande extremism. Ett problem är dock det konstanta skiftet mellan olika sociala medieplattformar, vilket gör det svårt för praktiker att få en helhetsbild över alla kommunikationsplattformar som finns och används av ungdomar. Ett potentiellt sätt att lösa detta problem är att integrera ungdomar som guidar praktiker i detta arbete, genom att själva visa vilka plattformar som finns och används, hur de används, samt hur man orienterar sig bland dessa olika forum.

Avseende lokal påverkan är det exempelvis en mycket oroväckande utveckling att salafistiska och salafist-jihadistiska aktörer har börjat söka sig in till myndigheter och kommun, där man blir strategisk placerad för att utöva påverka inifrån. Myndigheter och kommuner bör således ha ett större fokus på effektivare säkerhetsskydd och eventuella bakgrundskontroller av anställda som har tillgångar till personuppgifter samt sekretessbelagd information. Detta då sådana uppgifter potentiellt skulle kunna utnyttjas i felaktiga syften.

Ytterligare ett stort problem är de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöernas exploatering av förenings- och organisationsverksamhet. Här krävs effektivare kontrollmekanismer, som exempelvis oannonserade platsbesök, noggrannare revision av både ekonomi samt innehåll, samt utvärderingar av projekt. Detta då sådana kontroller i dagsläget främst tenderar att bestå av administrativ dokumentgranskning – vilket ofta är otillräckligt för att kunna avgöra huruvida en organisation eller dess företrädare verkligen agerar i linje med demokrativillkoren.

Intervjuade påvisar även att det skulle behövas ändringar i sekretesslagstiftningen. Detta för att möjliggöra informationsdelning mellan myndigheter och kommuner på ett sätt som inte är möjligt idag. Vidare är det av yttersta vikt att fokusera på och hantera den tystnadskultur och bristande kunskap som tenderar att finnas inom kommun och myndigheter, då detta är en förutsättning för att den pågående negativa utvecklingen ska kunna fortgå. Detta gäller även den problematik som finns kring hedersförtryck, och inte enbart våldsbejakande extremism. Hedersförtryck är ett mycket påtagligt problem inom samtliga av de studerade lokalområdena, och det är tydligt från de intervjuer som genomförts att utvecklingen går åt fel håll. Inom detta område krävs betydligt mer riktade samt omfattande åtgärder. I dagsläget finns exempelvis ingen genomförd nationell- eller lokal kartläggning kring hur omfattande hedersförtrycket är bland ungdomar och kvinnor i Sverige. En sådan kartläggning måste genomföras för att förstå vart och hur insatser bör prioriteras och riktas. Dessutom finns det en okunskap i relation till pojkars situation och vad deras dubbla roller leder till – där de både fostras till att agera vakter gentemot sina mammor, systrar och andra ungdomar, samt även själva utsätts för förtryck. Förebyggande insatser tenderar även att helt bortse från pojkars situation.

Jesper Falkheimers delprojekt påvisar att tidigare forskning lyft fram att skolan och utbildning kan utgöra en viktig plattform för det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. De intervjuer som genomförts inom ramen för detta delprojekt påvisar även vikten av kritiska samtal i klassrummet, samt att lärare behöver ha en djupt förankrad kunskap i relation till dessa frågor. Lärare bör exempelvis kunna hantera politiskt känsliga och emotionella frågor som berör konflikter i Mellanöstern och religionskunskap på djupet. Ytterligare fokus bör även läggas på antisemitism, eftersom detta är en gemensam problematik som förenar både den radikalnationalistiska- och den salafist-jihadistiska miljön. Utbildning av lärare samt övrig skolpersonal är därför en viktig komponent i det förebyggande arbetet.

Ett utmärkande drag är att de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna präglas av ett utvecklat entreprenörskap, där finansieringsformerna omfattar allt från legal verksamhet – som exempelvis insamlingar, vinstdrivande företagsverksamhet, bidragsberoende plattformar, och utländsk finansiering – till illegal verksamhet. Detta innefattar bland annat bedrägerier, bidragsbrott, penningtvätt, samt andra avancerade ekobrottsupplägg. Under de senaste åren har det svenska arbetet mot penningtvätt och terrorfinansiering utvecklats genom ett förändrat regelverk samt effektivare nationell samverkan. Förmågan att koppla misstankar om brott samt brottslig verksamhet till de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna utgör dock fortfarande en utmaning. Vidare prioriteras ofta brottsutredningar i relation till storleken på brottsvinster och transaktioner. Illegal verksamhet kopplad till den våldsbejakande salafistiska miljön kan ofta beröra mindre belopp, men kan samtidigt utgöra viktiga ingångsvärden för att identifiera och förhindra framtida våldsdåd eller terrorbrott. Ett flertal av dessa brott tenderar att hamna under radarn för brottsutredningar, då de inte bedöms vara tillräckligt betydande. Om kopplingar till de salafist-jihadistiska miljöerna hade kunnat identifieras hade brottsutredningar eventuellt prioriterats högre. Nyckeln för att åtgärda denna brist är ökad informationsdelning mellan myndigheter – både på central och lokal nivå – om aktörernas profil, samt kännedom om att det handlar om just salafist-jihadistiska miljöer.

I dagsläget är exempelvis inte utländsk finansiering av svenska religiösa trossamfund reglerat, och därför finns det inte heller någon aktör i Sverige som har en underbyggd uppfattning kring hur omfattande detta stöd är eller har varit. I dagsläget finns det exempelvis ingen möjlighet för Länsstyrelser att identifiera huruvida stiftelser mottar finansiellt stöd från utländska aktörer, och stiftelser har inte heller någon skyldighet att rapportera om detta. Utifrån den påverkan som bedrivs från dessa religiöst inriktade institutioner och de effekter de genererar i samhället finns det anledning att stärka förutsättningarna för att identifiera dessa relationer och, om det bedöms nödvändigt, vidta åtgärder för att begränsa eller förhindra dem. Sådana förutsättningar saknas till stor del idag. En möjlig åtgärd för att stärka det nationella systemet i detta avseende kan vara att reglera omfattande eller systematisk finansiering från utländska källor. Här finns det sannolikt erfarenheter att hämta från andra europeiska länder som valt att införa sådana regleringar som möjlig vägledning för eventuella framtida svenska åtgärder.

Det är viktigt att understryka att flera värdefulla och avgörande insatser har genomförts under de senaste åren, vilket delvis har bidragit till att korrigera brottsbekämpande- och förebyggande insatser. Projektet påvisar dock att det finns många kvarstående samhällsutmaningar i relation till salafism och salafistisk jihadism.

Innehåll

Kapitel 1. Inledning	1
1.1 Introduktion	1
1.2 Syfte och frågeställningar	1
1.3 Delprojekten.....	3
1.3.1 Salafism, salafistisk jihadism och den digitala arenan	3
1.3.2 Salafistisk- och salafist-jihadistisk närvaro och påverkan i lokalsamhället.....	3
1.3.3 Lokal salafist-jihadistisk påverkan på ungdomar i skolan	4
1.3.4 Utländsk finansiering av institutioner inom den salafistiska miljön.....	4
1.3.5 Potentiella motåtgärder	4
1.4 Begreppsmässiga utgångspunkter.....	5
1.4.1 Extremism och våldsbejakande extremism	5
1.4.2 Jihad.....	6
1.4.3 Salafism.....	7
1.5 Salafism och social rörelseteori.....	11
1.6 Tidigare forskning om salafism och salafistisk jihadism i Sverige	13
1.7 Metodologiska överväganden	18
1.7.1 Avgränsningar och begränsningar	19
1.7.2 Intervjuer	21
1.7.3 Övrigt material.....	22
1.7.4 Källkritik.....	23
1.7.5 Etiska överväganden	24
Kapitel 2. Salafism, salafistisk jihadism och den digitala arenan	25
2.1 Introduktion	25
2.2 Syfte och frågeställningar	26
2.3 Översikt och struktur.....	27
2.4 Utvalda resultat.....	29
2.4.1 Svenska salafist-jihadistiska aktörers digitala närvaro	29
2.4.2 Kvinnors roll samt vikten av att anamma ett genusperspektiv.....	31
2.4.3 IS attraktionskraft och modus operandi online	32
2.5 Slutsatser	34
Kapitel 3. Salafistisk- och salafist-jihadistisk närvaro och påverkan på lokalsamhället...	37
3.1 Introduktion	37
3.2 Intervjuer.....	38

3.3 Avgränsningar och begränsningar	39
3.4 Borås.....	40
3.4.1 Bakgrund.....	40
3.4.2 Lokal lägesbild och påverkan.....	48
3.4.3 Sammanfattning	60
3.5 Gävle	61
3.5.1 Bakgrund.....	61
3.5.2 Lokal lägesbild och påverkan.....	68
3.5.3 Sammanfattning	78
3.6 Göteborg.....	80
3.6.1 Bakgrund.....	80
3.6.2 Lokal lägesbild och påverkan.....	90
3.6.3 Sammanfattning	108
3.7 Avslutande diskussion	109
Kapitel 4. Lokal salafist-jihadistisk påverkan på ungdomar i skolan	112
4.1 Introduktion	112
4.2 Metod.....	113
4.3 Skolans juridiska och etiska ramverk.....	114
4.4 Kunskapsöversikt: Radikalisering och skolans roll	116
4.4.1 Radikalisering.....	116
4.4.2 Skolans roll och betydelse.....	119
4.5 Röster från verkligheten	123
4.5.1 Syn på skola, demokrati, stat och religion	123
4.5.2 Syn på jämställdhet, mångfald och andra grupper	124
4.5.3 Information och medieanvändning.....	125
4.5.4 Påverkansförsök.....	125
4.5.5 Strategier för att motverka radikalisering	126
4.5.6 Samverkan mellan kommuners säkerhets- och VBE-funktioner och skola	127
4.6 Analys och slutsatser	129
Kapitel 5. Utländsk finansiering av institutioner inom den salafistiska miljön.....	133
5.1 Inledning.....	133
5.1.1 Ett studieområdet präglad av bristande insyn och transparens.....	134
5.1.2 Utmaningarna med utländsk finansiering.....	135
5.2 Framväxt av svenska institutioner med utländskt stöd och inflytande	136
5.3 Stöd från finansiärer baserade i Qatar 2002-2018	140

5.3.1 Stiftelsen Al Rashideen i Gävle	141
5.3.2 Stiftelsen Örebro moské.....	142
5.3.3 Skandinaviska Wakf i Sverige (Malmö).....	143
5.3.4 Islamiska kulturella föreningen i Falkenberg	144
5.3.5 Övriga svenska institutioner som ansökt om donationer från Qatar	145
5.4 Bristfälliga förutsättningar för tillsyn.....	146
5.5 Slutsatser	147
Kapitel 6. Avslutande diskussion och rekommendationer för motåtgärder	149
6.1 Introduktion	149
6.2 Den digitala miljön.....	150
6.3 Lokal påverkan.....	151
6.4 Skolverksamhet.....	157
6.5 Finansiering.....	158
6.6 Avslutande reflektion	161
Referenser.....	162

Kapitel 1. Inledning

Magnus Ranstorp & Linda Ahlerup

1.1 Introduktion

De senaste åren har de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna fått allt större uppmärksamhet – både när det gäller specifika händelser samt nyhetsrapportering, och framför allt i relation till kollapsen av IS så kallade kalifat, samt problematiken kring IS-återvändare. Även terrorattentatet på Drottninggatan i Stockholm i april 2017 utgjorde en bidragande faktor och kan även betraktas som en brytpunkt, då hotet från våldsbejakande extremism och terrorism för första gången blev greppbart för en stor del av den svenska allmänheten.

Det är dock inte bara extrema våldsdåd som utmanar den svenska säkerheten. De salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna utgör ett antal utmaningar för det svenska demokratiska samhället och innefattar allt från radikaliserings- och rekryteringsaktiviteter inom digitala miljöer, begränsningar av andra individers mänskliga fri- och rättigheter, otillbörlig påverkan mot myndighets- och kommunanställda, isolering av barn och ungdomar genom utbildningsplattformar med kopplingar till salafism, samt både legitim- och illegitim finansiering av salafistiska miljöers verksamhet – vilket stundtals även omfattar utländsk finansiering. Detta projekt tar ett helhetsgrepp kring ett flertal av dessa frågor, i syfte att bidra till grundläggande kunskap om en av de utmaningar som det svenska demokratiska samhället står inför.

Vid presentationen av Säkerhetspolisens årsbok för 2021 påvisades att "hotet från både främmande makt och våldsbejakande extremism har breddats och förändras i snabb takt, vilket ger en komplex hotbild".¹ När årsboken presenterades i mars 2022 underströk även säkerhetspolischef Charlotte von Essen att "för att möta hotet från både främmande makt och våldsbejakande extremister, och för att skapa motståndskraft, behöver hela samhället inom alla berörda politikområden bidra i arbetet med att lägga grunden för ett säkrare Sverige".² Denna rapport utgör vårt bidrag till arbetet för ett säkrare Sverige.

1.2 Syfte och frågeställningar

Försvårshögskolan har tidigare genomfört ett antal studier om den salafistiska- och salafist-jihadistiska miljön i Sverige. 2017 utkom exempelvis en rapport om IS-resenärer, baserad på aggregerad data från Säkerhetspolisen.³ Samma år publicerades även en studie på uppdrag åt Finansinspektionen om finansiella aktiviteter kopplade till personer från Sverige och Danmark

---

¹ Säkerhetspolisen, 'Sveriges säkerhet utmanas – förhöjd hotbild består', (2022-03-24), <https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2022-03-24-sveriges-sakerhet-utmanas---forhojd-hotbild-bestar.html>

² Säkerhetspolisen, 'Presseminarium Säkerhetspolisens årsbok 2021', *Youtube*, ca 20:38 min, (2022-03-24), <https://www.youtube.com/watch?v=Z9ZoonCLD9Q>

³ L. Gustafsson & M. Ranstorp, *Swedish Foreign Fighters in Syria and Iraq: An Analysis of open-source intelligence and statistical data*, (Stockholm: Försvårshögskolan, 2017), <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1110355/FULLTEXT01.pdf>

som anslutit sig till terrorgrupper i Syrien och Irak.⁴ 2018 togs ett större helhetsgrepp om den salafistiska miljön i Sverige då en större rapport med titeln *Mellan salafism och salafistisk jihadism: Påverkan mot och utmaningar för det svenska samhället* publicerades. Rapporten genomförde en kartläggning av salafistiska miljöer i 17 städer, samt hur dessa salafistiska ekosystem påverkar invånarens individuella mänskliga fri- och rättigheter.⁵ De lokala salafistiska ekosystem som identifierades i rapporten bekräftades sedermera när Säkerhetspolisen under 2019 omhändertog sex individer inom ramen för Lagen om särskild utlänningskontroll (LSU), där samtliga individer bedömdes ha haft en central roll inom de svenska salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna. Samtliga av dessa individer klassificerades även som ett hot mot rikets säkerhet. Denna rapport – *Salafism och salafistisk jihadism 2.0: Påverkan mot och utmaningar för det svenska demokratiska samhället* – är en uppföljning och fördjupning av tidigare projekt om salafism och salafistisk jihadism.

Syftet med detta projekt är att studera hur salafistisk- och salafist-jihadistisk verksamhet, metoder och tillhörande påverkanskampanjer utövar inflytande på det svenska demokratiska samhället, samt hur detta utmanar grundläggande demokratiska normer och principer – som exempelvis jämställdhet, samt utövandet av individuella mänskliga fri- och rättigheter. Detta manifesteras tydligast genom negativ social kontroll enligt salafistisk inriktning – som bland annat riktas mot skolor, ungdomsverksamheter, kvinnor och barn, samt andra samhällsaktörer. Parallellt används även den digitala arenan för radikaliserings-, indoktrinering-, och i vissa fall rekrytering. Projektet omfattar ett antal olika delprojekt som författats av forskare och analytiker på Försvvarshögskolan, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), samt Lunds- och Malmö Universitet. I ett delprojekt engagerades även framstående experter samt nationella- och internationella forskare. Vissa av delprojekten redovisas separat medan andra som helhet ingår i denna slutrapport.

Projektets mål är således att (1) förena internationella och svenska forskningsmiljöer avseende salafist-jihadistiska budskap i digitala miljöer; (2) stärka vetenskaplig kunskap om salafistiska- och salafist-jihadistiska påverkansstrategier och hur det påverkar mottagare på lokal nivå; (3) öka myndigheters gemensamma kunskap kring påverkan på lokalsamhället; (4) generera ny empiri kring nuvarande lägesbild i lokalsamhället; (5) generera ny empiri genom intervjuer med skolpersonal avseende salafistisk-jihadistisk påverkan på ungdomar i gymnasieåldern; (6) öka kunskapen om utländsk finansiering till salafistiska trossamfund i Sverige; (7) stärka samhällets motståndskraft att identifiera och möta salafistisk- och salafist-jihadistisk påverkan; samt (8) generera nya forskningsområden.

Mer specifikt avser projektet att:

- belysa salafistiska- och salafist-jihadistiska budskap i digitala miljöer, samt vilka strategier som används – både nationellt och internationellt;

---

⁴ M. Normark, M. Ranstorp & F. Ahlin, *Finansiella aktiviteter kopplade till personer från Sverige och Danmark som anslutit sig till terrorgrupper i Syrien och Irak mellan 2013-2016: Rapport på uppdrag av Finansinspektionen*, (Stockholm: Försvvarshögskolan, 2017), <http://fns.diva-portal.org/smash/get/diva2:1119561/FULLTEXT01.pdf>

⁵ M. Ranstorp, F. Ahlin, P. Hyllengren & M. Normark, *Mellan salafism och salafistisk jihadism: Påverkan mot och utmaningar för det svenska samhället*, (Stockholm: Försvvarshögskolan, 2018), <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1231645/FULLTEXT02.pdf>

- identifiera vilka metoder av salafistisk- och salafist-jihadistisk påverkan som används på lokal nivå (*da'wa*, koranskolor, föreläsningar etc.);
- identifiera myndigheters uppfattning av salafismens- och salafism-jihadismens närvaro och påverkan på lokalsamhället;
- värdera lokal påverkan på ungdomar i gymnasieåldern genom intervjuer med skolpersonal;
- undersöka utländsk finansiering avseende institutioner med salafistisk/wahhabistisk tolkning i Sverige och dess påverkan på antidemokratiska miljöer, samt finansiering i inhemska salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöer; samt
- identifiera möjliga nationella och lokala motåtgärder.

1.3 Delprojekten

Projektet innefattar sex olika delprojekt, vilka beskrivs mer ingående nedan. Utöver den redogörelse som presenteras i denna rapport har även vissa delprojekt redovisats i separat form, och de resultat som redovisas i kapitel två samt kapitel fyra är därmed komprimerade och sammanfattade versioner av de fullständiga delprojekten.

1.3.1 Salafism, salafistisk jihadism och den digitala arenan

Det första delprojektet är utformat som en antologi, där det fullständiga manuskriptet kommer att publiceras i bokform under sommaren 2022: *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*.⁶ Boken har genomgått internationell peer-review process och kommer att utgöra en del av Routledges bokserie om terrorism och politiskt våld som leds av Professor John Horgan.

Ett urval av nationellt samt internationellt erkända forskare och analytiker med expertis inom området projekterades till denna del, vilket resulterade i åtta enskilda kapitel som på olika sätt relaterar till delprojektets övergripande syfte och frågeställningar. Därtill har även antologins redaktörer – Magnus Ranstorp, Linda Ahlerup och Filip Ahlin – författat ett introduktionskapitel samt slutsatser, som väver samman projektet.

Det övergripande syftet med detta delprojekt är att bidra med fördjupad kunskap kring salafism, salafistisk jihadism och sociala medier – där fokus främst ligger på den svenska- samt den nordiska kontexten. Mer specifikt söker projektet att bidra till ökad förståelse kring aspekter som hur svenska salafister, salafist-jihadister och tillhörande supporternätverk använder sig av sociala medier; vilka narrativ som sprids; vilka sociala mediestrategier som använts av den svenska miljöns danska motsvarighet; vilken roll kvinnliga IS-supporters spelar i spridningen av officiell och inofficiell IS-propaganda i Sverige samt internationellt; hur salafist-jihadistiska narrativ konstrueras i relation till genus, samt; hur IS aktiviteter och påverkanskampanjer online kan förstås i relation till händelser på den fysiska arenan.

1.3.2 Salafistisk- och salafist-jihadistisk närvaro och påverkan i lokalsamhället

Resultaten som presenteras och analyseras i kapitel tre baseras på två olika delprojekt, som syftar till att (1) identifiera olika metoder för salafistisk- och salafist-jihadistisk påverkan på lokal nivå,

---

⁶ För information om den kommande boken, se: <https://www.routledge.com/Salafi-Jihadism-and-Digital-Media-The-Nordic-and-International-Context/Ranstorp-Ahlerup-Ahlin/p/book/9781032198842>

samt (2) identifiera myndigheters uppfattning av salafismens och salafism-jihadismens närvaro och påverkan på lokalsamhället. Båda dessa delprojekt berör således olika aspekter av salafistisk- och salafist-jihadistisk påverkan på lokal nivå, vilket också är anledningen till att resultaten från de båda projekten har integrerats och därmed redovisas i samlad form.

Delprojekten har fokuserat på den lokala lägesbilden samt påverkan i tre utvalda svenska städer – Borås, Gävle och Göteborg. Samtliga av dessa tre städer har historiskt sett haft en stark och utvecklad salafistisk- och salafist-jihadistisk närvaro, och studerades inom ramen för Forsvarshögskolans rapport från 2018. Utgångspunkten för detta kapitel har således varit att undersöka vad som har hänt efter år 2018, och mer specifikt hur de radikala miljöerna i dessa tre städer har utvecklats under de senaste åren.

1.3.3 Lokal salafist-jihadistisk påverkan på ungdomar i skolan

Detta delprojekt fokuserar på salafist-jihadistisk påverkan på skolungdomar i Sverige. Syftet är dels att ge en översikt över tidigare forskning kring radikaliserings och informationspåverkan i relation till unga människor, med särskilt fokus på skolans roll och betydelse som arena, samt dels att genom kvalitativa intervjuer med lärare och sakkunniga personer bidra med kunskap kring hur skola och angränsande myndigheter kan motverka radikaliserings och salafist-jihadistisk extremism.

Detta delprojekt har genomförts och författats av professor Jesper Falkheimer vid Lunds Universitet och resulterade i en rapport. De resultat som redovisas i kapitel fyra är således en, till viss del, komprimerad version av den fullständiga rapporten.⁷ Baserat på de resultat som delstudien genererade författades även en akademisk artikel, som publicerades i *Scandinavian Journal of Public Administration* i början av 2022.⁸

1.3.4 Utländsk finansiering av institutioner inom den salafistiska miljön

Denna delstudie syftar till att belysa hur institutioner med kopplingar till den salafistiska miljön i Sverige genererar finansiella inkomster, med ett särskilt fokus på insamlingar av bidrag från utländska finansiärer. Syftet är att bidra till ökad insikt om finansiella aktiviteter inom miljön som kan vara av betydelse för myndigheter och andra aktörer i samhället som spelar en roll i att identifiera och motverka salafistisk påverkan.

Delstudien, som är författad av Magnus Normark vid Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), bygger på tidigare genomförda FHS-studier avseende finansiering av terrorism och finansiella signaturer kopplat till svenska jihadister, intervjuer av svenska myndigheter, internationella- och nationella rapporter, nyhetsartiklar, och offentliga dokument.

1.3.5 Potentiella motåtgärder

Det sista delprojektet drar lärdomar av de resultat som framkommit i tidigare delprojekt och presenterar ett antal konstruktiva förslag på hur dessa olika problemområden kan – och bör – åtgärdas genom förbättrad samordning samt tydligare riktlinjer och fokus på kärnproblematiken.

---

⁷ Den fullständiga rapporten finns att tillgå vid förfrågan.

⁸ J. Falkheimer, 'Strategies against Extremism and Radicalization in Swedish Schools. Managing Salafi Jihadists Attempts to Influence Students', *Scandinavian Journal of Public Administration*, Vol. 26, Nr. 1, (2022): pp. 67-86.

Förslagen bygger på den ackumulerade kunskap som både har genererats av detta projekt samt tidigare studier och forskning på området. Förslag på åtgärder omfattar både den kommunala-, regionala-, samt den nationella nivån.

1.4 Begreppsmässiga utgångspunkter

Ett flertal av de begrepp som används i de olika delprojekten är omdebatterade och omstridda och kan, beroende på avsändare och kontext, syfta på olika betydelser. Nedan följer därmed en diskussion avseende de mest centrala begreppen som används inom samtliga delprojekt.

1.4.1 Extremism och våldsbejakande extremism

I likhet med åtskilliga andra begrepp kan termerna extrem och extremism användas på ett flertal olika sätt, men används ofta för att beteckna någon form av ytterlighet. Enligt Säkerhetspolisens definition används termen extremism för att "beskriva rörelser, ideologier eller personer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning".⁹ Den grundläggande demokratiska principen om att politiska och samhälleliga förändringar kan och ska uppnås genom demokratiska processer erkänns således inte. Istället används andra extrema metoder i syfte att förändra samhället i önskad riktning.¹⁰

Vissa av de aktörer som faller inom ramen för extremism förespråkar eller utövar även våld i syfte att uppnå sådan förändring – i denna kontext används då begreppet våldsbejakande extremism. En av de mest frekventa operationella definitionerna av begreppet våldsbejakande extremism "avser handlingar som stödjer, uppmanar till eller omfattar deltagande i ideologiskt motiverade våldshandlingar för att främja en sak".¹¹ En central del av denna definition är att våldsbejakande ideologier sammankopplas med handling. Därmed görs en åtskillnad mellan åsikt och agerande.

Enligt Säkerhetspolisen används termen våldsbejakande för att "särskilja handlingar och verksamhet som kan vara säkerhetshotande - såsom att stödja eller delta i ideologiskt motiverade våldshandlingar – från sådana som inte är våldsbejakande men som kan vara problematiska ur andra perspektiv".¹² I enlighet med det som Säkerhetspolisen konstaterar är det dock viktigt att poängtera att även de aktörer som inte förespråkar våld också kan vara problematiska utifrån andra aspekter. Detta kan exempelvis innefatta begränsningen eller förnekandet av vissa individer och grupper grundläggande demokratiska fri- och rättigheter.

Därtill är det också viktigt att poängtera att våldsbejakande inte nödvändigtvis bör likställas med att vara våldsbenägen. Enligt Säkerhetspolisen kan ett våldsbejakande beteende också innebära "ett långvarigt stöd till våldshandlingar som andra begär, trots att personen själv aldrig utövar våld".¹³ En individ kan således klassificeras som våldsbejakande utan att nödvändigtvis själv delta i våldshandlingar. Slutligen bör det också understrykas att gränsen mellan våldsbejakande och

---

⁹ Säkerhetspolisen, *Våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige*, (2010): 27, <https://www.cve.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e2160/1547452379244/S%C3%A4po%20V%C3%A5ldsbejakande%20islamistisk%20extremism%202010.pdf>

¹⁰ Ds 2014:4, *Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser*, Justitiedepartementet, (Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer): 21.

¹¹ C. Edling & A. Rostami, 'Inledning', i SOU 2017:67, *Våldsbejakande extremism: En forskarantologi*, (2017): 15.

¹² Säkerhetspolisen, *Våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige*, (2010): 26.

¹³ Säkerhetspolisen, (2010): 27.

icke-våldsbejakande aktörer ofta är långt ifrån självklar, och att sådana aktörer ofta befinner sig på ett kontinuum (för ytterligare diskussion, se sektion 1.4.3).

1.4.2 Jihad

Jihad är både ett omtvistat och ett komplext begrepp, och kan anspela på olika betydelser beroende på kontext och användning. Själva begreppet har sitt ursprung i grundverbet *jahada*, som betyder "att arbeta, kämpa, eller anstränga sig".¹⁴ För majoriteten av världens muslimska befolkning ses jihad som en legitim uppgift, och syftar till den ständiga och icke-våldsamma inre kampen mot sig själv, sina känslor, samt sina begär. Detta i syfte att uppnå religiös hängivenhet och autenticitet. Detta kallas stundtals för "det stora jihad" och utgör den vanligaste och mest förekommande användningen av termen.¹⁵ Å andra sidan finns också "det lilla jihad", vilket syftar på kampen mot islams så kallade fiender. Denna form av jihad kan både ske genom användningen av våldsamma- samt icke-våldsamma metoder.¹⁶

Förväxlingen mellan begreppets olika betydelser, samt tendensen att främst förknippa jihad med våldsamma metoder, är problematiskt utifrån ett flertal olika aspekter – både för akademiker och för muslimer. Thomas Hegghammer har exempelvis påpekat att muslimer tenderar att *inte* använda sig av begreppet "jihadister" för att beskriva de militanta islamister som utövar illegitimt våld. Istället avfärdas dessa individer ofta som "terrorister" (*irhabiyyun*), Kharijiter (*Khawarij*), "avvikande personer", (*munharifun*), eller som medlemmar av "den vilseledda sekten" (*al-fi'a al-dhalla*).¹⁷ Därmed förespråkas ofta användningen av termen *takfir*, snarare än jihadist, för att beteckna de extremister som anser att det är deras individuella och moraliska förpliktelse att utkämpa offensiv jihad mot icke-troende. Detta då termen "jihadist" inte tydliggör skillnaden mellan "det stora jihad" och "det lilla jihad", medan *takfir* innebär en legitimering av användningen av våld mot de som kan betraktas som icke-troende (se mer om begreppet *takfir* i sektion 1.4.3).¹⁸

Både inom muslimsk rättspraxis samt inom akademin råder det dock oenighet kring när det är tillåtet och legitimt att delta i våldsamt jihad mot sina fiender. 'Abdallah' Azam, som var ledare för den arabisk-afghanska *mujahedin* på 1980-talet, hävdade exempelvis att den språkliga innebörden av jihad inte lyckades erkänna begreppets särskilda juridiska implikation – strid (*al-qital*). Enligt Shiraz Maher kan själva definitionen av jihad som "strid" delvis härledas till dess relativt frekventa sammankoppling med frasen *fi sabil Allah* (på Allahs väg) i Koranen. Därmed blir begreppet "strid" sammankopplat med den entitet som själva striden i fråga ska utkämpas för – Gud.¹⁹ Det är dock viktigt att påpeka att det endast är en minoritet inom islam som legitimerar utövandet av våld för att bekämpa islams upplevda fiender.

---

¹⁴ S. Maher, *Salafi-Jihadism: The History of an Idea*, (London: Penguin Books, 2017): 32.

¹⁵ M. Habeck, *Knowing the Enemy: Jihadist Ideology and the War on Terror*, (New Haven: Yale University Press, 2006): 53, 109.

¹⁶ F. Khosrokhavar, *Jihadist Ideology: The Anthropological Perspective*, (Aarhus: Centre for Studies in Islamism and Radicalisation, CIR, 2011): 9-10.

¹⁷ T. Hegghammer, 'Jihadi-Salafis or Revolutionaries? On Religion and Politics in the Study of Militant Islamism', in R. Meijer (ed.), *Global Salafism: Islam's New Religious Movement* (London: Hurst, 2009): 246.

¹⁸ Ranstorp et al., *Mellan salafism och salafistisk jihadism*, (2018): 21.

¹⁹ Maher, *Salafi-Jihadism: The History of an Idea*, (2017): 32.

Även om den våldsbejakande falangen utgör en minoritet inom salafismen, samt inom islam som helhet, fokuserar en stor del av detta projekt på just de salafist-jihadistiska individer och grupperingar som inte bara uppfattar våldsanvändning som legitimt, utan också som ett nödvändigt medel för att uppnå samhällsförändring. I detta sammanhang refererar således begreppen jihad och jihadist till de individer och grupperingar som rättfärdigar användningen av våld i syfte att bekämpa islams upplevda fiender.

1.4.3 Salafism

Begreppet salafism har varit föremål för omfattande debatt – både akademiskt och politiskt. I likhet med begrepp som exempelvis politisk islam och islamism är salafism ett samlingsbegrepp för olika inriktningar inom sunniislam som tillhör en viss specifik tolkningstradition. Fastän salafism i stor utsträckning främst har kommit att förknippas med terrororganisationer som al-Qaida eller Islamiska staten (IS) är det viktigt att betona att salafismen varken är extremistisk eller våldsbejakande per se. Tvärtom utgör våldsbejakande salafister en minoritet inom denna tolkningstradition. Det är därmed viktigt att betona att det finns betydande skillnader inom ramen för salafismens ideologiska spektrum.²⁰

Salafismen är en minoritetstolkning inom sunniislam, som strävar efter att praktisera islam i enlighet med de första generationerna av muslimer – vilka kollektivt benämns som *al-salaf al-salih*, och som även kallas för de "rättrådiga föregångarna".²¹ Dessa består av *al-sahaba*, profeten Muhammeds samtida följeslagare, *al-tabi'un*, följeslagare till *al-sahaba*, samt *al-tabi'i al-tabi'in*, följeslagare till följeslagare. De tre första generationernas praktisering av islam anses utgöra den sanna och autentiska formen av religionen, och fungerar därmed som riktlinjer för det perfekta livet.²² Salafister är således dogmatiska i relation till koranen, profetskrifterna, *sunnah*, samt de tre första generationernas tolkningar.²³ Salafister motsätter sig därmed alla former av tolkningar och innovationer (*bid'ah*), samt försök att modernisera religionen.²⁴

Den salafistiska doktrinen betonar strikt Guds odelbarhet (*tawhid*), upprätthållandet av troslärans renhet (*'aqida*), samt en total underkastelse för Guds lagar och regler. För salafister innebär också *tawhid* att Gud är den enda rättmätiga lagstiftaren, och det är därmed varje muslims plikt att helt och hållet följa sharia. Som en förlängning av denna tro motsätter sig salafister även parlamentarisk demokrati. Detta då samtliga politiska system, förutom de som baseras på sharia, anses ge mänskligt stiftade lagar företräde framför de gudomligt givna.²⁵

Salafister gör också tydliga distinktioner mellan troende och otrogna (*kuffar*), samt mellan salafismens rättrogna muslimer och andra tolkningstraditioner. Salafism är i stor utsträckning en

---

²⁰ M. Fazlhashemi, 'Takfirism', i SOU 2017:67, *Våldsbejakande extremism: En forskarantologi*, (2017): 49-50.

²¹ S. Sorgenfrei, *Islam i Sverige - De första 1300 åren*, (Bromma: Myndigheten till stöd för trossamfund, SST, 2018): 156,
https://www.myndighetenst.se/download/18.5451cb96170bfa33bcb6aed4/1588575441085/Hela%20boken_low_okt2018_del3.pdf

²² Maher, (2017): 7-8.

²³ Ranstorp et al., *Mellan salafism och salafistisk jihadism*, (2018): 22-23.

²⁴ J. Wagemakers, 'A Purist Jihadi-Salafi: The Ideology of Abu Muhammad al-Maqdisi', *British Journal of Middle Eastern Studies*, Vol. 36, Nr. 2, (2009): 283.

²⁵ Q. Wiktorowicz, 'Anatomy of the Salafi Movement', *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol.29, Nr.3, (2006): 208-209.

fråga om upprätthållande av gränssättningar, där det exempelvis görs en distinktion mellan "rena" troende samt icke-troende. Alla former av sociala interaktioner kategoriseras även utifrån dessa gränssättningar antingen som rena (*halal*) eller orena (*haram*), och allt beteende som kan klassificeras som avvikande motiverar korrigeringsåtgärder. Detta kallas för *hisba* – att se till att de religiösa och moraliska reglerna efterföljs.²⁶ Salafister strävar efter att separera muslimer och icke-muslimer, samt förespråkar även separation av män och kvinnor i olika sfärer. Den tydliga distinktionen mellan de som uppfattas som rättrogna respektive "otrogna" innebär också att vissa salafister är villiga att stämpla de som inte anses leva upp till salafismens principer och normer som *takfir* – det vill säga som just otrogna eller vantrogna.²⁷ Varje form av samröre med de individer, grupper, eller regimer som stämplats som *takfir* betraktas vidare som ett brott mot islam.²⁸

Den salafistiska doktrinen baseras således på en idealiserad version av islam, som betonar autenticitet och renhet. Enligt Matthias Biesemans, arabist samt rådgivare till EU:s kontraterrorkoordinatör, omfattar salafism en dikotom världsbild, i form av den ultimata gudomliga sanningen (*haqq*) som står i motsats till en världslig felbarhet och falskhet (*batil*) – det vill säga allt annat (än salafistiska läran).²⁹ Trots att salafismen som helhet delar samma grundvalar är det dock inte en homogen tolkningstradition. Istället existerar ett flertal olika inriktningar, där en av skiljelinjerna handlar om tillämpningen av religionen (*manhaj*). Akademiker som exempelvis Quintan Wiktorowicz brukar således dela upp salafismen i olika kategorier: puritansk salafism, aktivistisk salafism, samt militant salafism.³⁰ Den första kategorin – puritanska salafister – fokuserar främst på att upprätthålla religionens renhet, samt att bekämpa det som betraktas som avvikande beteenden och nytolkningar av religionen.³¹ Puritanska salafister undviker politisk aktivism och tar avstånd från användningen av våld.³² Istället anser man att *da'wa*, rening (*tazkiyya*), och religiös utbildning (*tarbiya*) är de rätta metoderna för att implementera den salafistiska tolkningstraditionen.³³ Puritanska salafister anser dessutom att jihad är *fard kifayya*, vilket innebär att ett antal villkor måste uppfyllas innan man kan delta i våldshandlingar.³⁴ Denna kategori av salafister kallas ibland även för Madkhali-salafister.³⁵

---

²⁶ Ranstorp et al., (2018): 23; R. Meijer, *Global Salafism: Islam's New Religious Movement*, (New York: Oxford University Press, 2013): 11.

²⁷ B. Haykel, 'On the Nature of Salafi thought and Action', in R. Meijer (ed.), *Global Salafism: Islam's New Religious Movement*, (New York: Oxford University Press, 2013): pp.33-57.

²⁸ Fazlhashemi, 'Takfirism', (2017): 55.

²⁹ M. Biesemans, 'Divine truth versus falsehood: Contemporary Salafist ideological discourse and personal identity', i C. Höhn et al., *La lutte contre le terrorisme: ses acquis et ses défis / The fight against terrorism: achievements and challenges - Liber Amicorum Gilles de Kerchove*, (Bruxelles: Bruylant, 2021): pp. 963-976.

³⁰ Wagemakers. 'A Purist Jihadi-Salafi: The Ideology of Abu Muhammad al-Maqdisi', (2009): 284.

³¹ Wiktorowicz, 'Anatomy of the Salafi Movement', (2006).

³² F.J. Buijs, 'Muslims in the Netherlands: Social and Political Developments after 9/11', *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 35, Nr. 3, (2009): 431.

³³ Wiktorowicz, (2006).

³⁴ Buijs, 'Muslims in the Netherlands: Social and Political Developments after 9/11', (2009): 431.

³⁵ M. Ranstorp (red.), *Contextualising Salafism and Salafi Jihadism*, (Köpenhamn: Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme, 2020): 7.

Aktivistiska salafister³⁶ har, precis som namnet indikerar, ett mer aktivistiskt förhållningssätt och anser att den salafistiska doktrinen bör appliceras på den politiska arenan. Detta kan delvis härledas till principen om *tawhid* och Gud som den enda rättmätiga lagstiftaren, då alla former av politiska system som inte baseras på *sharia* anses utmana en av islams kärnprinciper.³⁷ Aktivistiska salafister tar således inte bara avstånd från det demokratiska systemet, utan försöker stundtals även aktivt att hindra andra muslimer från att delta i demokratiska processer, som exempelvis att rösta. De förespråkar även strikt efterlevnad av *sharia*, pekar ofta ut det som anses vara avvikande beteende bland andra muslimer, och försöker stundtals även att utöva social kontroll över vissa geografiska områden. Denna kategori är ofta engagerade i frågor som rör lokalsamhället och fokuserar ofta på globala och lokala förhållanden.³⁸ Denna kategori av salafister omnämns stundtals även som Harakis (aktivister).³⁹

Den tredje och sista kategorin – militant salafism, eller salafistisk jihadism – hävdar att fredliga och politiska metoder är otillräckliga och ser istället våld och revolution som nödvändiga medel för att ändra den nuvarande världsordningen, där USA och dess allierade ses som en spjutspets i ett pågående krig mot muslimer och islam.⁴⁰ Genom att hävda att den muslimska gemenskapen (*ummah*) är under attack, samt genom att hänvisa till principen om självförsvar, legitimeras således användningen av våld.⁴¹ Jihad uppfattas dessutom inte bara som legitimt, utan ses snarare som en plikt för samtliga muslimer.⁴² Vidare ses martyrskap som den ultimata formen av hängivelse, och att detta i sin tur kommer att belönas i paradiset.⁴³

En av de skarpaste skiljelinjerna mellan salafistisk jihadism och andra former av salafism är just salafism-jihadismens exklusiva betoning av jihad som den korrekta metoden för etableringen av en islamisk stat.⁴⁴ Ytterligare en skiljelinje avser tolkningen av *al-wala' wa-l-bara'*.⁴⁵ Enligt denna doktrin måste muslimer visa lojalitet gentemot andra troende, samt undvika de som kan betraktas som icke-troende. *Al-wala' wa-l-bara'* skapar således lojaliteter och förkastelse, där de som inte lever upp till de salafistiska normerna och principerna betraktas som icke-religiösa och illojala och därmed bör fördömas och bannlysas – *takfir*.⁴⁶ Enligt Bernard Haykel finns det dock vissa splittringar inom salafismen i relation till huruvida *al-wala' wa-l-bara'* kan användas som basis för användningen av våld.⁴⁷ Salafistisk jihadism baseras dock på just en radikal tolkning av principen kring *takfir*, vilket alltså legitimerar våld mot den individ, grupp eller enhet som

---

³⁶ Wiktorowicz benämner själv denna kategori som "politicos".

³⁷ Wiktorowicz, (2006): 208.

³⁸ Ranstorp et al., (2018): 28.

³⁹ Ranstorp (red.), *Contextualising Salafism and Salafi Jihadism*, (2020): 7.

⁴⁰ M. Ranstorp, *RAN Factbook – Islamist Extremism*, (EU Radicalisation Awareness Network, 2019): 7, https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2020-01/ran_factbook_islamist_extremism_december_2019_en.pdf

⁴¹ Maher, (2017): 32, 38-42.

⁴² Haykel, 'On the Nature of Salafi Thought and Action', (2013): 48-50.

⁴³ A. Moghadam, 'Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks', *International Security*, vol. 33, no. 3, (Winter 2008/2009): 59.

⁴⁴ A. Kassim, 'Defining and Understanding the Religious Philosophy of jihadi-Salafism and the Ideology of Boko Haram', *Politics, religion & ideology*, Vol. 16, Nr. 2-3, (2015): 176.

⁴⁵ Haykel, 'On the Nature of Salafi Thought and Action', (2013): 48-50.

⁴⁶ Ranstorp, *RAN Factbook – Islamist Extremism*, (2019): 9.

⁴⁷ Hakyel, (2013): 49-50.

stämplats som *takfir*. Denna radikala tolkning utgör därmed ytterligare en av skiljelinjerna mellan salafistisk jihadism och andra former av salafism.⁴⁸

Även om Wiktorowicz kategorisering utgör en värdefull utgångspunkt för att närma sig salafismen teoretiskt är det dock viktigt att understryka att gränserna mellan de olika kategorierna ofta är relativt diffusa i praktiken. Joas Wagemakers har exempelvis påpekat att Abu Muhammad al-Maqdisi, som bland annat har beskrivits som den salafist-jihadistiska rörelsens "gudfader", uppvisar tydliga likheter med den puritanska inriktningen i relation till hans tolkningar och metoder. En sådan kategorisering riskerar därmed att skymma sikten för de likheter som finns mellan de olika kategorierna – samtidigt som vissa av de olikheter som finns inom respektive kategori försummas.⁴⁹

I linje med detta är det viktigt att återigen understryka att samtliga kategorier av salafism baseras på samma grundläggande ideologiska ramverk. Dessa kategorier bör därför inte betraktas som separata inriktningar. Susanne Olsson har exempelvis konstaterat att gränserna mellan de olika kategorierna sannolikt inte är så tydliga i verkligheten.⁵⁰ Vidare har Matthias Biesemans slagit fast att det finns ett ideologiskt kontinuum mellan olika salafistiska kategorier: "De salafistiska kärnkomponenterna och teologiska referenserna återfinns överallt inom jihadistisk produktion, samtidigt som jihadistiskt innehåll är gömt inom öppet salafistiskt material online".⁵¹ Olika former av salafism existerar således på en glidande skala.

Även om delprojekten i denna studie emellanåt hänvisar till begrepp som "purister" och "jihadister" är det därmed viktigt att understryka att dessa kategorier stundtals är överlappande. Detta är också anledningen till att det inte går att enbart studera och analysera salafistisk jihadism – för att skapa fördjupad kunskap och förståelse kring detta fenomen är det också nödvändigt att studera, analysera och förstå övriga former av salafism, samt deras beröringspunkter med de våldsbejakande delarna.⁵² Som Biesemans understryker är den tydliga uppdelningen inom salafismen inte längre giltig. Detta på grund av den dynamik som finns inom de salafistiska ekosystemen, vilket i sin tur är ett resultat av de våldsamma politiska och systemiska kriser som skett i Arabvärlden samt i den muslimska världen under de senaste åren.⁵³

Avseende det specifika begreppet salafism-jihadism, som ofta används för att benämna den specifika ideologiska inriktning som omfattas av jihadistgrupper som exempelvis al-Qaida och IS, har även Nelly Lahoud argumenterat för att själva termen i sig är missvisande. Detta då begreppet antyder att det finns en tydlig åtskillnad mellan jihadistgrupper och konventionella sunnimuslimer i relation till centrala religiösa övertygelser. Enligt Lahoud handlar dock inte skiljelinjerna om substans, utan kan snarare härledas till hur man väljer att tolka innehållet i exempelvis koranen och haditherna, samt vilka sektioner och teman från dessa skrifter man

---

⁴⁸ Ranstorp et al, (2018): 33; Haykel, (2013): 49-50; G. Kepel & J-P. Milelli (red.), *Al-Qaeda in Its Own Words*, (Cambridge: Harvard University Press, 2008).

⁴⁹ Wagemakers, (2009).

⁵⁰ S. Olsson, 'Slutdestination Paradiset: Svensk puritansk salafism', i J. Björkman & A. Jarrick (red.), *Religionen tur och retur. Rf:s årsbok 2017/2018*, (Stockholm: Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond & Makadam förlag, 2017): 112.

⁵¹ Biesemans, 'Divine truth versus falsehood: Contemporary Salafist ideological discourse and personal identity', (2021): 971-972.

⁵² Ranstorp et al., (2018): 223.

⁵³ Biesemans, (2021): 975.

väljer att betona. Lahoud argumenterar således för att den främsta skillnaden handlar om synen på de källor för legitimitet som ligger till grund för politiska processer och institutioner. Medan konventionella sunniter accepterar (eller åtminstone inte bestrider) legitimiteten hos exempelvis den nationella regeringen, tillhörande statliga organ, samt internationella institutioner, avvisar jihadisterna dessa helt. Istället hävdar man att rådande politiska orättvisor samt den tillhörande världsordningen endast kan förändras genom implementeringen av Guds ord och lagar – vilket i sin tur ska ske genom väpnad jihad. Mot bakgrund av detta menar därmed Lahoud att politiska diskussioner avseende bekämpning av terrorism inte bör centreras kring bekämpningen av ideologin som sådan. Detta då ett sådant förhållningssätt riskerar att misstänkliggöra samtliga sunnimuslimer som potentiella jihadisterna.⁵⁴

Utöver detta, och i linje med Wagemakers resonemang, framhåller även Lahoud vikten av att inte bortse från de friktioner och meningsskiljaktigheter som finns mellan olika jihadistiska grupperingar – som exempelvis IS och al-Qaida. Att använda sig av samlingsbegreppet salafism-jihadism riskerar därmed att bli förvirrande och missvisande.⁵⁵ Skiljelinjerna mellan IS och al-Qaida innefattar både ideologiska, taktiska och strategiska frågor. Bernard Haykel har exempelvis påvisat att Abu Musab al-Zarqawi, som etablerade den förgrening av al-Qaida i Irak som sedermera skulle komma att utvecklas till IS, ansåg att den jihadistiska rörelsens främsta fiender utgjordes av så kallade påstådda muslimer – där udden särskilt riktades mot shiiter. Den primära fienden ansågs därmed befinna sig “nära” – något som stod i stark kontrast mot al-Qaidas mer abstrakta och elitistiska politiska argument avseende Västs globala dominans. Al-Qaidas tidigare politiska ledarskap, bestående av Usama bin Laden och Ayman al-Zawahiri, har exempelvis även tagit avstånd från IS brutala terrorisering, förföljelse, samt avrättning av shiiter. Detta då de bland annat ansåg att det var oförenligt med islamisk lag att döda civila shiiter, samt att dessa individer inte kunde straffas för sin felaktiga tro – istället ansåg man att det endast var shiitiska ledare och lärda som sådana åtgärder kunde riktas mot.⁵⁶

Trots de potentiella problem som finns i relation till begreppet salafism-jihadism är det dock viktigt att betona att detta är ett vedertaget och vanligt förekommande begrepp – både inom akademien och policykretsar. Samtliga delprojekt använder sig därför av begreppet salafism-jihadism, men med en medvetenhet om den problematik som finns i relation till konceptet som sådant.

1.5 Salafism och social rörelseteori

Det finns ingen enskild eller enhetlig förklaringsmodell till varför vissa individer söker sig till och engagerar sig i salafistiska- och salafist-jihadistiska rörelser. Istället rör det sig ofta om en komplex uppsättning av individuella och strukturella faktorer, som i sin tur kan utspela sig både i den fysiska- och den digitala sfären – och inte sällan genom en kombination av de båda. Ett sätt att försöka närma sig och begripliggöra detta fenomen är att använda sig av det som kallas för social rörelseteori (Social Movement Theory) i förhållande till salafism.

---

⁵⁴ N. Lahoud, 'Jihadism and Religious Ideology', i M. Ranstorp (ed.), *Contextualising Salafism and Salafi Jihadism*, (Köpenhamn: Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme, 2020): pp. 55-68.

⁵⁵ Lahoud, 'Jihadism and Religious Ideology', (2020).

⁵⁶ B. Haykel, 'ISIS and al-Qaeda - What Are They Thinking? Understanding the Adversary', *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 668, (2016): 75-76.

Den första generationen av social rörelseteori baserades på funktionalism och fokuserade på strukturella och psykologiska orsaker till massmobilisering. Enligt de klassiska modellerna kunde detta förklaras med ett linjärt orsakssamband, där strukturella påfrestningar resulterade i ett psykologiskt obehag, vilket i sin tur resulterade i kollektivt agerande. Olika former av rörelser sågs därmed som ett sätt för individer att hantera förändringar, känslor av obehag, orättvisa och liknande, samt för att skapa en känsla av tillhörighet och handlingskraft.⁵⁷

Teoribildningen har sedermera kommit att utvecklas i ett flertal olika grenar. En av dessa är så kallad "framing theory", som bland annat brukar användas för att förklara just varför vissa individer söker sig till extrema rörelser. Erving Goffman har betecknat framing som schematiska tolkningar som gör det möjligt för individer "att lokalisera, uppfatta, identifiera och beteckna" olika händelser – både i deras liv samt världen i stort.⁵⁸ Termen framing kan därmed användas för att beskriva en meningsskapande process,⁵⁹ och är således ett sätt att organisera upplevelser samt för att påverka och instruera handlande.⁶⁰

David Snow och Robert Benford har identifierat tre huvudsakliga steg för ett sådant meningsskapande. Detta i form av (1) diagnostisering av ett tillstånd eller ett problem, samt en identifiering av skuld eller kausalitet; (2) att identifiera lösningar på tillståndet eller problemet, inklusive konkreta strategier, taktiker, samt måltavlor; och (3) att motivera varför individer bör engagera sig för att förändra den rådande situationen. Dessa tre steg benämns som diagnostisering, prognostisering, samt motivering.⁶¹

Utifrån salafismens idé används den diagnostiserande inramningen för att belysa reella eller påstådda hot mot islam och muslimer, där ett centralt tema är att Väst befinner sig i konflikt eller i krig med just islam samt muslimer. Detta narrativ anspelar på känslor av förödmjukelse och kan exempelvis beröra frågor som debatter kring att bära huvudbonad, karikatyrer av profeten Muhammed, diskriminering, och islamofobi. Dessa olika konfliktytor och kontroverser appliceras på en individuell nivå – som exempelvis att muslimer aldrig kommer accepteras i Väst, och att de aldrig kommer att få möjlighet att utöva sin tro. Dessa narrativ appliceras också på en kollektiv nivå, där åtgärder mot vissa element porträtteras som ett angrepp mot muslimer som grupp.⁶²

Den prognostiserande ramen används i sin tur för att konfrontera det diagnostiserande hotet mot islam och muslimer. För salafistiska jihadisterna är lösningen att ta till vapen, vilket utifrån denna

---

⁵⁷ Q. Wiktorowicz (red.), *Islamic Activism: A Social Movement Theory Approach*, (Bloomington: Indiana University Press, 2004): 6-7.

⁵⁸ E. Goffman, *Frame Analysis: An Essay on the Organization of the Experience*, (Cambridge: Harvard University Press, 1974): 21.

⁵⁹ Wiktorowicz (red.), *Islamic Activism: A Social Movement Theory Approach*, (2004): 15.

⁶⁰ R.D. Benford & D.A. Snow, 'Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment', *Annual Review of Sociology*, Vol. 26, (2000): 614.

⁶¹ R.D. Benford & D.A. Snow, 'Ideology, Frame Resonance and Participant Mobilization', i B. Klandermans, H. Kriesi & S. Tarrow, *From Structure to Action: Comparing Movement Participation across Cultures*, *International Social Movements Research*, Vol. 1, (Conn: JAI Press, 1988): 200-203.

⁶² S. Olsson, 'Different Types of Salafism: On Creed and Deed', i M. Ranstorp (red.), *Contextualising Salafism and Salafi Jihadism*, (Köpenhamn: Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme, 2020): pp. 38-54, <https://www.stopekstremisme.dk/en/extremism/contextualising-salafism-and-salafi-jihadism.pdf>; Ranstorp, (2019): 10-12.

snäva tolkningstradition är en plikt för samtliga muslimer. I detta narrativ erbjuder våldet ett sätt att omvandla förnedring till seger, lidande till uppoffring, och skam till ära.⁶³

Den motiverande ramen målar utifrån den salafist-jihadistiska inriktningen upp en utopisk bild kring att de som engagerar sig i den väpnade kampen sedermera, på domedagen, kommer att räddas från helvetet och stå som slutgiltiga segrare. Här ryms också idéer om belöningar i paradiset, och ett kalifat med strikta *sharia*-lagar. Den motiverande ramen ger också känslan av att individer som engagerar sig tar kontroll över sitt eget öde, och skapar en grupptillhörighet med andra övertygade. Slutligen knyter narrativet också tillbaka till idén om *al-wala' wa-l-bara'*: underkastelse inför Gud och att vara lojal mot andra rättrogna muslimer – men att samtidigt distansera sig och i praktiskt handlande visa avsky mot individer och värderingar som skadar salafismens tolkning av islam. Genom denna lojalitet erbjuder individen sin totala underkastelse samtidigt som de icke-troende blir en legitim måltavla.⁶⁴

1.6 Tidigare forskning om salafism och salafistisk jihadism i Sverige

Intresset för salafism och salafistisk jihadism är inget nytt fenomen, och den internationella forskningen på området har ökat exponentiellt under det senaste decenniet. Trots detta har studier på detta forskningsområde länge lyst med sin frånvaro i Sverige. Efter att omkring 300 individer reste från Sverige för att ansluta sig till terrorgrupper i Syrien och Irak mellan 2011-2017, utropandet av IS kalifat, samt det ökade antalet salafist-jihadistiska attacker som Europa och Sverige drabbades av från 2012 och framåt har frågan dock tagit mer plats i den politiska och mediala debatten, såväl som i akademien. Detta har gjort att antalet studier har ökat under de senaste åren, även om forskningsområdet i sig fortfarande är relativt begränsat.

Susanne Olsson har publicerat ett flertal värdefulla alster om den puritanska formen av salafism, och har exempelvis studerat en svensk lokal salafistisk grupp och deras trosutövning – inklusive deras förhållningssätt till frågor som genus, jurisprudens, samt segregation.⁶⁵ Därtill har Olssons forskning bland annat berört salafismens förhållande till shiamuslimer,⁶⁶ Swedish United Da'wah Centers *da'wa*-verksamhet,⁶⁷ salafistiska aktörers syn på genusrelaterade frågor, samt huruvida vissa svenska puritanska salafister bör betraktas som extremistiska och icke-demokratiska och därmed som ett potentiellt problem för svenska myndigheter.⁶⁸

I en publikation från 2017 använder sig även Olsson av så kallad social rörelseteori för att analysera en av de svenska salafistiska grupper som hon har studerat. Utifrån ett sådant teoretiskt ramverk framstår deras strategi som genomtänkt, och Olsson konstaterar bland annat att:

Vissa kärnuppgifter (*core framing tasks*) ramar in (*frame*) ideologin enligt en given struktur.

---

⁶³ Olsson, 'Different Types of Salafism: On Creed and Deed', (2020); Ranstorp, (2019): 10-12.

⁶⁴ Olsson, (2020): 47; Ranstorp, (2019): 10-12.

⁶⁵ S. Olsson, *Contemporary Puritan Salafism: A Swedish Case Study*, (Bristol: Equinox Publishing, 2018).

⁶⁶ S. Olsson, 'Shia as Internal Others: A Salafi Rejection of the 'Rejecters'', *Islam and Christian-Muslim Relations*, Vol. 28, Nr. 2, (2017): pp. 1-22.

⁶⁷ S. Olsson, 'Proselytizing Islam - Problematizing "Salafism"', *The Muslim World*, Vol. 104, Nr. 1-2, (2014): pp. 171-197.

⁶⁸ S. Olsson, "'True, Masculine Men Are Not Like Women!': Salafism between Extremism and Democracy', *Religions*, Vol. 11, Nr. 3, (2020).

- De diagnostiserar ett tillstånd som måste botas (förvästligandet).
- De erbjuder en lösning på detta problematiska tillstånd (återvända till sann islam).
- De förser sig och andra med motiveringar till varför människor ska engagera sig (hotet om domedagen och hoppet om paradiset).⁶⁹

Ytterligare ett värdefullt bidrag är Mohammad Fazlhashemis djupgående analys av takfirism, samt dess olika beståndsdelar.⁷⁰ Därtill har Simon Sorgenfrei bland annat utforskat svenska salafisters respons i relation till Covid-19,⁷¹ en av de *da'wa* kampanjer som genomförts av den svenska organisationen och plattformen Islam.nu,⁷² samt svenska salafisters aktiviteter på sociala medier.⁷³

Utöver detta har Jonas Svensson, utifrån ett kulturellt epidemiologiskt perspektiv, analyserat ett antal mikrofaktorer som potentiellt kan bidra till ökad kunskap om salafismens attraktionskraft.⁷⁴ Genom att använda sig av den svenska salafistiska webbsidan darulhadith.com som illustrerande exempel har Svensson även utforskat och påvisat hur datorstödda metoder bland annat kan användas för att samla in, organisera, och bistå med enklare analyser av webbaserat material – vilket i sin tur kan användas som utgångspunkt för mer djupgående studier och analyser.⁷⁵ Liknande tillvägagångssätt har även tillämpats på ett mer omfattande salafistiskt material på Youtube.⁷⁶ Svensson har även tillsammans med Sorgenfrei gjort en övergripande översikt om religiösa begrepp, tolkningar, och meningsskapande inom ramen för IS idévärld.⁷⁷

I slutet av 2021 publicerades även en sammanställning av projektet *Wahhabism i Sverige: Nätverk, praktiker och mission*, som författats av Susanne Olsson, Anne Sofie Roald, Simon Sorgenfrei och Jonas Svensson. Projektet analyserar bland annat olika aspekter av wahhabistisk missionsverksamhet i Sverige, samt saudisk informationspåverkan. Fokus för projektet är gruppen Darulhadith, som är helt och hållet nätbaserade i sina aktiviteter, samt gruppen bakom webbsajten Islam.nu.⁷⁸

⁶⁹ Olsson, 'Slutdestination Paradiset: Svensk puritansk salafism', (2017): 112-113.

⁷⁰ Fazlhashemi, (2017).

⁷¹ S. Sorgenfrei, "Perhaps we see it in negative terms, but, ultimately, it is positive": The responses of Swedish Salafis to COVID-19', *Tidskrift för islamforskning*, Vol. 15, Nr. 2, (2021): pp. 40-62.

⁷² S. Sorgenfrei, 'Crowdfunding Salafism. Crowdfunding as a Salafi Missionising Method', *Religions*, Vol. 12, Nr. 3, (2021).

⁷³ S. Sorgenfrei, 'Branding Salafism: Salafi Missionaries as Social Media Influencers', *Method & Theory in the Study of Religion*, (2021): pp. 1-27.

⁷⁴ J. Svensson, 'Mind the Beard! Deference, Purity and Islamization of Everyday Life as Micro-factors in Salafi Cultural Epidemiology', *Comparativa Islamic Studies*, Vol. 8, Nr. 1-2, (2012): pp. 185-209.

⁷⁵ J. Svensson, 'Computing Swedish Salafism: An Example of a Digital Humanities Approach to Collecting, Organizing, and Analyzing Data on Web-based Salafi Missionary Activity in Sweden', *Journal of Religion in Europe*, Vol. 13, Nr. 1-2, (2020): pp. 1-22.

⁷⁶ J. Svensson, 'Mönster i svensk YouTube-salafism: Datorassisterad metadataanalys som urvalsmetod i religionsvetenskapliga studier av videomaterial online', *Religionsvetenskapligt Tidsskrift*, Vol. 73, (2021): pp. 60-83.

⁷⁷ S. Sorgenfrei & J. Svensson, 'Religiösa begrepp och tolkningar', i L. Kaati (red.), *Det digitala kalifatet: En studie av Islamiska statens propaganda*, (Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, 2017): pp. 22-37.

⁷⁸ S. Olsson, A.S. Roald, S. Sorgenfrei & J. Svensson, *Wahhabism i Sverige: Nätverk, praktik och mission*, (Stockholm: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, 2021), https://rib.msb.se/filer/pdf/29887.pdf?fbclid=IwAR2D8-22z58TG5MIE1AsxjeXxyL_I0cv-nlGlkvh3RLCJRRyAWa8pfLgs4

Amir Rostami et al. har även genomfört en omfattande kvantitativ studie om våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet i Sverige – vilket även innefattar den våldsbejakande islamistiska miljön. Studiens empiriska material baseras på data från Polismyndigheten och Säkerhetspolisen och ger en detaljerad bild över den svenska våldsbejakande islamistiska miljöns sammansättning.⁷⁹ Rostami et al. har även bidragit med en gedigen studie som analyserar 41 av de svenskar som valde att resa till Syrien och Irak för att ansluta sig till olika former av extremistiska grupperingar, och som sedermera omkom.⁸⁰ I relation till samma ämne har även Marco Nilsson publicerat en studie där han intervjuar åtta svenska jihadister som också kan kategoriseras som så kallade utländska stridande (*foreign fighters*).⁸¹

Därtill har Michael Fredholm bidragit med betydande kunskapsinsatser i relation till rysktalande salafist-jihadistiska miljöer i Centralasien – vilket även innefattar kopplingarna mellan delar av den svenska salafist-jihadistiska miljön och ett antal ryskspråkiga länder, som exempelvis Tjetjenien och Uzbekistan.⁸²

Vidare har Güney Dogan utforskat och beskrivit hur puritanska salafister i två svenska städer har utvecklat en mängd olika strategier för att leva ett fromt, salafistiskt liv. Dogan beskriver bland annat hur dessa svenska grupperingar har utarbetat så kallade “moraliska” respektive “omoraliska” geografier – där det förstnämnda exempelvis kan syfta på platser och sammanhang som främjar fromma attityder, medan det sistnämnda syftar på det motsatta – vilket i sin tur skapar segregerade liv.⁸³ Även Emin Poljarevic har bidragit till att stärka kunskapsläget om salafism i Sverige, och har exempelvis utforskat salafismens syn på autenticitet samt rörelsens attraktionskraft.⁸⁴ Därtill har Poljarevic även studerat salafismens strategier för att uppnå dess föreställning om det perfekta samhället, samt de olika uppfattningar som existerar inom salafismen avseende hur religionen bör utövas och implementeras – vilket Poljarevic benämner som *manhajism*.⁸⁵

I detta sammanhang bör även ett antal av Försvarshögskolans evidensbaserade rapporter nämnas, som bland annat har utforskat svenska salafist-jihadisters användning av den sociala medieplattformen Facebook (2015),⁸⁶ svenska IS-resenärer (där det empiriska underlaget baseras på Säkerhetspolisens data om 267 av de uppskattningsvis 300 svenska individer som

---

⁷⁹ A. Rostami, H. Mondani, C. Carlsson, J. Sturup, J. Sarnecki & C. Edling, *Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet i Sverige*, Forskningsrapport 2018/4, (Stockholm: Institutet för Framtidsstudier, 2018), https://www.iffs.se/media/22498/brott_2018_4.pdf

⁸⁰ A. Rostami, J. Sturup, H. Mondani, P. Thevselius, J. Sarnecki & C. Edling, ‘The Swedish *Mujahideen*: An Exploratory Study of 41 Swedish Foreign Fighters Deceased in Iraq and Syria’, *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 43, Nr. 5, (2020): pp. 382-395.

⁸¹ M. Nilsson, ‘Foreign Fighters and the Radicalization of Local *Jihad*: Interview Evidence from Swedish *Jihadists*’, *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 38, Nr. 5, (2015): pp. 343-358.

⁸² Se exempelvis: M. Fredholm, *Transnational Organized Crime and Jihadist Terrorism: Russian-Speaking Networks in Western Europe*, (London: Routledge, 2018).

⁸³ G. Dogan, ‘Moral Geographies and the Disciplining Of Senses Among Swedish Salafis’, *Comparative Islamic Studies*, Vol. 8, Nr. 1-2, (2012): pp. 93-112.

⁸⁴ E. Poljarevic, ‘In Pursuit of Authenticity: Becoming a Salafi’, *Comparative Islamic Studies*, Vol. 8, Nr. 1-2, (2014): pp. 139-164.

⁸⁵ E. Poljarevic, ‘The Power of Elective Affinities in Contemporary Salafism’, *The Muslim World*, Vol.106, Nr. 3, (2016): pp. 474-500.

⁸⁶ L. Gustafsson, *Våldsbejakande islamistisk extremism och sociala medier*, (Stockholm: Försvarshögskolan, 2015), <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:867179/FULLTEXT01.pdf>

reste till regionen) (2017),⁸⁷ den svenska salafistiska miljöns transnationella kopplingar (2021),⁸⁸ finansiella aktiviteter kopplade till svenska IS-resenärer (2017),⁸⁹ samt IS-resenärer och mikrofinansiering (2016).⁹⁰

År 2018 publicerade även Försvarshögskolan en unik och omfattande studie som ger en detaljerad lägesbild över de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna i Sverige. Studien beskriver framväxten av salafistisk jihadism i Sverige sedan mitten av 1990-talet, men pekar samtidigt på att det i och omkring de salafist-jihadistiska elementen finns övergripande salafistiska strukturer och miljöer som format idévärlden samt kanaliserat viljan för individer att ansluta sig till mer radikala och våldsbejakande grupperingar. Studien lyfter särskilt fram ett salafistiskt ekosystem, med ett antal tongivande salafistiska predikanter som enskilt eller tillsammans över tid förekommit i sammanhang med salafist-jihadistiska element. Samma individer har också engagerat sig i utbildningsverksamhet för barn i olika åldrar, vilket dels har varit ett sätt att erhålla finansiella resurser i form av bidrag i enlighet med skollagstiftningen (skolpeng), samt dels en möjlighet att utöva påverkan mot barn i låg ålder och uppåt. Studien visar också hur individer i det salafistiska ekosystemet mottagit offentliga bidrag till olika former av föreningsverksamhet. Vidare har även de salafistiska predikanterna varit verksamma i moskéer som erhållit finansiering från främst Saudiarabien och Qatar i utbyte mot styrelseposter.⁹¹

I studien intervjuas även ett 70-tal lokalt verksamma i 17 olika orter, där respondenterna främst utgörs av representanter för polis, socialtjänst och skola, samt lokala samordnare mot våldsbejakande extremism. Resultaten från intervjuerna visar att den salafist-jihadistiska miljön blivit allt mindre öppen med sina förehavanden, samtidigt som den salafistiska miljön tagit allt mer mark lokalt. Enligt respondenterna sker påverkan från den salafistiska miljön framförallt i så kallade utsatta, eller särskilt utsatta, områden och den riktas i huvudsak mot muslimer som enligt den salafistiska miljön inte lever i enlighet med den salafistiska inriktningen. Särskilt riktas påverkan mot flickor och kvinnor utifrån hederskultur med religiösa inslag, som tar sig uttryck genom begränsning av kvinnors och flickors rörelsefrihet, klädsel, umgänge, aktiviteter och livspartner. Detta ramas också in i ett övergripande salafistiskt narrativ, som riktas mot salafistiska såväl som icke-salafistiska muslimer från båda könen, med budskapet om att inte delta eller integreras i det omgivande samhället. Även religiösa minoriteter påverkas av den salafistiska miljön, där exempelvis judar eller kristna i vissa områden inte vågar bära religiösa symboler öppet.⁹²

Därtill har Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) producerat ett flertal värdefulla rapporter i relation till salafistisk jihadism och den digitala arenan som analyserar olika dimensioner av IS digitala propaganda. Detta innefattar bland annat vilka narrativ och budskap som sprids och

---

⁸⁷ Gustafsson & Ranstorp, *Swedish Foreign Fighters in Syria and Iraq*, (2017).

⁸⁸ M. Ranstorp, F. Ahlin, L. Ahlerup & M. Normark, *Gränslös Extremism: En studie om transnationella kopplingar till svenska radikala miljöer*, (Stockholm: Försvarshögskolan, 2021), <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:1592408/FULLTEXT01.pdf>

⁸⁹ Normark, Ranstorp & Ahlin, *Finansiella aktiviteter kopplade till personer från Sverige och Danmark som anslutit sig till terrorgrupper i Syrien och Irak mellan 2013-2016*, (2017).

⁹⁰ M. Ranstorp, 'Microfinancing the Caliphate: How the Islamic State is Unlocking the Assets of European Recruits', *CTC Sentinel*, Vol. 9, Nr. 5, (2016): pp. 11-15.

⁹¹ Ranstorp et al., (2018)

⁹² Ranstorp et al., (2018).

främjas, hur symboler, bilder och begrepp används för religiöst meningsskapande, vilka kanaler som används för att sprida propaganda online, samt hur kvinnor porträtteras.⁹³

Även Michael Krona har författat ett antal publikationer avseende IS onlinenärvaro och digitala strategier.⁹⁴ I relation till den digitala arenan har även Philip Halldén bistått med värdefull kunskap kring de tidiga faserna av salafist-jihadistisk onlinenärvaro, och har bland annat beskrivit och analyserat några av dåtidens mest centrala webbsajter – som exempelvis den al-Qaida-affilierade sajten Alneda.com.⁹⁵

Utöver detta har ett flertal svenska myndigheter publicerat värdefulla rapporter inom området. Säkerhetspolisen har exempelvis publicerat en rapport som beskriver den våldsbejakande islamistiska miljön i Sverige, där även frågor som radikaliseringsprocesser och potentiella preventiva åtgärder behandlas.⁹⁶ Även Center mot våldsbejakande extremism (CVE) vid Brottsförebyggande rådet (Brå) har publicerat en kunskapsöversikt om samma miljö.⁹⁷ Vidare har Evin Ismail, på uppdrag av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), producerat en rapport som bland annat berör ungdomars väg in i islamistisk extremism.⁹⁸

Slutligen bör även ett antal viktiga journalistiska bidrag att nämnas, där journalister som exempelvis Per Gudmundsson,⁹⁹ Magnus Sandelin,¹⁰⁰ Daniel Olsson,¹⁰¹ Johan Järvestad,¹⁰² Niklas

---

⁹³ L. Kaati (red.), *Det digitala kalifatet: En studie av Islamiska statens propaganda*, (Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, 2017); K. Cohen & L. Kaati, *Digital Jihad: Propaganda from the Islamic State*, (Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, 2018).

⁹⁴ Se exempelvis: M. Krona & R. Pennington (red.), *The Media World of ISIS*, (Bloomington: Indiana University Press, 2019); M. Krona, 'Collaborative Media Practices and Interconnected Digital Strategies of Islamic State (IS) and Pro-IS Supporter Networks on Telegram', *International Journal of Communication*, Vol. 14, (2020): pp. 1888-1910.

⁹⁵ P. Halldén, *Jihad-orienterad salafism på internet*, (Uppsala: Swedish Science Press, 2007).

⁹⁶ Säkerhetspolisen, (2010).

⁹⁷ Center mot våldsbejakande extremism (CVE), *Den våldsbejakande islamistiska miljön: En kunskapsöversikt*, (Stockholm: Brottsförebyggande rådet, Brå, 2020), https://www.cve.se/download/18.161d181f17db3c8d91d2797/1642761070863/CVE_Va%CC%8Aldsb_ejakande-islamistiska.pdf

⁹⁸ E. Ismail, *Ung och extrem - om våldsbejakande islamistisk extremism*, (Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, 2016), <https://www.mucf.se/sites/default/files/2016/09/ung-och-extrem-islamistisk.pdf>

⁹⁹ Se exempelvis: P. Gudmundsson, 'The Swedish Foreign Fighter Contingent in Syria', *CTC Sentinel*, Vol. 6, Nr. 9, (2013): pp. 5-9; P. Gudmundson, Blogg, www.gudmundson.blogspot.com

¹⁰⁰ Se exempelvis: M. Sandelin, *Svenska IS-krigare: Från Al-Qaida till Jihadi Cool*, (Lidingö: Fri Tanke Förlag, 2016); M. Sandelin, Blogg (Projekt: Granska Jihadismen), www.magnussandelin.se; M. Sandelin & S. Löwenmark, 'Såpo pekar ut hög skolchef för rekrytering', *Doku*, (2018-10-02), <https://doku.nu/2018/10/02/sapo-pek-ut-hog-skolchef-for-rekrytering/>

¹⁰¹ Se exempelvis: D. Olsson, 'Vetenskapsskolan lades ned – blir nu ett byggbolag', GT, (2020-10-03), <https://www.expressen.se/gt/vetenskapsskolan-lades-ned-blir-nu-ett-byggbolag/>; D. Olsson, 'Islamistrektorns miljoner tillbaka i familjens händer', GT, (2020-09-21), <https://www.expressen.se/gt/islamistrektorns-miljoner-tillbaka-i-familjens-hander/>; D. Olsson, 'Förskolans bidragspengar gick till islamistorganisation', GT, (2020-09-04), <https://www.expressen.se/gt/forskolans-bidragspengar-gick-till-islamistorganisation/>

¹⁰² Se exempelvis: J. Järvestad, 'Islamistisk extremism kopplas till nya friskolan i Gävle – kommer inrikta sig mot barn med invandrarbakgrund', *Gefle Dagblad*, (2018-06-29), <https://www.gd.se/logga-in/islamistisk-extremism-kopplas-till-nya-friskolan-i-gavle-kommer-inrikta-sig-mot-barn-med-invandrarbakgrund-1>; J. Järvestad, 'Abo Raad vägrar ta avstånd från salafismen: "Folk får säga vad de vill"', *Gefle Dagblad*, (2016-05-10), <https://www.gd.se/artikel/abo-raad-vagr-ar-ta-avstand-fran-salafismen-folk-far-saga-vad-de-vill>;

Orrenius¹⁰³ och Sofie Löwenmark¹⁰⁴ också har utgjort viktiga pusselbitar för att öka kunskapen om salafism och salafistisk jihadism i Sverige.

1.7 Metodologiska överväganden

I enlighet med det som beskrivits ovan i sektion 1.4.3 är det viktigt att understryka att samtliga kategorier av salafism baseras på samma grundläggande ideologiska ramverk, och att dessa kategorier stundtals är överlappande. Enskilda aktörer befinner sig ofta på ett kontinuum, där gränserna mellan vilka som kan klassificeras som våldsbejakande respektive icke-våldsbejakande ofta är långt ifrån självklara. Salafistisk jihadism uppstår inte heller i ett vakuum. Som påvisas i Försvvarshögskolans studie från 2018 påverkas den våldsbejakande delen av miljön av tongivande salafistiska predikanter och nätverk – både lokalt, nationellt, samt transnationellt. Vidare har ett flertal europeiska säkerhetstjänster påvisat att salafism stundtals riskerar att utgöra ett insteg samt ett förstadium till salafistisk jihadism.¹⁰⁵ Även Säkerhetspolisen påpekar att gränsdragningarna mellan våldsbejakande- och icke-våldsbejakande extremistmiljöer i allt större utsträckning har suddats ut. Fredrik Hallström, chef för kontraterrorism vid Säkerhetspolisen, beskriver de icke-våldsbejakande miljöerna som en “bred bakre våg som innehåller extremism eller anti-demokratiska krafter, som i sin tur driver den lite mindre vågen framför sig som består av våldsbejakande extremism”.¹⁰⁶ Vidare nämner Hallström att den bakre vågen utgör en utmaning, då den bedöms vara relativt stark i dagsläget, och då den “hela tiden kommer att tillföra kraft till den främre vågen [våldsbejakande extremism]”.¹⁰⁷ I sammanhanget är det också viktigt att påvisa att även de icke-våldsbejakande salafistiska miljöerna kan vara problematiska i förhållande till demokratiska samt individuella fri- och rättigheter. Det finns således ett behov av att ta ett helhetsgrepp om de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna i Sverige.¹⁰⁸ Detta är också anledningen till att projektet som helhet studerar och analyserar aktörer från hela detta spektrum.

I sammanhanget är det dock viktigt att betona att det i Sverige varken är olagligt att uttrycka eller att förespråka radikala religiösa åsikter. Den största delen av utövandet samt predikandet av den salafistiska läran ryms även inom ramarna för den grundlagsstadgade yttrandefriheten och religionsfriheten, som båda utgör en grundläggande del av det svenska demokratiska samhället. Inom de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna främjas dock vissa narrativ som på flera olika sätt utmanar grundläggande demokratiska fri- och rättigheter. Vidare präglas ofta argumenten av binära tankesätt, som innefattar ett särskilt språkbruk – där det exempelvis

---

J. Järvestad, ‘Terroristfinansier kopplas till grundandet av Gävle moské’, *Gefle Dagblad*, (2015-12-04), <https://www.gd.se/2015-12-04/terroristfinansier-kopplas-till-grundandet-av-gavle-moske>

¹⁰³ Se exempelvis: N. Orrenius, *Skotten i Köpenhamn: ett reportage om Lars Vilks, extremism och yttrandefrihetens gränser*, (Stockholm: Bonnier, 2016); N. Orrenius, ‘Studiemedel går till saudisk mission i Sverige’, *Dagens Nyheter*, (2017-07-02), <https://www.dn.se/arkiv/nyheter/studiemedel-gar-till-saudisk-mission-i-sverige/>

¹⁰⁴ Se exempelvis: S. Löwenmark, ‘Skolverket finansierar salafistisk koranskola’, *Doku*, (2021-06-02), <https://doku.nu/2021/06/02/skolverket-finansierar-salafistisk-koranskola/>; S. Löwenmark, ‘Känd jihadist far till svenska IS-kvinnans barn’, *Doku*, (2021-01-25), <https://doku.nu/2021/01/25/kand-jihadist-far-till-svenska-is-kvinnans-barn/>; S. Löwenmark, ‘Den radikala salafisten i Halmstad’, *Doku*, (2018-11-12), <https://doku.nu/2018/11/12/den-radikala-salafisten-i-halmstad/>

¹⁰⁵ Ranstorp et al., (2018): 46, 223.

¹⁰⁶ Säkerhetspolisen, ‘Presseminarium Säkerhetspolisens årsbok 2021’, (2022-03-24), ca 32:40 min.

¹⁰⁷ Säkerhetspolisen, (2022-03-24), ca 32:50.

¹⁰⁸ Ranstorp et al., (2018): 46, 223.

frekvent görs en tydlig och onyanserad distinktion mellan "trogna" och "otrogna" (*kuffar*), och således mellan "vänner" och "fiender". Fastän sådana narrativ och budskap i flertalet fall alltså omfattas av yttrande- och religionsfriheten är det dock viktigt att poängtera att dessa budskap ändå kan vara problematiska utifrån andra aspekter. Detta då sådana narrativ kan bidra till begränsningen av andra individers demokratiska fri- och rättigheter, vilket gör dem viktiga att studera.

Projektet som helhet har i huvudsak en kvalitativ ansats, där ytterligare metodologiska diskussioner förs inom ramen för de olika delprojekten. Denna rapportens redaktörer är ansvariga för projektet som helhet samt de slutsatser som presenteras, medan individuella författare ansvarar för sina enskilda bidrag samt delprojekt.

1.7.1 Avgränsningar och begränsningar

Samtliga delprojekt innefattar ett antal begränsningar som bör belysas. På ett övergripande plan är det inledningsvis viktigt att poängtera att projektet inte gör några anspråk på att presentera några heltäckande slutsatser i relation till de frågor och områden som studeras. Vidare är det också viktigt att poängtera att salafismen utgör en minoritetstolkning inom sunniislam, och att salafist-jihadister i sin tur utgör en minoritet inom den salafistiska tolkningstraditionen. Projektet fokuserar således på en mycket liten minoritet inom islam, och ska därför inte tas som intäkt för att representera religionen eller muslimer som helhet.

I relation till det första delprojektet avseende salafism, salafistisk jihadism och den digitala arenan är det också viktigt att understryka att stora delar av det empiriska materialet består av öppet tillgängligt material. Tidigare forskning har påvisat att våldsbejakande extremistiska miljöer i allt större utsträckning tenderar att använda sig av okonventionella och krypterade plattformar. På grund av forskningsetiska överväganden och riktlinjer har det dock inte varit möjligt att analysera sådana typer av material. Detta medför således en risk att ett flertal viktiga aspekter i relation till salafism, salafistisk jihadism och sociala medier försummas. På grund av de studerade miljöernas slutna karaktär samt just forskningsetiska överväganden är dock alternativen få. Trots detta är bedömningen att delprojektet kommer att bidra med viktiga insikter om salafist-jihadisters användning av sociala medier, vilket förhoppningsvis också kan uppmuntra till ytterligare forskningsinsatser i relation till detta komplexa och viktiga ämne.

Vidare är det också viktigt att understryka att det empiriska materialet i det första delprojektet utgörs av officiell och inofficiell salafistisk- och salafist-jihadistisk propaganda, och att sådan propaganda syftar till att förse mottagaren med en ensidig och förvrängd bild av verkligheten. Syftet med detta har varit att bidra till fördjupad förståelse avseende salafisters och salafist-jihadisters världsbild.

I relation till de resultat som presenteras i kapitel tre om lokal påverkan bör det understrykas att dessa två delstudier främst har fokuserat selektivt på de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöernas *negativa* inverkan på lokal nivå, och därmed hur olika former av otillbörlig påverkan riskerar att underminera vissa individer och grupper demokratiska fri- och rättigheter. Kapitlet och studien hävdar således inte att all verksamhet som utövas inom ramen för dessa miljöer nödvändigtvis är negativ. Samtidigt påvisar både kapitel tre samt övriga kapitel att det finns ett flertal väldigt allvarliga dimensioner i förhållande till dessa miljöer som inte ska relativiseras –

som exempelvis ett identifierat våldskapital, otillåten påverkan mot lokalbefolkning samt myndighetsföreträdare, och exploateringen av offentliga bidrag och finansiering. Att lyfta, diskutera, och problematisera dessa negativa aspekter är därmed i allra högsta grad motiverat. I detta sammanhang är det dock viktigt att understryka att de individer och grupper som åsyftas vid diskussionerna om otillbörlig påverkan endast utgör en minoritet av de boende i de berörda områdena. Samtidigt – och trots sitt ringa antal – har deras påverkan omfattande effekter på lokalsamhället.

Vidare bör det även betonas att de två delprojekt som utmynnade i kapitel tre syftar till att (1) identifiera olika metoder för salafistisk och salafist-jihadistisk påverkan på lokal nivå, samt att (2) identifiera myndigheters uppfattning av salafismens och salafism-jihadismens närvaro och påverkan på lokalsamhället. Kapitlet syftar således främst till att beskriva och analysera *myndighetsrepresentanters* uppfattning av det rådande läget i respektive område – inklusive vilka metoder som används för att utöva påverkan, hur denna påverkan tar sig i uttryck, samt hur stor inverkan detta har på det specifika området i fråga. De beskrivningar och uppfattningar som presenteras i kapitel tre delas således inte nödvändigtvis av samtliga aktörer eller boende på områdena i fråga. En begränsning i relation till detta är därmed att det finns fler perspektiv från civilsamhällesaktörer som potentiellt upplever utvecklingen annorlunda. Detta är en av flertal aspekter som istället skulle kunna utforskas i kommande studier relaterade till ämnesområdet.

Då de två delprojekt som presenteras i kapitel tre enbart har studerat salafistisk- och salafist-jihadistisk påverkan i tre utvalda svenska städer är det också viktigt att betona att resultaten är långt ifrån heltäckande. Sådan påverkan kan mycket väl ta sig andra typer av uttryck på andra orter i Sverige. Framtida forskning skulle exempelvis kunna studera hur salafistisk- och salafist-jihadistisk påverkan tar sig i uttryck på mindre orter samt i glesbygdsområden i Sverige. Detta då det exempelvis kan finnas en annan dynamik och problematik på sådana platser jämfört med i större städer, vilket också är en viktig aspekt att belysa och utforska vidare. Vidare bör det också understrykas att när förekomsten av salafism och salafistisk jihadism i Borås, Gävle och Göteborg beskrivs gäller inte detta städerna som helhet. Salafism och salafistisk-jihadism, samt tillhörande påverkan, förekommer ofta inom relativt begränsade geografiska områden, och beskrivningarna ska därför inte betraktas som generaliserbara för städerna som helhet.

Forskningsmetoder med en kvalitativ ansats kan generellt kritiseras för att ha begränsad överförbarhet. Detta då sådana ansatser är beroende av kontext samt då det finns en risk att resultaten inte är generaliserbara. Mot bakgrund av ett begränsat antal respondenter gör studien således inte anspråk på att presentera en heltäckande lägesbild kring förekomsten av salafism och salafistisk jihadism i de tre städer som studeras. Bedömningen är dock att de individer som har intervjuats besitter den främsta expertisen i relation till den lokala förekomsten av dessa fenomen, samt att de även innehar en sådan djup och unik kunskap att detta till stor del utgör en kompensering för denna eventuella begränsning.

Avseende det delprojekt som behandlar salafist-jihadistisk påverkan på skolungdomar har det utifrån ett forskningsetiskt perspektiv inte varit möjligt att intervjua barn och ungdomar under 18 år. Detta innebär att delprojektet inte har haft möjlighet att intervjua de som faktiskt kommer i direktkontakt med den typ av påverkan som avses att studeras. Ytterligare en begränsning med att istället intervjua just skolpersonal är att dessa individer endast kan observera det som sker

inom ramen för just skolverksamheten – vilket inte är den primära platsen för påverkan. Vidare är det också viktigt att understryka att delprojektet endast har intervjuat skolpersonal som arbetar vid kommunala skolor, och därmed inte på friskolor. Med hänsyn till att det framkommit uppgifter om att det skett just salafistisk påverkan mot barn och ungdomar inom ramen för vissa friskoleverksamheter kan även denna aspekt ses som en begränsning. I sammanhanget ska det även nämnas att det finns vissa friskolor i Sverige som i praktiken anammar en religiös profil, men som formellt uppger att verksamheten är icke-konfessionell. Även skolpersonal inom sådana verksamheter hade kunnat utgöra relevanta respondenter. Slutligen har delprojektet enbart fokuserat på påverkan mot ungdomar i gymnasieåldern. Då tidigare forskning påvisat att påverkan mot barn och ungdomar ofta inleds betydligt tidigare är detta något som behöver studeras ytterligare. Exempelvis existerar få, om några, studier om påverkan inom koranskolor.

I relation till det delprojekt som berör de svenska salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöernas finansiella förehavanden är det viktigt att understryka att denna redogörelse baseras på öppet tillgänglig data, och att delstudien därför inte gör något anspråk på att ge en heltäckande bild kring denna aspekt. Detta gäller särskilt att kartlägga utländsk finansiering av svenska salafistiska institutioner, hur många föreningar och organisationer som erhållit den formen av finansiellt stöd, samt vad som har präglat de relationer som skapats mellan finansiärer och bidragstagare. Samtidigt har viss data kopplat till relevanta aktörer gjorts tillgänglig för studien i fråga, där denna data har gett konkreta uppgifter om specifika transaktioner från stater och organisationer i utlandet till svenska aktörer med kopplingar till salafistiska miljöer. Genom att belysa ett antal konkreta exempel och de omständigheter som präglar dessa bidrar delstudien därmed, trots ovan nämnda begränsningar, till ökad insikt och fördjupad kunskap i relation till dessa frågor.

1.7.2 Intervjuer

En stor del av projektets empiriska material utgörs av resultat från intervjuer som gjorts med relevanta respondenter. Inom ramen för kapitel tre har intervjuer genomförts med ett 30-tal individer som primärt är lokalt verksamma i de tre städer som studeras. Dessa individer arbetar i huvudsak professionellt med dessa frågor, och innefattar bland annat representanter från polisen, socialtjänsten, samt andra relevanta kommunala aktörer. Vidare har även ett antal intervjuer genomförts med individer från civilsamhället, som också har god insikt i dessa miljöer. Även journalister som länge har granskat de svenska salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna har till viss del intervjuats.

Antalet informanter från respektive stad varierar beroende på storlek och problembild. I större städer har fler personer intervjuats, och vice versa. Urvalet av informanter gjordes med hjälp av ett så kallat strategiskt urval, där urvalet baserades på två kriterier. Detta i form av (1) informanternas relevans för det specifika studieområdet, samt (2) informanternas kunskap och erfarenhet inom området i fråga.¹⁰⁹ Urvalet av informanter har således dels varit beroende av vem som myndigheterna och kommunerna själva har ansett besitter mest relevant kunskap och erfarenhet, samt dels av vilka andra individer inom civilsamhället som på olika sätt kommer i kontakt med salafism och salafistisk jihadism.

---

¹⁰⁹ M. Denscombe, *The Good Research Guide: For Small-scale Research Projects*, 5:e upplagan, (Maidenhead: McGraw-Hill Education/Open University Press, 2014): 41-42.

Syftet med intervjuerna har varit att få en bättre bild av hur påverkan från salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöer tar sig uttryck lokalt och hur dessa har fångats upp, primärt av myndighetsrepresentanter. Frågeställningarnas inriktning och målet med dem har varit att erhålla omfattande kunskap kring (1) salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöer i Sverige, (2) vilka metoder för påverkan som miljöerna använder, och (3) vilken påverkan miljöerna har på det svenska samhället. För ytterligare detaljer kring dessa intervjuer, se kapitel tre.

I samband med de intervjuer som genomfördes inom ramen för kapitel tre berördes även förslag på potentiella samhälleliga motåtgärder i syfte att möta de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöernas påverkan. Dessa resultat redogörs för i kapitel sex. I relation till potentiella motåtgärder har även forskare med expertis inom salafism och salafistisk jihadism intervjuats.

Inom ramen för kapitel fyra avseende påverkan på skolorna har intervjuer genomförts med totalt elva personer, där sex av dessa var lärare och där fem av dem arbetade med säkerhet och sociala frågor (inklusive skolsamverkan) på kommunal nivå. Syftet med dessa intervjuer var dels att öka förståelsen för hur professionella skolaktörer arbetar med och ser på radikaliseringsprocesser, samt dels att skapa en bild av vilka problem med radikaliseringsprocesser som finns på skolor i utsatta områden i Sverige. För ytterligare detaljer kring dessa intervjuer, se kapitel fyra.

Det finns en uppenbar känslighet samt en potentiell risk för samtliga respondenter att delta i studien. Detta då frågeställningarna ofta uppfattas som mycket känsliga bland lokalbefolkningen, och då det är viktigt att tillit och relationsskapande insatser av myndighetsföreträdare, kommunalt anställda, samt skolpersonal bibehålls. Ett antal av de medverkande respondenterna har även säkerhetsklassade tjänster. Vidare ska det även tilläggas att studien beskriver miljöer med, i vissa fall, ett dokumenterat våldskapital. Mot bakgrund av ovanstående har det således varit viktigt att säkerställa respondenternas anonymitet.

Inom ramen för detta projekt har det även genomförts intervjuer med en tidigare salafistisk predikant – Anas Khalifa – som fram tills nyligen en av de mest tongivande våldsbejakande salafistiska predikanterna i Sverige. Då Khalifa har haft en ledande roll inom de svenska salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna besitter han en enorm kunskap kring aktörer, vad som har en inverkan på radikaliseringsprocesser, samt dynamiken inom de radikala miljöerna. Även om Khalifa utgör en unik källa till information om dessa miljöer är det dock viktigt att påpeka att han utgör en av flera personer som har rört sig i dessa miljöer. Då våra intervjuer inte har berört hans egen roll finns det dock skäl att bedöma hans utsagor som trovärdiga. Dessutom har hans utsagor verifierats från intervjuer med brottsbekämpande myndigheter.

Utöver traditionella intervjuer har även samtal med myndighets- och kommunföreträdare, journalister, forskare och civilsamhällesaktörer genomförts. Dessa samtal har varit ett viktigt verktyg för att bekräfta eller avfärda inhämtad och analyserad information.

1.7.3 Övrigt material

Utöver intervjuer består även en stor del av projektets material av olika former av textkällor. Detta innefattar bland annat akademisk litteratur, myndighetsrapporter, samt olika former av medieuppgifter. Det sistnämnda innefattar uppgifter från ett flertal olika former av utgivare – som exempelvis tidningar, radio, samt tv. Denna form av material utgörs dock i huvudsak av

nyhetsartiklar och reportage. Vidare har även andra offentliga dokument – som exempelvis årsredovisningar, föreningsprotokoll, revisionsberättelser, och myndighetsbeslut – utgjort ett värdefullt material för projektet. I vissa delar har även unikt källmaterial från utländska journalister utgjort ett viktigt empiriskt material.

Ovan nämnda textmaterial har i huvudsak analyserats utifrån den kvalitativa textanalysens systematik. Genom en noggrann samt systematisk genomläsning av respektive texts delar, helhet, och tillhörande kontext har väsentligt innehåll urskilts.¹¹⁰ Detta har sedan använts för att skapa en lägesbild kring respektive studieområde.

1.7.4 Källkritik

Enligt källkritiska metoder bör allt empiriskt materials trovärdighet bedömas i relation till fyra kriterier: äkthet, samtidighet, oberoende och tendens. Äkthet ställer krav på att källmaterialet inte har förfalskats, utan att uppgifterna faktiskt har producerats vid den tidpunkt, i det sammanhang, samt av den eller de individer som anges. Samtidighet åsyftar det faktum att ju längre tid som förflyter mellan en händelse och dess nedtecknande, desto större risk att berättelsen präglas av efterrationaliseringar, minnesfel, eller efterhandskonstruktioner. Kriteriet avseende oberoende avser tre aspekter. Detta i form av (1) möjligheten att bekräfta uppgifterna i fråga, (2) avståndet mellan berättare och berättelse, samt (3) berättarens grad av oberoende. Den tredje och sista punkten hänger även samman med kriteriet tendens och åsyftar huruvida berättaren – källans ursprung – har ett intresse av att avsiktligt återge en icke-korrekt berättelse om verkligheten.¹¹¹

Samtliga medieuppgifter, akademiska verk, myndighetsbeslut, samt övriga offentliga dokument har inhämtats från verifierade databaser och hemsidor, vilket säkerställer materialets äkthet. Avseende den information som inhämtats från journalister och olika former av sociala mediekkanaler skulle eventuellt kriteriet om oberoende kunna ifrågasättas. Detta då sådant material stundtals är tesdrivet, eller har en politisk slagsida. I dessa fall har dock sådan faktainformation kunnat verifieras via andra typer av trovärdiga källor, och eventuella påståenden har belagts med kontrollerbar fakta. Bedömningen är därmed att källorna uppfyller kriteriet om oberoende.¹¹²

Avseende de intervjuer som genomförts har det huvudsakliga syftet med majoriteten av intervjuerna varit att inhämta respondenternas egna, professionella uppfattning om fakta och lägesbild. I de flesta fallen har intervjuer genomförts med flera personer, som oberoende av varandra har bekräftat de perspektiv som presenteras i delprojekten. Samtidigt bör det betonas att författarna har förhållit sig kritiskt till den information som delgivits under samtliga intervjuer.

---

¹¹⁰ P. Esaiasson, M. Gilljam, H. Oscarsson & L. Wängnerud, *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 4:e upplagan, (Vällingby: Norstedt Juridik, 2012): 210.

¹¹¹ Esaiasson et al., *Metodpraktikan*, (2012): 282-287.

¹¹² D.E. McNabb, *Research Methods for Political Science: Quantitative, Qualitative and Mixed Method Approaches*, 3:e upplagan, (New York: Routledge, 2021): 366.

1.7.5 Etiska överväganden

Projektet har både genomgått granskning av Försvarshögskolans råd för forskningsetiska frågor, samt av Etikprövningsmyndigheten. Båda dessa granskningar har utmynnat i tillfredsställande resultat. Vidare har projektet även följt Vetenskapsrådets angivna forskningsetiska principer avseende informationskrav, samtyckeskrav, konfidentialitetskrav, samt nyttjandekrav.¹¹³

De etiska övervägandena i relation till projektet berör främst två aspekter. Detta i form av studiens respondenter, samt de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöer som projektet beskriver och analyserar. I relation till den förstnämnda aspekten finns det, i enlighet med det som beskrivits ovan, en uppenbar känslighet samt en potentiell risk för respondenterna att delta i studien, då ett sådant deltagande riskerar att försvåra deras arbete lokalt. Detta då de frågeställningar som projektet berör ofta uppfattas som mycket känsliga bland lokalbefolkningen, och då det är viktigt att tillit och relationsskapande insatser av myndighetsföreträdare, skolpersonal och kommunal personal bibehålls. Ett flertal av de intervjuade har även säkerhetsklassade tjänster. Därtill ska det även tilläggas att projektet beskriver och analyserar miljöer med, i vissa fall, ett dokumenterat våldskapital. Mot bakgrund av detta har respondenterna därmed blivit utlovade största möjliga anonymitet.

I detta sammanhang är det även viktigt att understryka att ett antal representanter från respektive stad som studeras – och som själva har intervjuats – har fått möjlighet att läsa igenom lägesbeskrivningarna. Detta för att säkerställa att beskrivningarna samt respondenternas utsagor är korrekt återgivna, samt att författarna inte har missuppfattat några uppgifter. Vid dessa tillfällen gavs även möjligheten att utveckla detaljer och resonemang.

Avseende de intervjuer som genomförts med Anas Khalifa finns det viktiga forskningsetiska aspekter att begrunda. Som intervjuobjekt är det viktigt att säkerställa att hans utsagor inte innehåller lagmässigt komprometterande information. Vidare har ingen information använts som innebär att andra individer, där uppgifterna inte redan har varit offentliga, kan identifieras. Därtill är det viktigt att beakta att vi inte utsätter Anas för potentiella ökade risker, då existerande hotbild är hög. Därför har hans vittnesmål stundom anonymiserats, och känsliga detaljer som skulle kunna innebära att han kan identifieras har därmed utelämnats. Detta trots att han har godkänt att vara med i studien.

Den andra aspekten berör de miljöer som studien redogör för. I ett flertal av delprojekten förekommer exemplifierande fall, där individuella personuppgifter – som exempelvis namn – förekommer. I de fall där det förekommer sådana personuppgifter har dessa redan publicerats i etablerad media, eller har på andra sätt varit offentligt tillgängliga. I ett flertal fall har även de individer som omnämns själva öppet marknadsfört sina aktiviteter och ideologiska ställningstaganden på sociala medier, vilket därmed kan betraktas som offentligt. Projektet publicerar således inga personuppgifter som inte redan har varit offentligt tillgängliga.

---

¹¹³ Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, (2002), https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf

Kapitel 2. Salafism, salafistisk jihadism och den digitala arenan

Magnus Ranstorp, Linda Ahlerup & Filip Ahlin

2.1 Introduktion¹¹⁴

Den svenska salafistiska- och salafist-jihadistiska miljön har gradvis vuxit fram sedan början av 1990-talet och har utvecklats i symbios med händelser i omvärlden – vilket även innefattar miljöns transnationella kopplingar till likasinnade aktörer utomlands, samt utländska konflikter i områden som exempelvis Mellanöstern och Nordafrika. Sverige blev tidigt en tillflyktsort för salafist-jihadister som på olika sätt varit involverade i dessa konflikter, där ett antal individer sedermera kom att utgöra några av nyckelpersonerna i förhållande till radikaliserings och rekrytering på svensk mark.

Framväxten av det svenska salafist-jihadistiska ekosystemet har även i allra högsta grad påverkats av den snabba teknologiska utvecklingen, där den ökade digitaliseringen möjliggjort en ännu tydligare koppling mellan det lokala och det globala. Denna ökade förbindelse, i kombination med den uppsjö av nya digitala plattformar som etablerats under det senaste årtiondet, har skickligt exploaterats av salafist-jihadistiska aktörer världen över. Detta i syfte att sprida sina budskap och sin ideologi, radikaliserar och rekryterar nya sympatisörer, samt för att förena de olika fragment som tillsammans utgör den globala salafist-jihadistiska rörelsen. I likhet med sina utländska motsvarigheter har även den ökade användningen av olika former av digitala medier utgjort en väsentlig komponent för utvecklingen av samt tillväxten i den svenska salafist-jihadistiska miljön.

Under det tidiga 2000-talet, och innan smartphones kom att utgöra en integrerad del av vardagen för en stor andel av världens befolkning, använde sig exempelvis svenska salafist-jihadistiska aktörer flitigt av kommunikationsplattformen Paltalk – både avseende intern kommunikation, samt interaktioner med internationella motsvarigheter. En av de kanaler som användes var "Allahs Paradis". Denna kanal modererades av en av dåtidens mest centrala och inflytelserika svenska salafistiska predikanter – Anas Khalifa. Genom att samla salafist-jihadister från Sverige, Norge och Danmark möjliggjorde "Allahs Paradis" direkta interaktioner mellan likasinnade aktörer i olika länder – ett fenomen som var relativt ovanligt vid denna tidpunkt. Genom att dessutom figurera bland ytterligare kanaler på Paltalk fick svenska salafist-jihadister också möjligheten att interagera med flertalet framstående internationella salafist-jihadistiska profiler – inklusive hatpredikanterna Said Mansour och Anwar al-Awlaki.¹¹⁵

---

¹¹⁴ Som tidigare nämnts är detta kapitel en sammanfattning av det delprojekt som berör salafism, salafistisk jihadism och den digitala arenan, och där det fullständiga manuskriptet kommer att publiceras av Routledge i bokform under sommaren 2022. För att ta del av de fullständiga resultaten från detta delprojekt hänvisar vi därmed till den kommande boken *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*.

¹¹⁵ Intervju med Anas Khalifa, (oktober 2021).

Ett mer samtida exempel, och som ytterligare illustrerar vikten av digitala medier i förhållande till den svenska salafist-jihadistiska miljön samt skärningspunkten mellan det globala och det lokala, är den ökände svenske salafist-jihadistiska predikanten och rekryteraren Michael Skråmo. Skråmo var en av de första svenskarna som valde att lämna Sverige för att ansluta sig till IS och har uppmärksammats som en av de mest framträdande svenska salafist-jihadistiska propagandisterna. Genom användningen av ett flertal olika sociala medieplattformar, som exempelvis Facebook och Telegram, har han både uppmanat svenska individer att begå terrorattentat på svensk mark samt att ansluta sig till IS. I en utav hans åtskilliga propagandafilmer syntes han iklädd militärkläder, med en Kalasnikov på ryggen, samtidigt som han vädjade till muslimer i Sverige att ansluta sig till IS.¹¹⁶ Skråmo har även setts posera på bilder med Osama Krayem, som var ytterligare en av de svenskar som valde att resa till Syrien och Irak för att ansluta sig till IS. Krayem är också en av de terrorister som i skrivande stund står åtalad för sin inblandning i terrorattackerna i Paris 2015¹¹⁷ samt i Bryssel 2016.¹¹⁸

Dessa två fall illustrerar två viktiga aspekter. För det första är dessa specifika exempel endast två av flertalet illustrativa fall som påvisar hur svenska salafist-jihadistiska aktörer använder sig av digitala medier för att främja sina syften. Dessa fall åskådliggör också kopplingen mellan den lokala, svenska salafist-jihadistiska miljön och fraktioner inom den globala salafist-jihadistiska rörelsen. Denna digitala sammanlänkning har på ett flertal sätt bidragit till radikalisering, rekrytering, och det anmärkningsvärda faktum att 300 svenska individer valde att resa till Syrien och Irak mellan 2012 och 2017, och där majoriteten sedan anslöt sig till olika former av salafist-jihadistiska terrorgrupper.¹¹⁹ Väl på plats i dessa konfliktzoner har svenska nyckelpersoner sedermera interagerat med IS-sympatisörer och IS-anhängare – både i Sverige samt i andra länder – och därigenom bidragit till rekrytering samt även uppmanat till genomförandet av terrorattentat på europeisk mark. Därmed har Sverige, och i förlängningen även Norden, bidragit till den kontinuerliga tillväxten och utvecklingen inom den globala salafist-jihadistiska miljön.

För det andra påvisar även dessa exempel återigen vikten av att studera och förstå salafist-jihadistiska aktörers digitala närvaro. Det finns en tendens att främst fokusera på hur internationella terrororganisationer använder sig av digitala medier samt hur sådana aktiviteter påverkar de lokala miljöerna i deras respektive nationella kontext. Även om denna aspekt självklart är betydande är det dock viktigt att poängtera att det också finns ett omvänt förhållande – det vill säga hur lokala aktörers onlineaktiviteter också kan bidra till att stärka den internationella salafist-jihadistiska miljön som sådan.

2.2 Syfte och frågeställningar

IS framfart och tillväxt i kombination med dess extensiva användning av digitala medier har de senaste åren bidragit till en uppsjö av vetenskapliga alster som på olika sätt berör salafism-jihadism och den digitala sfären. Trots att intresset för salafism-jihadism och den digitala arenan således inte är ett nytt fenomen finns det dock fortfarande begränsad forskning kring de specifika

---

¹¹⁶ D. Olsson, 'Svensken stred för IS – fick barnbidrag från staten', *GT*, (2016-11-23), <https://www.expressen.se/gt/svensken-stred-for-is---fick-barnbidrag-fran-staten/>

¹¹⁷ T. Küchler, 'Svensk kan ge pusselbitar i terrorrättegången', *Svenska Dagbladet*, (2021-09-07), <https://www.svd.se/enorm-terrorrattegang--svensk-kan-ge-pusselbitar>

¹¹⁸ TT & G. Fritze, 'Osama Krayem från Malmö åtalas för terrorbrott', *SVT Nyheter*, (2021-01-05), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/osama-krayem-fran-malmo-nu-atalad-for-terrorbrott>

¹¹⁹ Gustafsson & Ranstorp, (2017).

strategier och narrativ som sprids av lokala salafist-jihadistiska grupperingar och sympatisörer online – både på en nationell- samt en internationell nivå.

Genom att undersöka och analysera ett antal empiriska fall i Norden, och mer specifikt Sverige, syftar detta delprojekt till att bidra med ökad kunskap om salafistisk jihadism och digitala medier i relation till denna specifika kontext. Genom ett antal internationella bidrag kontextualiseras även de nordiska fallstudierna, och sätts därmed i relation till de senaste årens utveckling med IS kollaps i Syrien, samt salafist-jihadistiska aktörers omstrukturering och anpassning. Projektet belyser även skärningspunkten mellan den digitala- och den fysiska arenan, samt hur dessa två speglar varandra. En fördjupad kunskap om hur sådana digitala plattformar används, vilka narrativ som sprids och främjas, samt hur den digitala- och fysiska sfären speglar varandra, kan i sin tur bidra till fördjupad kunskap om de specifika push- och pull-faktorer som återfinns inom den salafist-jihadistiska miljön i Sverige. Detta kan i sin tur bidra med en ökad förståelse för det specifika beteendet hos salafist-jihadistiska sympatisörer online, och därmed skapa möjligheter att utforma effektiva motåtgärder.

Delprojektet som helhet syftar därmed till att besvara följande frågeställningar:

- Hur använder svenska salafist-jihadister och sympatisörer sig av sociala medier, och hur ser deras narrativ och strategier ut i förhållande till IS föregångare samt etableringen av kalifatet år 2014?
- Vilken roll och funktion har svenska IS-sympatisörer haft inom den digitala sfären?
- Hur utmanar icke-våldsbejakande salafistiska narrativ på sociala medier demokratiska normer och värderingar?
- Vilken social mediestrategi har använts av salafist-jihadistiska aktörer i grannlandet Danmark?
- Vilken roll spelar kvinnliga IS-anhängare i relation till spridningen av officiell och inofficiell propaganda – både i Sverige samt internationellt?
- Hur konstrueras Salafist-jihadistiska narrativ i relation till genus?
- Hur har IS officiella sociala mediemaskineri utvecklats, och hur har dess mediestrategi förändrats över tid?
- Hur kan vi förstå IS digitala beteende samt påverkanskampanjer i relation till förändringar på den fysiska arenan?

2.3 Översikt och struktur

Som tidigare nämnts är delprojektet utformat som en antologi. Denna består av åtta enskilda kapitel som på olika sätt berör projektets övergripande syften samt frågeställningar, samt ett introduktionskapitel och ett avslutande kapitel där slutsatser presenteras.

Det första empiriska bidraget har författats av Linus Gustafsson och är en sammanställning av en tidigare rapport som publicerades vid Försvarshögskolan 2015, som har anpassats och översatts specifikt till detta delprojekt. Kapitlet förser läsaren med en översikt över svenska våldsbejakande islamistiska extremisters onlineaktiviteter på Facebook, och redogör därmed för utvalda delar av svenskspråkiga jihadisters användning av sociala medier. Gustafsson illustrerar bland annat hur Facebook både har fungerat som en kanal för distribution av officiell och inofficiell propaganda till förmån för salafist-jihadistiska grupperingar, samt även har använts till rekryteringsförsök.

Därefter redogör Michael Krona för svenska supportrars roll inom IS digitala krigföring. Genom att undersöka ett antal fall av svenska individer som rest för att ansluta sig till terrorgruppen, inklusive supportrar som fortfarande befinner sig i Sverige, påvisar kapitlet hur svenska supportrar har haft en varierande, men stundtals central, roll i relation till upprättandet av IS så kallade digitala kalifat. Detta innefattar aktiviteter som sträcker sig från direkt medverkan i officiell IS-propaganda till uppmaningar om ageranden samt tillhandahållande av ekonomiskt stöd.

Sedan omkring 2012 har ett stort antal västeuropeiska kvinnor rest för att ansluta sig till IS. Från Sverige var över 24 procent av de som valde att resa till regionen för att ansluta sig till olika former av terrorgrupper kvinnor – vilket gör att Sverige sticker ut i förhållande till andra europeiska länder.¹²⁰ I relation till denna kontext genomför Henriette Frees Esholdt en etnografisk online-studie av den inofficiella propaganda som svenska kvinnor inom den salafist-jihadistiska rörelsen har publicerat på Facebook. Genom denna studie utforskar och analyserar Frees Esholdt salafism-jihadismens specifika dragningskraft bland kvinnor i en svensk kontext.

Därefter riktas fokus mot den puritanska delen av den salafistiska online-miljön i Sverige. I detta kapitel analyserar Susanne Olsson, Simon Sorgenfrei och Jonas Svensson ett urval av de narrativ som sprids på ett av de mest framträdande svenska salafistiska online-forumen, Islam.nu. Genom användningen av två olika fallstudier, i form av de narrativ som presenteras och främjas i relation till Covid-19 samt frågan om könsroller, utforskas potentiella motsättningar mellan den salafistiska doktrinen samt de befintliga normer och förväntningar som finns inom det svenska demokratiska samhället.

Sverige är långt ifrån det enda europeiska landet där det förekommer salafist-jihadistisk närvaro och påverkan på lokal nivå. År 2016 framhöll exempelvis International Centre for Counter-Terrorism (ICCT) att Danmark hade det fjärde högsta antalet individer som valt att resa till Syrien och Irak bland EU:s medlemsländer i förhållande till befolkningsmängd.¹²¹ I relation till detta berör nästkommande kapitel den svenska jihadistiska miljöns danska motsvarighet. I detta kapitel kartlägger Tore Hamming den danska jihadistiska miljöns historiska framväxt och utveckling från 1980-talet till idag – inklusive utvecklingen i miljöns användning av olika former av mediekkanaler.

Efter detta förflyttas fokus från Norden till den internationella arenan. Här redogör Gunnar Weimann, Beatrice Berton och Antonios Samouris inledningsvis för framväxten och utvecklingen av IS propagandamaskineri – där det som inleddes som en relativt centraliserad medieapparat över tid har utvecklats till ett decentraliserat ekosystem, där ett flertal olika medieplattformar används simultant.

---

¹²⁰ Gustafsson & Ranstorp, (2017).

¹²¹ B. van Ginkel & E. Entenmann (eds), *The Foreign Fighters Phenomenon in the European Union: Profiles, Threats & Policies*, (Hague: International Centre for Counter-Terrorism, ICCT, 2016): 51, <https://icct.nl/wp-content/uploads/2016/03/ICCT-Report-Foreign-Fighters-Phenomenon-in-the-EU-1-April-2016-including-AnnexesLinks.pdf>

Därefter utforskas de genusspecifika dimensionerna av IS mediestrategi. Anita Perešin redogör bland annat för hur terrororganisationen har nått ut till, uppmanat, samt använt kvinnor i relation till sin propagandaverksamhet – både under och efter det så kallade kalifatets fall. Detta innefattar bland annat konstruktionen av skraddarsydd och genusspecifik propaganda, där innehållet anpassas efter olika målgrupper.

I det näst sista kapitlet redogör Charlie Winter för hur IS digitala strategi har förändrats sedan kalifatets kollaps, vilket därmed undersöker kopplingen mellan den virtuella- och den fysiska arenan. Studien baseras på ett unikt dataset som sammanställts från plattformen Telegram, och omfattar all propaganda som publicerades av IS i relation till Syrien under de sex månader som följde efter Baghuz fall i mars 2019.

Slutligen lyfts ett urval av de viktigaste resultaten och insikterna från de tidigare kapitlen fram, med fokus på vad vi kan lära oss av den nordiska kontexten. I detta kapitel diskuterar även Magnus Ranstorp, Linda Ahlerup och Filip Ahlin vikten av att ta hänsyn till salafist-jihadistiska aktörers konstanta omorganisering samt anpassning online.

2.4 Utvalda resultat

Detta delprojekt illustrerar den salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöns omfattande digitala närvaro, samt hur användningen av digitala medel har blivit ett effektivt medel för att propagera, sprida sina ideologiska budskap, samt utöva påverkan – både nationellt och internationellt. Därmed understryks återigen vikten av att studera och analysera just de specifika strategier och narrativ som sprids av lokala salafist-jihadistiska grupperingar och sympatisörer i en nationell kontext – samt samspelet med dess internationella motparter.

2.4.1 Svenska salafist-jihadistiska aktörers digitala närvaro

Projektet påvisar det faktum att ett antal svenska salafist-jihadister kontinuerligt har utgjort en del av den globala salafist-jihadistiska rörelsen, och att dessa individer stundtals även har haft framstående roller inom det så kallade digitala jihad. Svenska salafist-jihadister har exempelvis förekommit i officiell IS-propaganda, där ett av de mest uppmärksammade exemplen innefattar den svenska rekryteringsfilmen med titeln *En Mujahids Eid*, som producerades och publicerades av IS officiella mediaapparat *Al-Furat*. I filmen syns sex svenska individer, vilka bland annat innefattar Alaa Yasin, Taha Shade och Omar Shahadeh från nordöstra Göteborg.¹²² Därtill har digitala plattformar även använts för att sprida propaganda, samt för att bedriva olika former av insamlingsverksamhet. Ett intressant exempel på det sistnämnda är Ulrika Pape, svärmor till den numera avlidne Mikael Skråmo, som under flera olika alias försökt främja insamlingar i syfte att stödja män, kvinnor och barn med kopplingar till IS i Syrien.¹²³

Utöver detta har även svenska salafist-jihadistiska aktörer använt sig av digitala medier för att kommunicera med likasinnade, samt för att planera och inhämta instruktioner för att genomföra olika former av terrorattentat – där Rakhmat Akilov utgör ett av de mest illustrativa exemplen.

---

¹²² M. Krona, 'Swedish 'media jihad': The active role of Swedish terrorists and supporters in Islamic State media', i M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin, *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

¹²³ Krona, 'Swedish 'media jihad': The active role of Swedish terrorists and supporters in Islamic State media', (kommande publikation).

Stundtals har även svenska salafist-jihadisters konsumtion av olika former av våldsbejakande material online haft en direkt radikaliserande effekt. Ett tydligt exempel på det sistnämnda är Aydin Sevegin, som arresterades och senare dömdes till fem års fängelse för förberedelse till terrorbrott. Enligt Sevegins vänner och familj genomgick han en snabb radikalisering, där han isolerade sig och blev besatt av både salafist-jihadistisk samt IS propaganda. Innan han greps 2016 hade han även laddat ner instruktionsmanualer från al-Qaidas tidning *Inspire* avseende hur man tillverkade improviserade sprängmedel (IED:s).¹²⁴

Ett flertal av de svenska individer som valde att resa till Syrien och Irak försökte även efter sin ankomst att rekrytera ytterligare individer från Sverige via sociala medier. Sådana inlägg publicerades både på öppna sociala medieplattformar, som Facebook och Twitter, samt på mer stängda och krypterade plattformar, som exempelvis Telegram. Ett konkret exempel är Abdi Fitah Ahmed, som under sin tid i Syrien använde sig av ett flertal olika sociala medieplattformar i syfte att rekrytera och inspirera sympatisörer att delta i IS krigföring. Under år 2016 drev han exempelvis Telegram-kanalen *Er Broder i Sham*, där han dagligen uppdaterade sina följare om livet i kalifatet – och där samtliga inlägg var skrivna på svenska.¹²⁵ Även svenska Facebook-grupper som *Ghuraba Syrien Syrien* och *Sollentunas Muslimer* tillhandahöll tidigare direktrapportering från Syrien, och publicerade bland annat reseskildringar från svenska individer som anslutit sig till olika former av terrorgrupper i regionen.¹²⁶

Svenska salafist-jihadistiska aktörer har således använt ett brett spektrum av digitala plattformar i syfte att främja salafist-jihadistiska narrativ och ändamål. Linus Gustafsson påvisar exempelvis att Facebook historiskt sett har utgjort en av de mest centrala digitala plattformarna bland de svenska individer som valde att resa till Syrien och Irak för att ansluta sig till olika former av terrororganisationer – särskilt under resandets tidiga skeenden runt 2011-2012 och fram till etableringen av det så kallade kalifatet under 2014.¹²⁷

I likhet med den svenska kontexten har även Facebook utgjort en central komponent inom den danska salafist-jihadistiska digitala miljön. I kontrast till den övergripande trend som går att skönja både bland svenska och internationella salafist-jihadistiska aktörer att i allt större utsträckning migrera till mer stängda och krypterade plattformar har Facebook istället kontinuerligt utgjort den främsta plattformen inom danska salafist-jihadistiska kretsar. Enligt Tore Hamming kan valet av Facebook som primär plattform delvis förklaras med plattformens popularitet och tillgänglighet – vilket är nödvändigt för att nå en bredare publik i Danmark. Att uteslutande använda sig av stängda och krypterade plattformar, som exempelvis Telegram, skulle begränsa den danska salafist-jihadistiska miljöns räckvidd på ett påtagligt sätt – vilket därmed också skulle förhindra miljöns mål att nå ut till bredare muslimska nätverk i Danmark.¹²⁸

---

¹²⁴ Krona, (kommande publikation).

¹²⁵ Krona, (kommande publikation).

¹²⁶ L. Gustafsson, 'Swedish jihadists on social media', i M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin, *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

¹²⁷ Gustafsson, 'Swedish jihadists on social media', (kommande publikation).

¹²⁸ T. Refslund Hamming, 'Militants and media in Denmark: Addicted to Facebook?', i M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin, *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

I likhet med den danska salafist-jihadistiska miljön fortsätter även svenska puritanska salafister att använda sig av öppna plattformar, som exempelvis Instagram och YouTube, för att främja och sprida sina normer och ideal.¹²⁹ Detta kan sannolikt förklaras med det faktum att puritanska salafister inte uttryckligen är våldsbejakande. Därmed är det inte heller lika kontroversiellt och riskfyllt att uttrycka och främja sådana narrativ på öppna plattformar.

De narrativ som sprids och främjas av svenska salafist-jihadistiska individer och grupper är tydligt överlappande med ett flertal av de ideologiska kärnprinciper som återfinns inom den militanta salafistiska doktrinen. Detta innefattar bland annat upprättandet av tydliga binära distinktioner mellan de "rättrogna" och de "otrogna" (*kuffar*), samt argumentet att USA och västvärlden befinner sig i krig mot islam och att det muslimska samfundet (*ummah*) är under attack. Därmed är det också varje muslims religiösa plikt att delta i jihad. Därtill påvisar även Gustafsson att de argument som används för att attrahera nya sympatisörer ofta består av ett flertal olika samt överlappande faktorer – där humanitära, religiösa och ideologiska motiv presenteras tillsammans med löften om martyrskap, äventyr, våld, vapen och gemenskap.¹³⁰

2.4.2 Kvinnors roll samt vikten av att anamma ett genusperspektiv

Bland de narrativ som sprids och främjas återfinns också en tydlig genusdimension, som i mångt och mycket baseras på de traditionella genuskonstruktioner som återfinns inom den salafistiska doktrinen. Det finns en tendens bland västerländska demokratiska stater att ifrågasätta varför vissa västerländska kvinnor frivilligt väljer att underkasta sig en sådan patriarkal världsbild och struktur – och därmed också frångår sig de fri- och rättigheter som de redan åtnjuter. Enligt Henriette Frees Esholdt är det dock viktigt att poängtera att de svenska kvinnor som är anslutna till den salafist-jihadistiska rörelsen varken ser sig själva som förtryckta eller begränsade. Tvärtom porträtterar de sig själva som stolta, starka, hängivna och fria kvinnor som omfamnar det "sanna" sättet att leva på. Frees Esholdt belyser exempelvis att svenska kvinnliga sympatisörer förespråkar könssegregering både online och offline. Detta då ett sådant förhållningssätt motsvarar det "sanna" sättet att leva på enligt den salafistiska doktrinen. Västerländska kvinnliga sympatisörer tycks därmed inte avskräckas av salafism-jihadismens aggressiva patriarkala världssyn – tvärtom verkar detta snarare vara en del av doktrinens dragningskraft.¹³¹ För att kunna skapa effektiva motåtgärder, och därmed motverka risken att ytterligare västerländska kvinnor rekryteras till salafist-jihadistiska grupperingar, krävs således ett erkännande samt en förståelse för det faktum att begrepp som "jämlighet" och "frihet" kan förstås och tolkas på olika sätt. Bristande förståelse kring vad som faktiskt motiverar kvinnliga sympatisörer medför risken att de motåtgärder som konstrueras och implementeras av västerländska stater baseras på felaktiga premisser – och därmed blir ineffektiva.

I relation till frågan om genus går det även att urskilja en tydlig skillnad mellan den officiella och inofficiella salafist-jihadistiska propaganda som riktas mot män respektive kvinnor – både nationellt och internationellt. Dessa budskap och narrativ skraddarsys och baseras på salafistiska

---

¹²⁹ S. Olsson, S. Sorgenfrei & J. Svensson, 'Puritan Salafis in a liberal democratic context', i M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin, *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

¹³⁰ Gustafsson, (kommande publikation).

¹³¹ H. Frees Esholdt, 'The attractions of Salafi-jihadism as a gendered counterculture: Propaganda narratives from the Swedish online "sisters in deen"', i M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin, *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

genuskonstruktioner kring vad som utgör manligt respektive kvinnligt. Samtidigt betonas också kvinnans vitala roll inom *ummah*. Anita Perešin framhåller exempelvis att narrativ som porträtterar kvinnliga sympatisörer som just "hoppet för *ummah*" kan stärka de kvinnor som utgör målgruppen för propagandan.¹³² Detta gäller framför allt västerländska kvinnor som anser sig vara föremål för stigmatisering, diskriminering eller islamofobi. Salafism och salafism-jihadism porträtteras således som lösningen på problemet, och blir därmed ett attraktivt alternativ till västerländska demokratiska system. Utöver detta skraddarsys även propagandan efter de olika kvinnliga målgruppernas geografiska och socioekonomiska förhållanden. Frees Esholdt påvisar exempelvis att de svenska kvinnor som kan associeras med den salafist-jihadistiska rörelsen försöker ta avstånd från det som kan beskrivas som den allmänna estetiseringen och sexualiseringen av det moderna samhället – där de exempelvis skuldbelägger de kvinnor som försöker modernisera religionen genom att bära "abayas och hijabs från Marc Jacobs". Därtill sprids även ett narrativ om att västerländska stater och västerländsk media porträtterar muslimska kvinnor på ett stereotypt och missvisande sätt – vilket också integreras i det bredare narrativet om att islam är under attack.¹³³

Både Frees Esholdt och Perešins bidrag påpekar således återigen vikten av att inkludera ett genusperspektiv i studiet av salafism och salafism-jihadism. För att skapa en fördjupad förståelse kring varför vissa kvinnor attraheras av salafism-jihadism är det också viktigt att inte fastna i traditionella genusföreställningar om att kvinnan alltid saknar aktörskap i dessa miljöer. Även om vissa kvinnor förvisso anammar mer passiva roller inom den bredare salafist-jihadistiska rörelsen finns det också de kvinnor som utgör ett betydande direkt eller indirekt operativt stöd. Kvinnors betydelse och aktörskap inom den salafist-jihadistiska rörelsen bör därmed inte förbises eller förminskas. För att kunna skapa effektiva motåtgärder krävs således både en fördjupad förståelse kring salafism-jihadismens genusspecifika attraktionskraft, samt hur propagandan skraddarsys i relation till genus och nationell kontext beroende på målgrupp. Denna aspekt är också särskilt viktig att ta hänsyn till, givet det påfallande antal västerländska kvinnor som valde att resa för att ansluta sig till olika salafist-jihadistiska terrorgrupper i Syrien och Irak – där majoriteten anslöt sig till IS.

2.4.3 IS attraktionskraft och modus operandi online

Att IS lyckats attrahera ett så stort antal sympatisörer kan delvis härledas till gruppens manipulativa och effektiva användning av just digitala medier. Det går också att konstatera att tidigare salafist-jihadistiska grupperingar inte helt förstod kraften och vikten av att skraddarsys sina budskap för att på så sätt nå och attrahera en bredare publik – och särskilt den yngre generationen. Ett illustrativt exempel är de filmer som tidigare publicerades av al-Qaida, där Usama bin Ladin predikar från en grotta någonstans i Afghanistan eller Pakistan. I jämförelse med de färgstarka, intensiva och övertygande propagandafilmer som producerats av IS, som stundtals snarare liknade en Hollywood-film, var al-Qaidas videos relativt färglösa – och därmed troligtvis mindre tilltalande för individer som inte var helt ideologiskt övertygade vid tidpunkten. IS har således revolutionerat både medieproduktionen och kommunikationsstrategin bland salafist-

---

¹³² A. Perešin, 'The propaganda and narratives of the Islamic State: A gender perspective', i M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin, *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

¹³³ Frees Esholdt, 'The attractions of Salafi-jihadism as a gendered counterculture: Propaganda narratives from the Swedish online "sisters in deen"', (kommande publikation).

jihadistiska grupperingar. Trots en viss tendens att skraddarsy budskapen utefter målgrupp är det också viktigt att poängtera att produktionen av propaganda även är starkt influerad av den kulturella och språkliga kontexten. Det finns för närvarande exempelvis begränsad kunskap avseende hur kulturella och språkliga skillnader påverkar konsumtion samt, kanske än viktigare, beteendet bland svenska salafist-jihadister och andra västerländska sympatisörer.

Ytterligare en av IS styrkor har varit dess förmåga att ständigt anpassa sin mediestrategi samt sina budskap. Regleringar som bland annat har innefattat att identifiera och ta bort våldsbejakande innehåll från digitala plattformar samt att stänga ner konton har exempelvis resulterat i en fragmentering. Det som inleddes som en relativt centraliserad medieapparat, med Twitter och Facebook som primära plattformar, har med tiden utvecklats till ett decentraliserat ekosystem av en rad olika okonventionella plattformar. I enlighet med det som flertalet forskare redan poängterat bör salafism-jihadistisk onlinekommunikation snarare beskrivas som rhizomatisk. Informationsspridning sker således genom användningen av ett fragmenterat, men ändå sammankopplat, nätverk som hela tiden förändras och anpassas – något som forskaren Rüdiger Lohlker har liknat vid hur en svärm av bin eller en flock fåglar ständigt omorganiserar sig under sin flygning.¹³⁴ Denna ständiga reformering illustrerar också de svårigheter och utmaningar som finns i relation till det förebyggande samt repressiva arbetet i relation till IS online.

Fastän IS officiella propagandaproduktion visserligen har minskat sedan det så kallade kalifatets fall är det viktigt att inte bortse från det material som produceras och sprids av dess sympatisörer – så kallat Supporter Generated Content (SGC). Sådant innehåll och material stärker både organisationen som sådan samt dess varumärke, och bidrar till dess fortsatta överlevnad. I relation till de repressiva åtgärder som genomförs och har genomförts mot IS online blir dessutom sådan typ av innehåll allt viktigare. I Europols senaste rapport om jihadistisk propaganda online framhålls dessutom att IS propaganda fortsätter att styra och inspirera ensamagerande aktörer inom EU, samt att just supporternätverk och SGC bidrar till att förstärka detta hot.¹³⁵

I enlighet med vad som till viss del beskrivits ovan har även identifiering och borttagning av våldsbejakande innehåll och konton på sociala medieplattformar även resulterat i ett skifte från öppna plattformar till slutna och krypterade sådana. Trots att sådana åtgärder visserligen har minskat IS räckvidd riskerar den ökade användningen av krypterade plattformar att resultera i så kallade ekokammare, vilket i sin tur kan bidra till ytterligare radikaliserings bland de individer som redan är en del av de våldsbejakande miljöerna. Därtill innebär även den ökade användningen av stängda och krypterade plattformar en ökad svårighet för statliga myndigheter att följa och bevaka IS och dess sympatisörers onlineaktiviteter. I förlängningen blir det därmed även allt mer komplicerat att upptäcka individer som uttrycker avsikter att begå terrorattentat eller liknande.

---

¹³⁴ R. Lohlker (ed.), *World Wide Warriors: How Jihadis Operate Online*, (Göttingen: Vienna University Press, 2013).

¹³⁵ Europol, *Online Jihadist Propaganda - 2020 in Review*, (Luxemburg: European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, 2021), <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/online-jihadist-propaganda-2020-in-review>

Utöver de begränsningar som skett via reglering av innehåll och konton på olika sociala medieplattformar har IS även tvingats anpassa både sin mediestrategi och sina budskap efter förändrade förhållanden på marknaden. Som Charlie Winter framhåller resulterade exempelvis nederlaget i Baghuz i ett paradigmskifte och en återgång till gerillakrigföring – vilket även åtföljdes av ett skifte i förhållande till gruppens onlinepropaganda. Medan tidigare narrativ främst kretsade kring etableringen samt upprätthållandet av det så kallade kalifatet innebar förlusten av territorium och gruppens strategiska nederlag ett skifte, där målet istället blev att demonstrera IS fortsatta närvaro samt att bibehålla dess varumärke. Som Winter illustrativt beskriver:

By deploying wave after wave of low-impact, high-frequency attacks in Syria and then hyperactively communicating about even the most ineffective of them, the Islamic State was able to demonstrate its asymmetric resilience, presence and capabilities.¹³⁶

Detta är således ett tydligt exempel på att den fysiska och den digitala sfären inte kan separeras. De informationspåverkanskampanjer som sker online bör därmed ses som försök att projicera en idealiserad bild av verkligheten på marknaden.

Från att ha varit världens största terrororganisation, som kontrollerade ett landområde lika stort som Storbritannien, byttes framgångarna dock snabbt ut mot motgångar. IS har därför ett starkt behov av att försöka bibehålla det starka varumärket som gruppen har byggt upp – även om den bild som projiceras inte överensstämmer med hur verkligheten faktiskt ser ut. På grund av de nuvarande omständigheterna samt tidigare strategiska förluster på marknaden blir den digitala arenan därmed ännu viktigare. Detta är också en aspekt som betonas av Gunnar Weimann, Beatrice Berton och Antonios Samouris, som framhåller att: “for IS, the creation and spread of propaganda is on par with, if not more important than, combative ‘jihad’”.¹³⁷

Vikten av den digitala arenan, i kombination med den ökade betydelse av SGC, gör dessutom att det i dagsläget stundtals är svårt att skilja mellan IS som organisation och dess nätverk av sympatisörer. Detta i sin tur skapar ytterligare svårigheter för utformningen av riktade och effektiva preventiva samt repressiva åtgärder i förhållande till den digitala arenan.

2.5 Slutsatser

Detta delprojekt belyser och betonar återigen vikten av den digitala sfären bland salafist-jihadistiska aktörer – både nationellt och internationellt. I enlighet med vad som påvisas i projektet har den digitala arenan historiskt sett varit en viktig komponent för den salafist-jihadistiska miljöns framväxt, beständighet och kontinuerliga tillväxt. Genom att använda sig av den digitala arenan har både salafistiska och salafist-jihadistiska miljöer kunnat sprida sina narrativ samt påverka sina anhängare och potentiella rekryter på ett mer effektivt sätt. Faktum är att både salafister och salafist-jihadister är extremt produktiva när det gäller att producera och sprida ideologiskt innehåll på sociala medier – både i Sverige och internationellt. På grund av

---

¹³⁶ C. Winter, ‘Making sense of the Islamic State’s post-territorial (d)evolution: From “remaining and expanding” to “erosion and struggle”’, i M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin, *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

¹³⁷ G. Weimann, B. Berton & A. Samouris, ‘IS’s global digital arenas: Strategy and platforms’, i M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin (eds.), *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

forskningsetiska överväganden har detta delprojekt dessutom endast påvisat och berört en bråkdel av den myriad av digitala plattformar som används inom dessa miljöer. Det ständigt växande antalet av krypterade plattformar erbjuder otaliga kommunikationsmöjligheter som är svåra för både forskare och säkerhets- och underrättelsetjänster att bevaka och följa. Omfattningen av salafist-jihadistisk kommunikation och koordinering online är troligtvis ofantligt mycket mer omfattande än det som har påvisats i detta projekt.

I dagsläget bör således den fysiska och den digitala miljön i princip betraktas som lika viktiga. Dessa två sfärer kan inte heller separeras, utan är beroende av varandra. För att skapa en fördjupad förståelse om hotet från salafist-jihadistiska aktörer krävs därmed inte bara en ökad kunskap om deras närvaro och ageranden i den fysiska miljön som sådan – det krävs också en ökad kunskap om dessa aktörers digitala närvaro, projektionsmekanismer och modus operandi online.

Utöver detta påvisar även projektet återigen vikten av att inkludera ett genusperspektiv – både för att skapa en fördjupad förståelse för dessa frågor, samt för att kunna utforma effektiva motåtgärder. I enlighet med vad som påvisas av både Perešin och Frees Esholdt är det uppenbart att kvinnliga anhängare och sympatisörer spelar en viktig roll inom dessa nätverk. För att skapa en fördjupad förståelse för dessa grupper och nätverk är det därmed ytterst nödvändigt att även anamma ett genusperspektiv.

Vidare är det återigen viktigt att uppmärksamma det faktum att gränsen mellan salafism och salafistisk jihadism ofta är långt ifrån självklar. Istället bör dessa ideologiska inriktningar betraktas som delar av ett överlappande spektrum, där de olika kategorierna ofta rör sig fram och tillbaka på en glidande skala. Därtill är det viktigt att poängtera att även om salafismen inte är våldsbejakande per se, kan sådana ideologiska strömningar likväl skapa påfrestningar i relation till grundläggande demokratiska fri- och rättigheter – och kan således fortfarande utgöra en utmaning för den demokratiska ordningen.

Den digitala arenans betydelse kommer sannolikt att fortsätta öka, och kommer dessutom att utgöra en förutsättning för salafist-jihadistiska grupperingars fortsatta existens och relevans. Trots att statliga myndigheter kan införa restriktioner i det fysiska rummet kommer sådana aktörer, i stort sett obehindrat, att kunna fortskrida med sina aktiviteter online. Detta då det i princip är omöjligt att kunna begränsa och kontrollera vissa individer och gruppers onlineaktiviteter. Fastän flertal försök har gjorts i relation till att reglera och begränsa våldsbejakande innehåll på digitala plattformar – genom att exempelvis stänga ner vissa konton – har tidigare forskning och erfarenheter konstaterat att sådana typer av innehåll enbart tenderar att återigen dyka upp på andra, alternativa plattformar. Med det sagt utgör innehållsreglering samt nedstängning av konton fortfarande viktiga repressiva åtgärder. Sådana åtgärder tenderar dock att enbart ha en tillfälligt begränsande effekt, och är otillräckliga för att effektivt kunna bekämpa dagens terrororganisationer och nätverk.

Borttagning av radikalt innehåll i kombination med en ökad förståelse och medvetenhet bland salafist-jihadistiska aktörer kring hur de spåras och bevakas av olika underrättelsetjänster riskerar dessutom att resultera i en konstant omlokalisering online – vilket även innefattar en förflyttning mot mer slutna och krypterade plattformar. Ett sådant skifte kommer i sin tur att

ställa allt högre krav på statliga myndigheter i deras arbete med att bevaka, motverka samt förebygga extremism och terrorism. Därutöver kommer det att bli allt svårare och mer komplicerat för forskare att följa och förstå de aktiviteter som sker inom sådana nätverk och grupper – både online och offline. De allt mer decentraliserade och supporterbaserade nätverken gör det dessutom än mer komplicerat att skapa effektiva och precisa motåtgärder som riktas mot rätt aktörer. Detta då det inte längre finns en tydlig och utpräglad aktör att motverka, utan snarare utgörs av ett kluster av löst strukturerade och sammansatta individer och nätverk.

Sammantaget framhåller detta delprojekt att den digitala sfärens betydelse för salafist-jihadistiska miljöer inte nog kan understrykas. Att studera sådana aktörers onlinenärvaro och digitala strategier utgör därmed en avgörande faktor för att skapa fördjupad förståelse kring salafist-jihadistiska miljöer som sådana – både nationellt och internationellt. Ytterligare forskning behöver adressera existerande kopplingar mellan olika lokala aktörer och deras internationella motsvarigheter online. Därtill behöver även gränssnittet mellan salafistiska och salafist-jihadistiska miljöer online granskas och studeras närmare; hur interagerar dessa aktörer med varandra, vilka gemensamma narrativ främjas och sprids, och i vilken utsträckning överlappar dessa miljöers anhängare?

I enlighet med vad som betonas ett flertal gånger genom antologin kommer användningen av krypterade och slutna plattformar förmodligt att öka. Det är således av yttersta vikt att forskare och analytiker får tillåtelse att studera extremistiska miljöers aktiviteter på sådana plattformar – åtminstone i aggregerad form. Detta bör självklart balanseras mot forskningsetiska överväganden samt värnandet av individens integritet. I dagsläget skiljer sig den nationella lagstiftningen åt i olika länder avseende vad som är möjligt och tillåtet att granska och studera – vilket i förlängningen riskerar att resultera i bristfällig kunskap om vissa extremistiska grupper och aktörer.

Slutligen krävs det att framtida forskning om salafism-jihadism och den digitala arenan skraddarsys, där resultaten sedermera kan utgöra underlag och handlingskraftig vägledning för de praktiker som på daglig basis arbetar med att motverka våldsbejakande extremism. Sådan forskning skulle exempelvis kunna fokusera på hur radikaliseringsprocesser påverkas av olika faktorer både online och offline, samt det dynamiska gränssnittet mellan dessa två dimensioner. Vidare bör ytterligare forskning även undersöka den digitala dimensionens roll för planering samt genomförandet av olika former av terrorattentat. Dessa förslag utgör endast ett fåtal exempel på studier som skulle kunna bidra till utformningen av mer precisa och effektiva motåtgärder – vilket på sikt kan bidra till att skapa ett tryggare samhälle.

Kapitel 3. Salafistisk- och salafist-jihadistisk närvaro och påverkan på lokalsamhället

Peder Hyllengren, Magnus Ranstorp & Linda Ahlerup

3.1 Introduktion

Följande kapitel ger en beskrivning av hur de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna i tre svenska städer (Borås, Gävle och Göteborg) har utvecklats sedan år 2018.¹³⁸ Utgångspunkten har dels varit att fokusera på våldsbejakande individer och miljöer, men även att beskriva lokal påverkan från de bredare icke-våldsbejakande salafistiska miljöerna. Som illustreras av kapitlet finns betydande överlappningar mellan både våldsbejakande och icke-våldsbejakande salafism, varvid båda miljöerna måste tas hänsyn till för att förstå problematiken. Vidare blir det tydligt att det även finns kopplingar mellan dessa miljöer och exempelvis kriminella nätverk, vilket medför att även andra grupperingar till viss del har ingått i beskrivningen.

Det framkommer en tämligen omfattande problematik relaterat till otillåten påverkan från ett brett spektrum av aktörer. Otillåten påverkan innefattar både olagliga påtryckningsmedel (som exempelvis olaga hot), men också metoder som inte nödvändigtvis bryter mot lagen, men som likväl genererar liknande negativa effekter. Inte sällan är även individer i ovan nämnda miljöer väl medvetna om hur de ska uttrycka sig för att framföra mer eller mindre hotfulla budskap, men utan att begå en brottslig handling. Sådana budskap kan exempelvis innefatta krav mot en kommunanställd med mandat att fatta beslut i specifika frågor.

Inom salafismen förekommer också tydliga påbud avseende vad som är tillåtet samt icke-tillåtet. Sådana distinktioner medför även andra former påverkan i vardagen, och kan bland annat avse regleringar kring hur individer ska och bör bete sig – vilket särskilt drabbar flickor och kvinnor, vars frihet och möjligheter tenderar att begränsas. Inom ramen för detta kapitel ges en mångfald av beskrivningar inom detta område, och det påvisas att detta är en problematik som har blivit allt mer påtaglig.

Den öppenhet som tidigare fanns inom dessa miljöer – och som framför allt tog sig i uttryck i samband med det omfattande resandet till terrorgrupper i Syrien och Irak – var sannolikt unik. I Försvårshögskolans rapport från 2018 påvisades det att de svenska salafist-jihadistiska miljöerna blivit allt mer slutna och försiktiga med vad som kommuniceras utåt – vilket är en trend som fortfarande verkar bestå. Detta medför att yrkesverksamma inom kommuner och myndigheter får en sämre insyn i miljöerna, vilket skapar utmaningar i relation till att erhålla lokala lägesbilder över förekomsten av våldsbejakande islamistisk extremism. Samtidigt poängterar ett flertal intervjuade med god kännedom i ämnet att problematiken inte har minskat utan snarare endast har tagit sig andra, mindre offentliga, uttryck.

---

¹³⁸ Det vill säga hur utvecklingen sett ut efter publiceringen av Försvårshögskolans rapport *Mellan salafism och salafistisk jihadism* (2018).

3.2 Intervjuer

Inom ramen för föreliggande kapitel har intervjuer genomförts med ett 30-tal individer som primärt är lokalt verksamma i tre svenska städer: Borås, Gävle och Göteborg. Dessa individer arbetar i huvudsak professionellt med dessa frågor, och innefattar bland annat representanter från polisen, socialtjänsten, samt andra relevanta kommunala aktörer i respektive stad. Därtill har även intervjuer genomförts med individer från civilsamhället samt med företrädare för andra myndigheter som också har god insikt i dessa miljöer. Även journalister som länge granskat salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöer har intervjuats.

Urvalet av informanter gjordes med hjälp av ett så kallat strategiskt urval, där urvalet baserades på två kriterier. Detta i form av (1) informanternas relevans för det specifika studieområdet, samt (2) informanternas kunskap och erfarenhet inom området i fråga.¹³⁹ Urvalet av informanter har således dels varit beroende av vem som myndigheterna och kommunerna själva har ansett besitter mest relevant kunskap och erfarenhet, samt dels av vilka andra individer inom civilsamhället som på olika sätt kommer i kontakt med salafism och salafistisk jihadism.

Syftet med intervjuerna har varit att få en bättre bild av hur påverkan från salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöer tar sig i uttryck lokalt, samt hur dessa har fångats upp (primärt av myndighetsrepresentanter). Frågeställningarnas inriktning och målet med dem har varit att erhålla omfattande kunskap kring (1) salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöer i Sverige, (2) vilka metoder för påverkan som dessa miljöer använder, samt (3) vilken påverkan miljöerna har på det svenska samhället.

Intervjuerna genomfördes i huvudsak mellan perioden oktober 2020 till december 2021. Ett fåtal intervjuer genomfördes redan 2019, och har även följts upp under februari-mars 2022 för att på så sätt skapa en mer nutida lägesbild. Att intervjuerna skett under så lång tid har till stor del varit ett resultat av Covid-19, som på ett flertal olika sätt har fördröjt processen samt projektet. Samtliga intervjuer som genomfördes var av så kallad semistrukturerad karaktär, där ett antal specifika teman berördes. Därtill ställdes vissa följdfrågor, baserat på vad respondenterna berättade.¹⁴⁰ Personerna intervjuades i huvudsak individuellt vid sina respektive arbetsplatser eller per telefon. Vid några tillfällen intervjuades fler än en person vid samma tillfälle. Intervjuerna varade mellan 1-5 timmar och samtliga intervjuer har genomförts av studiens författare. I vissa fall har även kompletterande uppgifter inhämtats via telefon. Därefter triangulerades de data som genererades från intervjuerna i respektive stad. Detta för att leta efter återkommande och gemensamma teman i relation till salafistisk- och salafist-jihadistisk närvaro och påverkan på lokal nivå.¹⁴¹

Det finns en uppenbar känslighet och en potentiell risk för respondenterna att delta i studien då en sådan medverkan riskerar att försvåra deras lokala arbete. Det har därför varit viktigt att säkerställa respondenternas anonymitet. Detta då frågeställningarna ofta uppfattas som mycket känsliga bland lokalbefolkningen, och då det är viktigt att tillit och relationsskapande insatser av myndighetsföreträdare och kommunala tjänstemän bibehålls. Utöver detta försöker även vissa aktivistiska aktörer att undergräva myndigheters förebyggande arbete på området. Vidare har

¹³⁹ Denscombe, *The Good Research Guide: For Small-scale Research Projects*, (2014): 41-42.

¹⁴⁰ A. Bryman, *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2:a upplagan, (Stockholm: Liber, 2011): 414-415.

¹⁴¹ R. Yin, *Case study research: Design and methods*, 5:e upplagan, (London: Sage Publications, 2014).

även ett antal av de medverkande säkerhetsklassade tjänster. Slutligen ska det också tilläggas att studien beskriver miljöer med, i vissa fall, ett dokumenterat våldskapital. Mot bakgrund av ovanstående har respondenterna således blivit lovade största möjliga anonymitet.

3.3 Avgränsningar och begränsningar

I Försvvarshögskolans rapport *Mellan salafism och salafistisk jihadism* (2018) beskrivs ingående hur de radikala islamistiska miljöerna utvecklats över tid – både i Sverige generellt, samt i ett flertal svenska städer specifikt. I detta kapitel görs ingen omfattande rekapitulation över historiken, utan intresserade läsare hänvisas istället till ovan nämnda rapport. Utgångspunkten för kommande lägesbilder har varit vad som har hänt efter år 2018 och hur de radikala miljöerna i de tre svenska städerna Borås, Gävle och Göteborg har utvecklats under senare år. För respektive stad ges inledningsvis en bakgrund som primärt baseras på öppna källor, men som till viss del även innefattar bakgrundsinformation som framkommit under intervjuerna. Därefter följer resultatet av intervjuerna som sammanfattas och tematiseras.

Urvalet av dessa tre städer baserades dels på att samtliga städer historiskt sett har haft en stark och utvecklad salafistisk- och salafist-jihadistisk närvaro, samt dels på särskild karaktäristik i varje enskilt fall. Göteborg har historiskt sett varit en tongivande plats för dessa miljöer, med ett högt antal radikaliserade individer och med flest IS-resenärer av samtliga svenska städer. Vidare har det i Göteborg även funnits en koncentration av viktiga radikala ledargestalter, salafistiska nätverk och moskéer, radikala föreningar, samt skolmiljöer (grundskola, förskola, och dagbarnvård) som har kontrollerats och drivits av radikal-islamistiska individer. Borås valdes för att delar av staden representerar ett unikt salafistiskt ekosystem, som genom segregation har kapslat in vissa områden, och där myndighetsrepresentanter har genomfört omfattande lägesbilder. Slutligen valdes Gävle då det har funnits radikala salafistiska krafter i staden som inte bara har varit tongivande lokalt, utan även nationellt. Även i Gävle har det också förekommit utbildningsverksamhet som drivits av salafistiska kretsar, men som gradvis har stängts ner efter granskningar av Skolinspektionen.

Det bör understrykas att när förekomsten av salafism och salafistisk jihadism i respektive stad beskrivs gäller inte detta städerna som helhet. Dessa fenomen förekommer ofta inom relativt begränsade områden, och beskrivningarna ska därför inte betraktas som generaliserbara för städerna som helhet. Det är även viktigt att återigen poängtera att salafismen är en minoritetstolkning inom sunniislam, och att våldsbejakande salafister i sin tur utgör en minoritet inom den salafistiska tolkningstraditionen. Projektet fokuserar således på en mycket liten minoritet inom islam, och ska därför inte tas som intäkt för att representera religionen eller muslimer som helhet.

Mot bakgrund av ett begränsat antal respondenter är det också viktigt att betona att kapitlet inte gör anspråk på att presentera en heltäckande lägesbild kring förekomsten av salafism och salafistisk jihadism i de tre städer som studeras. Bedömningen är dock att de individer som har intervjuats besitter den främsta expertisen i relation till den lokala förekomsten av dessa fenomen, samt att de även innehar en sådan djup och unik kunskap att detta till stor del utgör en kompensation för denna eventuella begränsning.

I detta sammanhang bör det även understrykas att de två delstudier som slutligen utmynnat i detta kapitel främst har fokuserat selektivt på dessa miljöers *negativa* inverkan på lokal nivå, samt hur olika former av otillbörlig påverkan riskerar att underminera vissa individers demokratiska fri- och rättigheter. Studien hävdar således inte att all verksamhet som utövas inom ramen för dessa miljöer nödvändigtvis är negativ, men påvisar samtidigt att det finns ett flertal väldigt allvarliga dimensioner som varken ska relativiseras eller bortses ifrån. Därtill är det viktigt att understryka att de individer och grupper som åsyftas vid diskussionerna om otillbörlig påverkan endast utgör en minoritet av de boende i de berörda områdena. Samtidigt – och trots sitt ringa antal – har deras påverkan omfattande effekter på lokalsamhället.

Vidare bör det betonas att de två delprojekt som utmynnade i detta kapitel syftar till att (1) identifiera olika metoder för salafistisk- och salafist-jihadistisk påverkan på lokal nivå, samt att (2) identifiera myndigheters uppfattning av salafismens och salafism-jihadismens närvaro och påverkan på lokalsamhället. Det är därmed viktigt att understryka att kapitlet främst syftar till att beskriva och analysera *myndighetsrepresentanters* uppfattning av det rådande läget i respektive område – inklusive vilka metoder som används för att utöva påverkan, hur denna påverkan tar sig i uttryck, samt hur stor inverkan detta har på det specifika området i fråga. De lägesbilder, beskrivningar och uppfattningar som presenteras i kapitlet delas således inte nödvändigtvis av samtliga aktörer eller boende på områdena i fråga. En begränsning av detta kapitels fokus är således att det finns flera perspektiv från civilsamhällesaktörer som potentiellt upplever utvecklingen annorlunda.

3.4 Borås

3.4.1 Bakgrund

Boråspolisens har tidigare uppgett att det finns runt 100 radikala individer i staden, där majoriteten är salafistiska jihadisterna.¹⁴² Tretton individer bedöms ha rest från Borås för att ansluta sig till terrorgrupper i Syrien och Irak,¹⁴³ och av dessa har sex individer återvänt.¹⁴⁴ Salafismen och den salafistiska jihadismen i staden är främst koncentrerad till stadsdelen Norrby, men också till området Hässleholmen.¹⁴⁵ Både Norrby och Hässleholmen klassificerades 2019 som ”särskilt utsatta områden”, vilket av polisen beskrivs som:

Ett geografiskt avgränsat område som kännetecknas av en allmän obenägenhet att delta i rättsprocessen. Det kan även förekomma systematiska hot och våldshandlingar mot vittnen, målsägare och anmälare i området. Situationen i området innebär att det är svårt eller nästintill omöjligt för polisen att fullfölja sitt uppdrag, vilket kräver regelmässig anpassning av arbetssätt eller utrustning. Många gånger har det skett en normalisering vilket lett till att varken polisen eller de boende reflekterar över det avvikande läget i området. Ett särskilt utsatt område inbegriper även i viss mån

- parallella samhällsstrukturer,

---

¹⁴² R. Nyström, 'Polisen varnar: 100 IS-anhängare i Borås', *SVT Nyheter*, (2016-04-12)

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/100-is-anhangare-i-boras>

¹⁴³ Ranstorp et al., (2018).

¹⁴⁴ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (februari 2022)

¹⁴⁵ A. Bengtsson, 'Norrby - stadsdelen som kan få en ny chans', *Borås Tidning*, (2018-12-18),

<http://www.bt.se/boras/norrby-stadsdelen-som-kan-fa-ny-chans/>; F. Svensson & E. Treijs, 'Salafismen vinner mark i Sverige: "Är nog nu"', *Svenska Dagbladet*, (2020-12-14), <https://www.svd.se/salafismen-vinner-mark-i-sverige-ar-nog-nu>; Ranstorp et al., (2018).

- extremism, såsom systematiska kränkningar av religionsfriheten eller starkt fundamentalistiskt inflytande som begränsar människors fri- och rättigheter,
- personer som reser iväg för att delta i strid i konfliktområden, och
- en hög koncentration av kriminella.¹⁴⁶

Vidare tillägger Polismyndigheten att "en ytterligare försvårande uppgift är om det ligger andra utsatta områden i nära anslutning till ett särskilt utsatt område. Då finns det risk för samverkan mellan kriminella personer eller nätverk inom områdena. Läget anses vara akut".¹⁴⁷

Det beskrivs att de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna i Borås var relativt lågmälda i början av 2000-talet, men att man runt 2010 började bli mer aktiva och även knöt kontakter till andra miljöer i Sverige. Detta skedde bland annat i samband med Sveriges Förenade Muslimers (SFM:s) konferenser omkring år 2010-2011. Dessa kontakter resulterade bland annat i att det anordnades ungdomsläger i Borås, vilket i sin tur åtföljdes av tätare kontakter med individer inom de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna i Göteborg. Individer från miljöerna i Göteborg bjöds bland annat in till Borås moské, och ett antal radikala predikanter började även att föreläsa i moskén. Parallellt med detta växte de lokala miljöerna i Borås, och man började bland annat att etablera egna föreningar och arrangemang, som exempelvis läger och fotbollscuper. Detta i syfte att attrahera fler ungdomar.¹⁴⁸

Stadsdelarna Norrby och Hässleholmen

Redan 2011 genomförde polisens kriminalunderrättelsetjänst en kartläggning av Norrby. I den hemligstämplade rapporten som Borås Tidning fick ta del av konstaterades det bland annat att det fanns uppgifter om religiös styrning och värvning till den somaliska terrororganisationen al-Shabaab. I rapporten framkom det även att många individer av somalisk härkomst som sedan länge bott på Norrby kände sig oroliga. Detta på grund av religiös och kulturell press från vissa nyanlända landsmän. Därtill uttrycktes även en oro för en ökad islamisering i området.¹⁴⁹

Enligt rapporten fanns det mycket som talade för att religiösa ledare i den närliggande moskén vid Norrby försökte skaffa sig stort ett inflytande över den somaliska gruppen i stadsdelen. Detta ska ha varit tydligast i skolan, där religiösa ledare ska ha medverkat på föräldramöten och försökt ta kontroll över aktiviteter i skolan – något som skolan ska ha stoppat.¹⁵⁰ Dessa uppgifter tillbakavisades dock av företrädare för moskén, och inte heller på skolor i Borås hade rektorerna uppfattat att religiösa ledare försökt ta kontroll. Företrädare för moskén menade även att Borås inte var drabbat av al-Shabaabs salafist-jihadistiska ideologi. Ahmed Mohamed, dåvarande informationsansvarig i moskén, uttryckte exempelvis i detta sammanhang att "om det finns någon

¹⁴⁶ Nationella operativa avdelningen (Noa), *Kriminell påverkan i lokalsamhället - En lägesbild för utvecklingen i utsatta områden*, (2019): 4,

https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/kriminell-paverkan-i-lokalsamhallet.pdf

¹⁴⁷ Polismyndigheten, 'Utsatta områden - polisens arbete', <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/utsatta-omraden/>

¹⁴⁸ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (september 2021).

¹⁴⁹ A. Bengtsson, 'Hemlig kartläggning av Norrbys somalier - i jakt på terrorister', *Borås Tidning*, (2011-02-02), <http://www.bt.se/boras/hemlig-kartlaggning-av-norrbys-somalier-i-jakt-pa-terrorister/>

¹⁵⁰ Bengtsson, 'Hemlig kartläggning av Norrbys somalier - i jakt på terrorister', (2011-02-02).

stad som är förskonad från sådan ideologi så är det Borås [...] I vår fredagsbön, våra imamer och våra lärda föreläser om detta i förebyggande syfte”.¹⁵¹

Senare har dock Borås moské, som alltså är placerad i stadsdelen Norrby, kommit att uppmärksammas för att ha bjudit in minst fem föreläsare som förespråkat radikal islamism, vilket bland annat innefattade den så kallade Gävleimamen Abu Raad (se mer i sektion 3.5 avseende Gävle). En av dessa föreläsare var även dömd i Tyskland för att ha uppmanat till mord på judar. Enligt Borås stads säkerhetschef förespråkade samtliga föreläsare radikal islamism, vilket exempelvis innefattade jihadism, martyrskap, och inskränkta rättigheter för kvinnor och homosexuella.¹⁵²

Avseende områdena Norrby och Hässleholmen har Peder Englund, chef för Centrum för kunskap och säkerhet (CKS) i Borås, beskrivit det som att det på Hässleholmen finns “löst sammansatta nätverk som kan skjuta på varandra för 35 kronor”, medan det på Norrby finns “äldre kriminella nätverk, somalisk klanverksamhet och moralpoliser som knackar dörr om man upplever att någon är klädd fel”.¹⁵³ Enligt polisen återfinns både religions- och moralpoliser i områdena, och som kontrollerar flickor från att bli en del av det västerländska samhället. Det uppges även finnas ett betydande religiöst- och socialt tryck, där minsta former av avvikelser riskerar att leda till att familjen blir utfrysad. Det slutna salafistiska system som finns i områdena gör också myndigheternas arbete svårt. Då budskapen riktar sig till andra muslimer i samma område och särskilt drabbar kvinnor och unga är det exempelvis svårt att upptäcka mönster. Slutligheten manifesteras också i det faktum att det enligt polisen inte är några större svårigheter att få reda på vem som säljer narkotika eller har gömt ett vapen, men när det gäller att delge namn på så kallade religionspoliser så uppges det ta stopp.¹⁵⁴

I områdena uppges det även återfinnas en stark negativ social kontroll, och särskilt mot flickor. Det beskrivs exempelvis hur många flickor blir ledsagade till skolan, övervakas av manliga släktingar under dagen, och sedermera blir hämtade för att ägna kvällen åt hushållssysslor.¹⁵⁵ Därtill beskrivs även hur moralpoliser i form av grannar, släktingar, eller stundtals helt främmande personer approcherar flickor om de inte bär slöja, eller om de anses vara för lättklädda.¹⁵⁶ En polis beskriver det på följande sätt: ”De våldsbejakande har vi beräknat till cirka hundra individer. Lägg till detta flera hundra ungdomar som mår väldigt dåligt, som slits mellan det västerländska och det traditionella. Där man under dagarna ska ta till sig det västerländska och det som lärs ut – och när skolan är slut får man höra att allt du lärt dig bara är skit”.¹⁵⁷

---

¹⁵¹ A. Bengtsson, ‘Boråssomalier: “Polisen borde komma till oss”’, *Borås Tidning*, (2011-02-02), <http://www.bt.se/boras/borassomalier-polisen-borde-komma-till-oss/>

¹⁵² Borås Tidning, ‘Här är föreläsarna som bjudits in till moskén’, *Borås Tidning*, (2017-06-30), <http://www.bt.se/boras/har-ar-forelasarna-som-bjudits-in-till-mosken/>; A. Håkansson, ‘Borås moské bjöd in radikala islamister’, *SVT Nyheter*, (2017-06-30), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/boras-moske-bjod-in-radikala-islamister>

¹⁵³ Svensson & Treijs, ‘Salafismen vinner mark i Sverige: “Är nog nu”’, (2020-12-14).

¹⁵⁴ Svensson & Treijs, (2020-12-14).

¹⁵⁵ Svensson & Treijs, (2020-12-14).

¹⁵⁶ M. Ferhatovic, ‘Flickor angrips av “moralpoliser” i utsatt område’, *Dagens Nyheter*, (2020-01-10), <https://www.dn.se/nyheter/sverige/rapport-flickor-som-angrips-av-moralpoliser-vardag-i-sarskilt-utsatt-omrade/>

¹⁵⁷ Svensson & Treijs, (2020-12-14).

Även två unga kvinnor på Norrby vittnar i Borås Tidning om en stark kontroll i området. Kvinnorna beskriver bland annat att detta leder till att flera unga flickor ifrågasätter kvinnor som inte bär sjal, samt att de boende skulle prata bakom ryggen på dem om de tog av sig sina sjalar. De unga kvinnorna beskriver även att de har vänner som vill slippa bära sjal, men som ändå gör det för att undvika att deras mammor blir utskämda.¹⁵⁸ Även Mette Berntsson, chef för kvinnojouren i Borås, har beskrivit att många kvinnor som åker till Norrby, eller någon annanstans, tar på sig sjal för att det förväntas av dem, samt att många kvinnor blir just utfrågade eller förhörda när de inte bär sjal.¹⁵⁹ De två unga kvinnorna berättar även för Borås Tidning att det finns mammor som övervakar yngre flickor när de är och fikar på det lokala aktivitetshuset, och att det finns jämnåriga killar som frågar varför de inte är hemma och sköter mat, tvätt, och städning.¹⁶⁰

Polisen har även liknat situationen för pojkarna vid en ballong som bara blir större och större, nu när det inte längre finns något kalifat att resa till:

Vi ser en ballong som bara blir större och större. De går här och väntar på nästa härd. Är det Indonesien, Burma? Under tiden växer ballongen här i Sverige. Går det för länge så spricker den. Vad som kommer ske då vet jag inte.¹⁶¹

Polisen påpekar även att trångboddheten på Norrby gör att barn tvingas vara ute på kvällarna istället för att vara hemma. Det beskrivs att gårdarna då blir som ett vardagsrum där kriminella nätverk och våldsbejakande extremism växer. I området återfinns även tydliga tendenser av klansamhällen med parallella samhällsstrukturer, och där brott stundtals löses mellan klaner och utan att blanda in polisen. Det uppges även finnas en stark övertygelse om att inte vända sig till samhället, då många boende exempelvis har uppfattningen att samhället då kommer att ta deras barn.¹⁶²

Enligt polisen finns det krafter på Norrby som vill öka polariseringen och ha ett religiöst slutet system i området. Religion kan i flera fall även sammansmälta med kriminalitet: "Med religionens hjälp försöker de angripa varandra. Vi ser extra allvarligt på det, för då handlar det om hatbrott. Det kan också finnas andra bakomliggande faktorer som narkotikaaffärer eller oförrätter", säger polisen.¹⁶³ Samtidigt ser man en viss nedgång av den våldsbejakande extremismen, där rekryteringen har minskat. Fokus har istället flyttats till att arbeta mer mot hedersvåld: "Att människor på Norrby inte får leva sina liv på lika villkor som i resten av Sverige är nu ett demokratiskt problem som är större än den våldsbejakande extremismen. Här har vi flickor som kontrolleras, som är utsatta för könsstympning. Vi upplever problemet som jättestort, det finns uppgifter om att upp till 95 procent av de somaliska kvinnorna är omskurna".¹⁶⁴

---

¹⁵⁸ Bengtsson, 'Norrby - stadsdelen som kan få en ny chans', (2018-12-18).

¹⁵⁹ C. Petersson, 'Larmen inifrån skuggsamhället', *GT*, (2020-01-25), <https://www.expressen.se/gt/krim/larmen-inifran-skuggsamhallet/>

¹⁶⁰ Bengtsson, 'Norrby - stadsdelen som kan få en ny chans', (2018-12-18).

¹⁶¹ Svensson & Treijs, (2020-12-14).

¹⁶² Bengtsson, (2018-12-18).

¹⁶³ Bengtsson, (2018-12-18).

¹⁶⁴ Bengtsson, (2018-12-18).

Borås stads lägesrapport om Norrby från 2019

I december 2019 publicerade CKS en lägesrapport över Norrby, där området i mångt och mycket speglar de egenskaper som beskrivs i polisens definition av särskilt utsatta områden. Rapporten baserades på tidigare genomförd kartläggning, litteraturstudie, djupintervjuer med 39 respondenter, två workshops med ett trettiotal individer, tre rundvandringar, statistik, samt platsbesök hos fem ideella föreningar med religiös inriktning på, eller angränsande till, Norrby.¹⁶⁵

Norrby beskrivs som delvis avgränsat från den övriga staden. Detta då området ramas in av tungt trafikerade vägar som skapar "sociala barriärer", vilket delvis leder till att Borås inte blir tillgängligt för de boende på Norrby. För övriga boråsare blir det inte heller naturligt att ta sig till området. Trångboddhet beskrivs som ett stort problem på Norrby och det finns också stora språkliga- och kulturella utmaningar för att nå ut till de boende.¹⁶⁶ Enligt polisen är anmälningsbenägenheten låg i området och det har förekommit konflikter baserade på religion, främst mellan kristna och muslimer.¹⁶⁷

Samtliga informanter i rapporten menar att området skildras på ett negativt sätt i media, och att man istället önskar mer rapportering om positiva aspekter. Medias skildring har bidragit till en negativ generalisering av hela området, vilket har gjort att boende utanför Norrby undviker besök – vilket i sin tur stärker idén om Norrby som en avskild del av Borås.¹⁶⁸

Rapporten pekar även på att det finns sociala normer i området som "kan påstås skilja sig från de sociala normer och värderingar som majoriteten av befolkningen utövar". Sådana normer och värderingar innefattar bland annat begränsande av flickor, grov språkföring, att familjer stundtals tillfrågas för godkännande innan ett giftermål kan eller få ske, månggifte, traditionell könsbaserad ansvarsfördelning i hushållet, att man inte får gå vart man vill, klä sig som man vill eller prata med vem man vill, att pojkar har större friheter än flickor, att samkönade äktenskap och homosexualitet betraktas som *haram*, samt förekomsten av uppfostringsresor (där föräldrarna kan skicka barnen till hemlandet om de exempelvis inte sköter sig i skolan).¹⁶⁹

Även om klanstrukturer och hedersförtryck i sig inte behöver ha salafistiska förtecken bidrar de dels till problematiken på Norrby samt kan i vissa fall också vara en del av salafistisk påverkan,¹⁷⁰ och bör därför nämnas i detta sammanhang. En stor andel av de boende på Norrby utgörs av individer med somalisk härkomst, och inom den somaliska befolkningen tillhör samtliga individer en klan eller en utav minoritetsgrupperna. Enligt intervjuer som gjorts med boende på Norrby finns samtliga klaner representerade på området, inklusive tillhörande strukturer. Det beskrivs att sådana strukturer exempelvis kan ta sig i uttryck i form av egen rättsskipning, rivalitet eller stereotypisering mellan klaner eller klanmedlemmar, att olika klaner rankas olika högt och lågt inom befolkningen, förekomsten av egna eller egen äktenskapsrådgivare, föreställningar om att man inte bör eller får gifta sig över vissa klangränser, samt att personer

---

¹⁶⁵ Borås stad, Stadsledningskansliet: Centrum för kunskap och säkerhet (CKS), *Lägesbild Norrby: Perioden 2014-2019*, Dnr. 2019-01055, (2019): 5, <https://www.document.no/wp-content/uploads/2019/12/lagesbild-norrby-rapport-2019-01055.pdf>

¹⁶⁶ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, *Lägesbild Norrby*, (2019): 14, 23-25.

¹⁶⁷ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 33, 63.

¹⁶⁸ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 59.

¹⁶⁹ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 26.

¹⁷⁰ Ranstorp et al., (2018).

från mindre klaner riskerar att utsättas och exempelvis inte får vara med och delta i vissa sammanhang.¹⁷¹

Vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck så uppger majoriteten av respondenterna att de erfarit sådant på Norrby och inom sina verksamheter. I vissa miljöer uppges det även vara normaliserat. Flera uppger att det förekommer flickor som inte får gå ut, vilket gör att vissa håller sig kvar i skolan efter lektionstid i syfte att slippa sysslor hemma, eller för att få tillfälle att umgås med sina kamrater. Färre flickor i en viss ålder uppges också var ute i området. Utbildningsförvaltningen uppger att de har upplevt att släktingar har uppsökt deras verksamheter för att kontrollera att deras barn är på plats, och likaså har äldre manliga syskon övervakat yngres systrar under skoltid. Det finns överlag tendenser till att pojkar och flickor inte får umgås med vem de vill.¹⁷²

Könsstympling beskrivs som vanligt förekommande, och en verksamhet uppskattar att nästan samtliga somaliska kvinnor i området är könsstympade. Den antas emellertid inte ha skett i Sverige, utan i hemlandet innan ankomst. Det finns dock även misstankar om att könsstympling av flickor ska ha skett på Norrby, eller i samband med semestrar i hemlandet. Detta har dock inte gått att bevisa. Könsstymplingarna medför bland annat att kvinnorna upplever problem i samband med samlag och menstruation, samt en oförmåga att genomföra vaginal förlossning. Det upplevs att könsstympling inte är något som det pratas om i hemmet, utan att det ses som normaliserat. Det antas också ha skett bortgifte eller tvångsäktenskap av kvinnor på Norrby, genom att döttrar skickats till sina hemländer i syfte att giftas bort.¹⁷³ Även Mette Berntsson, chef för kvinnojouren i Borås, har vittnat om att de årligen möter unga kvinnor som berättar att de riskerar att bli bortgifta i samband med vistelser i hemlandet. Berntsson har även uttryckt att det kan vara svårt för unga kvinnor att motsätta sig ett äktenskap, då detta riskerar att resultera i olika former av bestraffningar från familjen – exempelvis i form av utgångsförbud, övervakning, samt i vissa fall även våld.¹⁷⁴

På Norrby är den "islamistiska våldsbejakande miljön" den miljö som man har sett bevis på och tendenser till.¹⁷⁵ Ett antal av de som rest från Borås för att ansluta sig till terrorgrupper i Syrien och Irak var hemmahörande på Norrby. Det beskrivs att det finns en rädsla för återvändare från Syrien och Irak inom området, samt en oro för hur dessa kommer att påverka samhället, och om de kommer att betraktas som krigshjältar och martyrer, eller om det kan leda till konflikter mellan olika grupper i området.¹⁷⁶

Många respondenter upplever ett hårdare religiöst klimat, där salafistiska inriktningar driver radikalisering. Miljöerna tar sig dels i uttryck genom det som är förbjudet (*haram*). Inom Utbildningsförvaltningen, Förskoleförvaltningen, samt Fritids- och folkhälsoförvaltningen har man exempelvis både mött barn, ungdomar, och vuxna som uttrycker att saker är *haram*. Det kan exempelvis handla om spörsmål kopplade till HBTQ eller att inte bära slöja. Ungdomar har också

---

¹⁷¹ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 17.

¹⁷² Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 37-38.

¹⁷³ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 38.

¹⁷⁴ Sveriges Radio P4, 'Hör en längre intervju med Mette Berntsson', *Sveriges Radio*, (2016-06-20), <https://sverigesradio.se/artikel/6453339>

¹⁷⁵ Ranstorp et al., (2018); Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 44.

¹⁷⁶ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 44-48.

haft negativa åsikter om Pride, och en värdegrundsenkät inom en utbildningsinstitution visade sämre resultat avseende bemötande mot transpersoner.¹⁷⁷

Miljöerna tar sig också i uttryck genom hur man bör leva, och således vilket levnadssätt som uppfattas vara det rätta. Vissa verksamheter har erfarenhet av att ungdomar understryker vikten av att be, vilken som är den rätta tron, eller hur kvinnor bör bete sig. I vissa verksamheter har ungdomar bett på skoltid, vilket uppges ha påverkat utbildningen. Det tredje uttryckssättet är ett "vi och dem"-tänkande – där "vi" är de boende på Norrby och "dem" avser de som inte hör hemma i området. Detta uppges drivas av både vuxna, ungdomar, och barn. Mellan 2015 och 2019 har exempelvis parkeringsvakter blivit uppmanade att inte komma till området eller att lämna det. I ett fall har våld och beskjutning av vakter med luftvapen förekommit. Under samma tidsperiod har även personer som sagt sig företräda hela Norrby besökt möten som har med området att göra, som exempelvis vid ombyggnad av aktivitetsytor. Det fjärde och sista uttryckssättet är våldsbejakande yttringar, där en verksamhet kommit i kontakt med ungdomar som öppet visat stöd för IS. Dessa yttringar har dock minskat efter det att IS självutropade kalifat föll.¹⁷⁸

I lägesbeskrivningen framgår också att flera av verksamheterna kommer i kontakt med barn som går i koranskolor, och att det finns en oro bland flertalet informanter om vad barnen lär sig där. Oron baseras på att en stor del av barnen vid frågor om vad de gör på koranskolan inte berättar om det. Koranskolorna beskrivs som slutna, där Borås stad har begränsad insyn. Det framgår också att slöjbärande förekommer redan vid 1-års ålder i förskolan, och en verksamhet uppger att fler flickor har börjat bära slöja trots att de inte kommer från särskilt troende familjer. Å andra sidan anger en annan verksamhet att slöjbärandet inte är upplevt som särskilt utbrett. Det beskrivs även att det förekommer så kallade moralpoliser på Norrby, och enligt rapporten förkunnar dessa personer vad som är rätt och fel utifrån en salafistisk tro.¹⁷⁹

Rapporten beskriver också hur en rad initiativ i syfte att starta föreningsverksamhet och andra aktiviteter har skett på Norrby, och att detta har skett genom bidrag från kommun eller andra resurser. En återkommande utmaning för kommunen har varit att vissa tendenser på icke-demokratiska värderingar har spridits genom sådana initiativ. Likaså finns det inom verksamheterna på Norrby erfarenhet av att personer med odemokratiska värderingar aktivt har försökt komma in i olika verksamheter. Detta genom att söka sig till tjänster som fritidsledare eller till arbete inom skolan.¹⁸⁰

Kommunen oroades tidigare även över att Föreningen islamiska skolan, som driver Römosseskolan i Göteborg, hade fått tillstånd att öppna i Borås. Skolan skulle ha plats för 500 elever, och skulle bedriva "fördjupade islamstudier". I relation till detta har Peder Englund bland annat uttryckt att: "Det är förödande och det struntar Skolinspektionen i och det tycker vi är... nästan kränkande faktiskt. Det kommer att fortsätta isolera människor, öka uppdelningen i vi och dom".¹⁸¹ Denna oro understryks också i lägesbilden, där ett flertal av de intervjuade uttryckte en oro för etableringen. Detta då många av de barn och ungdomar som de intervjuade stötte på i sin

---

¹⁷⁷ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 44.

¹⁷⁸ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 44-48.

¹⁷⁹ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 46-47.

¹⁸⁰ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 47-48.

¹⁸¹ Svensson & Treijs, (2020-12-14).

verksamhet hade väldigt begränsad kontakt med det svenska samhället samt med svenska värderingar, och då man var rädd för den potentiella påverkan som barnen eventuellt riskerade att utsättas för: "Rädslan är att etableringen av skolan kommer att ytterligare polarisera ett redan polariserat samhälle".¹⁸² Etableringen av en så kallad "filial" till Römosseskolan är dock för närvarande inte längre aktuell. Detta då skolans tillstånd drogs in under hösten 2021, och för närvarande prövas rättsligt.¹⁸³

Överlag beskriver och analyserar rapporten den "otillbörliga påverkan" som sker i området. Denna definieras som:

händelser och processer som står i strid med målet att värna våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Den otillbörliga påverkan innefattar olika försök att bibehålla eller att förändra människors beteenden, inställning och attityd. Den otillbörliga påverkan kan antingen ske genom fysisk kommunikation mellan individer, inom sociala medier eller genom konsumtion av olika skrifter, propaganda eller liknande. När den otillbörliga påverkan innefattar hot, trakasserier och/eller skadegörelse har den övergått till att bli otillåten.¹⁸⁴

Denna påverkan riktas särskilt mot flickor och kvinnor som i det offentliga rummet eller inom verksamheter och institutioner som skola, mötesplats och lekplats exempelvis angrips för att de inte bär slöja. Detta sker bland annat genom ifrågasättanden, tillrättavisning, kränkande behandling, påtryckningar, utfrysningar, mobbning, skällsord samt att någon spottar på eller skriker efter den icke-slöjbärande. Angreppen sker både från barn, vuxna, släktingar, samt andra individer som offret känner, eller som de inte har någon relation till alls. Det förekommer också att äldre personer och släktingar har besökt eller ringt till individer som de inte anser lever efter deras normer. Det förekommer också inom särskilt en utbildningsverksamhet att flickor som inte lever efter normen eller att elever som äter fläskkött utsätts för mobbning. Det beskrivs att barn exempelvis står och stirrar på samt tillrättavisar andra barn som äter fläskkött. Enligt skolväsendet inträffar sådana händelser flera gånger per dag. Rapporten lyfter även avsaknaden av HBTQ-personer i det offentliga rummet i området.¹⁸⁵

Enligt lägesbilden kan otillbörlig påverkan delas in i tre delar: strategisk påverkan, operativ påverkan, samt konsekvenser av påverkan. Inom den förstnämnda kategorin finns den påverkan som tycks baseras på någon form av lärosats – som exempelvis religion, ideologi, eller kultur. Denna form av påverkan beskrivs som förebyggande, och kan exempelvis ta sig i uttryck genom att individer hänvisar till Koranen eller Bibeln i syfte att motverka vissa former av beteenden. Indoktrineringen sker sannolikt främst hemifrån, men även genom vänner eller andra sociala verksamheter. Den andra kategorin – operativ påverkan – syftar till mycket av det som beskrivits ovan, det vill säga när personer angrips för att de inte följer det rådande normsystemet. Denna form av påverkan beskrivs som "ett verktyg för att säkerställa en viss ordning och följer parallellt

---

¹⁸² Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 48.

¹⁸³ Skolinspektionen, 'Skolinspektionen stänger Römosseskolan', (2021-10-27), <https://www.skolinspektionen.se/om-oss/press/pm/skolinspektionen-stanger-romosseskolan/>; J. Sprangers, 'Skolinspektionen överklagar och vill stänga Römosseskolan', *SVT Nyheter*, (2022-02-22), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/skolinspektionen-overklagar-och-vill-stanga-romosseskolan>

¹⁸⁴ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 52.

¹⁸⁵ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 52.

med den strategiska påverkan”.¹⁸⁶ Enligt rapporten resulterar otillbörlig påverkan antingen i en avsaknad av vissa element i det offentliga området, eller i ett homogent område. Detta kan exempelvis ta sig i uttryck genom att varken HBTQ-personer eller kvinnor utan själ syns eller figurerar i det offentliga rummet, samt att tystnadskulturen blir allmänt accepterad.¹⁸⁷ Normerna som främjas inom den otillbörliga påverkan anses vidare ”stå i direkt kontrast med målet att upprätthålla våra demokratiska värden och mänskliga fri- och rättigheter”.¹⁸⁸

I samband med att ovan beskrivna lägesrapport släpptes blev den både kritiserad av vissa debattörer samt av boende på området. Kritiken baserades bland annat på bristfälliga källhänvisningar, felaktiga översättningar, samt en förenklad och generaliserad bild av den somaliska kulturen och gruppen.¹⁸⁹ I Borås Tidning publicerade även ett antal Norrbybor en debattartikel där de krävde en ursäkt samt åtgärder ”för att komma till bukt med kommunens problematiska syn på den somaliska minoriteten”.¹⁹⁰ Annan kritik som riktades mot rapporten från Norrbybor innefattade bland annat att de upplevde att rapporten endast lyfte fram negativa aspekter, samt att den överdrev problematiken i vissa avseenden.¹⁹¹ Även det nyetablerade Partiet Nyans har kritiserat rapporten, och dess partiledare har även uttryckt att de vill lägga ner CKS i Borås.¹⁹²

3.4.2 Lokal lägesbild och påverkan

Samtliga av de intervjuade ger en samstämmig bild kring att de radikala miljöerna som på senare år har uppmärksammats i Borås fortfarande kvarstår. Stadsdelen Norrby beskrivs som ”centrum för salafismen”,¹⁹³ och vid en intervju med en civilsamhällesmedborgare som är boende på Norrby framhålls ett antal återkommande bekymmer i området. Det beskrivs exempelvis att salafisterna gärna gör sig till talespersoner för alla i området, samt att de verkar eftersträva en lokal teokrati.¹⁹⁴ Det uppges även att det framstår som att den salafistiska miljön har en parallell agenda, samt att miljön söker att inkapsla den egna gruppen. En intervjuad uttrycker även att ”det finns krafter som vill ha ett parallellt system”.¹⁹⁵

Intervjuade beskriver det även som att ”man föds” på Norrby, för att sedan gå i förskola och därefter på Särilaskolan på Norrby. Detta leder till just en inkapsling, där personer sällan eller aldrig behöver lämna området. Vidare tycks det finnas en vilja hos vissa delar av befolkningen på

---

¹⁸⁶ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 53.

¹⁸⁷ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 52-53.

¹⁸⁸ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 76.

¹⁸⁹ Se exempelvis: J. Besseling, 'Uppmärksammat stycke i Norrbyrapporten felaktigt översatt: "Missvisande"', *Borås Tidning*, (2020-02-18), <https://www.bt.se/boras/uppmarksammat-stycke-i-norrbyrapporten-felaktigt-oversatt-missvisande/>; J. Ölund & A. Westberg, 'Journalist riktar skarp kritik mot Norrbyrapporten: "Vi är allt annat än en homogen grupp"', *Borås Tidning*, (2020-02-03), <https://www.bt.se/boras/journalist-riktar-skarp-kritik-mot-norrbyrapporten-vi-ar-allt-annat-an-en-homogen-grupp/>

¹⁹⁰ A.A. Hassan, A. Jarik, F. Ali, S.M. Hassan, A.A. Hassan, L. Guyo, H. Hassan & A. Mohamed, 'Be somalierna på Norrby om ursäkt', *Borås Tidning*, (2020-02-12), <https://www.bt.se/debatt/be-somalierna-pa-norrby-om-ursakt/>

¹⁹¹ Petersson, 'Larmen inifrån skuggsamhället', (2020-01-25).

¹⁹² C. Gustafsson, 'Partiet Nyans vill skrota Centrum för kunskap och säkerhet', *Sveriges Radio*, (2020-05-18), <https://sverigesradio.se/artikel/7475880>

¹⁹³ Intervju med yrkesverksam i Borås, (november 2020).

¹⁹⁴ Intervju med civilsamhällesmedborgare i Borås, (november 2020).

¹⁹⁵ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (november 2020).

Norrby att området ska bli ännu mer isolerat från det övriga samhället. Det uppges även att en individ som beskrivs ha ett stort inflytande lokalt har som målsättning att "allt ska finnas på Norrby". Detta så att varken kvinnor, barn eller övriga individer ska behöva lämna området.¹⁹⁶

Samtidigt betonas det att det har skett ett flertal förändringar bland miljöerna under de senaste åren. Flera av de intervjuade beskriver exempelvis att de radikala miljöernas öppenhet och synlighet i Borås har förändrats, samt att det skedde ett särskilt tydligt skifte i samband med att IS förlorade sitt sista fäste i staden Baghuz i mars 2019.¹⁹⁷ En av de intervjuade uttrycker exempelvis att "det var som att vända på en hand när Baghuz föll".¹⁹⁸ De radikala individer och grupper som tidigare var relativt öppna har istället blivit slutna – både i den fysiska närmiljön samt på sociala medier. Detta har även medfört att den öppna IS-propaganda som tidigare figurerade lokalt har försvunnit. Vidare betonas exempelvis att myndigheterna numera får in avsevärt färre rapporter om individer som har uttryckt extrema åsikter i öppna sammanhang.¹⁹⁹ Från att tidigare ha varit förhållandevis tillgängliga för myndigheters insyn är miljöerna i dagsläget alltså allt mer slutna.

Trots denna påtagliga förändring har myndigheterna samtidigt fått indikationer från andra personer med insyn i miljöerna att dessa fortfarande finns kvar, men att de numera verkar i det dolda. Det påtalas även att de radikala miljöerna dragit lärdomar från hur myndigheterna arbetar och därmed har blivit allt mer försiktiga utåt. Det beskrivs exempelvis hur signifikanta aktörer inom miljöerna utåt sett tar avstånd från de våldsbejakande aspekterna, men att det sedan sprids ett annat budskap i det dolda.²⁰⁰ En annan av de intervjuade, som har god insyn i miljöerna, beskriver det på följande vis:

Miljön är sluten. Den har tidigare varit öppen, men i takt med att man fått strålkastarna på sig så har man blivit mer sluten. Vi vet dock att de står kvar vid de åsikter de tidigare visade.²⁰¹

Ytterligare en av de intervjuade beskriver att den jihadistiska miljön var stor under 2010-2015, samt att miljön under denna tid var som "en öppen bok" – men som numera har stängts.²⁰² I sammanhanget framhåller även myndighetsanställda att "vi får mindre och mindre information", vilket i sin tur har resulterat i att kännedomen om miljöerna och deras aktiviteter till viss del har minskat. Därtill uttrycks det att det numera krävs bättre lokala kontakter som kan ge uppdaterad information om utvecklingen i området.²⁰³

Föreningar, organisationer och aktivism

I de intervjuer som genomförts beskrivs bland annat hur den salafistiska miljön på olika sätt involverar sig i olika former av samhällsinsatser. Det framkommer exempelvis att det finns organisationer inom den salafistiska miljön som anordnar olika former av aktiviteter för att knyta

---

¹⁹⁶ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (oktober 2021).

¹⁹⁷ Slaget om staden Bagouz i Syrien inleddes den 9 februari 2019 och pågick en dryg månad framåt. Den 23 mars 2019 utropade sig Syrian Democratic Forces (SDF) och den internationella koalitionen till vinnare, IS sista fäste hade därmed fallit.

¹⁹⁸ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (oktober 2021).

¹⁹⁹ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (oktober 2021).

²⁰⁰ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (oktober 2021).

²⁰¹ Intervju med yrkesverksam i Borås, (november 2020).

²⁰² Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁰³ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (oktober 2021).

till sig ungdomar. Det kan handla om allt från läxhjälp och koranskolor till turneringar i TV-spel och andra sociala aktiviteter.²⁰⁴ En intervjuad uppger dock att det samtidigt råder vissa oklarheter kring exakt vad exempelvis läxläsningen består av. Vidare uppger en myndighetsanställd att det finns väldigt begränsad insyn i sådana former av verksamhet.²⁰⁵ Detta uppges även vara fallet med koranskolor, där det framhålls att myndigheternas insyn i princip är obefintlig.²⁰⁶

Det beskrivs även att den salafistiska miljön är skickliga på att just fånga upp unga, samt att många föräldrar har en relativt begränsad inblick och anser att det är bättre att deras barn är involverade i miljöns aktiviteter – som exempelvis läxläsning – än att de är ute och busar. Även om sådana former av verksamheter självklart kan utgöra just positiva samhällsinsatser har det även uttryckts en oro för att det i sådana sammanhang också finns möjligheter att utöva påverkan.²⁰⁷

Ytterligare en form av förekommande verksamhet är arrangeringen av föreläsningar kring olika former av samhällsfrågor. Fokus ligger således inte enbart på religiösa frågor, utan innefattar även bredare samhällsfrågor. Sådan form av verksamhet uppges främst anordnas av diverse etniska föreningar, och även i dessa fall beskrivs insynen som begränsad. Myndighetsanställda framhåller dock att de narrativ som presenteras i denna form av sammanhang inte ligger i linje med grundläggande demokratiska principer.²⁰⁸

Därtill uppges det även att det finns individer som genomgår långa och avancerade universitetsutbildningar för att sedan söka vilka jobb som helst inom det lokala området. Sådana förfaranden har rest farhågor om att det finns dolda syften, och att detta handlar om att få ”in en fot i staden”, och därmed lättare kunna påverka ungdomar.²⁰⁹ Det är i detta sammanhang viktigt att understryka att sådana beteenden inte nödvändigtvis behöver innefatta någon slags bakomliggande agenda. Samtidigt beskriver en intervjuad att det finns välutbildade individer inom dessa miljöer som tidigare har sökt sig till exempelvis kommunal fritidsverksamhet, skola och barnomsorg, men att när de sedan har blivit erbjudna arbeten på andra geografiska platser än de platser som de ursprungligen sökt till så har detta inte varit intressant.²¹⁰

En intervjuad tecknar även en skillnad mellan dagens situation och när resandet till Syrien pågick. Detta genom att påtala att ”man har gått från det stora till det lokala” och skaffat sig ett grepp över den lokala kontexten med hjälp av olika plattformar.²¹¹

Vidare framhålls att individerna inom den våldsbejakande delen av miljön har insett att de inte kan agera på samma sätt som de gjort tidigare, utan att de istället måste anpassa sig till de demokratiska spelregler som finns. Därför försöker man istället hitta andra, alternativa vägar, vilket exempelvis kan innefatta att bli verksam inom politik, skolor eller barnomsorg.²¹² Det

---

²⁰⁴ Intervju med yrkesverksam i Borås, (november 2020).

²⁰⁵ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (november 2020).

²⁰⁶ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (februari 2022).

²⁰⁷ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁰⁸ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (februari 2022).

²⁰⁹ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (november 2020).

²¹⁰ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²¹¹ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (februari 2022).

²¹² Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

framkommer exempelvis att det finns individer som tidigare figurerat i radikala och kriminella miljöer, men som numera tycks ha kanaliserat sitt engagemang inom andra och till synes mer legitima former. Det kan exempelvis handla om att engagera sig i kulturföreningar, eller att involvera sig i kommunala projekt. I flera intervjuer presenteras även uppgifter om att ett antal av de individer som tidigare var aktiva inom föreningen *Unga muslimer i Borås* numera stödjer det relativt nybildade Partiet Nyans agenda (se mer om föreningen nedan, i sektionen om Borås moské).²¹³

En av de intervjuade beskriver således detta som en strategiförändring – man har gått ifrån våldsfrämjande metoder och använder sig istället av demokratiska medel och möjligheter, och har därmed anammat en mer politisk inriktning. Det betonas dock att det, trots skiftet mot en "mjukare" inriktning och strategi, fortfarande är samma individer som tillhör den våldsbejakande delen av miljön.²¹⁴ Ett sammanfattande intryck från intervjuerna är således att ett antal personer har bytt former för sin aktivism, och att de har blivit skickligare och försiktigare med vad de delar i offentligheten. Detta snarare än att de skulle ha genomgått en radikal demokratisk transformation.

Att vissa individer valt att engagera sig i kommunala projekt har också lett till den ovanliga situationen att andra avdelningar inom kommunen valt att lämna samarbeten på grund av dessa individers kopplingar. Även polisen valde att avsluta samarbetet av samma skäl. I sammanhanget framkommer också att individer med radikala kopplingar i staden förefaller ha knutit sig till studieförbundet ABF i Borås, och att det är en problematik som skulle behöva granskas närmare.²¹⁵

En annan aktör i civilsamhället som flera av de intervjuade beskriver som problematisk är föreningen Harakat. Enligt uppgifter är det delvis samma individer som tidigare var aktiva inom *Unga muslimer i Borås* som numera är aktiva inom Harakat.²¹⁶ Därtill beskrivs även att flera av de individer som är aktiva inom föreningen Harakat också är löst associerade med Partiet Nyans.²¹⁷ Flera av de intervjuade beskriver att föreningen strävar efter att påverka allt som berör Norrby, samt att man upplever att föreningen försöker motverka myndigheters försök att skapa progression och förbättring på området. Det uppges finnas en vision om att kapsla in de boende på Norrby, samt en strävan efter att ingen ska behöva lämna området. Inom ramen för detta beskrivs exempelvis hur föreningen har lagt sig i olika former av integrationsprojekt, som bland annat kvinnocaféer och liknande.²¹⁸

I relation till detta lyfts bland annat ett specifikt projekt fram som illustrativt exempel, där ett flertal individer från Harakat tidigare var involverade men där deras medverkan sedermera avbröts. Detta på grund av en ovilja att underteckna det kontrakt som specificerade vissa förhållningsregler och demokratikrav som projektet i fråga skulle förhålla sig till. Det beskrivs dock att ett antal individer inom föreningen, trots att de inte längre formellt är en del av projektet, fortfarande har åsikter kring hur detta bedrivs. Det framhålls således att vissa individer inom

---

²¹³ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (oktober 2021).

²¹⁴ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (oktober 2021).

²¹⁵ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (oktober 2021).

²¹⁶ Intervju med yrkesverksam i Borås, (november 2020).

²¹⁷ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (oktober 2021).

²¹⁸ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (februari 2022).

föreningen är skickliga på att "skapa oro och försiktighet", samt att flera myndighetsanställda har uttryckt att det enklaste alternativet troligtvis är att låta dem vara involverade i olika projekt. Detta för att slippa eventuella obehagligheter.²¹⁹

Sammanfattningsvis beskriver en intervjuad det som att verksamheten och aktiviteterna på Norrby kan delas upp i två olika förgreningar. Det finns dels en mer radikal förgrening, som bland annat delvis verkar genom föreningen Harakat, samt dels en paraplyorganisation som främst är associerad med en av de etniska grupperna på området. Den sistnämnda paraplyorganisationen uppges vara mycket aktiv i relation till att starta olika föreningar (inklusive kvinnoföreningar), anskaffa lokaler, samt att anordna föreläsningar om samhällsfrågor med viss specifik inriktning (se beskrivning ovan). Även inom denna förgrening förekommer dock spår av den våldsbejakande ideologi som återfinns inom den radikala förgreningen. En intervjuad beskriver det som att paraplyorganisationen i grunden har goda intentioner, men att det även inom denna organisation (i likhet med många andra initiativ inom området) finns vissa individer som utnyttjar detta och "kapar" verksamheten för att främja egna syften. Dessa två förgreningar beskrivs således som "två vägar som arbetar mot samma mål", och som förenas genom religionen samt ideologiskt likartade agendor.²²⁰

I intervjuerna beskrivs det att det även förekommer påverkan och aktivism från de radikala miljöerna som riktas mot kommunen, och där man från kommunalt håll märker att vissa individer framför allt försöker att underminera socialtjänstens arbete. Enligt intervjuade återkommer frekvent narrativ i stil med att "socialtjänsten är onda" och "tar dina barn".²²¹ Det ska här understrykas att denna information framkom under intervjuer som genomfördes under 2020-2021, och därmed innan den större desinformationskampanjen avseende LVU satte fart. Under intervjuerna framkommer det även att sådana typer av narrativ har förekommit betydligt längre än så, men att det aldrig har varit lika organiserat som kampanjen mot LVU. Det beskrivs exempelvis att det sedan flera år tillbaka har funnits en fiendebild mot socialtjänsten, och det istället för polisen snarare är socialtjänsten som utmålas som det största hotet. Det framhålls att även sjukvården har märkt av förekomsten av olika former av desinformation i förhållande till vaccinering. Det beskrivs exempelvis att det i samband med både svininfluensan och Covid-19 har spridits ett narrativ om att man inte ska vaccinera sina barn, då vaccination kommer att resultera i att barnen blir autistiska.²²² Detta påvisar således att användningen av sådana former av desinformation inte är ett nytt fenomen. En intervjuad upplever även att det finns en polarisering i Borås där aktiva inom de radikala miljöerna försöker att skapa opinion för att lägga ned CKS inom kommunen.²²³

Ett återkommande tema som lyfts i ett flertal intervjuer är även den påverkan som finns från det närliggande Göteborg. Det beskrivs bland annat att det finns ett antal centrala individer som är bosatta i Göteborg, men som exempelvis utövar ett tydligt inflytande över utvecklingen i Norrby.²²⁴ Inflytandet över miljöerna i Borås uppges främst vara av ideologisk karaktär, och det beskrivs exempelvis att ett antal individer från Borås besökte Bellevuemoskén i Göteborg för ett

---

²¹⁹ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (februari 2022).

²²⁰ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (februari 2022).

²²¹ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (november 2020).

²²² Intervju med myndighetsanställda i Borås, (februari 2022).

²²³ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (november 2020).

²²⁴ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (november 2020).

par år sedan, samt att denna vistelse gav upphov till ideologisk inspiration (för mer information om Bellevuemoskén, se sektion nedan om Borås moské).²²⁵

Borås moské

Som tidigare nämnts är Borås moské belägen i stadsdelen Norrby, men det uppges även finnas systemmoskéer vid närliggande Hulta och Hässleholmen.²²⁶ Vid en intervju beskrivs även att moskén för ett par år sedan bytte namn, från Borås moské till Borås islamiska center,²²⁷ och att man i samband med detta även utnämnde sig till Borås huvudmoské. Intervjuade beskriver detta som en styrkemarkering, då man genom att utnämna sig själva till stadens huvudmoské implicit placerade stadens övriga moskéer under sig. Det beskrivs samtidigt att detta agerande inte mottogs särskilt väl av vissa övriga moskéer.²²⁸

Borås moské har även kopplingar till bland annat Bellevuemoskén i Göteborg.²²⁹ År 2016 besökte exempelvis Sheikh Youssuf från Bellevuemoskén Borås moské, varpå han lovordades av individer inom Borås moské.²³⁰ Bellevuemoskén har under lång tid varit förknippat med extremism. Detta då det bland annat förekommit rekryteringsförsök till al-Shabaab, samt då flertalet personer vittnat om att i princip samtliga individer som reste från Göteborg för att ansluta sig till jihadistiska grupper i Syrien hade varit besökare i Bellevuemosken.²³¹

I en av intervjuerna framhålls det att Borås moské gärna gör sig till språkrör för samtliga muslimer i Borås.²³² Det påtalas även att det alltid har funnits salafister i moskéns styrelse, men att den salafistiska miljön sedan ett par år tillbaka numera innehar samtliga styrelseposter.²³³ Det beskrivs också att det tidigare fanns en lokal förening med namnet *Unga muslimer i Borås*. Efter att det uppdagades att föreningen hade bjudit in radikala predikanter samt blivit en arena för extremism fick de dock sitt finansiella stöd från Myndigheten till stöd för trossamfund (SST)²³⁴ indraget, och en av de intervjuade uppger att de individer som tidigare var drivande i föreningen därefter tog plats i moskéns styrelse.²³⁵

Personer med kopplingar till moskén bedrev även tidigare tydlig *da'wa*-verksamhet. Detta innefattade exempelvis tidigare det så kallade LÄS!-projektet,²³⁶ som bland annat beskrevs i Försvårshögskolans rapport från 2018. Projektet utgjorde en del av den förbjudna tyska radikala organisationen Die Wahre Religions (DWR:s) etablering i Sverige, där den tyska organisationen etablerade svenska filialer i bland annat just Borås, men även i städer som Malmö, Göteborg, Helsingborg och Halmstad. Enligt uppgifter bedrevs LÄS!-projektet av några av de mest problematiska individerna inom den salafistiska miljön i Borås. När projektet sedermera lades

---

²²⁵ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (februari 2022).

²²⁶ Intervju med yrkesverksam i Borås, (november 2020).

²²⁷ Moskén benämns dock fortfarande som Borås moské.

²²⁸ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (februari 2022).

²²⁹ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²³⁰ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (februari 2022).

²³¹ Ranstorp et al., (2018): 96-97.

²³² Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²³³ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²³⁴ Myndigheten hette fram till den 30 juni 2017 Nämnden för statligt stöd till trossamfund, SST.

²³⁵ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (juni 2019).

²³⁶ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (februari 2022).

ner startade samma grupp av individer istället *Unga muslimer i Borås*, där vissa av dessa individer därefter alltså kom att ta plats i moskéns styrelse.²³⁷

Därtill bedrivs även en koranskola, som i sin tur uppges kontrolleras av de mest hårdföra salafisterna.²³⁸ En av de individer som återvänt till Borås från IS var exempelvis tidigare aktiv inom koranskolan. Även föreningen Harakat (som nämndes i sektionen ovan) uppges vara aktiva inom koranskolan.²³⁹ Koranskolan tar emot barn mellan 6-12 år och anordnar föreläsningar två gånger i veckan, och omkring 100 barn bedöms vara delaktiga i verksamheten. Myndighetsanställda uppges att insynen i denna verksamhet i princip är obefintlig, vilket även innefattar föräldrars insyn.²⁴⁰

I detta sammanhang är det dock viktigt att understryka att majoriteten av de individer som besöker moskén *inte* är salafister. En intervjuad framhåller att det snarare handlar om att moskén blir utsatt för ett fåtal individer som försöker kontrollera dess verksamhet, och att detta tyvärr påverkar verksamheten som helhet.²⁴¹ I relation till detta är det även viktigt att understryka att intervjuade myndighetsanställda framhåller att moskén, trots ovan nämnda negativa aspekter, även bistår med initiativ som har en positiv inverkan för muslimer.²⁴²

Påverkan mot kvinnor och flickor, samt hederskultur

Hederskulturen och negativ social kontroll beskrivs som mycket omfattande i Norrby, och i flertalet intervjuer beskrivs det att hedersförtrycket har exploderat under de senaste åren. En utmärkande faktor är att hedersförtryck inte enbart sker mellan föräldrar/vuxna och barn, utan att det även sker mellan ungdomar (denna aspekt berörs mer utförligt i skolsektionen nedan). Denna utveckling bedöms ha fått många negativa effekter, där ett särskilt allvarligt exempel ledde till att en flicka som inte ville följa familjens normer begick självmord.²⁴³ Det beskrivs även att det vid ett flertal fall har gått så långt att individer har fått skyddat boende.²⁴⁴

Hederskulturen beskrivs som begränsad till den egna etniska gruppen, och det uppges exempelvis att individer aldrig approacherar andra individer som inte tillhör den egna etniska gruppen. Enligt en intervjuad går detta att härleda till de parallella strukturer som finns, där det görs en åtskillnad mellan olika grupper.²⁴⁵

Det framkommer även att det ställs höga krav på många flickor att de från tidig ålder ska bistå med att ta hand om hemmet och yngre syskon, städa, samt laga mat. Tid för läsläsning tenderar att hamna långt ner på prioriteringslistan för flera föräldrar, och istället framkommer uppgifter om att flickor stundtals får budskapet att "du ska ändå giftas bort, det är ingen idé att du pluggar". Därtill förekommer uppgifter om flickor som uttryckt att "min bror skiter i allt, men jag som vill

---

²³⁷ Ranstorp et al., (2018): 103, 106.

²³⁸ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (juni 2019).

²³⁹ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (februari 2022).

²⁴⁰ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (juni 2019).

²⁴¹ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (februari 2022).

²⁴² Intervju med myndighetsanställda i Borås, (november 2020).

²⁴³ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (oktober 2021).

²⁴⁴ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (februari 2022).

²⁴⁵ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (februari 2022).

bli något, jag måste ta hand om syskon och hem, med mera”.²⁴⁶ Det uppges även att många flickor vill studera, men att de alltså inte får möjlighet till detta. Många unga kvinnor uppges exempelvis vilja söka sig till utbildningar på annan ort, men hindras från detta då de inte får tillåtelse lämna området eller Borås.²⁴⁷ Andra aspekter innefattar föräldrar som nekar sina barn att delta i idrottsaktiviteter.²⁴⁸

Denna form av förtryck påverkar inte bara flickor utan även pojkar. Det framkommer att vissa pojkar exempelvis känner en press hemifrån att upprätthålla en hederskultur gentemot sina syskon och att man håller ögonen på andra ungdomar. Därför riktas kontroll inte bara inom familjen utan också mot andra familjer och andra ungdomars uppträdande.²⁴⁹

Vidare beskrivs att det har förekommit exempel på att social kontroll (framförallt över flickor) även har utövats av till exempel busschaufförer, som i sin tur rapporterar till ungdomarnas föräldrar. En intervjuad beskriver situationen för unga som inte vill leva enligt familjens påbud med att “det är ett ständigt ifrågasättande”.²⁵⁰ Vidare beskrivs att “om en tjej lämnar området så kan det hända att det kommer en bil med män och förklarar att det nog är bäst om man åker hem”.²⁵¹

Den existerande angivarkulturen medför också att när myndighetsrepresentanter träffar personer på Norrby i grupp så uppges många vara återhållsamma med att uttrycka vad de tycker. En intervjuad beskriver det som att “man passar sig för att säga vissa saker i grupp”,²⁵² av rädsla för just vad andra ska tycka. Det påpekas också att det inte bara är män som agerar moralpoliser, utan att det även förekommer kvinnliga sådana. Dessa personer beskrivs som kvinnor med lokalt inflytande, och som andra individer förhåller sig till. Sådana former av ageranden kan exempelvis handla om att dessa kvinnor observerar vilka barn och unga som medverkar på läxläsning i kommunens regi.²⁵³

Det beskrivs även att kvinnor inom den salafistiska miljön inte söker hjälp av samhället i samma utsträckning som andra kvinnor gör. Därtill understryks det att den salafistiska ideologin är starkt förankrad, framförallt på Norrby, och att detta får en rad olika negativa konsekvenser. Det kan exempelvis handla om att den som överträder salafistiska normer blir skuldbelagd och utsatt. Överlag betonas det att ideologin utgör en stark norm inom området, vilket medför omfattande begränsningar för de boendes livsval.²⁵⁴

Ett annat mönster som beskrivs är att det framförallt är männen som syns i det offentliga rummet, medan kvinnorna för en mer undanskymd tillvaro. En intervjuad menar att för de kvinnor i Norrby som vill leva ett friare liv så utgör omgivningen ett hinder snarare än ett stöd. Det finns även en utbredd misstro mot myndigheter. I enlighet med det som delvis beskrevs ovan har bland

---

²⁴⁶ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (november 2020).

²⁴⁷ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (februari 2022).

²⁴⁸ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁴⁹ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁵⁰ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁵¹ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁵² Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁵³ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁵⁴ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

annat socialtjänsten upplevt att lokala aktörer försöker underminera deras arbete. Detta genom att exempelvis utmåla socialtjänsten som just onda, samt att de kommer att ta familjers barn.²⁵⁵

Från kommunalt håll har det gjorts försök att få kvinnor på Norrby att bli mer delaktiga i samhället. Detta genom att arrangera olika former av aktiviteter för just kvinnor. Det beskrivs dock hur aktiviteter med eller för kvinnor tenderar att ifrågasättas av vissa män på Norrby.²⁵⁶ En intervjuad beskriver exempelvis att det vid ett tillfälle var ett antal kvinnor närvarande för att bevaka och sedermera rapportera till männen i moskén avseende vilka kvinnor som deltog vid aktiviteten i fråga. Vid ytterligare ett tillfälle startades en drejarverkstad i Norrby, och inledningsvis deltog ett flertal kvinnor i verksamheten. Vid ett tillfälle kom dock en man in i lokalen och gick rakt igenom den, utan att säga någonting. Detta uppfattades som en markering och därefter kom inga kvinnor tillbaka. Detta är ytterligare ett exempel på hur sådan påverkan och negativ social kontroll kan ta sig i uttryck i praktiken. Det har även förekommit att män har anlänt i grupp och ifrågasatt aktiviteter för kvinnor eller som har involverat kvinnliga föreläsare.²⁵⁷

Avseende just påverkan mot kvinnor beskriver en intervjuad det som att kvinnorna i fråga ofta inte ens är medvetna om det själva: "De har inrättat sig i ett system. Sköter du dig så är det lugnt".²⁵⁸ Däremot påtalas det att "börjar du bli för demokratisk och västerländsk så får du höra det".²⁵⁹ Detsamma uppges vara fallet med flickor. En intervjuad beskriver det som att hederskulturen är så pass internaliserad att flickorna inte ens är medvetna om hur detta tar sig i uttryck, eller att de är påverkade av det.²⁶⁰ Den sammantagna bilden är att många olika parametrar har gått åt fel håll, vilket i sin tur har medfört att polariseringen överlag har blivit värre under de senaste åren.

Utbildningsverksamhet

Beträffande stadens skolor lyfts högstadieskolan i stadsdelen Norrby fram som särskilt problematisk i förhållande till förekomsten av påverkan, negativ social kontroll, samt hederskultur bland eleverna. En aspekt som blivit tydligare under de senaste åren är att elevernas föräldrar i allt större utsträckning har överfört sina åsikter om negativ social kontroll till sina barn. Det beskrivs bland annat att skolpersonal har upplevt att vissa åsikter som elever ger uttryck för är en form av spegling av föräldrarnas uppfattningar, som eleverna i fråga alltså har internaliserat. Det som tidigare främst har tagit sig i uttryck genom negativ social kontroll mellan vuxna och barn har numera även övergått till social kontroll mellan ungdomar. I sammanhanget beskrivs även att det förekommer fall där barnen till och med är mer drivande än föräldrarna.²⁶¹

Detta tar sig bland annat uttryck genom olika former för klädkontroll och matkontroll mellan skolungdomar, där den som uppvisar vad som uppfattas som avvikande beteende blir tillrättavisad med att "det där är *haram*" (förbjudet eller syndfullt). Detta kan även ta sig i uttryck genom att förbjuda vissa beteenden hos andra skolungdomar – som exempelvis att man inte får

---

²⁵⁵ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁵⁶ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁵⁷ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁵⁸ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁵⁹ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁶⁰ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (februari 2022).

²⁶¹ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

äta fläskkött, att man inte får umgås med vissa andra skolungdomar, att man inte tillåts titta och lyssna på vissa Youtube-klipp och viss musik, samt att man inte tillåts delta i viss typ av undervisning (som exempelvis dans och simning). Även om det omvända är vanligare händer det även att pojkar blir tillrättavisade av flickor. I sådana fall beskrivs det som en hårdare markering, och där pojkarna tappar ansiktet inför sina kompisar. Flickors klädsel beskrivs överlag ha blivit mer "traditionell", och där elever som "bara" bär slöja kan bli ifrågasatta av andra elever.²⁶² En intervjuad sammanfattar situationen på skolan med att "det är mycket *haram*-prat just nu".²⁶³

Föräldrars påverkan beskrivs börja i unga år. En intervjuad uttrycker exempelvis att "vi märker påverkan från förskolan och uppåt".²⁶⁴ I vissa fall förekommer det även att vissa föräldrar inte tillåter sina barn att delta i simning eller sex- och samlevnadsundervisning. Istället föredrar de att deras barn blir underkända i dessa ämnen. Andra exempel som framkommer är att vissa föräldrar inte tillåter att deras barn åker med på skolresor, samt att vissa manliga elever inte lyssnar på kvinnliga lärare med hänvisning till att de är just kvinnor.²⁶⁵

Sammantaget beskriver en intervjuad det som att "på 10 år har skolan gått från en fristad till en övervakningscentral",²⁶⁶ samt att det främst är flickor som drabbas. Det framstår också som allt vanligare att ungdomar blir eskorterade till och från skolan av anhöriga för att undvika "olämpliga" kontakter före och efter skoltid. En intervjuad uttrycker att "vi märker överlag en större religiös press hemifrån på elever",²⁶⁷ samt att barnen pressas till att "leva rättroget". Det har även förekommit att föräldrar kontrollerar så att barnen faktiskt är på plats under skolans läxläsning. Detta för att kontrollera att de inte befinner sig någon annanstans.²⁶⁸

Flera av de intervjuade lyfter i sammanhanget fram att det därför är viktigt att skolorna integreras i kommuner och myndigheters arbete på området. Det uppges exempelvis att det inte alltid finns en medvetenhet om den problematik som faktiskt finns från skolledningens håll, och att ledningsgrupperna inte alltid uppfattar de parallella system som faktiskt existerar. Vikten av att skolorna får yttre stöd och hjälp från andra myndigheter som arbetar med dessa frågor understryks därmed.²⁶⁹

En intervjuad beskriver även att det förekommer att lärare tar med barnen till koranskola efter skoltid. Koranskolor anordnas ofta i slutna sällskap i lägenheter på Norrby. Det uppges även att det förekommer att ungdomar går i "koranskola" eller deltar vid "läxhjälp", men där det verkliga syftet med verksamheten är att "rena sig" från skoldagen. I vissa fall anges det även att koranskolan har kopplingar till moskén. Det framkommer också att personer som representerat moskén har kontaktat skolan och erbjudit sig att genom skolans regi ordna läxhjälp till ungdomar. Skolan har dock valt att avböja medverkan i ett sådant samarbete.²⁷⁰

---

²⁶² Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁶³ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (februari 2022).

²⁶⁴ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁶⁵ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (juni 2019).

²⁶⁶ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (oktober 2021).

²⁶⁷ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁶⁸ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁶⁹ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (februari 2022).

²⁷⁰ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

Det påtalas dock att det även finns ungdomar som inte rättar sig efter sina föräldrars påbud. Det har till exempel handlat om tjejer som vägrat att bära slöja eller blivit hämtade av familjen när de setts umgås i centrum med killar.²⁷¹

I sammanhanget beskrivs också att vissa elever har svårt att ta in nya och kontrasterande perspektiv i undervisningen – som exempelvis att koranen inte står över svensk lag – vilket stundtals kan leda till konflikter i undervisningen. Det beskrivs exempelvis att om en svensk lärare säger emot vid ett sådant tillfälle riskerar läraren i fråga stundtals att utsättas för anklagelser i stil med “rasist” eller “jävla svenne”. Det har även förekommit fall där lärare sagt ifrån och det sedermera har inkommit anmälningar mot läraren från elever. Det uppges dock att det i princip enkom har varit kvinnliga lärare som blivit utsatta för sådana anmälningar.²⁷² En intervjuad beskriver även att det har förekommit fall där elever har riggat en situation och provocerat lärare för att på så sätt skapa en reaktion, vilket sedermera har dokumenterats genom att exempelvis filma situationen med en mobilkamera. Filmen har sedan visats för föräldrarna i fråga, i syfte att skapa en reaktion mot skolan.²⁷³

Det betonas även att det har blivit allt vanligare med bråk mellan tjejer där olika etniska grupper är i konflikt med varandra och där religion har varit en viktig bas för konflikterna. Ett annat exempel berör den infekterade Israel-Palestina konflikten, vilket bland annat tar sig i uttryck genom det hat mot Israel som vissa elever uppvisar. Det har exempelvis förekommit att skolelever har ritat den israeliska flaggan och sedermera spottat på den. En intervjuad upplever även att antisemitism och homofobi har ökat bland eleverna. Det kan till exempel ta sig uttryck i form av att Förintelsen ifrågasätts av vissa elever, samt att klassiska antisemitiska konspirationsteorier stundtals yttrar sig.²⁷⁴ Det beskrivs även att det förekommer rasism mellan olika etniska grupper inom skolmiljön där ungdomar från en grupp går emot en annan. Från skolan har man försökt att hantera olika typer av händelser genom att bland annat ha samtal med föräldrarna. Dessa beskrivs dock generellt som fruktlösa då föräldern ofta tar barnets parti. Det påtalas även att det har hänt att elever visat filmklipp med IS-propaganda på skolan, och att personal då har kontaktat föräldrarna som har ansett att “det är okej”.²⁷⁵

En intervjuad anger att utvecklingen på skolan i Norrby, i kombination med förutfattade meningar, har medfört att mer moderata familjer väljer att inte placera sina barn på skolan. Samtidigt uppges det att de flesta familjer, vars barn redan går på skolan, vill att deras barn går kvar.²⁷⁶

Finansiering

Avseende finansiering uppges intervjuade att det förekommer lokala Hawala-banker samt olika former av insamlingar av pengar via föreningar. Kunskapen om detaljerna kring detta bedöms dock vara relativt begränsad bland myndighetsföreträdare.²⁷⁷

---

²⁷¹ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁷² Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁷³ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (februari 2022).

²⁷⁴ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (november 2020).

²⁷⁵ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (juni 2019).

²⁷⁶ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (februari 2022).

²⁷⁷ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (oktober 2021).

Det har även förekommit försök att starta upp olika former verksamheter för den egna etniska gruppen, i form av exempelvis hemtjänst, äldreomsorg och barnomsorg. Vidare beskrivs att det har förekommit påtryckningar att boende i Norrby ska välja ett visst omsorgsföretag framför ett annat. Avseende hemtjänstföretag framhålls det dock att kommunen har infört avsevärt hårdare kontroller av sådana typer av företag. Sammantaget uppges det att det har blivit betydligt svårare att vara hemtjänstföretagare i Borås under de senaste åren. Detta då sådana företag måste följa de striktare reglerna för att undvika att bli av med sitt tillstånd.²⁷⁸

Det förekommer däremot dagbarnvårdsverksamhet inom miljöerna. I likhet med Göteborg förekommer exempelvis företaget Ströms Slott även i Borås, då dessa sedan ett par år tillbaka har ett avtal med kommunen.²⁷⁹ Ströms Slott uppmärksammades bland annat i samband med att de tog över förskolan Lär & Leks lokaler i Angered, Göteborg. Detta efter att förskolan tvingats stänga på grund av kopplingar till våldsbejakande extremism. I samband med att Ströms Slott inledde dagbarnvårdsverksamhet i lokalerna framkom det dock att fyra av de anställda dagmammorna tidigare hade arbetat på Lär & Lek. Därtill framkom uppgifter om att det inkommit anonyma orossamtal och tips till kommunen som bland annat uppgav att flera av de anställda dagmammorna hade kopplingar till de individer som tidigare drev Lär & Lek samt till våldsbejakande extremism, och att problemen med verksamheten således kvarstod – trots ägarbyte.²⁸⁰ Det framhålls dock att företeelsen med dagbarnvårdsverksamhet har minskat i Borås. Myndighetsföreträdare har även sett flera exempel på olika välfärdstjänster som riktar sig till den egna etniska gruppen och där de försöker att få gruppen att välja specifika företag.²⁸¹

Borås Islamiska Kulturförening, som driver Borås moské, fick även drygt 100 000 kronor i statsbidrag av Sveriges Muslimska Förbund (SMF) år 2020 – som i sin tur ursprungligen fick bidrag av Myndigheten för stöd till trossamfund (SST).²⁸² Året därpå fick Borås Islamiska Center (Borås moské) ytterligare 100 000 kr från SMF.²⁸³ Statsbidrag från SST fördelas till sju muslimska riksorganisationer, som i sin tur fördelar bidragen vidare till olika muslimska föreningar. SST gör dock ingen prövning kring vilka föreningar dessa sju organisationer väljer att fördela bidragen till eller hur mycket pengar respektive förening får.²⁸⁴ Detta står dock stick i stäv med vad SST själva påstår, då man hävdar att trossamfund som tar emot statsbidrag har genomgått kontroller för att på så sätt säkerställa att “de står bakom den svenska demokratin”.²⁸⁵

---

²⁷⁸ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (oktober 2021).

²⁷⁹ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (juni 2019).

²⁸⁰ A. Hagström, 'Förskolan stängdes efter kopplingar till extremism - larm om nya verksamheten', *Göteborgs-Posten*, (2020-09-30), <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/f%C3%B6rskolan-st%C3%A4ngdes-efter-kopplingar-till-extremism-larm-om-nya-verksamheten-1.34857290>

²⁸¹ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (oktober 2021).

²⁸² Sveriges Muslimska Förbund (SMF), Inrapporterad fördelning av organisationsbidrag 2020, Handling från Myndigheten till stöd för trossamfund (SST), (mars 2022).

²⁸³ Sveriges Muslimska Förbund (SMF), Inrapporterad fördelning av organisationsbidrag 2021, Handling från Myndigheten till stöd för trossamfund (SST), (mars 2022).

²⁸⁴ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

²⁸⁵ I. Reichel, 'Trossamfunden ser krisberedskapen som en kärnuppgift', *Altinget*, (2022-03-30), <https://www.altinget.se/artikel/trossamfunden-ser-krisberedskap-som-en-karnuppgift>

Återvändare

Som tidigare nämnts beräknas 13 individer ha rest från Borås för att ansluta sig till olika former av terrorgrupper i Syrien och Irak,²⁸⁶ och av dessa har sex individer återvänt.²⁸⁷ Senast i mars återvände två av dessa individer. Det beskrivs bland annat att en av de individer som återvänt aktivt sökte kontakt med andra i staden som tidigare varit öppet salafistiska, men att de vägrade ha kontakt med personen i fråga. Detta kan ses som ett tydligt illustrativt exempel på att dynamiken i miljön har förändrats sedan år 2013-2014 då många reste. Många återvändare uppger dock att de inte har haft någon aktiv roll inom IS verksamhet. Som tidigare påpekats finns det numera en ovilja inom den salafistiska miljön att öppet förknippas med våldsbejakande extremism – vilket även kan tyda på att kommunens arbete till viss del varit framgångsrikt.²⁸⁸

Vidare beskrivs det som vanligt förekommande att kvinnliga återvändare uttrycker en vilja att prata med myndigheter – men att de inte orkar just nu. Detta kan delvis bero på att vissa individer lider av posttraumatisk stress (PTSD) vid hemkomst. Ett problem för återvändare som på olika sätt lider av psykisk ohälsa är att det är långa väntetider för att få hjälp och behandling. Detta har medfört att personer från andra myndigheter har försökt att vara behjälpliga med kontakter för att snabba på processen och access – även om detta har varit utanför deras ordinarie arbetsuppgifter.²⁸⁹

Från Borås kommun har man inlett samverkan mellan myndigheter för att bättre kunna hantera återvändare, och det finns exempelvis en etablerad samverkansgrupp med samtliga aktörer som berörs av återvändare. Det beskrivs som att detta är första gången som aktörer kan sitta tillsammans och arbeta i gråzonen mellan olika förvaltningar och myndigheter. Även Center mot våldsbejakande extremism (CVE) uppges ha löpande kontakt med berörda myndigheter samt Borås kommun och ger stöd och råd i frågan.²⁹⁰

3.4.3 Sammanfattning

Sammanfattningsvis går det att konstatera samtliga av de intervjuade ger en samstämmig bild kring att de radikala miljöerna i Borås fortfarande kvarstår – men att det också har skett ett antal förändringar inom miljöerna under de senaste åren.

Det framhålls exempelvis att de radikala miljöerna har blivit allt mer slutna, samt att miljöerna i fråga har dragit lärdomar från hur myndigheterna arbetar på området och därmed har blivit allt mer försiktiga med vad de uttrycker offentligt, samt hur de agerar i det offentliga rummet. Vidare beskrivs hur ett antal individer inom de radikala miljöerna har bytt former för sin aktivism, samt även har börjat anpassa sig till existerande demokratiska spelregler. Inom ramen för detta beskrivs exempelvis hur individer som tidigare figurerat i radikala- och kriminella miljöer numera tycks ha kanaliserat sitt engagemang inom andra till synes mer legitima former – som exempelvis föreningar eller kommunala projekt.

---

²⁸⁶ Ranstorp et al., (2018).

²⁸⁷ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (februari 2022).

²⁸⁸ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (oktober 2021).

²⁸⁹ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (oktober 2021).

²⁹⁰ Intervju med myndighetsanställd i Borås, (oktober 2021).

Det uppges därmed att de radikala miljöerna har genomgått en strategiförändring, där man har gått från användningen av våldsfrämjande metoder och istället har börjat använda sig av demokratiska medel och möjligheter för att främja sina mål. Bedömningen bland de myndighetsanställda som har intervjuats är dock att denna förändring främst handlar om en ökad medvetenhet, snarare än att individerna i fråga skulle ha genomgått en radikal demokratisk förändring.

Vidare påvisas att hedersförtrycket har ökat markant under de senaste åren, samt att en utmärkande aspekt är att sådana former av förtryck inte längre enbart sker mellan föräldrar/vuxna och barn, utan numera även sker mellan ungdomar. Detta tar sig i uttryck på ett flertal olika sätt, i form av exempelvis begränsningar av kvinnors och flickors möjligheter, samt deras fri- och rättigheter. Att negativ social kontroll har ökat uppges bland annat vara särskilt tydligt i vissa skolmiljöer, där det exempelvis beskrivs hur skolan i vissa fall har utvecklats från en frizon till en övervakningscentral på bara några år. I relation till skolmiljöer uppges det även ha blivit allt vanligare med bråk mellan flickor där olika etniska grupper befinner sig i konflikt med varandra, och där religion har varit en av grundvalarna för konflikterna i fråga.

Flera av de myndighetsanställda som intervjuats inom ramen för delstudien framhåller även att de instämmer med den lägesbild som presenterades i samband med publiceringen av CKS lägesrapport om Norrby 2019. Det uttrycks att de förhållanden som beskrivs i rapporten i mångt och mycket är likvärdiga idag, samt att de flesta myndigheter delar denna uppfattning. I förhållande till den så kallade Norrbyrapporten beskrivs även att det finns ett "före" och ett "efter" det att rapporten publicerades, samt att misstron mot både samhället och myndigheterna ökade bland många av de boende efter dess publicering. Därtill beskrivs hur den kritik som presenterades i samband med publiceringen exploaterades av vissa aktörer för att påverka de boende på Norrby, och att en liten grupp av individer därigenom har bidragit till att öka polariseringen samt misstron mot både samhället och myndigheter ytterligare.²⁹¹

I sammanhanget är det också viktigt att understryka att rapporten också välkomnades av vissa klaner och individer på Norrby. Även om rapporten har kritiserats av ett antal boende på Norrby påvisar detta dock att samtliga boende inte delar denna uppfattning, där vissa till och med ansåg att lägesbilden var behövlig för att påvisa de problem som faktiskt finns i området.²⁹²

3.5 Gävle

3.5.1 Bakgrund

I Gävle har de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna främst varit koncentrerade till personer runt Gävle moské (även kallad al-Rashideen moskén), och särskilt till imamen Abu Raad.²⁹³ Enligt uppgifter från en individ med stor kännedom om miljöerna ska dessa ha växt fram i början av 2000-talet. Omkring år 2003 hölls bland annat ett möte i Umeå, där grunden för just al-Rashideen moskén lades. Det var också vid denna tidpunkt som Abu Raad och Abu Talal lärde känna varandra (se mer om Abu Talal nedan). Även andra välkända individer i de svenska salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna ska ha närvarat vid mötet, som exempelvis den så kallade Umeå-imamen Hussein Al-Jibury. Det uppges att det var vid detta tillfälle som samarbeten

²⁹¹ Intervju med myndighetsanställda i Borås, (februari 2022).

²⁹² Intervju med myndighetsanställd i Borås, (februari 2022).

²⁹³ Ranstorp et al., (2018): 175.

mellan vissa tongivande individer inom de svenska miljöerna började utformas. Efter detta arrangerades exempelvis ett flertal sommarläger i Umeå.²⁹⁴

Abu Raad uppmärksammades offentligt redan för ett flertal år sedan, i samband med den rättegång där två svenska individer dömdes för att ha finansierat ett terrordåd i Irak 2004. I tingsrättsdomen citerades ett vittne som berättade att Abu Raad hade uppmanat moskéns besökare att skänka pengar till självmordsbombarnas barn och anhöriga. Det uppgavs även att han bett "[...] för dem som skulle spränga sig i luften som ett angrepp mot USA:s armé".²⁹⁵ Abu Raad dömdes dock aldrig för något brott.

Abu Raad uppmärksammades därefter i en granskning som Gefle Dagblad genomförde avseende Gävle moské, samt personer runt den. Tidningen kunde bland annat visa hur Abu Raad 2014, i samband med IS övertagande av den irakiska staden Mosul, hyllat terrorgruppens framgångar på Facebook. Därtill påvisades även Abu Raads ansvar för den numera nedlagda hemsidan muslim.nu. Hemsidan var en del av ett projekt som syftade till att minska rasismen och islamofobin i samhället, och skulle innehålla information om islam. På hemsidan gick det dock bland annat att läsa att det för en muslim var förbjudet att bli vän med icke-troende samt att tycka om dem, bli medlemmar i de icke-troendes samhällen, samt att gå med i deras partier. Vidare uttrycktes även att straffet för homosexualitet är döden²⁹⁶ – något som Abu Raad sedermera bekräftade i en intervju med Sveriges Radio. Abu Raad har dock nekat till att han ska ha varit ansvarig för hemsidan, och har istället uppgett att han endast var *sharia*-rådgivare och därmed svarade på frågor på hemsidan.²⁹⁷ Utöver detta har Abu Raad även, genom vänskaps- och släktband, kopplingar till andra områden och städer i Sverige där det förekommit salafism och salafistisk jihadism.²⁹⁸

Ytterligare en individ som har haft en tongivande roll inom miljöerna i Gävle är Ali al-Ganas, som också är släkt med Abu Raad. Enligt uppgifter var det framför allt al-Ganas som började föreläsa på svenska för barn och ungdomar i moskén, vilket också stärkte miljön som sådan.²⁹⁹ Al-Ganas var under en period även ansvarig för ungdomsverksamheten vid Gävle moské.³⁰⁰ Han har bland annat uppmärksammats för att ha fördömt homosexualitet.³⁰¹ Vidare har mediala granskningar kunnat avslöja att både al-Ganas och Abu Raad under en tid var medlemmar i en sluten Facebookgrupp avsedd för sympatisörer till islamistiska terrorgrupper.³⁰²

---

²⁹⁴ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

²⁹⁵ J. Järvestad, M. Lundquist & A. Gullberg, 'Abo Raad pekas ut som militanta islamismens ledare i Sverige', *Gefle Dagblad*, (2015-09-15), <https://www.gd.se/artikel/abo-raad-pekas-ut-som-militanta-islamismens-ledare-i-sverige>

²⁹⁶ Gefle Dagblad, 'Gävleimamen ansvarig för radikal hemsida', *Gefle Dagblad*, (2015-07-15), <https://www.gd.se/artikel/gavleimamen-ansvarig-for-radikal-hemsida>

²⁹⁷ Järvestad, 'Abo Raad vägrar ta avstånd från salafismen: "Folk får säga vad de vill"', (2016-05-10).

²⁹⁸ För en utförligare beskrivning av Abu Raad och hans kopplingar till salafistiska och salafist-jihadistiska miljöer, se Försvarshögskolans rapport från 2018 (*Mellan salafism och salafistisk jihadism*).

²⁹⁹ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

³⁰⁰ M. Sandelin, 'Gävleimamen i hemlig grupp för jihadsympatisörer', *Doku*, (2018-09-11), <https://doku.nu/2018/09/11/gavleimamen-i-hemlig-grupp-for-jihadsympatisorer/>

³⁰¹ M. Lundquist & A. Gullberg, 'Abo Raad och Ali Al-Ganas fördömer homosexualitet – var medlemmar i Facebookgrupp för jihadister', *Gefle Dagblad*, (2016-05-13), <https://www.gd.se/2016-05-13/abo-raad-och-ali-al-ganas-fordomer-homosexualitet--var-medlemmar-i-facebookgrupp-for-jihadister>

³⁰² Sandelin, 'Gävleimamen i hemlig grupp för jihadsympatisörer', (2018-09-11).

Våren 2019 omhändertogs Abu Raad, tillsammans med ytterligare fem personer, av Säkerhetspolisen. Detta skedde inom ramen för Lagen om särskild utlänningskontroll (LSU),³⁰³ som innebär att Säkerhetspolisen kan ansöka hos Migrationsverket om utvisning av en person som bedöms utgöra ett säkerhetshot. I samband med ansökan kan Säkerhetspolisen även besluta att tillfälligt ta personen i förvar.³⁰⁴ Enligt Säkerhetspolisen hade männen under en längre tid, och i stor utsträckning, bidragit till radikalisering och därigenom även bidragit till tillväxten i de salafist-jihadistiska miljöerna.³⁰⁵ Enligt Klas Friberg, tidigare chef för Säkerhetspolisen, kunde myndigheten även påvisa ett samband mellan mannens förehavanden samt personer som valde att resa för att ansluta sig till terrorgrupper i Syrien och Irak från år 2012 och framåt.³⁰⁶

Abu Raad har även någon form av koppling till samtliga av de fem övriga omhändertagna männen. En av dessa är hans son, Raad Al-Duhan, som bland annat är dömd för att ha dödshotat Gefle Dagblads chefredaktör i samband med tidningens granskningar av Gävle moské.³⁰⁷ Därtill har Abu Raad även nära kopplingar till Abdel Nasser El Nadi, tidigare huvudman på den omtalade Vetenskapsskolan, och även omnämnd som Abu Talal. Deras band har beskrivits som starka, och de två männen har setts figurera tillsammans i ett flertal olika sammanhang, som exempelvis i samband med resor i och utanför Sverige, samt vid olika föreläsningar och konferenser. Därtill har Abu Raad även släktingar som är ingifta i El Nadis familj.³⁰⁸

Ytterligare en av dessa individer som Abu Raad uppges ha nära kopplingar till är Fekri Hamad, som tidigare var verksam som imam i Västerås. Hamad har beskrivits som Abu Raads närmsta person, och de två männen har bland annat föreläst ihop och har gemensamt försökt ta över vissa moskémiljöer i Sverige.³⁰⁹ I samband med Abu Raads gripande uttryckte Hamad även stöd för honom.³¹⁰ Slutligen uppges det även att Hussein Al-Jibury – som också var en av de sex personer

---

³⁰³ F. Youcefi & A. Mokhtari, 'Samtliga sex förvarstagna islamister utvisas', *SVT Nyheter*, (2019-10-31), <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/samtliga-sex-forvarstagna-islamister-utvisas>

³⁰⁴ Säkerhetspolisen, 'Säkerhetspolisens arbete med utlänningsärenden', <https://www.sakerhetspolisen.se/om-sakerhetspolisen/utlanningsarenden.html>

³⁰⁵ Säkerhetspolisen, 'Intensifierat arbete mot individer i extremistmiljöerna', (2019-06-11), <https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2019-06-11-intensifierat-arbete-mot-individer-i-extremistmiljoerna.html>

³⁰⁶ F. Svensson, 'Säpo-chefen vidhåller: Vi avväjde terrordåd i Sverige', *Svenska Dagbladet*, (2019-07-06), <https://www.svd.se/sapo-chefen-vidhaller-vi-avvarjde-terrordad-i-sverige>

³⁰⁷ A. Sundin, 'Fängelse för dödshot mot Gefle Dagblads chefredaktör', *SVT Nyheter*, (2017-02-07), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/fangelse-for-dodshot-mot-gd-s-chefredaktor>; Gävle tingsrätt, Dom 2017-02-07, Mål nr: B 1249-16.

³⁰⁸ H.D. Evalis Björk, 'Tidigare rektorn som fruktas av Säpo: Abdel Nasser El Nadi', *Göteborgs-Posten*, (2019-06-26), <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/tidigare-rektorn-som-fruktas-avs%C3%A4po-abdel-nasser-el-nadi-1.15793470>; S. Löwenmark, 'Sveriges Förenade Muslimer bakom kritiserade Vetenskapsskolan', Blogginlägg, (2016-07-03), <https://archive.is/ihy20>

³⁰⁹ Ranstorp et al., (2018); J. Järvestad, 'Höll senaste fredagspredikan i Gävle moské - nu är imamen gripen av Säpo: "Fekri Hamad är radarpar med Abo Raad"', *Gefle Dagblad*, (2019-05-08), <https://www.gd.se/2019-05-08/holl-senaste-fredagspredikan-i-gavle-moske--nu-ar-imamen-gripen-av-sapo-fekri-hamad-ar-radarpar-med-abo-raad>

³¹⁰ M. Lundquist, 'Västerås-imam kritisk mot säkerhetspolisen', *Vestmanlands Läns Tidning (VLT)*, (2019-04-30), <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=6422&d=057353201904309fcb1282d4c82af1450ee568312c22cf&s=57353&sa=2001213&x=cd7374f2ef2ba6bb81ff394a37b94f98&tz=Europe/Stockholm&t=1645190948>

som omhändertogs våren 2019 – ska ha ingått i samma salafistiska och radikala miljö som Abu Raad. Enligt uppgifter från personer i Al-Jiburys närhet finns det även släktband mellan dem.³¹¹

Nya Kastets skola

Flera av de sex omhändertagna männen hade också kopplingar till Nya Kastets skola i Gävle, som numera har stängts på grund av kopplingar till just våldsbejakande islamistisk extremism.³¹² Redan 2011 ville skolans ägare Rabie Karam tillsammans med ovan nämnda Abdel Nasser El Nadi öppna skola i Gävle under namnet Vänskapsskolan AB, men fick då avslag. 2018 fick man emellertid klartecken att starta en skola, med namnet Nya Kastets skola. Den som i ansökan titulerade sig som huvudman för skolan var Abdel Nasser El Nadi, och skolan hade under en tid också sin postadress hemma hos El Nadi i Angered i Göteborg. Karam och El Nadi ägde också gemensamt Vetenskapsskolan, som tidigare uppmärksammats för kopplingar till salafistisk jihadism, då minst fyra personer som återvänt från IS fått arbete på skolan och ytterligare sju anställda har kunnat knytas till den salafist-jihadistiska miljön som Säkerhetspolisen följer.³¹³

Radioprogrammet Kaliber kunde i oktober 2018 avslöja att Rabie Karam fortsatt hade en koppling till Vetenskapsskolan, trots att han tidigare hade förnekat detta. Granskningen visade att Karam ensam ägde Nya Kastets skola vid tidpunkten, och att han även ägde företaget NK projekt AB, varifrån Nya Kastet hyrde sina lokaler. En av suppleanterna vid NK projekts styrelse var även Abu Raads svärson. NK projekt var tidigare ett dotterbolag till Vetenskapsskolan, och var vid tidpunkten för granskningen också skyldiga Vetenskapsskolan flera miljoner kronor. Detta trots att Karam alltså hävdade att han inte hade några kopplingar kvar till skolan.³¹⁴

I samma granskning kunde Kaliber även påvisa att Vetenskapsskolans aktieägaravtal från 2008 angav att Rabie Karam, Abdel Nasser El Nadi, samt en tredje person gemensamt ägde företaget. I avtalet fanns formuleringar som: "Ledningen av arbetet och reglerna för delägarskapet etableras efter den islamska rättens grunder. När det finns konflikt mellan den islamska rättens bestämmelser och svensk lagstiftning har islamsk lag försteg utom i nödvändiga fall, vilket bedöms från fall till fall".³¹⁵ Den tredje delägaren förlorade sedermera sin andel av företaget, och i sitt överklagande till hovrätten 2015 hävdade han att skrivningen i praktiken innebar att den islamiska traditionen skulle trumfa den svenska – exempelvis avseende att flickor skulle bära slöja, att flickor och pojkar inte skulle bada tillsammans, samt att barnen inte skulle äta fläskkött. Därtill angav avtalet att delägarna endast fick sälja sina andelar till personer som "äger de egenskaper som islamska lagen anger för delägarskap när det gäller religion och lämplighet".³¹⁶

---

³¹¹ D. Olsson & M. Sandelin, 'Säpo har slagit till mot Vetenskapsskolans vd', *GT*, (2019-05-16),

<https://www.expressen.se/gt/sapo-har-slagit-till-mot-vetenskapsskolans-vd/>

³¹² C. Odén, 'Nya Kastets skola i Gävle stängs av Skolinspektionen', *Sveriges Radio P4*, (2020-11-09),

<https://sverigesradio.se/artikel/7595246>

³¹³ Järvestad, 'Islamistisk extremism kopplas till nya friskolan i Gävle – kommer inrikta sig mot barn med invandrarbakgrund', (2018-06-29); D. Olsson & M. Sandelin, 'Återvändare utbildade barn på Vetenskapsskolan', *Doku*, (2019-06-18), <https://doku.nu/2019/06/18/atervandare-utbildade-barn-pa-vetenskapsskolan/>

³¹⁴ J. Järvestad, 'Nya Kastets ägare Rabie Karam skyldig Vetenskapsskolan miljoner - stor kartläggning i P1 Kaliber', *Gefle Dagblad*, (2018-10-16), <https://www.gd.se/2018-10-16/nya-kastets-agare-rabie-karam-skyldig-vetenskapsskolan-miljoner--stor-kartlaggning-i-p1-kaliber>

³¹⁵ Järvestad, 'Nya Kastets ägare Rabie Karam skyldig Vetenskapsskolan miljoner - stor kartläggning i P1 Kaliber', (2018-10-16),

³¹⁶ Järvestad, (2018-10-16).

Rabie Karam försökte även 2018 att starta en skola som han kallade Albarakah-skolan i byn Garpenberg i Dalarna, men fick avslag av Skolinspektionen.³¹⁷ I byn planerade Karam att de boende skulle bjudas in för bosättning och att alla skulle arbeta med fiskodling.

I samband med att Nya Kastets skola fick klartecken att öppna verksamheten 2018 kunde Gefle Dagblad visa att intresseanmälningarna till Nya Kastets skola gick genom Gävle moské. Samtidigt påvisade Gefle Dagblads granskning att listan över elever som påstods skulle börja på skolan omfattade barn vars föräldrar inte tänkte byta skola, eller ens bodde i Gävle.³¹⁸ Enligt dåvarande rektor Egon Nylin hade namnen kommit in genom Rabie Karams bekantskapskrets och sedan spridits vidare.³¹⁹ Efter avslöjandet valde dock Nylin att avgå som rektor.³²⁰

Efter Nylins avgång kunde Gefle Dagblad även visa att enligt de anställningsbevis som skickats in till Skolinspektionen så angavs Yasmine Mejdi, som vid tidpunkten var 27 år, som vice rektor. Under de senaste åren har Mejdi bland annat drivit opinion under namnet "Niqabisten på stan",³²¹ och sommaren 2014 skrev hon även en debattartikel som publicerades i Expressen avseende sitt val att täcka sig i niqab. "Detta val är det bästa jag gjort i mitt liv hittills. Jag hoppas bli välsignad med styrkan som krävs för att fortsätta bära den i detta hatiska samhälle", skrev Mejdi.³²² Enligt Gefle Dagblads granskning framgick det även på Mejdis Facebooksida "Niqabisten på stan" att hon har varit en del av det så kallade Solidaritetscenter, samt att hon vid upprepade tillfällen uppmuntrat sina följare att skänka pengar dit. Frontfiguren för Solidaritetscenter, Ahmad Qadan, kom sedermera att dömas för terrorfinansiering. Detta då han via sociala medier uppmuntrat till att skänka pengar till terrororganisationer. Under en period delade även Solidaritetscenter adress med Gävle moské. Senare ändrades dock adressen till en adress i Göteborg – där Abu Raads dotter och svärson bodde. Vidare ska Mejdi även ha gjort reklam för den Göteborgsbaserade organisationen Sveriges Förenade Muslimer (SFM), som 2017 blev av med sitt bidrag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Detta då de bland annat bjudit in föreläsare som uttryckt icke-demokratiska idéer.³²³ Flera individer som sedermera kom att resa till Syrien och Irak har också förekommit i föreningens verksamhet i olika sammanhang.³²⁴

---

³¹⁷ J. Granlund, 'Islamistanklagad skolägare vill grunda fiskodlarby i Dalarna', *Aftonbladet*, (2018-08-09). <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/G1AnjQ/islamistanklagad-skolagare-vill-grunda-fiskodlingsby-i-dalarna>

³¹⁸ M. Lundquist, 'Eleverna värvades via moskén - men flera vet inte att de står på listan', *Gefle Dagblad*, (2018-06-30). <https://www.gd.se/2018-06-30/eleverna-varvades-via-mosken--men-flera-vet-inte-att-de-star-pa-listan>; M. Lundquist, 'Efter GD:s granskning: Nya Kastets skolas elevlista ska kontrolleras', *Gefle Dagblad*, (2018-07-02), <https://www.gd.se/2018-07-02/efter-gds-granskning--skolinspektionen-kontrollerar-nya-kastets-skolas-elevlista>

³¹⁹ Järvestad, (2018-06-29).

³²⁰ J. Järvestad, 'Rektorn hoppar av Nya Kastets skola - här är biträdande rektorns koppling till islamistisk extremism', *Gefle Dagblad*, (2018-08-04), <https://www.gd.se/logga-in/rektorn-hoppar-av-nya-kastets-skola-har-ar-bitradande-rektorns-koppling-till-islamistisk-extremism>

³²¹ Järvestad, 'Rektorn hoppar av Nya Kastets skola - här är biträdande rektorns koppling till islamistisk extremism', (2018-08-04).

³²² Y. Mejdi, 'Yasmine: "Att bära niqab är min rättighet"', *Expressen*, (2014-07-24), <https://www.expressen.se/debatt/yasmine-att-bara-niqab-ar-min-rattighet/>; Järvestad, (2018-08-04).

³²³ Järvestad, (2018-08-04).

³²⁴ Ranstorp et al., (2018).

I januari 2019 kontaktade även tre anställda vid Nya Kastets skola Gefle Dagblad och uttryckte en oro avseende bristande undervisning, kränkning av elever, samt en oro över hur segregation påverkar barnens framtid. Enligt en av de anställda fanns exempelvis endast en behörig lärare på skolan, och en annan anställd påvisade att det ursprungliga elevantalet hade minskat från 130 till 60. Vidare framkom det uppgifter om att det exempelvis inte skedde någon undervisning i sex- och samlevnad. En av de anställda uttryckte att "Rabie Karam meddelar föräldrarna att skolan inte informerar om sex", och menade vidare att detta berodde på skolans inofficiella muslimska profil. En annan anställd uppgav att barnen blev helt isolerade från det svenska samhället, och att flera inom personalstyrkan inte pratade svenska. Även barn på skolan vittnade om daglig mobbing, kränkningar, samt svårigheter för minoriteter. Vidare existerade inte heller någon mall för incidentrapporter, vilket resulterat i att inga sådana hade skrivits.³²⁵

I relation till de granskningar som Gefle Dagblad gjort avseende Nya Kastets skola besökte även tidningens reporter, Johan Järvestad, skolan. Detta för att Rabie Karam skulle få möjlighet att bemöta anklagelserna. Karam uttryckte då att tidningen hade trakasserat skolan och ljugit om allt, samt att dess publikationer hade kostat dem stora summor pengar. I den artikel som redogör för Järvestads besök på skolan beskrivs även hur det under hans besök knackade på dörren, och att det då var Abu Raad som stod utanför. Karam och Abu Raad gick då ut i korridoren och började samtala i låg ton, varpå Järvestad tog tre bilder på dem. I samband med detta ska Abu Raad ha ilsknat till och krävt att Järvestad skulle ta bort bilden. I sammanhanget beskrivs hur Abu Raad, böjd över Järvestad, slog sin knutna näve i handflatan, och sedermera uttryckte: "Johan, du måste veta varför du inte ska träffa mig. För att du är en smutsig man och du skriver smutsigt mot människan och muslimer. Vad är det du vill ha? Göra kaos hela tiden med människan?"³²⁶ Vidare beskrivs att Järvestad kände sig så pass pressad av situationen att han raderade bilderna. Väl tillbaka på tidningens redaktion återställdes dock minneskortet, och efter att en polis fått höra ljudinspelningen från händelsen togs ett beslut om att öka närvaron runt redaktionen. Händelsen resulterade även i en polisanmälan mot Abu Raad,³²⁷ och Abu Raad dömdes senare av Gävle tingsrätt för olaga tvång.³²⁸

Vidare har Gefle Dagblad påvisat att Nya Kastets skola tidigare marknadsfördes inom Gävle moské. Enligt föräldrar till de barn som fanns uppskrivna på klasslistorna som Karam skickade in till Skolinspektionen innan skolan öppnande var det en person från skolan som kom till moskén och informerade om verksamheten. Vidare uppgav en förälder att Abu Raad marknadsförde skolan i samband med varje fredagspredikan, och uttryckte att: "Det har blivit standard i nuläget. Det känns som att marknadsföringen av skolan är en del av predikan".³²⁹ Gefle Dagblad lät också

---

³²⁵ J. Järvestad, 'Rösterna inifrån Nya Kastet slår larm: "Barnen blir helt isolerade från det svenska samhället"', *Gefle Dagblad*, (2019-01-29), <https://www.gd.se/logga-in/roster-na-inifran-nya-kastet-slar-larm-barnen-blir-helt-isolerade-fran-det-svenska-samhallet>

³²⁶ J. Järvestad, 'Här är bilden imamen tvingade mig att radera - som ledde till polisanmälan mot honom', *Gefle Dagblad*, (2019-01-29), <https://www.gd.se/2019-01-29/har-ar-bilden-imamen-tvingade-mig-att-radera--som-ledde-till-polisanmalan-mot-honom>

³²⁷ Järvestad, 'Här är bilden imamen tvingade mig att radera - som ledde till polisanmälan mot honom', 'Här är bilden imamen tvingade mig att radera - som ledde till polisanmälan mot honom', (2019-01-29).

³²⁸ P4 Gävleborg, 'Gävleimamen Abo Raad döms för olaga tvång', (2021-03-25), <https://sverigesradio.se/artikel/gavleimamen-abo-raad-doms-for-olaga-tvang>

³²⁹ J. Järvestad, 'Nya Kastets skolas direkta kopplingar till Gävle moské - ägaren: "Abo Raad är en av världens största imamer"', *Gefle Dagblad*, (2019-01-30), <https://www.gd.se/2019-01-30/nya-kastets-skolas-direkta-koppling-till-gavle-moske--agaren-abo-raad-ar-en-av-varldens-storsta-imamer>

en kontakt besöka moskén med inspelningsutrustning för att fråga om skolan, och fick då till svar att blanketter fanns att hämta hos Abu Raad. På ljudinspelningen uttryckte moskéns representant att: "Det bästa är att vända dig till imamen själv eller till en av hans medarbetare [...] han ger dig all information om skolan så att du kan fylla i blanketten på plats här".³³⁰

I juni 2019 anmälde Skolinspektionen Nya Kastets skola till Ekobrottsmyndigheten. Detta efter att en saudisk affärsman i samband med bildandet av skolan, och via en styrelseledamot från Västerås, tillskjutit 2,8 miljoner kronor i kapital. I samband med en medial granskning om islamistisk extremism i Västerås hoppade dock Västeråsbon i fråga av skolan – och samtidigt försvann också de 2,8 miljonerna. Skolinspektionen menade att pengarna var en viktig del till att skolan fick godkänt för att starta verksamheten, samt att omständigheterna kring hur pengarna i fråga försvann var oklara.³³¹

I november 2020 beslutade Skolinspektionen att stänga skolan. Beslutet baserades på bedömningen att det fanns allvarliga brister bland ägarna, samt kopplingar till islamistisk extremism. Vidare påvisades det bland annat att Säkerhetspolisen hade varnat för att barnen på skolan riskerade att utsättas för radikaliserings- och rekryteringsmiljöer.³³² Beslutet överklagades av skolans ledning, som också begärde att verkställandet av beslutet skulle skjutas fram tills dess att förvaltningsrätten tagit ställning till överklagandet. Detta avslogs dock av förvaltningsrätten i Stockholm, och skolan stängdes vid årsskiftet 2020/2021.³³³

Utöver Abdel Nasser El Nadi och Abu Raads kopplingar till Nya Kastets skola hade även den Gävlebo med ursprung i Tjetjenien – Viktor Gaziev – som också omhändertogs av Säkerhetspolisen 2019 kopplingar till skolan. Detta då han arbetade på skolan under en period.³³⁴

Exempel på annan form av verksamhet

I en granskning som publicerades i Arbetarbladet under våren 2019 påvisades det att fem av de sex individer som omhändertogs av Säkerhetspolisen 2019 hade direkta kopplingar till olika former av barn- och ungdomsverksamhet i Gävle. Utöver de kopplingar som beskrivits ovan i form av Nya Kastets skola, uppmärksammades även Abu Raads son, Raad Al-Duhan.³³⁵ Han har beskrivits som en framträdande ungdomsledare i både Gävle och Umeå,³³⁶ och har tidigare bland annat bedrivit en idrottsförening i Gävle. I slutet av 2021 dömdes Al-Duhan för grovt penningtvättbrott, och enligt åtalet ska han ha tagit emot 465 000 kronor via just denna idrottsförening. Detta för att sedermera ta ut merparten av summan i utländsk valuta på olika

---

³³⁰ Järvestad, 'Nya Kastets skolas direkta kopplingar till Gävle moské - ägaren: "Abo Raad är en av världens största imamer"', (2019-01-30).

³³¹ Aftonbladet, 'Skola i Gävle anmäls för ekobrott', *Aftonbladet*, (2019-07-07), <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/1nrpAG/skola-i-gavle-anmals-for-ekobrott>

³³² J. Jacobsson, 'Skolinspektionen stänger Nya Kastets skola i Gävle', *SVT Nyheter*, (2020-11-10), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/skolinspektionen-stanger-nya-kastets-skola>

³³³ M. Johansson, 'Nya Kastets skola stängs vid årsskiftet', *SVT Nyheter*, (2020-12-10), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/nya-kastets-skola-stangs-vid-arsskiftet>

³³⁴ J. Järvestad, 'Sex personer i Sverige frihetsberövade av Säpo - fem av dem ingår i barn- och ungdomsverksamhet i Gävle', *Arbetarbladet*, (2019-05-29), <https://www.arbetarbladet.se/logga-in/sex-personer-i-sverige-frihetsberovade-av-sapo-fem-av-dem-ingar-i-barn-och-ungdomsverksamhet-i-gavle>

³³⁵ Järvestad, 'Sex personer i Sverige frihetsberövade av Säpo - fem av dem ingår i barn- och ungdomsverksamhet i Gävle', (2019-05-29).

³³⁶ Olsson & Sandelin, 'Säpo har slagit till mot Vetenskapsskolans vd', (2019-05-16).

växlingskontor i Stockholm. Enligt tingsrättens dom måste Al-Duhan ha insett att pengarna härrörde från brott eller brottslig verksamhet, samt att han därmed syftade till att dölja detta eller hade främjat möjligheterna för någon att tillgodogöra sig pengarna i fråga.³³⁷

Vidare fanns tidigare även en förskola med namnet Bilaal i Gävle. Förskolan grundades i Umeå som ett personalkooperativ och ekonomisk förening – där en av firmatecknare var den så kallade Umeå-imamen, Hussein Al-Jibury, som också omhändertogs under våren 2019. Al-Jibury var innan omhändertagandet engagerad i styrelsen som kassör samt som styrelseledamot.³³⁸ I slutet av 2019 tvingades Bilaal dock att stänga sina förskolor i Gävle, Söderhamn och Umeå. Detta på grund av kopplingar till våldsbejakande islamistisk extremism.³³⁹

3.5.2 Lokal lägesbild och påverkan

Det uppges att den salafistiska miljön yttrar sig i hela Gävle, men att den kanske främst tar sig i uttryck i området Andersberg, samt till viss del även i Sätra.³⁴⁰ Det beskrivs dock att detta framför allt är knutet till vissa familjer, och därmed inte omfattar områdena som helhet. I sammanhanget beskrivs även att det främst är vissa familjer som utövar påverkan, samt att det i synnerhet är individer med kopplingar till moskén samt personer i dessa familjers närmiljö som påverkas av detta.³⁴¹

Vidare beskrivs att påverkan huvudsakligen sker utanför offentliga sammanhang, snarare än öppet, vilket också innebär att myndigheterna endast erhåller fragmenterad information kring den problematik som finns. Påverkan bedöms framför allt riktas mot kvinnor och barn, som i sin tur begränsas i olika avseenden (se mer om detta i sektionen om påverkan mot kvinnor och flickor, samt hederskultur). Sådana begränsningar kan bland annat innefatta regleringar kring vilka former av fritidsaktiviteter som anses vara acceptabla, att vissa barn tvingas gå direkt hem efter skolan, samt en begränsad tillgång till det övriga samhället.³⁴² Det uppges även att den sociala kontrollen växer sig allt starkare i vissa områden, samt att det är svårt för de individer som vill gå utanför sådan form av kontroll.³⁴³

En intervjuad beskriver att den salafistiska- och salafist-jihadistiska påverkan främst uttrycks genom den ständiga uppmaningen att man inte ska interagera med det övriga samhället, samt genom den slutenhet som omger miljöerna. Vidare görs en liknelse med den slutenhet som finns

---

³³⁷ N. Norton, 'Gävleimamens son Raad Al-Duhan döms för grovt penningtvättsbrott', *SVT Nyheter*, (2021-11-19), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/gavleimamens-son-raad-al-duhan-doms-for-grovt-penningtvattsbrott>; J. Bäckström, 'Gävleimamens son åtalas för grovt penningtvättsbrott', *Gefle Dagblad*, (2021-06-01), <https://www.gd.se/2021-06-01/gavleimamens-son-atalas-for-grovt-penningtvattsbrott>

³³⁸ Järvestad, (2019-05-29); L. Israelsson, 'Islamister kopplas till förskolor - vill bedriva verksamhet för barn', *GT*, (2019-09-16), <https://www.expressen.se/gt/islamister-kopplas-till-forskolor-vill-bedriva-verksamhet-for-barn/>

³³⁹ C. Landén, 'Förskolekooperativet krävs på 1 miljon', *Sveriges Radio*, (2021-05-28), <https://sverigesradio.se/artikel/forskolekooperativ-kravs-pa-1-miljon>

³⁴⁰ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020); Intervju myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

³⁴¹ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

³⁴² Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

³⁴³ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (september 2019).

inom den så kallade enprocentsmiljön inom MC-världen, där man bland annat lever efter egna regler och inte vill vara en del av det övriga samhället.³⁴⁴

Det beskrivs även att mycket av den salafistiska påverkan härrör från Gävle moské, samt att sådan påverkan dels sker i det fysiska rummet, men även digitalt via sociala medier (se mer om Gävle moské nedan).³⁴⁵ Det påvisas även att den salafistiska miljön motarbetar och stöter ut individer som tillhör en annan form av inriktning eller som inte delar de salafistiska värderingarna. En intervjuad uppger att sådana individer exempelvis kan bli anklagade för att vara "förrädare". Vidare beskrivs hur vissa individer, som anses ha religiös auktoritet, gör sig till talespersoner i olika frågor.³⁴⁶

Det beskrivs att den salafistiska och salafist-jihadistiska miljön i Gävle består av två kluster. Utöver nätverket kring Abu Raad och hans familj uppges det även finnas ett kluster av individer med tjetjensk härkomst. Detta nätverk bedöms bestå av ett tiotal centrala aktörer samt tillhörande individer, och bedömningen är att de utgör en viktig del av den salafistiska- och salafist-jihadistiska miljön i Gävle. Nätverket beskrivs som "hårdföra", med stort våldskapital, och har starka kopplingar till organiserad brottslighet. Det beskrivs att Viktor Gaziev, som var en av de individer som omhändertogs av Säkerhetspolisen inom ramen för LSU under våren 2019, hade en framskjutande position inom detta nätverk.³⁴⁷

Även i Gävle beskrivs det dock att miljöerna har blivit allt mer försiktiga. Detta har i sin tur gjort att det har blivit svårare för myndigheterna att följa deras aktiviteter. En intervjuad beskriver exempelvis att moskén har blivit mer inåtriktade sedan de började uppmärksammas och granskas medialt, och att det innan granskningarna inleddes bland annat förekom öppen *da'wa*-verksamhet på torget.³⁴⁸ Flera intervjuade beskriver dock att sådan form av öppen verksamhet inte längre förekommer.³⁴⁹ En intervjuad beskriver även att det under en period gick att observera hur ett antal salafister exempelvis rörde sig bland ungdomsgången i Andersberg och försökte rekrytera dem till moskén – men att det numera är "helt tyst".³⁵⁰ En annan intervjuad beskriver även att vissa individer som kan associeras med de radikala miljöerna "gick med högre hållning tidigare", men att dessa individer är mer osynliga nu, samt att frågorna inte längre diskuteras öppet.³⁵¹

Det beskrivs även att den salafistiska miljön har blivit skickligare på att uttrycka "rätt" saker till myndigheterna samt det omgivande samhället. Det uppges bland annat att miljön har lärt sig "det sociala spelet", samt att man kommunicerar olika former av budskap externt och internt. En intervjuad beskriver det exempelvis som att miljön använder sig av en viss typ av språk i kommunikationen med myndigheter, och en annan form av språk internt.³⁵²

---

³⁴⁴ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

³⁴⁵ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

³⁴⁶ Intervju med myndighetsanställd 3 i Gävle, (december 2020).

³⁴⁷ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

³⁴⁸ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

³⁴⁹ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020); Intervju myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020); Intervju med civilsamhällesmedborgare i Gävle, (mars 2022); Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

³⁵⁰ Intervju med civilsamhällesmedborgare i Gävle, (mars 2022).

³⁵¹ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

³⁵² Intervju med myndighetsanställd 3 i Gävle, (december 2020).

I relation till de omhändertaganden som skedde inom ramen för LSU under våren 2019, där tre av dessa sex individer alltså hade kopplingar till just Gävle, beskriver en myndighetsanställd att det har varit "våldigt lugnt", samt att man inte har kunnat bevittna några högljudda protester eller omfattande demonstrationer i relation till detta.³⁵³ Det uppges att det fanns försök att mobilisera lokalt stöd och att det bland annat genomfördes ett par enklare manifestationer, både i Gävle och Stockholm, men att detta inte fick någon direkt effekt. En myndighetsanställd uttrycker även att deras uppfattning är att LSU-ärendena skapade en stor osäkerhet inom miljöerna, samt att det även resulterade i interna splittringar i moskén. Det beskrivs bland annat att det redan innan denna händelse fanns vissa motsättningar inom moskén, där Abu Raad exempelvis hade varit kritiserad samt internt ifrågasatt.³⁵⁴

I relation till detta uppger en myndighetsanställd att bedömningen är att Abu Raads status till viss del är försvagad.³⁵⁵ Flera intervjuade beskriver dock att Abu Raad fortfarande verkar ha en framskjutande position inom miljöerna. En intervjuad uppger exempelvis att han *inte* förlorade sin status i samband med utvisningsbeslutet, utan att han fortfarande är populär samt också har ett visst anseende i moskén.³⁵⁶ En annan intervjuad beskriver även att man inte har sett några tecken på att individer inom dessa miljöer har vänt ryggen till honom.³⁵⁷ Vidare beskrivs det att uppfattningen är att Abu Raad fortfarande har kontroll över Gävle moské.³⁵⁸ Det uppges exempelvis att han fortfarande är huvudimam och den högsta personen inom moskén, samt att han även leder fredagsbönen.³⁵⁹

Vidare framkommer det även att imamen Fekri Hamad, som av Säkerhetspolisens klassats som ett hot mot rikets säkerhet, har flyttat till Gävle från Västerås, och att han sedan december 2019 är folkbokförd i staden och bor i anslutning till moskén.³⁶⁰ Det uppges dock att han var mycket mer aktiv under den tid då han bodde i Västerås, samt att han för närvarande inte märks av lokalt i Gävle.³⁶¹

Föreningar, organisationer och aktivism

Som tidigare nämnts uppges miljöerna i Gävle ha blivit allt mer försiktiga, och det förekommer inte längre någon öppen form av *da'wa*-verksamhet – vilket tidigare var fallet.³⁶² En intervjuad uppger dock att dessa miljöer har befintliga strukturer för andra former av verksamheter. Detta innefattar bland annat olika former av fritidsaktiviteter för barn och ungdomar, aktivitetsgrupper, samt läxhjälp.³⁶³

---

³⁵³ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

³⁵⁴ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

³⁵⁵ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

³⁵⁶ Intervju med myndighetsanställd i Gävle, (november 2020).

³⁵⁷ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

³⁵⁸ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

³⁵⁹ Intervju med civilsamhällesmedborgare i Gävle, (mars 2022).

³⁶⁰ Intervju med civilsamhällesmedborgare i Gävle, (mars 2022).

³⁶¹ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

³⁶² Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020); Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

³⁶³ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

Det uppges exempelvis att det tidigare fanns en väldigt aktiv barnverksamhet i och kring förskolan Bilaal, och att Ali al-Ganas tidigare var ansvarig för och anordnade mycket verksamhet för barn och ungdomar i moskén. I samband med att Gävle moské började granskas medialt, där al-Ganas också uppmärksammades, tvingades han dock att ta avstånd från moskéns verksamhet. Det beskrivs dock att han även efter detta har synts med olika typer av barngrupper, och därmed har varit involverad i olika former av verksamhet för barn och ungdomar även efter detta. Samtidigt betonas det att det är oklart hur denna situation ser ut i dagsläget.³⁶⁴

Flera intervjuade nämner bland annat en specifik boxningsklubb, som grundades och tidigare drevs av Raad al-Duhan. Vid tidpunkten för klubbens etablering fanns det sedan tidigare även en liknande klubb i Umeå, som al-Duhan grundade under sin tid som boende i staden.³⁶⁵ Klubben låg belägen i moskéns källare, och det uppges att det var många ungdomar som sökte sig dit.³⁶⁶ En intervjuad beskriver klubben som en arena för de som ville predika ett specifikt budskap, samt för de individer som var mottagliga för det. Samtidigt är den intervjuade i fråga noga med att understryka att det är viktigt att inte dra några generella slutsatser om verksamheten som helhet, samt att inte förutsätta att samtliga som var aktiva inom klubbens verksamhet var på väg att radikaliserar, eller inte önskade att vara en del av det svenska samhället. I sammanhanget poängteras det även att klubben också har bidragit med väldigt mycket positiv verksamhet.³⁶⁷ Det påvisas dock att många ungdomar, åtminstone tidigare, såg upp till just al-Duhan, samt att han ska ha haft en stark inverkan på flera unga män. Det påvisas även att al-Duhan på flera olika sätt har försökt attrahera ungdomar till sin verksamhet.³⁶⁸ En intervjuad uppger även att verksamheten till viss del valde ut individer som kan beskrivas som "svaga" och "sökande".³⁶⁹

Vidare beskrivs att det finns ungdomsföreningar med kopplingar till moskén som utger sig för att vara inkluderande, men där det vid granskning av verksamheten framkommer att de i själva verket endast riktar sig till en liten grupp. Det påvisas även att dessa föreningar har blivit duktiga på att formulera bidragsansökningar, samt därmed på att söka statliga medel. Vidare understryks det att det överlag finns individer i dessa miljöer som både är duktiga på att formulera sig, samt att söka bidrag och liknande.³⁷⁰

Överlag uppges dock föreningsverksamhet med kopplingar till dessa miljöer vara en relativt begränsad företeelse. En intervjuad påtalar dock att det förekommit uppgifter om att individer inom dessa miljöer, och med kopplingar till moskén, indirekt har utnyttjat det system som finns i förhållande till statlig finansiering av studiecirkel. I sammanhanget påvisas att moskén har hyrt ut sina lokaler till olika former av studiecirkel – där studiecirkelarna har fått finansiering – och där moskén i sin tur har tagit ut väldigt hög lokalhyra. Därigenom har dessa aktörer indirekt kunnat erhålla en form av statligt stöd.³⁷¹

---

³⁶⁴ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

³⁶⁵ P4 Gävleborg, 'Raad ägnar sitt liv åt att hjälpa unga', *Sveriges Radio*, (2015-02-12), <https://sverigesradio.se/artikel/6091611>

³⁶⁶ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

³⁶⁷ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

³⁶⁸ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (september 2019).

³⁶⁹ Intervju med myndighetsanställd 3 i Gävle, (december 2020).

³⁷⁰ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (september 2019).

³⁷¹ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

Det beskrivs även att myndigheter har noterat att Rabie Karam tidigare köpte upp små, slitna fastigheter i glesbygdsområden – både i närheten av Gävle samt i andra delar av Sverige. Det uppges att man kunde urskilja ett mönster, men att man samtidigt inte hade någon insyn kring vad syftet med dessa köp var.³⁷² Det uppges dock att de fastigheter som köptes i närheten av Gävle numera är sålda.³⁷³

Vidare påvisas det att det även sker en viss form av aktivism och påverkan på sociala medier. Det beskrivs exempelvis att vissa predikanter använder sig av sociala medier för att sprida sina budskap.³⁷⁴ Både Abu Raad och Raad al-Duhan är exempelvis fortsatt aktiva på sociala medier, och har bland annat engagerat sig i frågan om LVU.³⁷⁵ I ett videoklipp uppger exempelvis al-Duhan att socialtjänsten “tar dina barn av triviala skäl”.³⁷⁶ Vidare har SVT påvisat att Abu Raad spridit konspirationsteorier om att socialtjänsten säljer barn till pedofiler för pengar. Han har även uttryckt att barnen tas från sina familjer för att de ska få ett bättre liv – men att det i själva verket är tvärtom, och att barn som endast är fyra-sex år blir våldtagna.³⁷⁷ Det uppges dock att den rådande kampanjen mot LVU inte har märkts av lokalt i Gävle, och det har exempelvis inte skett några demonstrationer.³⁷⁸

I relation till sociala medier betonar dock en intervjuad att en stor del av de öppna diskussioner som tidigare förekom online i förhållande till vad som exempelvis var *halal* eller *haram* inte längre förekommer. Det beskrivs att det skedde ett skifte efter år 2015, och att sådana former av aktiviteter inte längre går att observera på samma sätt.³⁷⁹

Avseende miljöernas kopplingar till andra städer och platser i Sverige understryks det att man främst har kunnat bevittna sådana kopplingar till Stockholm och Göteborg.³⁸⁰

Gävle moské

Gävle moské – som också kallas Al-Rashideen moskén, eller Gävle Islamiska Center – uppfattas ha en tydligt konservativ inriktning, och i enlighet med det som påvisats ovan uppges det att mycket av den salafistiska påverkan i området härrör från just moskén.³⁸¹ Det understryks dock att det inte är samtliga besökare i moskén som tillhör denna inriktning. Istället beskrivs det som att det finns en grupp som endast besöker moskén för att be, samt att det finns en grupp som följer Abu Raad och hans son.³⁸² En intervjuad beskriver det som att det främst är en liten andel inom

---

³⁷² Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

³⁷³ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

³⁷⁴ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

³⁷⁵ S. Löwenmark, ‘Sverige attackeras hårt för LVU-lagen’, *Doku*, (2022-01-27), <https://doku.nu/2022/01/27/sverige-attackeras-hart-for-lvu-lagen/>

³⁷⁶ K. Hamadé, ‘Här är männen bakom kampanjen mot Sverige’, *Expressen*, (2022-02-11), <https://www.expressen.se/nyheter/har-ar-mannen-bakom-kampanjen-mot-sverige/>

³⁷⁷ F. Renman & K. Alshawish, ‘Så eldar utvisningsdömde Gävleimamen på falska Sverigebilden’, *SVT Nyheter*, (2022-03-01), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/sa-eldar-utvisningsdomde-gavleimamen-pa-falska-sverigebilden>

³⁷⁸ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

³⁷⁹ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

³⁸⁰ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

³⁸¹ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

³⁸² Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (september 2019).

moskéns ledning som är salafister.³⁸³ Då nästa sunnimuslimska moské ligger på relativt stort avstånd har dock moskén ett förhållandevis stort upptagningsområde.³⁸⁴

En av de intervjuade bedömer att en av de främsta metoderna för salafistisk påverkan på lokalområdet innefattar just de budskap som predikas i moskén, samt de kopplingar som tidigare fanns mellan moskén och Nya Kastets skola (se mer om Nya Kastets skola nedan, i sektionen om skola).³⁸⁵ Det uppges exempelvis att Abu Raad (i moskén) har uttryckt att muslimer inte bör umgås med majoritetssamhället, samt särskilt inte med vita personer. Han ska även ha uttryckt att kvinnor i synnerhet inte ska umgås med vita män.³⁸⁶

Som tidigare beskrivits bedöms Abu Raad fortfarande ha kontroll över moskén. Samtidigt ska det återigen understrykas att det uppges finnas interna motsättningar i moskén – där Abu Raad exempelvis har varit kritiserad och internt ifrågasatt – samt att dessa motsättningar spädades på i samband med LSU-ärendena. Det beskrivs även att det i samband med omhändertagandena skapades en viss oro i moskén, samt en osäkerhet kring vad detta innebar.³⁸⁷ Det uppges dock att många av de trosutövare som besöker stadens moské anser att omhändertagandena är fruktansvärda, och det understryks att det finns en stor okunskap i relation till LSU.³⁸⁸ Det uppges exempelvis förekomma narrativ som gör gällande att omhändertagandet av Abu Raad enbart baserades på att han är muslim.³⁸⁹

I relation till påverkan lyfter även en intervjuad ett ärende som fått relativt stor medial uppmärksamhet, där en man från Gävle omskar nio små pojkar i Gävle och Söderhamn med lödpistol.³⁹⁰ I förundersökningen kunde det sedermera påvisas att händelsen hade en tydlig koppling till förskolan Bilaal, och att mannen i fråga kom i kontakt med familjerna via en individ som tidigare satt i ledningen för den numera stängda förskolan.³⁹¹ Enligt den intervjuade har både vissa utbildningsverksamheter samt även moskén förmedlat tjänster i relation till just omskärelse. Den intervjuade påvisar att detta är ett illustrativt exempel på den stora påverkan som finns inom dessa miljöer, samt även hur stor tilltro som finns både till religionen, moskén, samt de religiösa företrädarna. Det betonas dock att denna tilltro inte nödvändigtvis behöver innebära att alla individer vill leva efter salafismens grunder och regler, men att det trots allt utgör en påverkan.³⁹²

Det beskrivs att det tidigare har förekommit koranskolor i moskéns regi, men att myndigheterna har begränsad kunskap om huruvida detta fortfarande förekommer. Det beskrivs även att

---

³⁸³ Intervju med civilsamhällesmedborgare i Gävle, (mars 2022).

³⁸⁴ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

³⁸⁵ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

³⁸⁶ Intervju med myndighetsanställd 3 i Gävle, (december 2020).

³⁸⁷ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

³⁸⁸ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

³⁸⁹ Intervju med myndighetsanställd 3 i Gävle, (december 2020).

³⁹⁰ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020); M. Lundquist, 'Gävlebo omskar småpojkar med lödpistol - orsakade "enormt stort sår"', *Gefle Dagblad*, (2020-03-12), <https://www.gd.se/2020-03-12/gavlebo-omskar-smapojkar-med-lodpistol---orsakade-enormt-stort-sar>

³⁹¹ Lundquist, 'Gävlebo omskar småpojkar med lödpistol - orsakade "enormt stort sår"', (2020-03-12); A. Jansson, 'Olaglig omskärelse kopplas till kritiserad förskola', *SVT Nyheter*, (2020-11-12), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/olagliga-omskarelser-kopplade-till-kritiserad-forskola>

³⁹² Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

insynen i vad som faktiskt lärs ut i dessa sammanhang är begränsad.³⁹³ En intervjuad uppger dock att denne vid ett tillfälle råkade kliva in i moskén i samband med att det pågick koranskola, vilket gav en viss inblick i verksamheten. Den intervjuade beskriver bland annat att barnen lärde sig att citera koranen, att undervisningen var könsuppdelad, samt att det förekom budskap kring vad som inte är tillåtet att göra som flicka – som exempelvis att prata med pojkar. Den intervjuade beskriver även att det upplevdes som tydligt att moskén inte ville att personen i fråga skulle se hur verksamheten bedrevs.³⁹⁴

Det uppges finnas ett antal mer eller mindre brottsaktiva individer som rör sig i och runt moskén, inklusive så kallade möjliggörare och anstiftare. En intervjuad beskriver det kortfattat som att det finns en miljö i Gävle där det sker brott, och där denna miljö helt enkelt har vissa kopplingar till moskén. Detta innefattar dels individer som är aktiva i moskén, samt dels individer som endast besöker moskén men som samtidigt bedöms ha ett visst inflytande och anseende inom moskén. Exempel på sådana kriminella aktiviteter kan omfatta allt från små snatterier till mer avancerade upplägg i form av ekonomisk brottslighet. Samtidigt betonas det att brottsligheten främst verkar ske i syfte att finansiera det egna uppehållet, snarare än att generera finansiella medel till moskén som sådan.³⁹⁵

Utöver Gävle moské beskrivs det att det tidigare fanns ett antal lägenhetsmoskéer i staden, samt att det stod Gävle Islamiska Center på dörren till dessa. Det betonas dock att det för närvarande råder osäkerhet kring huruvida dessa fortfarande finns kvar.³⁹⁶

Påverkan mot kvinnor och flickor, samt hederskultur

Som tidigare beskrivits är bedömningen att den salafistiska påverkan främst riktas mot kvinnor och barn, som i sin tur begränsas i sina livsval. En intervjuad beskriver även att det förekommer hedersproblematik, men understryker att det samtidigt är svårt att fastställa hur stor del av detta som är kopplat till just salafismen. Det betonas även att en stor del av påverkan sker i utanför det offentliga rummet, vilket gör det svårt för myndigheterna att skapa sig en heltäckande bild kring problemets omfattning.³⁹⁷

En intervjuad framhåller att den påverkan som framför allt illustreras i det offentliga är begränsningen av barn och ungdomar, samt att det också är sådan form av påverkan som myndigheterna får mest information om. Sådana begränsningar kan bland annat innefatta regleringar kring vilka former av fritidsaktiviteter som anses vara acceptabla, samt att vissa barn tvingas gå direkt hem efter skoldagens avslut.³⁹⁸ Det uppges även att vissa barn exempelvis tvingas att gå i koranskola.³⁹⁹

Vidare beskrivs att det förekommer moralpoliser i staden, och att det är många flickor som kontrolleras.⁴⁰⁰ Det uppges att detta inte enbart är isolerat till vissa områden, utan att särskilt

---

³⁹³ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

³⁹⁴ Intervju med myndighetsanställd 3 i Gävle, (december 2020).

³⁹⁵ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

³⁹⁶ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

³⁹⁷ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

³⁹⁸ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

³⁹⁹ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (september 2019).

⁴⁰⁰ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (september 2019).

kvinnor kontrolleras över hela Gävle. Det kan exempelvis innefatta att en flicka blir ifrågasatt mitt på stan vid en busshållplats, och att det sedermera sker samtal till föräldrarna i fråga. Ett annat illustrerande exempel som påvisas är att en skolklass med barn var ute och orienterade, där barnen orienterade två och två. Det upptäcktes då att en flicka orienterade tillsammans med en pojke, vilket medförde att skolan kontaktades av en förälder som ifrågasatte huruvida det förekom sexuella aktiviteter i skogen.⁴⁰¹

Det uppges även att flera kvinnor har vittnat om att det finns ett socialt tryck hemifrån. Det beskrivs även att det är många saker som prioriteras före skolan – och särskilt för flickor. Vid en intervju påvisas det exempelvis att i valet mellan skolan och religionen så ges religionen företräde i flera familjer.⁴⁰² Vidare beskrivs att flertalet män kräver att deras kvinnor ska lösa sina eventuella personliga problem, som exempelvis psykisk ohälsa, via moskén. En intervjuad påvisar exempelvis att även om kvinnan själv skulle vara av uppfattningen att hon behöver besöka en psykolog och få antidepressiv medicin utskriven så “finns detta inte på kartan”.⁴⁰³

En intervjuad understryker dock att det är viktigt att inte missa pojkarna när man talar om heder samt den hederskontext som finns, och att det finns en risk att de glöms bort. Det påvisas exempelvis att pojkar uppfostras till att vara “vakter”, och att man i arbetet med dessa frågor måste inkludera både pojkar och flickor.⁴⁰⁴ Vidare uppges det att det exempelvis förekommer så kallade “uppfostringsresor” för pojkar, där pojkarna skickas utomlands, och där de intervjuade vittnar om att det förekommit uppgifter om att pojkarna både har blivit inlåsta samt utsatta för olika saker. Det uppges även att sådana “uppfostringsresor” används som medel för påverkan mot andra.⁴⁰⁵ Det är således viktigt att understryka att påverkan samt hedersproblematik drabbar både pojkar och flickor.

Utbildningsverksamhet

Avseende salafistisk- och salafist-jihadistisk påverkan inom ramen för utbildningsverksamhet lyfter flera intervjuade fram Nya Kastets skola och förskolan Bilaal – som numera är stängda. I enlighet med det som beskrivits ovan baserades dessa beslut delvis på verksamheternas kopplingar till islamistisk extremism. Enligt Skolinspektionens beslut att återkalla sitt godkännande av Nya Kastets skola framgår det att skälen som anförs grundar sig på Säkerhetspolisens bedömningar att tre personer som anses utgöra ett hot mot rikets säkerhet hade inflytande på skolans verksamhet och att elever “riskerar att utsättas för radikaliserings och rekrytering till miljöer som accepterar våld och brottslighet som metod för politisk förändring”.⁴⁰⁶ Därtill hade två personer, som var aktiva inom den våldsbejakande miljön, befunnit sig på skolan. Det framkom även att “ett extremistnätverk, med kopplingar till en av personerna, har haft tillgång till skolans lokaler utanför arbetstid”.⁴⁰⁷

Under intervjuerna beskrivs det även att ett flertal individer inom de radikala miljöerna på olika sätt var delaktiga i skolans verksamhet. Det beskrivs exempelvis att individer inom dessa miljöer

---

⁴⁰¹ Intervju med myndighetsanställd 3 i Gävle, (december 2020).

⁴⁰² Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (september 2019).

⁴⁰³ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

⁴⁰⁴ Intervju med myndighetsanställd 3 i Gävle, (december 2020).

⁴⁰⁵ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (september 2019).

⁴⁰⁶ Skolinspektionen, Beslut, (2020-11-09), Dnr 2018:11114.

⁴⁰⁷ Skolinspektionen, Beslut, (2020-11-09), Dnr 2018:11114.

var med och byggde skolan, samt att de även var anställda som busschaufförer och vaktmästare. Ett antal individer inom de radikala miljöerna hade således olika former av praktiska roller i relation till Nya Kastets skola, men var dock inte anställda som lärare.⁴⁰⁸

En intervjuad bedömer att de kopplingar som tidigare fanns till Nya Kastets skola utgjorde en av miljöernas främsta metoder för att utöva påverkan lokalt, inklusive den radikaliserings som har skett och som kan antas ha skett inom ramen för verksamheten.⁴⁰⁹ Samtidigt påvisas det att det är svårt för myndigheterna att veta exakt hur denna påverkan har sett ut, samt vad som har skett inom ramen för denna verksamhet.⁴¹⁰

Det beskrivs att det, när verksamheten fortfarande var öppen, fanns en oro bland myndigheterna kring Nya Kastets skola. Detta då skolan uppfattades som separatistisk, och då man bland annat kunde bevittna hur barnen systematiskt hölls borta från det övriga samhället. Det beskrivs att skolan inte hade någon direkt utåtriktad verksamhet, att det fanns ett svagt deltagande i offentliga sammanhang – som exempelvis idrottstävlingar – samt att man helt enkelt höll sig på sin kant.⁴¹¹ Intervjuer med tidigare anställd personal på Nya Kastets skola vittnar även om könsuppdelad undervisning, med flickor längst bak och pojkar längst fram. Denna könsuppdelning behövde inte beordras utan skedde automatiskt och var naturligt accepterad av både barn och föräldrar.⁴¹²

Flera intervjuade uppger att Nya Kastets skola tidigare rekryterade elever till verksamheten via moskén,⁴¹³ vilket därmed stärker de uppgifter som har presenterats i mediala granskningar. En intervjuad uppger även att i princip samtliga elever som tidigare gick både på förskolan Bilaal samt Nya Kastets skola rekryterades via moskén, och att dessa verksamheter marknadsfördes av just religiösa företrädare i moskén.⁴¹⁴ Vidare beskrivs att det förekommit uppgifter om att vissa föräldrar kände sig tvingade att placera sina barn i dessa verksamheter, och att det var just religiösa företrädare i moskén som utövade det som upplevdes som påtryckningar.⁴¹⁵ En intervjuad beskriver även att då verksamheterna tidigare ombesörjdes med transport och liknande för elever i hela kommunen så uppfattades det som relativt svårt för vissa föräldrar att gå emot uppmaningarna att placera sina barn där – även om man i själva verket inte ville det.⁴¹⁶

Det uppges även att flera företag med kopplingar till moskén – inklusive det företag som tidigare låg bakom Nya Kastets skola – har tillhandahållit vissa former av fritidsverksamhet. I dessa sammanhang har även barn som gått på kommunala skolor blivit upphämtade efter skolan, för att därefter skjutas till sådan fritidsverksamhet.⁴¹⁷

---

⁴⁰⁸ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

⁴⁰⁹ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

⁴¹⁰ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

⁴¹¹ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

⁴¹² Intervju med tidigare personal på Nya Kastets skola, (juni 2021)

⁴¹³ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020); Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

⁴¹⁴ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

⁴¹⁵ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (september 2019); Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

⁴¹⁶ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

⁴¹⁷ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

En intervjuad menar dock att Nya Kastets skola egentligen inte ansågs som särskilt viktig rent "da'wa-mässigt" inom miljöerna, utan att dess etablering snarare handlade om Abu Talals vision om att miljön skulle finnas närvarande i alla delar av individens liv.⁴¹⁸ Ytterligare en intervjuad bedömer att etableringen av skolan främst var relaterad till ekonomiska motiv.⁴¹⁹

Finansiering

Under intervjuerna framkommer inga direkta uppgifter om att miljöerna i Gävle för närvarande erhåller någon form av utländsk finansiering. En intervjuad hänvisar dock till information som har uppdagats i samband med mediala granskningar.⁴²⁰ För ett par år sedan avslöjades det exempelvis att grundandet av Al-Rashideen moské (Gävle moské) finansierades av en qatarisk stiftelse. I samband med detta framkom också att en av initiativtagarna samt grundarna bakom stiftelsen i fråga hade pekats ut som en av al-Qaidas största finansiärer, samt att han under en period hade skänkt 17 miljoner kronor i månaden till al-Qaida i Irak – organisationen som sedermera skulle komma att byta namn till IS.⁴²¹ Enligt uppgifter från intervjuade var det Abu Raad som hade skapat kontakterna med den stiftelse som skulle komma att finansiera moskén. Det beskrivs även att Abu Raad historiskt sett har haft goda kontakter med ett flertal olika aktörer i utlandet. Detta då Abu Raad tidigare har bott i Saudiarabien, och i samband med detta etablerade kontakter med ett flertal lärda samt inflytelserika individer – inklusive den qatariska stiftelsen.⁴²²

Under intervjuerna påvisas det att det finns ett flertal företag som har kopplingar till moskén. Ett exempel som lyfts fram är det företag som tidigare drev Nya Kastets skola.⁴²³ En intervjuad uttrycker att skolans verksamhet har genererat "finansiella storheter", och påvisar även att det har varit stora belopp av offentliga medel som har rört sig kring skolan. Vidare uppges det att vissa finansiella medel som har genererats från skolan har gått till individer och kretsar som rör sig kring moskén. Den intervjuade i fråga är dock noga med att understryka att det inte går att konstatera huruvida pengar även har gått till moskén i sig. Samtidigt påvisas det att samtliga av de individer som har erhållit finansiella medel via skolverksamheten lever ytterst modesta liv, och att man därmed inte har kunnat bevittna att dessa medel har omsatts i lokalsamhället.⁴²⁴ Det går således att konstatera att det finns vissa frågetecken kring vad dessa finansiella medel används till.

I sammanhanget går det även att konstatera att Rabie Karam, som bland annat drev Nya Kastets skola, sammanlagt har ackumulerat kapital motsvarande miljonbelopp genom sina olika bolag. I bolagen RKM Holding AB, NK Projekt AB, samt Gävle Kastet 9:3 Fastighet AB – som samtliga helt eller delvis ägdes av Karam – fanns tidigare anläggningstillgångar motsvarande 40 miljoner kronor, samt eget kapital på drygt 28 miljoner kronor. Samtliga bolag har dock likviderats.⁴²⁵ Rabie Karam har även åtalats och dömts till sex månaders fängelse och fem års näringsförbud för grovt bokföringsbrott av Gävle tingsrätt. Åtalet gällde även bolagets revisor från Göteborg – som

---

⁴¹⁸ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁴¹⁹ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

⁴²⁰ Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle, (december 2020).

⁴²¹ Järvestad, "Terroristfinansiär kopplas till grundandet av Gävle moské", (2015-12-04).

⁴²² Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁴²³ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020); Intervju med myndighetsanställd 1 i Gävle (december 2020).

⁴²⁴ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

⁴²⁵ Uppgifter hämtade från företagets bokslut via www.proff.se

också är Abu Raads svärson. Rabie Karam har dock överklagat domen till hovrätten som ännu inte har tagit upp ärendet.⁴²⁶

Det uppges att stadens moské inte erhåller några kommunala bidrag, och att verksamheten således inte erhåller något direkt statligt stöd. Som tidigare nämnts har det dock förekommit uppgifter om att den statliga finansieringen av studiecirkel indirekt har utnyttjats, och att aktörer med kopplingar till moskén således indirekt har kunnat erhålla en form av statligt stöd.⁴²⁷ Det har även förekommit uppgifter om att det finns föreningar som kan kopplas till moskén och där föreningarna i fråga har erhållit kommunala bidrag.⁴²⁸

Återvändare

Till skillnad mot exempelvis Göteborg var det inte särskilt många individer från Gävle som valde att resa till Syrien och Irak för att ansluta sig till olika former av terrorgrupper, och bedömningen är att det enbart handlade om en handfull av individer. Majoriteten av de individer som reste från Gävle kan dock härledas till den tjetjenska miljön i staden. Det beskrivs att några av de som reste har bekräftats som avlidna, samt att ett fåtal även har återvänt till Gävle, och att dessa återvände för ett antal år sedan. Det uppges dock att det även finns individer som reste till regionen från andra länder och som har deltagit i strider, men som sedermera flyttade till just Gävle. Det finns således även individer i staden som har återvänt från strider, men som inte hade Gävle och Sverige som avreseort.⁴²⁹

Det uppges att återvändare inte har varit något särskilt stort problem i Gävle. Det betonas dock att de individer som återvänt från Syrien och Irak åtnjuter en viss "status och tyngd" i staden. En intervjuad beskriver exempelvis att denne vid ett tillfälle noterade hur yngre pojkar stod och viskade och pekade efter en av dessa individer, och uppger att det i princip kunde liknas med att pojkarna skulle ha sett en "kändis eller en influencer".⁴³⁰

3.5.3 Sammanfattning

Det kan konstateras att de salafistiska miljöerna fortfarande finns närvarande i Gävle. Miljöerna består av två kluster – dels runt den tjetjenska miljön, samt dels kretsen kring släkten Abu Raad. Den salafistiska miljön är främst knuten till vissa familjer, och det är också främst vissa familjer som utövar påverkan. Det beskrivs även att det i synnerhet är individer med kopplingar till moskén samt personer i dessa familjers närmiljö som påverkas av detta. Bedömningen är att den salafistiska påverkan främst riktas mot kvinnor och barn, som i sin tur begränsas i sina livsval. Det framhålls även att den påverkan som framför allt illustreras i det offentliga är begränsningen av barn och ungdomar. Det beskrivs exempelvis att det förekommer moralpoliser i staden, och att det är många flickor som kontrolleras. Detta uppges inte enbart vara isolerat till vissa områden, utan det framhålls att särskilt kvinnor kontrolleras över hela Gävle. Samtidigt understryks det att det också är viktigt att inte missa pojkarna vid samtal om heder samt den hederskontext som finns. Det beskrivs exempelvis att pojkar fostras till att vara "vakter", och att det har förekommit "uppfostningsresor" för just pojkar.

---

⁴²⁶ M. Lundquist, 'Rabie Karam överklagar fängelsedom', *Gefle Dagblad*, (2022-01-22)

⁴²⁷ Intervju med myndighetsanställd 2 i Gävle, (december 2020).

⁴²⁸ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

⁴²⁹ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

⁴³⁰ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

I likhet med Borås uppges det att även de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna i Gävle har blivit allt mer försiktiga, vilket i sin tur har gjort det svårare för myndigheter att följa deras aktiviteter. Sedan Gävle moské började granskas medialt har exempelvis dess verksamhet blivit allt mer inåtriktad, och intervjuade uppger att det inte längre förekommer någon öppen *da'wa*-verksamhet i staden. Vidare beskrivs att den salafistiska miljön har lärt sig det "sociala spelet", och därmed har blivit skickligare på att uttrycka "rätt" saker till myndigheter samt det omgivande samhället.

Det beskrivs att de omhändertaganden som skedde inom ramen för LSU under våren 2019, där tre av de sex individer som omhändertogs hade kopplingar till just Gävle, skapade en viss osäkerhet inom miljöerna. Vidare uppges det att händelserna även resulterade i vissa interna splittringar inom stadens moské. Samtidigt beskriver dock flera intervjuade att Abu Raad fortfarande verkar ha en framskjutande position inom miljöerna, och det uppges även att han *inte* förlorade sin status i samband med utvisningsbeslutet. Bedömningen är att Abu Raad fortfarande har kontroll över Gävle moské och det uppges att han fortfarande är huvudimam och den högsta personen inom moskén, samt att han även leder fredagsbönen. Både Abu Raad och Raad al-Duhan är även fortsatt aktiva på sociala medier, och båda har exempelvis engagerat sig i frågan om LVU.

Föreningsverksamheten inom dessa miljöer bedöms överlag vara begränsad, men det påtalas exempelvis att det förekommit uppgifter om att individer med kopplingar till moskén indirekt har utnyttjat det system som finns i förhållande till statlig finansiering av studiecirkel. Vidare beskrivs att myndigheter har noterat att ett flertal personer inom miljöerna har köpt upp små, slitna fastigheter i glesbygdsområden – både i närheten av Gävle samt i andra delar av landet. Det beskrivs att man kunde urskilja ett mönster, men att det samtidigt inte fanns någon insyn kring vad syftet med köpen var.

Det påvisas även att det finns ett flertal företag med kopplingar till Gävle moské, vilket bland annat innefattar det företag som tidigare drev Nya Kastets skola. Det uppges bland annat att rekrytering till skolan tidigare skedde genom just moskén, samt att religiösa företrädare tidigare marknadsförde både Nya Kastet samt förskolan Bilaal i moskén. Det uppges att Nya Kastets verksamhet har genererat "finansiella storheter", samt att vissa finansiella medel som genererats från skolan har gått till individer och kretsar som rör sig kring moskén. Det går dock inte att konstatera huruvida finansiella medel även har gått till moskén som sådan, men det råder vissa oklarheter kring vad dessa medel används till.

Under intervjuerna betonas det att de regleringar som infördes 2019, som har gett Skolinspektionen ökade möjligheter att ingripa mot problematiska skolor har varit ett viktigt verktyg för att stävja miljöerna. Bedömningen är att mycket av miljöernas verksamhet i Gävle troligtvis förhindrades i samband med att förskolan Bilaal och Nya Kastets skola tvingades att stänga.⁴³¹

---

⁴³¹ Intervju med myndighetsanställda i Gävle, (mars 2022).

3.6 Göteborg

3.6.1 Bakgrund

De lokala salafistiska miljöerna i nordöstra Göteborg började växa fram runt millennieskiftet. Innan dess hade de våldsbejakande salafistiska miljöerna i Sverige sin primära bas i Märsta samt kring Brandbergenmoskén i Haninge utanför Stockholm. Kring Märstaklustret initierades även hemsidan Islamguiden.com, som vid tidpunkten utgjorde den största islamistiska hemsidan i Sverige. Den styrdes av en mycket inflytelserik familj, som enligt uppgifter var strategiskt orienterad. Samtidigt uppges det ha varit svårt för utomstående att upptäcka att de faktiskt var salafister.⁴³² Även hemsidan Konvertitguiden uppges ha kontrollerats av samma familj. Det påvisas att individer inom familjen var välutbildade, samt att de tidigare hade starka kopplingar till Mullah Krekar i Norge. Det beskrivs även att det var denna familj som lotsade in Abu Talal som föreläsare i Bellevuemoskén, samt att de även uppvaktade andra radikala predikanter.⁴³³

Det beskrivs att spridningen från Stockholmsmiljön till Göteborg skedde gradvis över tid, och att en kurdisk radikal gruppering i Göteborg hade kopplingar till ovan nämnda familj. Vidare uppges det att en centralt placerad person inom det kurdiska klustret bistod med att ordna finansiering till olika arrangemang. Bellevuemoskén utgjorde redan vid denna tidpunkt en central plats, som efter en konflikt mellan olika grupper och personligheter på 1990-talet övertogs av somalier. Därefter började salafister att söka sig till Bellevuemoskén. Detta då moskén alltmer började uppfattas som just en salafistisk moské. En av moskéns uppmärksammade predikanter är Abu Muadh, som regelbundet har predikat där mot ekonomisk ersättning. Det uppges även att Abu Muadh har gett kurser för ungdomar i Bergsjöns moské, och att han vid dessa tillfällen detaljerat har beskrivit defensiv- och offensiv jihad – samt när detta är obligatoriskt för individen. Vidare uppges det att vissa predikanter i Bellevuemoskén inte öppet förespråkade våld, men att de i slutna sammanhang var mer extrema.⁴³⁴

Under början av 2000-talet anordnades ett möte hos Abu Talal, där “alla imamer i Göteborgs moskéer” medverkade.⁴³⁵ Detta då det bland annat hade uppstått konflikter i Römosseskolan samt kring kontroversiella uttalanden som gjorts i kölvattnet efter terrorattackerna den 11 september 2001. Enligt uppgifter handlade mötet om hur samtliga aktörer skulle komma överens, trots deras ideologiska skillnader. Det uppges exempelvis att vissa moskéer med kopplingar till Muslimska Brödrskapet uttryckte en oro för att bjuda in vissa predikanter som ansågs vara alltför extrema.⁴³⁶

Åren mellan 2007 och 2010 beskrivs som en katalysator för utvecklingen i Göteborg. En av de mest tongivande predikanterna vid denna tidpunkt var Anas Khalifa, som rekryterades av Abu Talal.⁴³⁷ Under denna tidsperiod skickade även Abu Talal omkring fem personer per år på utbildningar i Eindhoven i Nederländerna, och totalt rörde det sig om cirka 15-20 individer. I samband med att dessa individer återvände till Sverige inleddes lokal *da'wa*-verksamhet, och

---

⁴³² Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁴³³ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁴³⁴ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁴³⁵ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁴³⁶ Intervju civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁴³⁷ För fler detaljer om Anas Khalifas väg och roll i extremistmiljöerna i Göteborg: S. Löwenmark, ‘Anas Khalifa – därför lämnade jag salafismen’, *Doku*, (2021-07-29), <https://doku.nu/2021/07/29/anas-khalifa-darfor-lamnade-jag-salafismen/>

Göteborg som stad blev "kända för sin *da'wa*-aktivitet".⁴³⁸ Bland de individer som utbildades i *da'wa*-verksamhet i Nederländerna återfanns bland annat en numera terror dömd IS-resenär samt medlemmar ur den familj i Göteborg som Säkerhetspolisen slog till emot under oktober 2010 (se mer nedan). Vidare uppges det att den Stockholmsbaserade radikala föreningen *al-Taqwa* i själva verket skapades av salafister i Göteborg, som även fungerade som rådgivare åt föreningen. Det uppges att det vid denna tidsperiod inte fanns någon betydande rivalitet mellan olika salafistiska grupperingar, samt att flertal av de så kallade Järvasalafisterna för tillfället befann sig i Medina.⁴³⁹

Säkerhetspolisens tillslag mot ovan nämnda familj i Göteborg under oktober 2010 – men där brottsmisstankarna snabbt avskrevs – påvisas ha varit en betydande händelse inom de salafistiska miljöerna, och det beskrivs att familjen fick väldigt mycket stöd i efterhand. Flera av dessa familjemedlemmar hade en nära koppling till Abu Talal, som tog dem under sina vingar. Det uppges att dessa familjemedlemmar bedömdes utgöra "hjärnan" bakom ett flertal av de aktiviteter som föreningen Sveriges förenade muslimer (SFM) bedrev, samt även den insamlingskampanj som bedrevs av Solidaritetscenter.⁴⁴⁰ Även om Säkerhetspolisens tillslag alltså baserades på felaktig underrättelseinformation är det dock tydligt att dessa familjemedlemmar ansågs som centrala inom den salafistiska miljön i Göteborg.

De samlade insatser som beskrivits ovan blev således avgörande i relation till varför Göteborg sedermera kom att bli ett nav för radikaliserings och rekryterings till våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige.

Enligt Säkerhetspolisen reste mellan åren 2011-2017 omkring 300 individer från Sverige för att ansluta sig till terroristorganisationer i Syrien och Irak. Av dessa 300 individer kom ungefär en tredjedel från Västsverige, och särskilt från Göteborg.⁴⁴¹ År 2017 bedömde även polisen att det i polisregion väst fanns omkring 500 islamistiska extremister.⁴⁴² Enligt Sheikh Abrirahman, som var en sufisk imam i Göteborg, har staden sedan mitten av 1990-talet utgjort huvudstaden för wahhabism i Sverige.⁴⁴³ År 2016 genomförde organisationen Varken hora eller Kuvad (VHEK) en kartläggning av attityder hos ungdomar mellan 12 och 18 år, bosatta i stadens socialt utsatta områden. Undersökningen visade bland annat att 11,3 procent av ungdomarna kände sympati för grupper som IS och att 8,3 procent var osäkra. 13,4 procent av de tillfrågade uppgav också att de kände någon med sådana sympatier, medan 14 procent var osäkra.⁴⁴⁴

Trots fallet av IS självutropade kalifat fortsätter Göteborgs stad få in orosamtal om ungdomar som visat intresse för salafistisk jihadism, samt att kommunen fortfarande får in orosamtal kring individer som håller på att radikaliserar. Under 2018 fick kommunen in mellan 25 och 30

---

⁴³⁸ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁴³⁹ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁴⁴⁰ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (mars 2022).

⁴⁴¹ Gustafsson & Ranstorp, (2017).

⁴⁴² P. Sydviik, 'Säpos namnlistor var hemliga', *Göteborgs-Posten*, (2017-10-08),

<https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/s%C3%A4pos-namnlistor-var-hemliga-1.4708136>

⁴⁴³ M. Panshiri & J. Ganman, *Det lilla landet som kunde*, (Stockholm: Lava förlag, 2018).

⁴⁴⁴ G. Tarhan Selvi & A. Kakabaveh, *Tolvhundra: En kartläggning av attityder till samt förekomsten av diskriminering och förtryck i hederns namn bland 1200 ungdomar och 50 föräldrar i Göteborg*, (Varken hora eller Kuvad, VHEK, 2017), <https://vhek.se/wp-content/uploads/2016/11/1200VARKENHORAELLERKUVAD.pdf>

crossamtal, vilket ungefär är samma numerär som de senaste åren.⁴⁴⁵ År 2019 uppgav även kommunen att sex lokala socialtjänster hade kännedom om tio vuxna och åtta barn som har återvänt från Syrien och Irak.⁴⁴⁶

I stadsdelen Gamlestaden i Göteborg ligger Bellevuemoskén som länge har förknippats med extremistiska element. Redan 2007 rapporterades det om att det i moskén hade samlats in pengar till och förespråkats för terrorgruppen Islamiska Domstolarna (sedermera al-Shabaab)⁴⁴⁷ och 2009 bjöds al-Shabaabs "andlige ledare" in för att tala.⁴⁴⁸ Samma år besökte även två dansk-somalier moskén och försökte rekrytera individer till terrorgruppen.⁴⁴⁹ De två dansk-somalierna kom senare att göra sig skyldiga till terroristbrott då den ena av dem bröt sig in hos den danska tecknaren Kurt Westergaard och försökte döda honom med en yxa, medan den andra sprängde sig till döds vid ett bröllop i Mogadishu och dödade 23 personer.⁴⁵⁰ Enligt polisen Ulf Boström används inte moskén för att torgföra extremism, utan snarare som en mötespunkt och anhalt för vidare samtal: "När de radikaliserats träffas de i lägenheter eller andra platser där de tror att de kan prata ostört".⁴⁵¹

Kopplat till moskén finns också föreningar som förekommit kring salafism och salafistisk jihadism. Mångkulturellt Ungdomscenter (MKUC) bedriver arbete för ungdomar och håller sin verksamhet i moskén. De tre män som 2011 åtalades för att ha försökt mörda konstnären Lars Vilks var medlemmar i föreningen och vid utredningen genomfördes en husrannsakan, där polisen bland annat återfann en mängd jihadistpropaganda på föreningens dator.⁴⁵²

En annan ungdomsförening med anknytning till moskén är Sveriges Förenade Muslimer (SFM). Föreningen bildades efter diskoteksbranden 1998 och fick då namnet Troende Unga Framtida Förebilder (TUFF). 2011 uppmärksammades föreningen för att ha bjudit in predikanten Bilal Phillips, som bland annat har uttryckt antisemitiska åsikter, förespråkade dödsstraff för homosexuella, samt försvarat självmordsbombare.⁴⁵³ Föreningen avvecklades 2013 eftersom Ungdomsstyrelsen drog in sitt bidrag. Den omedelbarare efterföljaren blev då SFM.⁴⁵⁴ Bedömningen är att TUFF har varit en viktig del för framväxten av den jihadistiska miljön i

---

⁴⁴⁵ A. Håkansson, 'Fortsatt högt intresse för våldsbejakande extremism', SVT, (2019-02-27),

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/fortsatt-hogt-intresse-for-valdsbejakande-extremism?cmid=del:tw:20190227:fortsatt-hogt-intresse-for-valdsbejakande-extremism:nyh:lp>

⁴⁴⁶ D. Thomsen & S. Klinghoffer, 'Så många IS-återvändare känner kommunerna till', SVT, (2019-02-24),

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sa-dalig-koll-har-kommunerna-pa-is-atervandarna>

⁴⁴⁷ P. Gudmundson, 'Bellevues islamister', Blogginlägg, (2007-01-01),

<http://gudmundson.blogspot.com/2007/01/bellevues-islamister.html>

⁴⁴⁸ C. Khavar & J. Andersson, 'Terrorstämplad ledare talar i Göteborg', Sveriges Radio, (2009-07-02),

<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=2944135>

⁴⁴⁹ M. Hebelius Svan, 'Terror-rörelsen värvar unga män i Sverige', GT, (2010-05-06),

<https://www.expressen.se/gt/terror-rorelsen-varvar-unga-man-i-sverige/>

⁴⁵⁰ K. Vikingsson, 'Nej till politik i moskén', Göteborgs-Posten, (2010-01-15), <https://www.gp.se/nej-till-politik-i-mosk%C3%A9n-1.979273>

⁴⁵¹ Sandelin, *Svenska IS-krigare: Från Al-Qaida till Jihadi Cool*, (2016): 242.

⁴⁵² P. Gudmundson, 'Åtalade för mordplaner på Vilks är ungdomsledare vid moské', Blogginlägg, (2011-12-11), <http://gudmundson.blogspot.com/2011/12/atalade-for-mordplaner-pa-vilks-ar.html>

⁴⁵³ Sveriges Radio, 'En kontroversiell muslim', (2011-04-14),

<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1637&artikel=4455762>

⁴⁵⁴ P. Gudmundson, 'TUFF läggs ner', Blogginlägg, (2013-02-14),

<http://gudmundson.blogspot.com/2013/02/tuff-laggs-ner.html>

Göteborg. Detta då många individer fångades upp via just denna förening.⁴⁵⁵ Innan TUFF etablerades fanns det även en förening som hette Framtida kulturella ungdomsföreningen (FKUF), där Abu Talal tidigare föreläste på lördagar.⁴⁵⁶

SFM har samlat några av Göteborgs och Sveriges mest framträdande salafistiska predikanter och i vissa fall även våldsbejakande individer.⁴⁵⁷ 2014 höll föreningen ett möte där personer som sedermera skulle komma att resa för att ansluta sig IS deltog. SFM har också bjudit in predikanter som Anas Khalifa, som tidigare glorifierat martyrskap, Michael Skråmo, som uppmanat till terroristbrott, och Abu Muadh som sagt att homosexualitet är ett virus.⁴⁵⁸ År 2015 blev SFM av med sitt statliga bidrag då Myndigheten för ungdom- och civilsamhällesfrågor (MUCF) konstaterade att "de uttalanden som gjorts om kvinnor i föreläsningar arrangerade av SFM strider mot demokratins idéer".⁴⁵⁹

Förutom konferenser, kurser och debatter har SFM även drivit koranskola, sommarläger, "systemaktiviteter", och idrott. SFM har bland annat även drivit Al Furqan-skolan, som är en koranskola med cirka 200 elever från 6 år och uppåt. Vidare har SFM även erbjudit läxhjälp på grundskolenivå. Sedan mars 2020 har dock SFM:s sociala mediekanaler varit inaktiva.⁴⁶⁰

Utbildningsverksamhet: Vetenskapsskolan/Safirskolan

Vetenskapsskolan har under stora delar av sin existens sedan 2009 uppmärksammats för kopplingar till islamistisk extremism. Historiken bakom skolans framväxt är förknippad med en palestinsk aktivist som initialt köpte lokalen i Agnesberg. Samma familj drev vid tidpunkten skolan Kunskapsljuset i Norrköping och ville även etablera en skola i Göteborg. Abu Talal har tidigare bott i Norrköping, var välkänd, och hade även arbetat som journalist där. Personen sålde således skolan till Abu Talal, Rabie Karam, samt Abu Saleh och var engagerad tills dess tillstånd att driva skolan beviljades. Saleh och Talal kände varandra sedan tidigare och blev duon som styrde skolan. Det påtalas att även Bellevuemoskén var intresserade av att köpa skolan, och att de lade ett bud när de fick reda på att det fanns en skola till salu, men att den slutligen alltså såldes till Abu Talal, Rabie Karam, samt Abu Saleh. Därefter anställdes även en SFM-kopplad person för att sköta administrativa uppgifter i skolan.⁴⁶¹

De radikala miljöerna hade nu erhållit en lokal som de kunde samlas i. Det beskrivs att lokalen både kom att användas för bröllop, omskärelse och fester. Samtidigt började pengar att strömma in till skolan. Det beskrivs dock att skolan successivt kom att kantas av interna konflikter, som bland annat grundade sig i att Abu Talal ville ha skolan för sig själv. Det uppges att han insåg att tillståndet kunde vara oerhört värdefullt, och att han hade planer på att skapa en skolkoncern med ett 80-tal skolor runt om i landet. De interna konflikterna medförde att Abu Raad kom och

---

⁴⁵⁵ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁴⁵⁶ Löwenmark, 'Anas Khalifa – därför lämnade jag salafismen', (2021-07-29).

⁴⁵⁷ Ranstorp et al., (2018).

⁴⁵⁸ M. Sandelin, 'Sveriges Förenade Muslimer ljuger om terrorföreläsare', Blogginlägg, (2017-04-17), <https://www.magnussandelin.se/sveriges-forenade-muslimer-ljuger-om-terrorforelasare>; Ranstorp et al., (2018).

⁴⁵⁹ J. Jeppsson, 'Sveriges förenade muslimer förlorar bidrag – tvingas betala 535 000 kr', *Aftonbladet*, (2017-05-02), <https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/kn05k/sveriges-forenade-muslimer-forlorar-bidrag--tvingas-betala-535-000-kr>

⁴⁶⁰ SFM:s Facebook-sida.

⁴⁶¹ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

medlade mellan parterna, och det slutade med att Abu Saleh blev utkastad. Istället fick den SFM-kopplade individen en viktigare roll inom verksamheten.⁴⁶²

Flera personer inom SFM har arbetat vid Vetenskapsskolan, som 2019 bytte namn till Safirskolan, i Göteborg. Ett flertal personer inom SFM har även suttit i Vetenskapsskolans styrelse. Skolinspektionen har upprepade gånger rapporterat om brister i skolan verksamhet. I januari 2018 rapporterade Skolinspektionen exempelvis att man saknade sex- och samlevnadsundervisning och dans på idrottslektionerna, samt att det förekom könsuppdelning i klassrummen med pojkar längst fram och flickor längst bak. Vid en av elevintervjuerna framkom det att lärare "pratade om hur flickor ska vara, att tjejer ska ha själ och att tjejer inte ska vara offentliga" och att "man inte ska visa upp sig när man är tjej" samt att "män, när de blir stora, inte får vara nära en kvinna som mannen inte är släkt med".⁴⁶³ Skolan har också haft ett ägaravtal som fastslog att endast personer med rätt egenskaper enligt islamisk lag fick ha aktier i bolaget, samt att arbetsledningen skulle utgå från "den islamiska rättens grunder".⁴⁶⁴ Enligt Göteborgs-Posten, som talat med tidigare anställda och andra personer med insyn, ska det även ha förekommit antisemitism på skolan. Landet Israel ska exempelvis ha varit bortklippt eller utsuddat ur läroböcker, och det ska även ha florerat berättelser om "onda judar" bland eleverna. Anklagelserna har dock tillbakavisats av skolchefen.⁴⁶⁵

Huvudman för skolan var Abdel Nasser El Nadi, som alltså även kallas för Abu Talal. Han är en av de sex män som 2019 omhändertogs av Säkerhetspolisen⁴⁶⁶ under Lagen om särskild utlänningskontroll (LSU). Enligt Säkerhetspolisen hade männen under längre tid och i stor utsträckning bidragit till radikaliserings- och därigenom bidragit till tillväxten i de salafist-jihadistiska miljöerna.⁴⁶⁷ Enligt Säkerhetspolisens dåvarande chef, Klas Friberg, kunde myndigheten även underrättelsemässigt visa ett samband mellan mannens förehavanden och personer som reste för att ansluta sig till terrorgrupper i Syrien och Irak från år 2012 och framåt.⁴⁶⁸ Doku har också kunnat avslöja att Säkerhetspolisen anser att El Nadi är en av anledningarna till varför så många personer från Göteborg anslöt sig till IS.⁴⁶⁹

Doku har även kunnat påvisa att minst fyra personer som har återvänt från Syrien och Irak har fått anställning vid Vetenskapsskolan. Personerna har haft olika grad av relation till IS eller andra organisationer. En av dessa individer åkte 2013 tillsammans med sina barn till Syrien för att bo i en av terrorgruppen Jaysh al-Muhajireen wal-Ansars kvinnohus. En annan är en 60-årig barnskötare som 2015 anslöt sig till IS. Tillbaka i Sverige har kvinnan både arbetat på Vetenskapsskolan samt som barnskötare vid en kommunal förskola i Göteborg. Ytterligare en man, som umgåtts i kretsar som huserat flera personer som rest ner till IS, har också arbetat på skolan. Mannen i fråga reste också ner själv, och efter det att IS intagit Mosul år 2014 skrev han

---

⁴⁶² Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁴⁶³ Skolinspektionen, (2018-01-15), Dnr 40-2017:10406

⁴⁶⁴ Evalis Björk, 'Tidigare rektorn som fruktas av Säpo: Abdel Nasser El Nadi', (2019-06-26).

⁴⁶⁵ Omni, 'Larmet från skolan: Israel utsuddat ur kartböckerna', *Aftonbladet*, (2019-11-24), <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/LAQ5nJ/larmet-fran-skolan-israel-utsuddat-ur-kartbockerna>

⁴⁶⁶ Olsson & Sandelin, (2019-05-16).

⁴⁶⁷ Säkerhetspolisen, 'Intensifierat arbete mot individer i extremistmiljöerna', (2019-06-11)

⁴⁶⁸ Svensson, 'Säpo-chefen vidhåller: Vi avvärjde terrordåd i Sverige', (2019-07-06)

⁴⁶⁹ Sandelin & Löwenmark, 'Säpo pekar ut hög skolchef för rekrytering', (2018-10-02)

en hyllningsdikt kring händelsen. Den fjärde personen var i Syrien mellan år 2012 och 2014 och ingår, enligt Doku, bland den grupp av återvändare som Säkerhetspolisen följer.⁴⁷⁰

Dokus granskning avslöjade vidare att flera andra anställda på skolan också hade förekommit i salafistiska- och salafist-jihadistiska sammanhang. En av dem var den omhändertagna imamen Abu Raads svärson, som i sociala medier hyllat IS och som i Sverige genomfört *da'wa* (mission) inom ramen för den tyska organisationen Die Wahre Religion (DWR). Organisationen är numera förbjuden i Tyskland. Detta då 140 tyskar var med i gruppen innan de reste till terroristgrupper i Syrien och Irak.⁴⁷¹ Tre andra anställda på skolan bedöms också av Säkerhetspolisen ha viktiga roller i den salafist-jihadistiska miljöns tillväxt beträffande rekrytering av stridande, samt finansiering av terrorism och möjliga terrorattentat.⁴⁷² Även flertalet personer på Vetenskapsskolan och SFM har varit involverade i insamlingsverksamheten Solidaritetscenter som har anklagats för att samla in pengar till IS i Syrien.

Efter tillsyn från Skolinspektionen meddelade myndigheten i oktober 2018 att skolan fick godkänt att fortsätta bedriva verksamhet. Detta då man enligt myndigheten hade rensat undervisningen från religiösa inslag.⁴⁷³ I november 2019 fattade dock en enig kommunstyrelse i Göteborg beslut om att be Skolinspektionen att återkalla tillståndet för skolan,⁴⁷⁴ och ett antal veckor senare fattade Skolinspektionen beslutet att stänga skolan.⁴⁷⁵ Efter överklagan fastslogs också beslutet i Stockholms förvaltningsrätt i april 2020.⁴⁷⁶

Skolinspektionens beslut grundades in den ägar- och ledningsprövning som myndigheten gjort, där det konstateras att det fanns allvarliga brister i ägar- och ledningskretsen. Sommaren 2019 sålde Abu Talal skolan, men enligt Skolinspektionen utövade Talal ett fortsatt inflytande över skolan: "Det bygger på en bedömning som även Säkerhetspolisen har gjort, att den nya ägaren agerar bulvan åt den gamla ägare", sa Johan Kylefelt, jurist på Skolinspektionen. Genom inflytandet riskerade eleverna att utsättas för radikalisering och rekrytering till "miljöer som accepterar våld som en metod för politisk förändring".⁴⁷⁷

Enligt överlåtelseavtalet mellan Abu Talal och den nya ägaren, en nära anhörig kvinna till Abu Talal, betalade den nya ägaren ingen köpeskilling. Istället skulle hon under tio år betala 250 000 kronor till Abu Talals bolag Kunskapsmakten AB. Pengarna skulle tas från de löpande intäkterna. Avtalet stipulerade även att Abu Talal hade rätt att köpa tillbaka skolan om kvinnan inte genomförde alla betalningar. Kvinnan, som också ägde aktier i Kunskapsmakten AB, utreddes

---

⁴⁷⁰ Olsson & Sandelin, 'Återvändare utbildade barn på Vetenskapsskolan', (2019-06-18)

⁴⁷¹ Olsson & Sandelin, (2019-06-18); Ranstorp et al., (2018)

⁴⁷² Olsson & Sandelin, (2019-06-18)

⁴⁷³ TT/Ekot, 'Kritiserad skola får undervisningen godkänd', *Sveriges Radio*, (2018-10-28),

<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=104&artikel=7073217>

⁴⁷⁴ E. Andersson, 'Göteborgs kommunstyrelse vill stänga Vetenskapsskolan', *Sveriges Radio*, (2019-11-20),

<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=104&artikel=7348278>

⁴⁷⁵ C. Holmberg, 'Kritiserad friskola stängs: "Risk att elever radikaliserar"', *Sveriges Radio*, (2019-11-09),

<https://sverigesradio.se/artikel/7363589>

⁴⁷⁶ Ekot, 'Ny dom: Kritiserade Safirskolan stoppas', *Sveriges Radio*, (2020-04-08),

<https://sverigesradio.se/artikel/7448879>

⁴⁷⁷ TT, 'Vetenskapsskolan överklagar indraget tillstånd', *Göteborgs-Posten*, (2019-11-23),

<https://www.gp.se/nyheter/sverige/vetenskapsskolan-%C3%B6verklagar-indraget-tillst%C3%A5nd-1.21879859>

också för brott mot aktiebolagslagen då det fanns misstanke om att hon skulle ha agerat målvakt i bolaget. I samma förundersökning delgavs även Abu Talal och en tidigare affärskollega misstanke om grovt osant intygande rörande överföring av aktier i ett systerbolag till Vetenskapsskolan för ett antal år sedan. Den anhöriga kvinnan till Abu Talal fick också avslag på att starta en ny grundskola i Göteborg till höstterminen 2020. Efter att skolan stängdes fick kommunen in drygt 40 protestmail från elever, föräldrar och lärare som ifrågasatte beslutet.⁴⁷⁸

Stiftelsen Doku och Expressen har också kunnat visa hur Abu Talals utbildningskoncern, där bland annat Vetenskapsskolan ingick, fört ut mångmiljonbelopp utomlands. Hösten 2015 ska fyra överföringar ha gjorts direkt från Vetenskapsskolan till konton i Saudiarabien på en totalsumma av 600 000 kronor. Två år senare gjordes ännu en överföring till Saudiarabien på 350 000 kronor, och vid samma tillfälle fördes motsvarande summa över till Tyskland. Andra bolag knutna till Abu Talal har också överfört stora summor pengar till ett investeringskonto på Malta som han har tillsammans med en saudisk medborgare. I februari 2019 fördes även 400 000 Euro ut från Abu Talals bolag Gbg Konstruktion till samma konto på Malta. Vid tiden för överföringen satt Talal som styrelseordförande och VD i Gbg Konstruktion, som också hade sin c/o-adress hos Vetenskapsskolan.⁴⁷⁹

Enligt medieuppgifter har Abu Talal lämnat landet och hans fem bolag har istället övergått till hans före detta hustru och barn. Totalt uppskattas det finnas runt 25 miljoner kronor i bolagen. Hösten 2020 inkom handlingar till Bolagsverket som angav att den före detta hustrun och barnen ville byta namn på företagsgruppen samt byta inriktning till byggbranschen. På en årsstämma i september 2020 beslutades att bolaget skulle syssla med "bygg, renovering och rivning".⁴⁸⁰

Ett antal ur personalen på Vetenskapsskolan har också arbetat på Statens institutionsstyrelses ungdomshem i Nereby utanför Göteborg, där personalen nåtts av vittnesmål om hur pojkar i åldrarna tolv till 16 blivit påverkade. Pojkar ska bland annat ha blivit tillsagda att inte sjunga i duschen då detta kunde frammana onda andar, och ska även ha blivit skrämde av historier om onda andar i islam. En av de anställda hade även gillat en IS flagga på Facebook. En annan anställd hade sagt att islam inte tillåter att män och kvinnor umgås, och en tredje hade predikat att "döden är sanningen" samt att "helvetet är sanningen". Vid den avdelning som männen var anställda på

---

⁴⁷⁸ TT, 'Nej till ny friskola i Vetenskapsskolans regi', *Svenska Dagbladet*, (2019-12-20), <https://www.svd.se/nej-till-ny-friskola-i-vetenskapsskolans-regi>; TT/Ekot, 'Kritiserad skola får undervisningen godkänd', (2018-10-28); C. Granestränd, 'Skola stängs: "Risk för radikaliserings"', *Dagens Samhälle*, (2019-12-09), <https://www.dagenssamhalle.se/nyhet/skola-stangs-risk-radikaliserings-30615>; TT, 'Vetenskapsskolan överklagar indraget tillstånd', (2019-11-23); D. Olsson, F. Sundkvist & M. Sandelin, 'El Nadis bolag får miljoner från Vetenskapsskolan', *Doku*, (2019-11-08), <https://doku.nu/2019/11/08/el-nadis-bolag-far-miljoner-fran-vetenskapsskolan/>; D. Olsson, F. Sundkvist & M. Sandelin, 'El Nadi skickade skolpengar till Saudiarabien', *Doku*, (2019-11-06), <https://doku.nu/2019/11/06/el-nadi-skickade-skolpengar-till-saudiarabien/>; I. Cliffordson, 'Protestbrev från Safirskolans elever – rädsla för sämre betyg', *Sveriges Radio*, (2020-01-14), <https://sverigesradio.se/artikel/7382378>

⁴⁷⁹ Olsson, Sundkvist & Sandelin, 'El Nadi skickade skolpengar till Saudiarabien', (2019-11-06)

⁴⁸⁰ Olsson, 'Islamistrektorns miljoner tillbaka i familjens händer', (2020-09-21); Olsson, 'Vetenskapsskolan lades ned – blir nu ett byggbolag', (2020-10-03).

ska ungdomar även ha givit uttryck för antisemitism och konspirationsteorier. Samtliga av de totalt fem anställda jobbar inte längre kvar på boendet.⁴⁸¹

Efter stängningen av Vetenskapsskolan ansökte en annan skola, Römosseskolan, om att få öppna en enhet i Vetenskapsskolans gamla lokaler. Römosseskolan har tidigare fått kritik av Skolinspektionen för att ha haft könsuppdelad verksamhet och dålig skolmiljö. Enligt en rapport från Skolinspektionen har Römosseskolan tillämpat någon form könsseparerad undervisning sedan dess bildande, för över 20 år sedan. Elever ska bland annat ha delats upp i grupper efter kön och ska även ha undervisats separat i idrott, engelska och slöjd. Römosseskolans rektor, Abdirizak Waberi, har bland annat kritiserats för att han i SVT:s Uppdrag Granskning uttryckte att han inte tar kvinnor i hand, samt att kvinnor och män inte bör vistas i enrum innan giftermål. I samma program framkom det även att Römosseskolan hade läroböcker som lärde ut *sharia*-lagstiftning med budskap om att "kvinnan har sina plikter inom hemmet". Mediala granskningar har också avslöjat att Waberi parallellt med sitt rektorsuppdrag har drivit ett politiskt parti i Somalia med kopplingar till turkiska Milli Görüz samt Muslimska Brödraskapet. Det har även påvisats att Römosseskolan anställde flera lärare direkt från den nedlagda Vetenskapsskolan, och i juli 2020 fick Römosseskolan klartecken att öppna verksamhet i Vetenskapsskolans tidigare lokaler.⁴⁸² Römosseskolans tillstånd att bedriva skolverksamhet drogs dock in under hösten 2021, och prövas för närvarande rättsligt.⁴⁸³

Utbildningsverksamhet: Lär & Lek

Vetenskapsskolan och Römosseskolan såväl som föreningen SFM har också haft kopplingar till den numera nedlagda förskolan Lär & Lek i Göteborg. I februari 2020 beslutade förskolenämnden att tillfälligt stänga förskolan, och i juni samma år stängdes den permanent. Enligt ett pressmeddelande från Göteborgs stad konstaterades det i samband med beslutet att "förskoleförvaltningen har upptäckt flera allvarliga brister i verksamheten samt att förskolan står under påverkan av personer med nära kopplingar till våldsbejakande extremism".⁴⁸⁴

I samband med stängningen av förskolan väcktes även åtal mot Wasim el Jomaa och hans fru, vilka båda startade förskolan. Enligt Ekobrottsmyndighetens utredning ska Lär & Lek månatligen

---

⁴⁸¹ N. Orrenius, 'Anställda extremister på statligt hem skrämde ungdomar med onda andar', *Dagens Nyheter*, (2019-12-03), <https://www.dn.se/nyheter/sverige/anstallda-extremister-pa-statligt-hem-skrämde-ungdomar-med-onda-andar/>

⁴⁸² C. El-Mochantaf, 'Kritiserad skola får starta trots att tillståndet gått ut', *GT*, (2020-07-22), <https://www.expressen.se/gt/gt-granskar/kritiserad-skola-far-starta-trots-att-tillstandet-gatt-ut/>; E. Yousuf, 'Römosseskolan på väg att starta ny skola i Vetenskapsskolans lokaler', *Göteborgs-Posten*, (2020-05-25), <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/r%C3%B6mosseskolan-p%C3%A5-v%C3%A4g-att-starta-ny-skola-i-vetenskapsskolans-lokaler-1.28390265>; S. Demir, 'Muslimsk skola har haft könsseparerad undervisning i 22 år', *SVT*, (2020-07-08), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/i-over-20-ar-har-elever-delats-upp-efter-kon-pa-lektionerna>; C. El-Mochantaf & D. Olsson, 'Skolan får miljoner – rektorn driver islamistparti i Somalia', *GT*, (2020-08-14), <https://www.expressen.se/gt/romosseskolans-rektor-leder-islamistiskt-parti-/>

⁴⁸³ Skolinspektionen, 'Skolinspektionen stänger Römosseskolan', (2021-10-27), Sprangers, 'Skolinspektionen överklagar och vill stänga Römosseskolan', (2022-02-22).

⁴⁸⁴ L. Waldeck, 'Förskola stängs efter misstänkt extremismkoppling', *GT*, (2020-06-17), <https://www.expressen.se/gt/forskola-stangs-efter-misstankt-extremismkoppling/>; K. Risenfors, 'Förskola i Angered stängs permanent', *Göteborg Direkt*, (2020-06-18), <https://www.goteborgdirekt.se/nyheter/forskola-i-angered-stangs-permanent/reptfr!xPuiPI@jcfz5RecKtbevSw/>

ha fört över 40 000 kr till idrottsföreningen Andalus, och pengarna ska sedan omedelbart ha förts över till SFM. Totalt ska 545 000 kronor ha överförts från Lär & Lek, via Andalus, till SFM mellan mars 2018 och maj 2019. Utöver att ha startat Lär & Lek har el Jomaa även suttit i styrelsen för Andalus, samt har under flera år även varit ordförande i SFM. Han har också varit firmatecknare för samtliga tre verksamheter. Enligt el Jomaa ska överföringarna ha handlat om sponsring av Andalus från Lär & Lek, och Andalus ska sedan i sin tur ha använt samma pengar för att hyra in sig i lokaler för verksamhet hos SFM. Enligt Göteborgs-Posten har dock Andalus hemsida inte uppdaterats sedan 2017 och föreningen har även avregistrerats av Göteborgs fotbollförbund sedan en tid tillbaka.⁴⁸⁵

Samtidigt som överföringarna skedde hade förskolan skulder hos Kronofogden, och förskoleförvaltningen har i ett utlåtande funnit det anmärkningsvärt att överföringar till andra verksamheter har skett när Lär & Lek inte har kunnat betala sina skatter och avgifter inom utsatt tid. El Jomaas hustru ska också ha undanhållit för förskoleförvaltningen att hennes man fram till 2018 ägde hälften av aktierna i förskolan. Detta förfarande har enligt förvaltningen varit frekvent förekommande då tjänstemän begärt in uppgifter från förskolan, och där Lär & Lek flertalet gånger ställt in möten med kort varsel, skickat in bristfälliga underlag, eller inte har skickat in något svar alls. Förskolan ska också vid flera tillfällen ha lämnat falska uppgifter om personalens utbildningsnivå och förvaltningen har konstaterat att "huvudmannen avsevärt försvårat för förvaltningen att kunna genomföra sitt lagstadgade tillsynsupdrag".⁴⁸⁶

Lär & Lek har också kopplingar till Vetenskapsskolan, då el Jomaas fru tidigare varit administratör och ansvarig för anställningar vid Vetenskapsskolan. Enligt henne var det också där hon fick idén om att starta en förskola. Minst två personer som tidigare har suttit i förskolans styrelse ska också ha varit anställda på Vetenskapsskolan och en av dem försökte våren 2020 starta en fristående förskola samtidigt som personen satt i Lär & Leks styrelse, vilket kommunen stoppade. Ett stort antal andra personer som anställdes på Lär & Lek ska också ha varit anställda av Vetenskapsskolan, och bland annat har en predikant varit anställd på båda skolorna. Predikanten har föreläst för SFM och har bland annat uttryckt att "flickor så unga som 12 år hamnar i fängelset om de inte täcker sig". Därtill har predikanten även jämfört kvinnor som inte täcker sig "med att det är som att välja mellan chokladbitar som inte haft papper omkring eller chokladbitar som andra kommit åt att röra vid".⁴⁸⁷ Ett stort antal anställda ska även ha varit anställda vid tidigare nämnda Römosseskolan.⁴⁸⁸

Ytterligare utbildningsverksamhet

Ytterligare en förskola som uppmärksammats för kopplingar till våldsbejakande islamistisk extremism är förskolan Snödroppen, som har sina lokaler i Biskopsgården i Göteborg. Under början av 2021 riktade förskolenämnden ett föreläggande mot förskolan, vilket innebar att

---

⁴⁸⁵ Risenfors, 'Förskola i Angered stängs permanent', (2020-06-18); E. Göthlin, 'Två på extremismkopplad förskola åtalas för ekobrott', *GT*, (2020-11-03), <https://www.expressen.se/gt/tva-pa-extremismkopplad-forskola-atalas-for-ekobrott/>; H. Dorian, 'Förskola akut stängd – kopplas till utvisade El Nadi', *Göteborgs-Posten*, (2020-03-03), <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/f%C3%B6rskola-akut-st%C3%A4ngd-kopplas-till-utvisade-el-nadi-1.24791280>

⁴⁸⁶ Dorian, 'Förskola akut stängd – kopplas till utvisade El Nadi', (2020-03-03).

⁴⁸⁷ D. Olsson, 'Förskolans bidragspengar gick till islamistorganisation', *GT*, (2020-09-04), <https://www.expressen.se/gt/forskolans-bidragspengar-gick-till-islamistorganisation/>

⁴⁸⁸ Olsson, 'Förskolans bidragspengar gick till islamistorganisation', (2020-09-04); Dorian, (2020-03-03).

förskolan i princip var tvungen att byta ut hela styrelsen samt huvudmannen för att undvika stängning. Beslutet baserades på en utredning från förskoleförvaltningen, där det bland annat uppdagades att den ursprungliga huvudmannen hade kopplingar till våldsbejakande islamistisk extremism. Mannen, som är i 40-årsåldern, lämnade posten som styrelseordförande i bolaget under hösten 2018, varpå hans fru istället tog över som huvudman. Enligt uppgifter från Säkerhetspolisen ska mannen bland annat ha haft en aktiv roll inom Vetenskapsskolan, och ska både ha haft en personlig samt en affärsmässig relation med Abu Talal sedan 2013.⁴⁸⁹ Mannen har även figurerat som redovisningskonsult åt ett flertal olika extremistkopplade individer och verksamheter, och skötte exempelvis bokföringen för Lär & Lek mellan år 2017 och 2020. Vidare har mannen även suttit i styrelsen för det uppmärksammade Solidaritetscenter. I relation till det föreläggande som riktades mot förskolan fastslog även förskoleförvaltningen att det inte hade någon betydelse att det var hustrun, och inte mannen, som för närvarande utgjorde förskolans formella företrädare.⁴⁹⁰ Istället gjordes bedömningen att kvinnan, på grund av sina kopplingar till bland annat maken, inte var lämplig att bedriva förskoleverksamhet. Under maj 2021 rapporterades det om att förskolan hade fått nya ägare.⁴⁹¹

Utöver att ha stoppat de fristående förskolorna Lär & Lek samt Snödroppen har Göteborgs förskolenämnd bland annat även hindrat etableringen av ett familjedaghem (det som tidigare kallades dagamma). Detta då en granskning visade att verksamheten hölls hemma hos den tidigare salafistiske predikanten Anas Khalifa. Khalifa har tidigare bland annat hyllat jihad, talat nedlåtande om homosexuella, samt understrukit vikten av att kvinnor måste täcka sig.⁴⁹² Utöver detta har han även föreläst hos SFM. Familjedaghemmet drevs av en kvinna med nära koppling till Khalifa och hade fem barn i åldrarna ett till fem år.⁴⁹³ I sammanhanget ska det dock nämnas att Anas Khalifa under sommaren 2021 valde att gå ut offentligt och meddela att han lämnat salafismen. Khalifa blev därmed den första avhopparen från den svenska våldsbejakande islamistiska miljön som valde att tala ut offentligt. I en intervju med Doku har Khalifa berättat att hans beslut att lämna den salafistiska miljön har varit en process som pågått under flera års tid.⁴⁹⁴

Utöver dessa verksamheter har förskolenämnden även stoppat ett annat familjedaghem, då det visade sig att kvinnan bakom ansökan var gift med en man som gripits i USA och dömts för brott kopplade till terrorism. Kvinnans nuvarande man ska i sin tur ha haft ett nära samröre med Khalifa.⁴⁹⁵

---

⁴⁸⁹ E. Yousuf, 'Förskola kopplas till våldsbejakande extremism', *Göteborgs-Posten*, (2021-02-04), <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/f%C3%B6rskolan-sn%C3%B6droppen-kopplas-till-v%C3%A5ldsbejakande-extremism-1.40904023>

⁴⁹⁰ S. Löwenmark, 'Extremistkopplingarna runt förskolan Snödroppen', *Doku*, (2021-03-11), <https://doku.nu/2021/03/11/extremistkopplingarna-runt-forskolan-snodroppen/>

⁴⁹¹ E. Lindström, 'Efter larm om extremism: Förskolan Snödroppen får nya ägare', *Sveriges Radio*, (2021-05-21), <https://sverigesradio.se/artikel/efter-larm-om-extremism-forskolan-snodroppen-far-nya-agare>

⁴⁹² Ranstorp et al., (2018).

⁴⁹³ O. Svensson, 'Misstänkta islamister vill starta förskolor: "Horribelt"', *Aftonbladet*, (2019-09-16),

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/b5Wzxc/islamister-startar-forskolor-och-familjedaghe>; Israelsson, 'Islamister kopplas till förskolor - vill bedriva verksamhet för barn', (2019-09-16).

⁴⁹⁴ Löwenmark, (2021-07-29).

⁴⁹⁵ Svensson, 'Misstänkta islamister vill starta förskolor: "Horribelt"', (2019-09-16); Israelsson, (2019-09-16).

3.6.2 Lokal lägesbild och påverkan

Salafismen bedöms främst vara närvarande i nordöstra Göteborg, och framför allt i områdena Hjällbo och Lövgärdet där det också finns källarmoskéer. Det är dock viktigt att poängtera att detta har varierat över tid, och att individer inom de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna även rör sig i andra delar av staden.⁴⁹⁶

I likhet med Borås och Gävle framkommer det att de salafist-jihadistiska miljöerna i Göteborg också har blivit avsevärt mindre offentliga samt mer dolda under de senaste åren. En intervjuad uttrycker exempelvis att "det är inte alls lika öppet idag som under resandeperioden".⁴⁹⁷ Det beskrivs att de individer som kan kategoriseras som religiösa extremister inte är lika öppna med sina åsikter längre. En intervjuad uttrycker istället att det "kommer fram om man vet vart man ska kolla",⁴⁹⁸ samt att det ofta är relaterat till andra former av problematik. Det beskrivs även att individer inom miljöerna tidigare "red på IS framgångar", samt att det då även var ett "hårt tryck" i lokalområdet – med mycket IS-relaterade flaggor och klotter.⁴⁹⁹

Det uppges även att det tidigare förekom IS-propaganda öppet, där propagandan stundtals var glättig och "TV-spelsförpackad".⁵⁰⁰ Det framhålls att denna ungdomskulturella aspekt med IS lockelse tenderar att glömmas bort. Vidare beskrivs att det tidigare fanns ett tryck kring att vara med "där det är häftigt och händer grejer". Sådana typ av narrativ syns dock inte längre, utan en intervjuad beskriver det som att "det bombastiska har tonats ned".⁵⁰¹ Däremot uppges det att den mer ideologiska delen av radikaliseringsen fortfarande finns närvarande.⁵⁰²

Även den *da'wa*-verksamhet som tidigare förekom på gator och torg har i stort sett försvunnit. Det uppges att individer inom miljöerna har lärt sig av tidigare erfarenheter, och därmed är mer försiktiga med vad de uttrycker och visar i offentligheten. Istället uppges det att verksamheten har blivit mer uppsökande och dold bakom stängda dörrar, samt att den till stor del sker under radarn. En intervjuad beskriver utvecklingen som att "man träffas utan föreningsbeteckning idag".⁵⁰³ I takt med att Göteborgs stad har uppmärksammat den problematik som finns och att staden har flyttat fram sin position, samt även har vågat ta ett antal beslut som på olika sätt har stört miljöernas verksamhet, har också den synliga arenan för sådana former av aktiviteter begränsats. Bedömningen är således att stadens arbete på området har försvårat verksamheten för dessa miljöer.⁵⁰⁴

Den öppenhet som tidigare fanns är således borta, vilket i sin tur har resulterat i vissa kunskapsluckor bland myndigheterna i relation till miljöernas nuvarande omfattning och utbredning. Det betonas därmed att förtroende är "A och O" för att få insyn i samt information om miljöerna.⁵⁰⁵ Samtidigt framhålls det att miljöerna fortfarande finns närvarande lokalt, och

---

⁴⁹⁶ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁴⁹⁷ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁴⁹⁸ Intervju med myndighetsanställd, (februari 2019).

⁴⁹⁹ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵⁰⁰ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵⁰¹ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵⁰² Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵⁰³ Intervju med myndighetsanställd, (februari 2019).

⁵⁰⁴ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁵⁰⁵ Intervju med kommunanställd, (februari 2019).

bedömningen är att de *inte* har minskat i omfång. Det beskrivs exempelvis att den salafist-jihadistiska ideologin både förekommer i föreningar samt på gårdar, vilket i sin tur bedöms kunna bidra till en fortsatt radikaliserings samt tillväxt i de extremistiska miljöerna.⁵⁰⁶ Vidare uppges det att det fortfarande finns individer inom miljöerna som är "högst aktiva", och det understryks att majoriteten av de centrala individerna finns kvar – men att de numera är mer lågmälda utåt sett.⁵⁰⁷ Även flera av de salafistiska predikanterna uppges vara fortsatt verksamma.⁵⁰⁸ Det understryks således att även om miljöerna inte är lika synliga i dagsläget, jämfört med för ett antal år sedan, så ska detta inte tolkas som att problematiken har försvunnit – istället tar den sig nya, mindre offentliga, uttryck.⁵⁰⁹

Många funktioner inom kommunal verksamhet mottar fortfarande orosamtal kopplade till islamistisk extremism. De senaste åren har antalet orosamtal legat mellan 30-35 per år. Från ett kommunalt perspektiv är det dock inte alltid helt enkelt att veta om inrapporterad oro om exempelvis kvinnors utsatthet handlar om extremism, hederskultur, eller en kombination av de båda.⁵¹⁰

Det uppges att många av de individer som har anslutit sig till våldsbejakande islamistiska miljöer lokalt har varit relativt unga, och det beskrivs bland annat att det har funnits en gemenskap inom dessa miljöer – och att detta har bidragit till deras lockelse. Ytterligare en viktig aspekt som lyfts fram är att det också har funnits lokala nyckelpersoner som har varit skickliga på att rekrytera individer till miljöerna i fråga.⁵¹¹

Den icke-våldsbejakande salafismen bedöms vara väldigt utbredd, och omfattningen av det inflytande som både kriminella- och salafistiska krafter har lokalt beskrivs som ytterst problematisk. Detta tar sig främst i uttryck genom tvång och kontroll, samt att människors livsval begränsas.⁵¹² Det betonas exempelvis att många individer i praktiken endast erhåller en begränsad frihet avseende hur de ska leva sina liv. Detta då exempelvis påbud från imamer och andra religiösa auktoriteter skapar stora begränsningar.⁵¹³ En intervjuad beskriver det enligt följande: "Barn och ungdomar blir inkapslade. De blir inte marinerade i den demokratiska samhällsordningen. Samtidigt flyttar islamister fram sina positioner med hjälp av skattemedel".⁵¹⁴ Vidare uppges det att flera av de ledande individerna som eftersträvar ett lokalt parallellsamhälle är just salafister, och det beskrivs att de inte längre döljer sin agenda.⁵¹⁵ En intervjuad uttrycker exempelvis att "nu försöker man bygga kalifatet här istället".⁵¹⁶ Hur denna typ av problematik med strävan efter parallellsamhällen ska hanteras beskrivs som en stor utmaning.

---

⁵⁰⁶ Intervju med kommunanställd, (februari 2019).

⁵⁰⁷ Intervju med kommunanställd, (februari 2019).

⁵⁰⁸ Intervju med myndighetsanställd, (februari 2019).

⁵⁰⁹ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁵¹⁰ Intervju med kommunanställd, (februari 2019); Intervju med civilsamhällesmedborgare, (mars 2022).

⁵¹¹ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵¹² Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁵¹³ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁵¹⁴ Intervju med kommunanställd, (december 2020).

⁵¹⁵ Intervju med kommunanställd, (december 2020).

⁵¹⁶ Intervju med myndighetsanställd, (december 2020).

Det beskrivs även att flera tongivande salafistiska predikanter försöker förmedla budskap om att olika typer av problem ska hanteras inom den egna gruppen, samt att man exempelvis inte ska vända sig till socialtjänsten. Den typen av budskap uppfattas som problematiska generellt, och bedömningen är att sådana narrativ har störst påverkan bland individer med lägre utbildningsnivå och med bristande kunskaper om det svenska samhället. Därmed blir sådana individer också särskilt sårbara och mottagliga för sådana former av narrativ.⁵¹⁷

Vidare beskrivs att det bland annat har förekommit hot riktade mot musik- och danstillställningar som har arrangerats av individer med somalisk härkomst. Vid ett specifikt evenemang i Bergsjön – där en somalisk kvinna från Storbritannien skulle uppträda – var det exempelvis ett antal individer som inte godkände tillställningen och som bland annat satte eld på papperskorgar. Det beskrivs även att kvinnan i fråga jagades ut ur lokalen, och att hon tvingades fly från platsen. Det uppges även att Göteborg numera är en av få städer där det inte längre anordnas somaliska fester för män, kvinnor och ungdomar. I sammanhanget uttrycker en intervjuad att “salafisterna har verkligen lyckats påverka i detta avseende”.⁵¹⁸

Det uppges även finnas tydliga kopplingar mellan kriminalitet och extremism i Göteborg. Detta kan exempelvis yttra sig genom att vissa individer begår brott, och att de sedermera går till moskén för att “rena sig”.⁵¹⁹ Det finns även exempel där en salafistisk moské har två styrelser – en utåtriktad och polerad, samt en annan som sysslar med kriminell påverkan som utpressning och andra former för indrivning.⁵²⁰ Vidare finns exempelvis kopplingar i form av giftermål, där personer med kopplingar till respektive miljö har ingått äktenskap. Kopplingarna mellan miljöerna uppges väcka många oroande frågor. En intervjuad uttrycker exempelvis: “Det finns kopplingar mellan hårdföra islamister och kriminella. Vad kommer det att leda till? Varför litar de sig på detta sättet?”.⁵²¹ En intervjuad beskriver även att myndigheter under senare år har kunnat bevittna hur personer inom de våldsbejakande delarna av miljön – och som besitter ett stort våldskapital – har begått grova brott riktade mot individer som har försökt lämna den salafist-jihadistiska miljön.⁵²²

Frågor som berör islamistisk extremism beskrivs som minerad mark inom vissa delar av kommunen, där vissa individer – av vad som uppfattas vara ideologiska skäl – inte vill ta till sig den problematik som faktiskt finns. Vidare påtalas det att det finns en intern tystnadskultur, beröringsskräck, samt även viss okunskap – vilket potentiellt kan vara en bidragande orsak till att den inrapporterade bilden av våldsbejakande extremism är så pass begränsad.⁵²³

---

⁵¹⁷ Intervju med kommunanställd, (februari 2019).

⁵¹⁸ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵¹⁹ Intervju med kommunanställd, (februari 2019).

⁵²⁰ Intervju med myndighetsanställd, (november 2021).

⁵²¹ Intervju med myndighetsanställd, (februari 2019).

⁵²² Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

⁵²³ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020). Detta bekräftas även i följande rapporter: A. Ekström, *Finns det en tystnadskultur i Göteborgs Stad?*, Styrelsehandling nr.8, (2021-08-26), Bilaga 1A, https://goteborg.se/wps/PA_Pabologshandlingar/file?id=33784; M. Wallin, 'Den organiserade brottsligheten i Västsveriges utsatta områden: En beskrivning av problematiken och rekommendationer', i Fastighetsägarna och Fastighetsakademien, *Så skapar vi socialt välmående bostadsområden: Slutrapport för branschinitiativ avseende trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder*, (Göteborg: Fastighetsägarna och Fastighetsakademien, 2021), https://www.fastighetsagarna.se/globalassets/rapporter/gfrs-rapporter/sa-skapar-vi-socialt-valmaende-bostadsomraden_v2.pdf?bustCache=1649766831086

Vissa intervjuade påtalar att det bland högre chefer inom förvaltningen finns en agenda om att tysta ned problemen. Intervjuade beskriver exempelvis att de stundtals inte tillåts att tala med media, samt att det finns anställda som är rädda för represalier om de påtalar problematiken. Vid beskrivning av problembilder berättas det hur chefer reagerar med ilska och påtalar vilka problem detta försätter chefen i gentemot politiken. Då det inte anses finnas några lätta lösningar på problematiken så blir det heller inte lönsamt att ta upp den. Det finns heller inga formella krav på kommuner att arbeta med frågorna, och som en intervjuad påtalar, "har de inga problem behöver de inte arbeta med det".⁵²⁴

Det betonas även att tystnadskulturen fyller ett strategiskt syfte, samt att det är en förutsättning för den fortsatt negativa utvecklingen i vissa utsatta områden. Vidare påtalas det att särskilt radikala religiösa grupper vet hur de ska göra för att tystnadskulturen ska fortleva. Att anklaga kommun och myndigheter för islamofobi har exempelvis varit en förhållandevis effektiv metod, som också har använts vid återkommande tillfällen.⁵²⁵ Det påtalas exempelvis att sådana former av metoder har använts när kommunen har nekat vissa föreningar föreningsbidrag. Sådana beslut har då baserats på att man kunnat påvisa att föreningen har kopplingar till extremism, eller att föreningen exempelvis tidigare har bjudit in radikala föreläsare till sina evenemang. Det beskrivs att kommunens handläggare då har fått motta anklagelser som gör gällande att sådana beslut endast tas mot muslimska föreningar. Vidare beskrivs att sådana beslut också kan resultera i att individer med organisatorisk förmåga exempelvis börjar begära ut stora mängder av material från kommunen, vilket gör det svårare för handläggarna att arbeta.⁵²⁶

Föreningar, organisationer och aktivism

Bedömningen är att SFM, som tidigare var en relativt central aktör inom de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna, numera har en mindre central tillvaro. Det uppges dock att föreningen fortfarande finns kvar, men att deras verksamhet sker i en annan form än tidigare, samt att det har kommit in nya personer i ledningen. Föreningen har även haft en tydligt minskad aktivitet online under senare år, där det sista offentliga inlägget på Facebook publicerades i mars 2020. Det uppges bland annat att föreningens historik har gjort dem välkända bland potentiella bidragsgivare, som exempelvis kommun och myndigheter.⁵²⁷

Under intervjuerna framkommer det dock att det även finns andra lokala föreningar med kopplingar till den salafistiska miljön. Det beskrivs exempelvis att det framkommit uppgifter om att det inom ett par idrottsföreningar i Göteborg har förekommit rekryteringsförsök till radikala miljöer, vilket har resulterat i fördjupade granskningar.⁵²⁸ Vidare beskrivs det att det finns vissa föreningar som formellt sett arbetar med frågor som rör demokrati och jämställdhet, men som i själva verket bedriver separatistisk verksamhet – där målet är att separera sig från det omgivande majoritetssamhället. Andra liknande exempel innefattar föreningar som uppger att de bedriver idrottsverksamhet, men där verksamheten i realiteten "har andra inslag också" och endast vänder sig till vissa individer och grupper i samhället.⁵²⁹

---

⁵²⁴ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵²⁵ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵²⁶ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁵²⁷ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵²⁸ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁵²⁹ Intervju med kommunanställd, (november 2020).

Enligt intervjuade används även organiserad läxläsning inom vissa föreningar stundtals som ett medel för påverkan. Detta kan exempelvis ske genom användningen av religiösa tolkningar i samband med att matematik lärs ut, där räkneexemplen kan presenteras i stil med "om det var 300 kuffar och...". Det framhålls även att läxläsning också kan användas som ett verktyg för att förmedla salafistiska budskap under raster.⁵³⁰

Vidare beskrivs att ett flertal aktörer med kopplingar till den salafistiska miljön har inkommit med olika former av projektansökningar till kommunen. Detta i syfte att söka finansiering. Bedömningen är att dessa miljöer ser projektfinansiering som både attraktivt och intressant, och om en organisation godkänns av Göteborgs stad och erhåller en kvalitetsstämpel kan detta i sin tur öppna upp möjligheter för att söka andra typer av statliga medel – som exempelvis på den nationella nivån.⁵³¹ Det beskrivs att projektansökningarna ofta är relaterade till pågående trender och frågor som är uppe på tapeten i den allmänna samhällsdebatten, samt att projekten ofta knyter an till problemställningar som man vet att kommunen inte kan lösa snabbt. Det kan exempelvis handla om att erbjuda läxläsning för att förbättra dåliga skolresultat, eller att anspela på att ungdomar har för lite att göra på helgerna och därför blir involverade i kriminalitet och att man då vill arrangera fotboll sent en fredagskväll. Sammanfattningsvis beskrivs det att aktörer inom dessa miljöer är duktiga på att identifiera problem samt att presentera en lösning på detta.⁵³²

Under de senaste åren uppges det även ha uppkommit en ökad oro kring att individer med kopplingar till salafistiska miljöer har fått anställningar inom olika former av kommunala verksamheter. Detta då sådana verksamheter potentiellt skulle kunna exploateras och användas som plattformar för påverkan. Det beskrivs exempelvis att det förekommit situationer där individer som tidigare varit anställda inom ramen för utbildningsverksamhet med kopplingar till våldsbejakande extremism sedermera har anställts inom kommunal utbildningsverksamhet. När det har upptäckts har sådana anställningar dock kunnat avslutas då anställningsformen har varit i form av vikariat.⁵³³ Vidare påtalas det att det även har skett en del andra anmärkningsvärda anställningar, där individer som beskrivs som antidemokratiska och som saknar adekvat utbildning har anställts på olika positioner inom kommunen.⁵³⁴ Det beskrivs exempelvis att dessa individer kommer med påpekanden som står i kontrast till kommunens värdegrund,⁵³⁵ samt att de även trycker på vad som kan beskrivas som "ömna punkter" och exempelvis hävdar att det saknas representation för de boende inom kommunen.⁵³⁶ Vidare framhålls det att lokalt anställda inom myndigheter har blivit utsatta för otillåten påverkan i form av utpressning. Detta för att få dem att ändra vissa beslut. Det påtalas att det ofta saknas rutiner för att hantera detta, samt att ärenden stundtals har "behövt stängas" om de innehållit potentiellt känsliga uppgifter.⁵³⁷

En oroväckande utveckling är att personer med bakgrund i salafistiska miljöer, kriminella nätverk och klaner har tagit sig in i myndigheter och kommunens socialtjänst med tillgång till

---

⁵³⁰ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁵³¹ Intervju med kommunanställd, (november 2020); Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁵³² Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁵³³ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁵³⁴ Intervju med kommunanställd, (december 2020).

⁵³⁵ Intervju med kommunanställd, (december 2020).

⁵³⁶ Intervju med kommunanställd, (december 2020).

⁵³⁷ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

känsliga personuppgifter – vilket i sin tur potentiellt kan användas på ett otillbörligt sätt. Enligt intervjuade finns det flera bekräftade fall där anställda har lämnat ut sekretessbelagd information till klanmedlemmar och individer inom den egna etniska gruppen – framförallt i relation till tvångsomhändertagna barn.⁵³⁸ Vidare beskrivs det att det har förekommit fall där anställda inom kommun och myndigheter med bakgrund i Mellanöstern har utsatts för olika former av otillåten påverkan av sina landsmän i syfte att begå brottsliga handlingar i tjänsten – som exempelvis att utfärda förfälskade intyg – mot betalning.⁵³⁹ Ytterligare en oroväckande utveckling är att väktare har identifierats som en yrkeskategori som kan användas för att utföra tjänster åt både salafistiska miljöer, klaner, samt kriminella nätverk.⁵⁴⁰

Det poängteras att det inte bara är den våldsbejakande delen av den salafistiska miljön som är problematisk, utan att det även finns andra aktörer med problematiskt inflytande, samt att gränsen mellan olika former av miljöer inte alltid är helt självklara. I Göteborg har det exempelvis tidigare funnits en relativt omfattande aktivism i relation till det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism, där vissa aktivister har försökt utmåla kommunens arbete som islamofobiskt. Detta anses generellt ha avtagit under de senaste åren, även om det har förekommit undantag.⁵⁴¹ Ett sådant exempel var ett seminarium som arrangerades i samband med MR-dagarna, där lokala tjänstepersoner som arbetar med dessa frågor blev utgångspunkt samt namngavs.⁵⁴² Det beskrivs att ett antal tongivande aktivister har ett stort inflytande över ungdomar, och bedömningen är att deras narrativ och misstänkliggöranden av myndigheter har fått relativt omfattande spridning.⁵⁴³ Det kan exempelvis handla om narrativ som gör gällande att myndigheterna och staten är "efter dig", att man förespråkar en separatistisk identitetspolitik, eller att man exploaterar postkoloniala teorier för att skapa en misstro mot staten. Sådana former av narrativ kan i sin tur bidra till en slags destruktiv offermentalitet, som i sin tur exploateras för att skapa polarisering i samhället.⁵⁴⁴ Sådana narrativ motverkar även myndigheters försök att skapa tillit bland ungdomar. Det uppges även att den rådande desinformationskampanjen om LVU kan ses som en förlängning av den aktivism och misstro som historiskt sett har riktats mot myndigheterna, och att syftet är att undergräva myndigheternas auktoritet.⁵⁴⁵

Moskéer

Enligt en intervjuad gjordes den senaste inventeringen över antalet moskéer i Göteborg år 2015.⁵⁴⁶ Genomlysningen visade att det fanns drygt 30 moskéer i staden och med undantag för Göteborgs moské fanns samtliga i segregerade områden. Vidare kunde åtta moskéer tillskrivas shia och resterande sunni, med undantag för Nasirmoskén som tillhör grenen Ahmadiyya. Av dessa bedömdes tio till 14 av sunnimoskéerna och sju av shiamoskéerna vara så kallade källarmoskéer. Utöver det dryga 30-talet moskéer identifierades även ett antal lägenheter som

---

⁵³⁸ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

⁵³⁹ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

⁵⁴⁰ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

⁵⁴¹ Intervju med kommunanställd, (november 2020).

⁵⁴² Seminarium: 'Inkluderande demokrati', (december 2021).

⁵⁴³ Intervju med kommunanställd, (november 2020).

⁵⁴⁴ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵⁴⁵ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁵⁴⁶ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

regelbundet användes för böner och andra religiösa sammankomster. Dessa bedömdes primärt vara klan- och släktbetonade.⁵⁴⁷

Det beskrivs att Bellevuemoskén tidigt blev det så kallade navet inom den salafistiska miljön, och det betonas att moskén fortfarande utgör en tydlig arena för påverkan. Det beskrivs bland annat att "människor styrs och påverkas i sitt vardagliga liv av de påbuden som återkommer".⁵⁴⁸ En intervjuad uppger att en stor del av den påverkan som sker kan kopplas tillbaka till just Bellevuemoskén.⁵⁴⁹ Vidare framhålls det att det finns en tydlig viljeinriktning från Bellevuemoskén att expandera.⁵⁵⁰

Ett konkret exempel på hur sådan påverkan kan ta sig i uttryck lokalt avser en möteslokal i Biskopsgården, där syftet var att lokalen i fråga skulle vara öppen och tillgänglig för alla. Vid intervjuer framkommer det dock att det fanns ett antal individer som ogillade detta, och därmed försökte utöva olika former av påtryckningar. I sammanhanget beskrivs det exempelvis hur just Bellevuemoskén skickade ut ett antal personer som skulle "ta hand om detta",⁵⁵¹ och att man bland annat skrev in falska medlemmar för att få majoritet på föreningens årsmöte. Detta för att på så sätt få kontroll över föreningen som hade tillgång till lokalen. Intervjuade beskriver det som att Bellevuemoskén hellre såg att lokalen stängde ner än att en sådan moderat verksamhet fick existera.⁵⁵²

Det återfinns även ett antal källarmoskéer i Göteborg, och det beskrivs att vissa av dessa har utgjort en viktig del av den salafistiska infrastrukturen. Det uppges exempelvis att en källarmoské som ligger belägen i Hjällbo tidigare var den mest centrala, men att det även har funnits andra källarmoskéer av betydelse – som exempelvis i Lövgärdet. Vidare uppges det att de radikala källarmoskéerna, åtminstone tidigare, hade ideologiska kopplingar till Bellevuemoskén. Det fanns dock inga formella band mellan dem, i form av exempelvis styrelsekopplingar.⁵⁵³ Det uppges även att de flesta källarmoskéer som fanns för omkring sju till åtta år sedan fortfarande finns kvar, men att kunskapen om vad som sker i dessa lokaler för närvarande är mer begränsad än tidigare. Det framhålls dock att det inte längre kommer lika mycket signaler om att det eventuellt skulle pågå problematisk verksamhet på sådana platser. Samtidigt betonas det att det råder en osäkerhet kring om detta faktiskt beror på minskad aktivitet, eller om det helt enkelt beror på att det inkommer mindre information om fenomenet i fråga. Det påvisas även att det generellt sett också är tystare samt svårare att identifiera fysiska platser som utgör så kallade "hot spots" för radikaliserings och liknande.⁵⁵⁴

Koranskolor är ett relativt vanligt förekommande fenomen bland moskéer, och en intervjuad beskriver att om en moské har en viss typ av inriktning kan man också räkna med att koranskolan har samma inriktning.⁵⁵⁵ Ytterligare en intervjuad beskriver koranskolor som "janusansikten",

---

⁵⁴⁷ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

⁵⁴⁸ Intervju med myndighetsanställd, (november 2020).

⁵⁴⁹ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵⁵⁰ Intervju med myndighetsanställd, (februari 2019).

⁵⁵¹ Intervju med myndighetsanställda, (oktober 2020).

⁵⁵² Intervju med myndighetsanställda, (oktober 2020).

⁵⁵³ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁵⁵⁴ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁵⁵⁵ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

och uppger också att "den inriktning som moskén har, den kommer också koranskolan att ha".⁵⁵⁶ Flera intervjuade uppger dock att myndigheterna har begränsad insyn i den verksamhet som pågår inom ramen för koranskolor.⁵⁵⁷ En intervjuad, som hade insyn i den koranskola som tidigare bedrevs av en av Göteborgs radikala föreningar, beskriver dock att lektionerna exempelvis handlade om att lära sig att memorera koranen och att använda ett korrekt uttal, men att undervisningen också innefattade sociala aspekter. Det handlade exempelvis om att barnen indirekt fick lära sig hur man skulle sitta, hur man skulle äta, samt vem eller vilka man fick umgås med. I relation till den sociala dimensionen beskrivs även hur föreningen i fråga använde sig av interna skriftliga riktlinjer som de verksamma sedermera skulle implementera bland barnen.⁵⁵⁸

Flera intervjuade betonar dock att detta är ett område där det krävs mer kunskap – både i relation till koranskolornas utbredning, samt vilka av dessa verksamheter som utövar en problematisk påverkan på barn och ungdomar. En intervjuad betonar att koranskolor stjäl mycket tid – både från den ordinarie skolgången samt från fritidsaktiviteter som exempelvis kan främja integration.⁵⁵⁹ En annan person framhåller att det gäller att "hitta avarterna" och tillägger att problematiken även finns hos andra aktörer under namn som "utbildning för ungdomar".⁵⁶⁰

Det påvisas exempelvis att Bellevuemoskén bedriver koranskola, och att denna verksamhet kan samla upp emot 70 barn. Det beskrivs som vanligt förekommande att föräldrar som själva besöker Bellevuemoskén också placerar sina barn i deras koranskola.⁵⁶¹ Undervisningen sker könsuppdelat, och verksamheten beskrivs som ordningsam. En intervjuad uppger exempelvis att "du kan höra en knappål falla där inne".⁵⁶² Det uppges även att Bellevuemoskén har ett slags franchising-system som förgrenar sig ut i lokalområden och där man matchar koranlärare till olika bostadsområden.⁵⁶³

Koranskolor är ofta uppdelade på etnicitet där även somaliska klaner bedriver sina egna koranskolor.⁵⁶⁴ Utöver de koranskolor som anordnas av lokala moskéer och föreningar förekommer det även koranskolor online,⁵⁶⁵ där undervisningen exempelvis kan ske via Skype.⁵⁶⁶ Vid sådana tillfällen är det ofta utländska föreläsare som undervisar, där föräldrarna då betalar föreläsarna för detta.⁵⁶⁷

I relation till den finansiella aspekten är det alltså föräldrarna i fråga som bekostar undervisningen inom koranskolan. Avgiften uppges normalt ligga mellan 500-1000 kronor per månad och barn.⁵⁶⁸ I sammanhanget påpekas det även att det finns föräldrar som upplever att kostnaden är väldigt hög, men att det samtidigt finns ett starkt kollektivt tryck att placera sina

---

⁵⁵⁶ Intervju med myndighetsanställd, (februari 2019).

⁵⁵⁷ Intervju med kommunanställd, (februari 2019).

⁵⁵⁸ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁵⁵⁹ Intervju med myndighetsanställd, (februari 2019).

⁵⁶⁰ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2019).

⁵⁶¹ Intervju med kommunanställd, (februari 2019).

⁵⁶² Intervju med myndighetsanställd, (februari 2019).

⁵⁶³ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (mars 2022).

⁵⁶⁴ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (mars 2022).

⁵⁶⁵ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁵⁶⁶ Intervju med kommunanställd, (februari 2019).

⁵⁶⁷ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁵⁶⁸ Intervju med myndighetsanställd, (februari 2019).

barn i koranskola.⁵⁶⁹ En intervjuad beskriver även att denna form av verksamhet har genererat stora inkomster till föreningar samt utförare.⁵⁷⁰

Det beskrivs även att vissa föreningar uppger att de arrangerar "läxläsning" eller "aktiviteter för barn", vilket skapar möjligheter att erhålla statligt stöd – men att verksamheten i själva verket innefattar koranskolor.⁵⁷¹ I sammanhanget beskrivs exempelvis att det har förekommit situationer där föreningar både har sökt och beviljats bidrag för att erbjuda just läxläsning till barn och ungdomar, där lokal personal sedermera har gjort stickprovskontroller och åiterrapporterat att vissa verksamheter egentligen har innefattat koranskolor. I relation till detta har det även förekommit situationer där föreningar har bokat kommunens lokaler för att bedriva olika former av idrottsaktiviteter, men där det vid kontroller också har visat sig att det egentligen förekommer koranskolor.⁵⁷²

Påverkan mot kvinnor och flickor, samt hederskultur

Det beskrivs att det återfinns en stark kontroll av kvinnor och flickor i vissa områden i Göteborg. Detta tar sig bland annat i uttryck genom begränsningar av kvinnor och flickors rörelsefrihet, deras klädsel, samt deras sociala umgänge.⁵⁷³ En intervjuad med decennier av erfarenhet med särskilt utsatta områden i Göteborg beskriver att det inte har skett några tydliga positiva förändringar i relation till kontrollen av kvinnor och flickor, och att sådan kontroll fortfarande är väldigt omfattande.⁵⁷⁴

I ett mer extremt exempel som beskrivs berättade en yngre kvinna att hon förlorade sin frihet totalt när hon började gymnasiet, och att hon exempelvis skjutsades till skolan av sin pappa och inte fick ha några vänner. Det beskrivs att hon tidigt blev bortgift som en av flera fruar, och att hon snabbt blev en slav till sin makes bröders fruar. Det uppges att familjen försörjde sig på bidrags- och assistansbrott samt människosmuggling. Vidare beskrivs att kvinnan inte tilläts ha något socialt umgänge, samt att hennes barn i lågstadieålder kom att bli en del av övervakningssystemet samt upprätthållandet av social kontroll över henne. Detta då maken förhörde barnen varje dag om vart kvinnan hade varit någonstans.⁵⁷⁵

Hedersförtrycket beskrivs som väldigt utbrett, men varierar mycket beroende på etnicitet, samt hur och mot vem negativ social kontroll utövas. Det beskrivs att hederskulturen framförallt blir märkbar när flickor får menstruation, då de i samband med detta exempelvis ofta försvinner från sociala sammanhang och inte längre finns närvarande på sociala medier genom personliga konton. Vidare uppges det att detta även blir märkbart i skolan, då de är frånvarande och begränsar sitt umgänge eller sina sociala aktiviteter. Det beskrivs att många flickor blir uppfostrade till att bli fruar, och att de många gånger snabbt blir bortgifta. Det uppges att det även förekommer fall där flickor utsätts för sexuell förnedring av släktingar om de bryter mot påbud eller ser tecken på vad som uppfattas vara förbjuder beteende i skolmiljön. Vidare beskrivs att

---

⁵⁶⁹ Intervju med myndighetsanställd, (december 2020).

⁵⁷⁰ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁵⁷¹ Intervju med myndighetsanställd, (december 2020).

⁵⁷² Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵⁷³ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵⁷⁴ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

⁵⁷⁵ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

dessa flickor oftast inte finns närvarande i just sociala sammanhang, att de är starkt begränsade och endast har ett fåtal vänner, samt att de skjutsas till och från skolan av föräldrar.⁵⁷⁶

Även pojkar utsätts för hedersförtryck. Det beskrivs att de exempelvis kan tvingas vara väktare gentemot sin mamma och sina systrar, samt att även pojkar blir bortgifta av sina föräldrar. I likhet med flickors situation handlar även hedersförtrycket mot pojkar om att individer inte betraktas ha något egentligt egenvärde, utan att det snarare är släkt-, familje-, och klanband som räknas. Det beskrivs att hedersförtryck begås av en rad olika skäl, och att en av drivkrafterna exempelvis kan vara att erhålla status och makt inom den egna familjen eller gruppen. Det betonas dock att hedersförtryck både baseras på kulturella- och religiösa faktorer, samt att det även påverkas av familjestrukturer. En intervjuad betonar även att det är ytterst viktigt att skilja på de religiösa strukturer som finns, samt de övriga strukturer som också finns närvarande parallellt – som exempelvis klanstrukturer.⁵⁷⁷

Det påvisas även att det inom de salafistiska miljöerna inte är tillåtet för en individ att inleda ett förhållande med någon som inte är muslim. Vidare beskrivs det att det inte heller är tillåtet att lämna islam, då detta uppfattas som en skam för föräldrarna i fråga. Det påtalas således att det i praktiken inte råder religionsfrihet bland de individer som föds in i dessa miljöer.⁵⁷⁸ En intervjuad hävdar även att kvinnor utsätts för dubbel press i relation till skilsmässor – dels uppges det vara svårt att få imamer att godkänna skilsmässor som sker på kvinnans initiativ, och dels finns det ett omfattande tryck från omgivningen om att kvinnor inte ska begära skilsmässa.⁵⁷⁹

Flera intervjuade vittnar också om att kontrollen av kvinnor och flickor även utförs och understöds av andra kvinnor, och det beskrivs att flera kvinnor inom de salafistiska miljöerna ofta är mer radikala än männen i fråga.⁵⁸⁰ En intervjuad uppger även att den kontroll som utövas mot kvinnor av kvinnor stundtals är starkare än den som utövas av män.⁵⁸¹ Att kvinnor kontrollerar och förtrycker andra kvinnor bedöms kunna baseras på ett flertal olika faktorer, och kan exempelvis handla om vad kvinnan själv anser är ett korrekt beteende. Olika former av tillrättavisande kan dock i vissa fall även bidra till att förbättra kvinnans egna sociala status, och kan således ge vissa typer av fördelar. Sådan form av social kontroll kan dock även bero på att kvinnan i fråga är direkt eller indirekt tvingad att kontrollera andra kvinnor och flickor.⁵⁸² Vidare beskrivs att det förekommer "moralpoliser" i många områden, och att detta i mångt och mycket handlar om att upprätthålla kontrollen av kvinnor och flickor i det offentliga rummet.⁵⁸³

En myndighetsanställd uppger även att ett antal kvinnor har vänt sig till den anställde i fråga och vittnat om att de "inte står ut".⁵⁸⁴ Det beskrivs även att flera religiösa extremistiska aktörer använder sig av kriminella individer för att kontrollera kvinnor, och att detta exempelvis kan ske i syfte att avlägsna kvinnor från det offentliga rummet eller för att förmå kvinnor att täcka sig när

---

⁵⁷⁶ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

⁵⁷⁷ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵⁷⁸ Intervju med kommunanställd, (december 2020).

⁵⁷⁹ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

⁵⁸⁰ Intervju med civilsamhällesmedborgare (oktober 2021); Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵⁸¹ Intervju med kommunanställd, (februari 2019).

⁵⁸² Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵⁸³ Intervju med myndighetsanställd, (december 2020).

⁵⁸⁴ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

de befinner sig utomhus. Det beskrivs exempelvis att ungdomar som står i ett gatuhörn och säljer narkotika kan få ett extra uppdrag, som går ut på att skrika skällsord efter förbipasserande kvinnor eller flickor. Då de kriminella miljöerna baserar mycket av sin makt och sitt värde på våldskapital blir sådana uppdrag även ett sätt för dessa kretsar att kunna påvisa sin förmåga att utöva makt över kvinnor.⁵⁸⁵

Att lämna hedersförtryck kommer i många fall med ett högt pris för individerna i fråga och är långt ifrån en okomplicerad process.⁵⁸⁶ Myndigheter har satsat på omfattande förebyggande arbete, framförallt i skolan där hedersförtryck är en integrerad del i arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Det beskrivs att framstegen går långsamt, men att det trots allt sker en förbättring för varje generation. Samtidigt finns det dock grupper som är väldigt slutna, och där familjestrukturer, klaner, samt religiösa system bidrar till att isolera individer från det omgärdande samhället. Dessa individer är vanligtvis svåra att nå samt att hjälpa.⁵⁸⁷

Bland lokala invånare beskrivs det att det generellt finns en hög kunskap om vad man kan prata om, samt vad som bör lämnas osagt för att inte riskera repressalier. Att man i Sverige under en lång tid har relativiserat och förminskat problematiken med hedersvåld, kriminella nätverk och extremism anges som problematiskt i sammanhanget.⁵⁸⁸

Utbildningsverksamhet

Det framhålls att den distansundervisning som skett i relation till Covid-19 har resulterat i ett försämrat kunskapsläge avseende den eventuella problematik som för närvarande finns i stadens skolor. Det betonas exempelvis att det tidigare funnits tecken på radikaliserings bland vissa skolungdomar, och det har även funnits ett fåtal elever som rest till Syrien och Irak för att ansluta sig till olika former av terrorgrupper – där vissa sedermera har bekräftats som avlidna. Det understryks dock att distansundervisningen har resulterat i en försämrad helhetsbild kring dessa frågor.⁵⁸⁹

I relation till distansundervisning påvisas det att vissa föreningar har klivit in för att ge elever hjälp och stöd med skolarbetet, och det understryks att detta är något som många skolor har varit tacksamma för. Samtidigt framhålls det att skolorna har väldigt begränsad insyn kring hur sådan typ av verksamhet ser ut: "pratar de verkligen bara svenska, engelska och matte där?", som en intervjuad uttrycker det.⁵⁹⁰

Intervjuade uppger att man under senare år har sett tendenser till ökad religiositet bland vissa skolungdomar.⁵⁹¹ Det har exempelvis inkommit uppgifter om att elever har ställt ökade krav på skolan i form av exempelvis särskilda tider för bön, samt att det ska finnas ett bönerum och liknande. Det uppges att skolan kan ha svårigheter att bedöma om detta bör ses som ett tecken på eventuell radikaliserings, eller om det snarare endast handlar om ökad religiositet. Det är dock

---

⁵⁸⁵ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵⁸⁶ Intervju med myndighetsanställd, (december 2020).

⁵⁸⁷ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵⁸⁸ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁵⁸⁹ Intervju med myndighetsanställda, (oktober 2020).

⁵⁹⁰ Intervju med myndighetsanställda, (oktober 2020).

⁵⁹¹ Intervju med myndighetsanställd, (februari 2019).

tydligt att skolan i allt större utsträckning tvingats att hantera frågor i relation till ökad religiositet.⁵⁹²

I enlighet med det som beskrivits ovan är det ett flertal utbildningsverksamheter i Göteborg som tidigare har uppmärksammats för sina kopplingar till islamistisk extremism. En intervjuad menar att de salafistiska miljöerna använder sig av skolor och förskolor för att säkerställa att barnen blir så kallade "sanna muslimer". Samma intervjuade uttrycker att barnen "lärs in och skräms in".⁵⁹³ Det uppges att målet är att barnen ska "säkras inför framtiden", samt att de inte ska bli en del av det svenska samhället.⁵⁹⁴ Det påvisas bland annat att en förskola tidigare hade som regel att barnen skulle lära sig en koranvers varje dag på vilan, men att detta togs bort efter påpekanden från kommunen.⁵⁹⁵

Vidare beskrivs att det förekommit uppgifter om att elever som gått på vissa religiösa friskolor har försetts med narrativ som bland annat gör gällande att "Sverige är ett rasistiskt och islamofobiskt land".⁵⁹⁶ Det uppges att vissa barn "aldrig får en chans att välja hur de vill leva sina liv,"⁵⁹⁷ och att dessa barn i princip indoktrineras från födsel och tills det att de är 15 år, samt att detta just sker genom olika former av utbildningsverksamhet. Det beskrivs att barnen i fråga kapslas in och att det skapas en "sluten värld", där barnen aldrig får chansen att möta kontrasterande perspektiv.⁵⁹⁸

Skolpersonal befinner sig i en slags maktposition, då de kan fostra barn och ungdomar. Om personalen i fråga då har en icke-demokratisk agenda kan det således skapas vissa problem. I relation till detta påvisas det att det även finns vissa brister inom det kommunala systemet, vilket exempelvis resulterade i ett en lärare som tidigare var anställd på en utbildningsverksamhet med kopplingar till våldsbejakande extremism sedermera fick anställning inom en kommunal utbildningsverksamhet.⁵⁹⁹

Utöver skolverksamheten är det ett flertal intervjuade som återkommer till den problematik som finns i relation till dagbarnvård. Sedan 2019 ställs särskilda krav på ägar- och ledningskretsen i relation till skola och förskola, samt på ekonomiska förutsättningar, och för förskolor är det kommunen i fråga som har ansvar för ägar- och ledningsprövning samt tillsyn.⁶⁰⁰ Under intervjuerna betonas det att denna lagändring har inneburit ökade möjligheter att hantera den problematik som funnits inom vissa skolor och förskolor.⁶⁰¹ Samtidigt betonas det att nuvarande lagstiftning inte räcker till i förhållande till dagbarnvård.⁶⁰² Det uppges att dagbarnvårdsverksamhet har blivit ett stort problem,⁶⁰³ och en intervjuad med stor insyn inom

---

⁵⁹² Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁵⁹³ Intervju med kommunanställd, (december 2020).

⁵⁹⁴ Intervju med kommunanställd, (december 2020).

⁵⁹⁵ Intervju med kommunanställd, (mars 2021).

⁵⁹⁶ Intervju med kommunanställd, (februari 2019).

⁵⁹⁷ Intervju med kommunanställd, (mars 2021).

⁵⁹⁸ Intervju med kommunanställd, (mars 2021).

⁵⁹⁹ Intervju med myndighetsanställda, (oktober 2020).

⁶⁰⁰ Skolinspektionen, 'Ägar- och ledningsprövning', (2020-10-12)

<https://www.skolinspektionen.se/tillstand/fristaende-skola/agar--och-ledningsprovning/>

⁶⁰¹ Intervju med myndighetsanställda, (oktober 2020).

⁶⁰² Intervju med kommunanställd, (mars 2021).

⁶⁰³ Intervju med kommunanställd, (mars 2021).

lokal förskole- och dagbarnvårdsverksamhet uppger att det finns vetskap om att tio individer som arbetar som dagbarnvårdare i Göteborg har olika former av kopplingar till islamistisk extremism. Vidare uppges det att ett antal av dessa är anställda vid Ströms Slott (se mer om denna verksamhet nedan), samt att resterande bedriver egna verksamheter.⁶⁰⁴ Det beskrivs att kommunen till viss del har lyckats stoppa verksamhet med kopplingar till islamistisk extremism, men att nuvarande lagstiftning fortfarande är otillräcklig.⁶⁰⁵

Det betonas exempelvis att insynen i relation till dagbarnvård fortfarande är ytterst begränsad.⁶⁰⁶ Det påtalas även att kraven för att vara dagbarnvårdare är ytterst få, samt att det inte heller finns några möjligheter att genomföra lämplighetsprövningar för denna typ av verksamhet.⁶⁰⁷ Om man är privat dagbarnvårdare och kan ordna barn till sin verksamhet är det exempelvis svårt för kommunen att säga nej till detta.⁶⁰⁸ Då verksamheten ofta sker inom en hemmiljö blir det också svårare för utomstående att kontrollera verksamheten.⁶⁰⁹ Vidare påvisas det att verksamhet som bedrivs i hemmiljö även riskerar att skapa en segregande effekt samt en slags inlåsningsmekanism – både för kvinnorna som bedriver verksamheten samt för barnen i fråga.⁶¹⁰ Vidare uppges det att flera av de som arbetar som dagbarnvårdare inte talar svenska med barnen. Resultatet blir att barnens kunskaper i förhållande till det svenska språket blir bristfälliga, vilket i sin tur skapar en distans till det svenska samhället.⁶¹¹

En av de verksamheter som beskrivs som problematisk är den dagbarnvård som bedrivs i de lokaler som tidigare användes av förskolan Lär & Lek. Denna verksamhet bedrivs för närvarande av företaget Ströms Slott. I samband med att företaget inledde sin verksamhet inkom larm till kommunen om att problemen som tidigare fanns inom Lär & Lek till viss del kvarstod. Det framkom exempelvis uppgifter om att fyra av de anställda dagmammorna tidigare hade arbetat på Lär & Lek, samt att flera av de anställda hade kopplingar till de individer som tidigare drev förskolan. Vidare framkom uppgifter om att flera anställda hade kopplingar till våldsbejakande extremism.⁶¹² En intervjuad beskriver det som att Lär & Lek “uppstod i ny skepnad”, men att verksamheten fortfarande har samma agenda och innehåll.⁶¹³ Under intervjuerna framkommer även uppgifter som gör gällande att en tongivande individ från den stängda förskolan gjorde hembesök hos vissa familjer och “beordrade” dem att placera sina barn på den nyöppnade dagbarnvården. Det beskrivs även att bedömningen är att vissa familjer inte vågade göra annat än att följa uppmaningen.⁶¹⁴ Liknande uppgifter har även förekommit i mediala granskningar.⁶¹⁵

I sammanhanget är det dock viktigt att betona att det *inte* går att påvisa att det finns en direkt koppling mellan Ströms Slott och Lär & Lek. Ströms Slott har själva uppgett att de tidigare ägarna

---

⁶⁰⁴ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁶⁰⁵ Intervju med kommunanställd, (mars 2021).

⁶⁰⁶ Intervju med kommunanställd, (februari 2019); Intervju med myndighetsanställda, (oktober 2020).

⁶⁰⁷ Intervju med myndighetsanställda, (oktober 2020).

⁶⁰⁸ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁶⁰⁹ Intervju med kommunanställd, (mars 2021).

⁶¹⁰ Intervju med kommunanställd, (mars 2021).

⁶¹¹ Intervju med kommunanställd, (mars 2021).

⁶¹² Hagström, ‘Förskolan stängdes efter kopplingar till extremism - larm om nya verksamheten’, (2020-09-30).

⁶¹³ Intervju med kommunanställd, (mars 2021).

⁶¹⁴ Intervju med kommunanställd, (november 2020).

⁶¹⁵ Se exempelvis: Hagström, (2020-09-30).

till Lär & Lek inte har något inflytande över den nuvarande verksamheten, samt att de inte heller har någon insyn kring vilka barn som ska skrivas in, anställningar, eller andra verksamhetsfrågor.⁶¹⁶

I relation till dagbarnvård påtalas det även att nuvarande lagstiftning endast tar hänsyn till huvudmannen, och inte till utförare, vilket exempelvis hade behövts i ett fall som detta. För att kunna kontrollera huvudmannen behövs en konkret anledning, som exempelvis att det har inkommit klagomål på verksamheten. Individer med specialistkunskaper inom området påtalar även att det till viss del verkar saknas förståelse för denna problematik inom den politiska sfären, vilket i sin tur har resulterat i att de förslag som har diskuterats inte riktigt har innefattat det som krävs för att de ska bli verkningsfulla.⁶¹⁷ Sammantaget uppges det att det håller på att byggas upp en infrastruktur av problematisk verksamhet inom detta område. En intervjuad beskriver det som att individer inom dessa miljöer "vill påverka och styra och fånga upp. Det är inte dolt".⁶¹⁸

Från kommunalt håll påpekas det att det även finns familjedaghem som har varit problematiska. Inom en specifik verksamhet pratar exempelvis ingen ur personalen svenska med barnen. Det uppges även att verksamheten har kritiserats för bristande kvalitet, men att personalen har vägrat att öppna dörrarna när kommunen besökt dem för tillsyn.⁶¹⁹

Ytterligare en problematik som belyses är det faktum att det framkommit uppgifter om att vissa föräldrar har sålt sina barns personnummer till oseriösa aktörer, för att därefter ha barnen hemma istället. I sammanhanget beskrivs det exempelvis att förskolan Lär & Lek aldrig var full i samband med tidigare besök. Istället uppges det att intrycket var att de hade fler barn på pappret än i den verkliga verksamheten.⁶²⁰

Beträffande politiska åtgärder riktade mot missförhållanden inom pedagogisk omsorg/dagbarnvård så har regeringen aviserat att ny lagstiftning är på väg innehållande hårdare krav på aktörerna. Detta innefattar bland annat att kommuner ska få rätt att granska och godkänna huvudmännen, samt att utdrag ut belastningsregistret ska tillhandahållas om verksamheten bedrivs i hemmet. En person med god kunskap om problematiken bedömer förslagen som ett steg i rätt riktning.⁶²¹ Det höjer exempelvis kvalitetskraven i verksamheten, och det ställs också krav på att personalen ska prata svenska med barnen och att de ska kunna hjälpa dem i deras utveckling med det svenska språket. Det uppges även att de högre kraven kan ha en viss avskräckande inverkan på oseriösa aktörer som vill träda in i branschen. I samband med nyetableringar kommer det även att ges möjlighet att lämplighetspröva samtliga individer i hushållet över 15 år. För redan befintlig verksamhet kommer dock enbart huvudmannen att kunna prövas, vilket bedöms som olyckligt. En viktig aspekt blir således hur effektiv lagstiftningen de facto blir mot huvudmän som har en "putsad fasad", men som har olämpliga

---

⁶¹⁶ Hagström, (2020-09-30).

⁶¹⁷ Intervju med kommunanställd, (mars 2021).

⁶¹⁸ Intervju med kommunanställd, (november 2020).

⁶¹⁹ Intervju med kommunanställd, (mars 2021).

⁶²⁰ Intervju med kommunanställd, (mars 2021).

⁶²¹ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

dagbarnvårdare som anställda. I vilken utsträckning de föreslagna åtgärderna råder bot på problematiken återstår att se. Lagändringarna är föreslagna att träda i kraft den 1 januari 2023.⁶²²

Finansiering

Det påtalas att det finns organisationer med kopplingar till salafistiska miljöer som erhåller skattemedel genom exempelvis föreningsbidrag, vilket stärker deras ställning. För att erhålla sådana typer av bidrag krävs det initialt att organisationen har blivit kategoriserad som en bidragsgodkänd förening. Detta sker genom att organisationen i fråga skickar in en ansökan till kommunen. Det beskrivs dock som ett relativt enkelt förfarande att skapa en "snygg" ansökan. Sedan 2018 finns det nya riktlinjer inom Göteborgs stad kring vilka typer av verksamheter som ska beviljas bidrag, och i sammanhanget beskrivs det att bedömningen är att vissa föreningar försöker "lura staden" på pengar. Detta genom att i själva verket bedriva en annan form av verksamhet än det som uppges formellt. Det kan exempelvis handla om att en förening bokar en lokal i syfte att anordna fotbollsträning, men där verksamheten sedan utvecklas till en koranskola. Vidare beskrivs att det förekommit fall där kommunen ifrågasatt sådan typ av verksamhet, och att detta sedermera har resulterat i anklagelser i stil med att "ni är emot oss".⁶²³

Det uppges även att det har förekommit fall där exempelvis en fotbollsförening har hyrt en lokal av kommunen i syfte att bedriva fotbollsträning, men där lokalen sedermera har hyrts ut svart till andra former av verksamhet och där lokalen exempelvis har använts som källarmoské. Från kommunalt håll är det svårt att hålla koll på sådana typer av förfaranden, vilket beskrivs som problematiskt.⁶²⁴

Vidare beskrivs det att det även har funnits fall där idrottsföreningar har använts som ett så kallat mellansteg, och där finansiella medel sedermera har slussats vidare till andra former av verksamheter. Det uppges även att det stundtals är oklart vad pengarna faktiskt har gått till. I sammanhanget poängteras det att just idrottsföreningar är en relativt lämplig organisationsform för sådana typer av förehavanden. Detta då kontrollen inom sådana typer av verksamheter ofta är relativt låg. Det beskrivs dock att det ofta inte är pengarna i sig som är målet, utan att det snarare verkar handla om att bygga upp en slags infrastruktur av olika organisationer.⁶²⁵

Det beskrivs att det generellt sett finns mekanismer för uppföljning inom kommunen kring vad föreningsbidrag och liknande faktiskt har gått till. Samtidigt påvisas det att sådana kontroller historiskt sett främst har handlat om uppföljning av olika dokument, som exempelvis huruvida föreningen i fråga har inkommit med en årsredovisning, och att detta egentligen måste kombineras med exempelvis platsbesök. Det betonas dock att medvetenheten om den problematik som faktiskt finns har ökat.⁶²⁶ En intervjuad uppger att vissa kommunala tjänstemän har en god bild av olämpliga föreningar, men att många handläggare brister i sin granskning och enbart nöjer sig med att de formella blanketterna är korrekt ifyllda.⁶²⁷

---

⁶²² Utbildningsdepartementet, 'Hårdare krav på aktörer för pedagogisk omsorg', *Regeringskansliet*, (2022-01-12), <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/01/hardare-krav-pa-aktorer-for-pedagogisk-omsorg/>; Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁶²³ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁶²⁴ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁶²⁵ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁶²⁶ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁶²⁷ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

Det framhålls även att både välfärdsföretag och utbildningsverksamhet har genererat stora intäkter till individer med kopplingar till de salafistiska miljöerna. Det uppges exempelvis att en dagbarnvårdare som bedriver verksamhet erhåller ungefär 10 000 kr per barn och månad före skatt av kommunen, och att det är tillåtet att ha upp till sex barn i sin verksamhet.⁶²⁸

Ytterligare en finansieringsform som förekommer i de salafistiska miljöerna är olika former av insamlingsverksamhet. Det beskrivs att Bellevuemoskén vid ett flertal tillfällen har varit samlingspunkten för sådana typer av insamlingar. Detta då moskén har många besökare, samt då det även finns individer med betydande ekonomiska tillgångar bland besökarna. Då Bellevuemoskén varit en relativt gynnsam plats för just insamlingsverksamhet uppges att det även har förekommit upplägg där andra moskéer har fått tillstånd att komma dit och samla in pengar, men att Bellevue då har erhållit en viss procent av intäkterna.⁶²⁹

Vidare påtalas det att det finns ett antal salafister som anser att försäljning av narkotika är ett legitimt sätt att generera finansiella medel – och speciellt om köparna inte är muslimer. I sammanhanget uppges det även att Bellevuemoskén stundtals blundar för om de finansiella medlen kommer från narkotikaförsäljning eller annan kriminalitet.⁶³⁰ En annan finansieringsform som beskrivs ha varit relativt vanligt förekommande i de radikala miljöerna är insamlingar på sociala medier, som exempelvis Facebook. Det beskrivs hur sådana insamlingar dyker upp snabbt, för att sedermera försvinna lika snabbt, och att spåren av dem omgående raderas.⁶³¹

Det påtalas även att flera individer inom de radikala miljöerna har öppnat bankkonton i utlandet. Vidare beskrivs det att överföringar av finansiella medel till utländska konton har använts som ett tillvägagångssätt för att tvätta pengar. Detta då det i vissa länder går att erhålla papper på att pengarna har genererats genom verksamhet i det specifika landet i fråga – vilket sedermera kan visas upp för svenska myndigheter när pengarna sedan överförs till Sverige igen. Detta förfarande blir således ett sätt att tvätta pengar. I sammanhanget uppges det även att vissa former av insamlingar sker till utländska konton. Därefter ordnas papper och liknande med rätt stämplat, varpå pengarna överförs till Sverige. Bedömningen är dock att utländsk finansiering av de våldsbejakande miljöerna i Sverige har minskat under de senaste åren. Detta med hänsyn till de regleringar som införts i relation till terrorfinansiering.⁶³²

Återvändare

En stor andel av de svenska individer som reste till Syrien och Irak för att ansluta sig till terrorgrupper mellan år 2012 och 2016 kom från Göteborg.⁶³³ Totalt sett reste även störst andel kvinnor till IS-kontrollerade områden från just Göteborg. Vissa har återvänt från IS, och de flesta gjorde det redan 2015. De senaste två till tre åren har cirka tre kvinnor återvänt till Göteborgs Stad.⁶³⁴

---

⁶²⁸ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁶²⁹ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁶³⁰ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁶³¹ Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁶³² Intervju med civilsamhällesmedborgare, (oktober 2021).

⁶³³ Gustafsson & Ranstorp, (2017).

⁶³⁴ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

En intervjuad uppger att de som återvänt från terrorgrupper i Syrien och Irak i regel håller en relativt låg profil. Det betonas att det fanns olika grader av ideologisk övertygelse bland de individer som reste till Syrien och Irak från Göteborg, samt att några av de mindre övertygade snarare anses ha rest "från något än till något". Vidare beskrivs att återvändare inte är någon stor fråga, och att de inte gör något "väsen av sig".⁶³⁵ En intervjuad påtalar att de som återvänt från Syrien grovt sett kan delas in i två kategorier: de hårdföra och de som "bara drogs med". Den senare gruppen anses man inte märka av särskilt mycket av lokalt. I sammanhanget framhålls det att vissa av de som återvänt sedermera har rekryterats till kriminella nätverk, medan några andra "som kom tillbaka har bytt namn och startat egna företag och seglar på".⁶³⁶

Det påtalas även att det finns vissa återvändare som fortfarande rör sig i de radikala miljöerna, samt att det även finns exempel på återvändare som efter sin hemkomst har fått finansiell hjälp av nätverk med kopplingar till Bellevuemoskén.⁶³⁷ Det har även diskuterats huruvida en återvändande familj som uttryckt att de vill byta bana verkligen ska flytta tillbaka till samma område som de bodde i innan. Det finns exempelvis fall där individer har återvänt, men som sedermera har flyttat till andra platser i landet.⁶³⁸

Det finns dock ingen samlad lägesbild över de som har återvänt till kommunen, och därför är det svårt att uttala sig kring hur det generellt sett har gått för dessa individer.⁶³⁹ Det betonas även att det fortfarande är osäkert kring vilken inverkan dessa individer kommer att ha på de radikala miljöerna, och att det är för tidigt att göra en sådan bedömning. Det går dock att konstatera att det pågår ett myndighetsöverskridande samarbete kring frågan om återvändare, samt att det i berörda områden har arbetats fram en bra struktur för att handskas med problemet. Samtidigt betonas det att det också är viktigt att behålla ett fortsatt fokus på de radikala miljöer och strukturer som finns på plats lokalt, och att även fokusera på de som faktiskt *inte* reste. I sammanhanget betonas det att det även behövs ett ökat fokus kring överlappningen mellan kriminalitet och våldsbejakande extremism, samt kring vad som sker inom ramen för fängelser samt andra institutioner i förhållande till radikaliserings.⁶⁴⁰

Övrig påverkan – klanstrukturer och organiserad brottslighet

Det uppges att Hammarkullen är det lokalområde som har tyngst problematik i relation till klanstrukturer och deras inflytande. I lokalpolisområdet nordost bedöms det även finnas ett stort antal kriminella individer, där många även tillhör någon form av nätverk.⁶⁴¹ Det påtalas att det även finns kopplingar mellan de kriminella- och de salafistiska miljöerna. Sådana kopplingar innefattar exempelvis att kriminella individer har sökt skydd i källarmoskéer när de har varit jagade. Vidare uppges det att vissa aktivister inom den islamistiska miljön också har kopplingar till kriminella gäng. En intervjuad beskriver det som att de salafistiska- och kriminella miljöerna stundtals smälter samman.⁶⁴² Det uppges även att salafistiska- och kriminella individer stundtals

---

⁶³⁵ Intervju med myndighetsanställd, (februari 2019).

⁶³⁶ Intervju med myndighetsanställd, (december 2020).

⁶³⁷ Intervju med kommunanställd, (december 2020).

⁶³⁸ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁶³⁹ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁶⁴⁰ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

⁶⁴¹ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁶⁴² Intervju med kommunanställd, (december 2020).

stödjer varandra i samband med att det "händer saker" – där de exempelvis kan gå ihop i syfte att stänga en önskad fritidsgård. Det beskrivs att båda grupperna opponerar sig mot staten, samt att miljöerna blir starka när de samverkar: "då är de en och samma".⁶⁴³

I relation till klan- samt kriminella strukturer finns det omfattande påverkan även i relation till dessa miljöer. Sådan påverkan kan exempelvis innefatta att dessa miljöer vill att kommunen häver olika beslut som de inte godtar, och att dessa aktörer därmed kommer med mer eller mindre förtäckta hot mot enskilda tjänstemän. Sådana förtäckta hot framförs stundtals anonymt, men sker många gånger utan anonymitet. Det beskrivs att detta skapar en rädsla hos medarbetare, och det uppges även att problematiken har ökat under de senaste åren.⁶⁴⁴

Vid ett par tillfällen har även vägspärrar kopplade till klaner och kriminella blivit uppmärksammade medialt. Vid intervjuerna framkommer det dock att det sedan länge finns så kallade "checkpoints" på ett flertal lokala platser, och att detta särskilt förekommer när olika grupperingar befinner sig i konflikt med varandra. Sådana checkpoints innebär bland annat problem för de barn som dagligen behöver passera dessa, där de tillåts att passera men där det samtidigt sker tydliga markeringar om att de egentligen inte har något där att göra.⁶⁴⁵ Andra relaterade tillvägagångssätt handlar exempelvis om att bevaka nära olika tjänstemän rör sig i specifika områden, och där man omgående kommunicerar vidare direktiv i stil med att "nu befinner sig den personen på den platsen".⁶⁴⁶

Enligt intervjuade kan de kriminella nätverken i staden delas in i tre olika kategorier. Detta i form av 1) de territoriella nätverken, 2) de släktbaserade nätverken, samt 3) de etniska nätverken. Det uppges att de släktbaserade nätverken (vilket exempelvis innefattar klaner) inte är lika benägna att skapa våldsamma konflikter, även om våld och hot om våld finns närliggande. Det betonas att förekomsten av etniska nätverk har blivit vanligare under senare år, och det beskrivs att detta främst handlar om somaliska nätverk – vilka också har kopplingar till den salafistiska miljön. De sistnämndas modus för att utöva påverkan innefattar bland annat att använda sig av enskilda kriminella som besöker familjer för att genom direkta eller indirekta hot utpressa dem på pengar. Sådan utpressning kan exempelvis innefatta hot om "svart magi" för att på så sätt få sin vilja igenom.⁶⁴⁷

Det uppges att det finns ungdomar som söker sig till kriminella nätverk, och som går med frivilligt, för att de tycker att "det är coolt".⁶⁴⁸ Från myndigheters håll ser man dock även en hög grad av tvångsrekrytering. Det betonas att utvecklingen går åt fel håll, och en intervjuad uttrycker att "de kriminella nätverken blir starkare varje gång jag tittar på dem".⁶⁴⁹ Ytterligare en intervjuad refererar till polisens arbetsätt, och att polisen fortfarande befinner sig i fas 1 (av 3) samt att "situationen är värre än någonsin".⁶⁵⁰

---

⁶⁴³ Intervju med kommunanställd, (december 2020).

⁶⁴⁴ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁶⁴⁵ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁶⁴⁶ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁶⁴⁷ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁶⁴⁸ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁶⁴⁹ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁶⁵⁰ Intervju med myndighetsanställd, (december 2020).

Andra aspekter i relation till påverkan innefattar även ekonomiska bestraffningar. Det uppges även att det finns en växande trend i relation till sociala bestraffningar, vilket exempelvis kan innefatta "portning" och att individer därmed förbjuds att röra sig i vissa områden under vissa tider. Det beskrivs att sådana åtgärder ofta baseras på "mindre orsaker", eller i vissa fall rent påhittade skulder.⁶⁵¹ Ytterligare en bekymrande trend är att det i samband med personrån mot ungdomar har blivit vanligare med inslag av förnedring och övervåld.⁶⁵²

I relation till påverkan påtalas det även att mycket sker "under ytan", och att det sällan uppmärksammas för utomstående. Det kan exempelvis handla om parallella skattesystem där man tar ut skatt från vanliga medborgare – inklusive medborgare som har socialbidrag, och som därmed redan har en ansträngd ekonomi.⁶⁵³ En intervjuad ser med oro på hur klaner och kriminellas inflytande är på uppåtgående lokalt och hur de på olika sätt försöker att stärka sina positioner – inte minst i relation till det kommande valet hösten 2022. Inför valet 2018 uppges det att deras representanter fanns utplacerade utanför vallokaler och försökte påverka medborgare att rösta på partier som motsätter sig "hårdare tag" mot kriminalitet – och snarare förespråkar motsatsen – då detta anses gynna deras intressen.⁶⁵⁴

Bedömningen är att förekomsten av otillåten påverkan har ökat i relation till personal som arbetar längst ut på linan, som exempelvis i idrottshallar eller på bibliotek. Det beskrivs att personal stöter på individer som "ställer en massa krav" och att det kan uppstå hotfulla situationer. Det uppges att personalen ofta är utelämnade i sådana sammanhang, och att det därmed inte är så lätt att stå på sig.⁶⁵⁵

Det beskrivs att det från ett polisiärt perspektiv är svårt att arbeta i utsatta områden där det finns många kriminella individer. Detta på grund av förekomsten av negativa attityder mot polisen, och då det exempelvis förekommer både subtila hot samt aggressivt beteende i samband med kontroller och liknande. I områden där klaner har en starkare inverkan upplevs det också vara svårarbetat, men delvis av andra skäl. Det kan exempelvis handla om att mycket av verksamheten pågår "under ytan" och att sådan verksamhet är svår att se – även för polisen.⁶⁵⁶ En intervjuad sammanfattar situationen som att Göteborg har en komplex sociokriminalitet, där släktnätverk, klaner och kriminella gäng också påverkas av religiösa- och kulturella faktorer.⁶⁵⁷

3.6.3 Sammanfattning

I likhet med föregående städer följer även Göteborg ett liknande mönster, där de salafist-jihadistiska miljöerna har blivit allt mindre offentliga under de senaste åren. Det påpekas dock att denna minskade synlighet inte innebär att miljöerna har försvunnit. Istället bedöms denna minskade synlighet vara en effekt av att individer inom miljöerna – av ett flertal olika orsaker – har blivit mer försiktiga med vad som visas samt kommuniceras utåt.

---

⁶⁵¹ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁶⁵² Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁶⁵³ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁶⁵⁴ Intervju med kommunanställd, (april 2022).

⁶⁵⁵ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁶⁵⁶ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2020).

⁶⁵⁷ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

Det konstateras att det har funnits en radikal infrastruktur lokalt, som bland annat har innefattat skolor, förskolor, dagbarnvård, koranskolor, föreningar samt predikanter – som samtliga har spelat en viktig roll för miljöernas utveckling. Den utbredda förekomsten av olika utbildningsverksamheter med kopplingar till islamistisk extremism medför exempelvis att barn och ungdomar "kapslas in", samt att de inte blir en naturlig del av det omgivande samhället. Dessa former av verksamheter har även blivit ett lukrativt tillvägagångssätt för centrala individer att tillskansa sig skattemedel samt för att öka sitt inflytande.

Trots att den lagändring som trädde i kraft 2019 har gett ökade möjligheter att hantera den problematik som funnits inom vissa skolor och förskolor finns det dock fortfarande betydande problematik kvar i förhållande till dagbarnvård. Detta då insynen är ytterst begränsad, då kraven för att vara dagbarnvårdare är få, och då nuvarande lagstiftning på området är betydligt mer begränsad än i relation till skolor och förskolor. Det betonas således att problematisk dagbarnvårdsverksamhet har blivit ett stort bekymmer. De förslag på ny lagstiftning som har presenterats på området ses som ett steg i rätt riktning, men det återstår att se huruvida dessa föreslagna åtgärder kommer att råda bot på existerande problematik.

Vidare beskrivs att det finns en överlappning mellan salafistiska- och kriminella miljöer, där exempelvis samarbeten kan uppstå kring gemensamma intressen. Överlag påtalas det att det inte råder vattentäta skott mellan olika former av aktörer – som exempelvis kriminella gäng, släktbaserade nätverk (klaner) och salafister – utan att dessa aktörer kan samverka när det ligger i deras intresse. Därtill kan olika individer även röra sig mellan de olika miljöerna.

Göteborg hade ett stort antal individer som reste för att ansluta sig till olika former av terrorgrupper i Syrien och Irak, och ett antal har även återvänt. Det finns dock ingen offentligt sammantagen bild över de som har återvänt. Återkommande beskrivningar påvisar att vissa har gått vidare in i kriminella miljöer och fortfarande rör sig i radikala kretsar, samt att andra tycks ha lämnat de radikala miljöerna.

Flera av de intervjuade skildrar att olika former för påverkan förekommer lokalt, och där ett återkommande tema handlar om olika typer av social kontroll. Det kan exempelvis handla om tydliga påbud kring vad som anses vara tillåtna respektive otillåtna beteenden, och där framförallt flickor och kvinnor begränsas. Ytterligare en form för påverkan innefattar att olika problematiska och icke-demokratiska aktörer har försökt, och fortfarande försöker, ta sig in i kommun och myndigheter. Detta för att möjliggöra insyn samt för att eventuellt kunna utöva påverkan inifrån. Det betonas även att det inflytande som salafister, kriminella nätverk samt klaner utövar lokalt har betydande negativa konsekvenser inom ett flertal olika områden.

3.7 Avslutande diskussion

Ett utmärkande drag inom samtliga studerade städer är att de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna har blivit allt mindre synliga. Detta beror på en rad olika faktorer, vilket bland annat innefattar brottsbekämpande myndigheters offensiv mot finansiering, Säkerhetspolisens omhändertagande av ett antal centrala individer inom ramen för LSU, kommuner och myndigheters ökade fokus på skolverksamhet med kopplingar till salafistiska miljöer, samt att miljöerna i allt större utsträckning har uppmärksammats medialt. Därutöver har miljöerna själva anpassat sig efter deras möjligheter att verka. En intervjuad beskriver det som

att miljöerna "är som rinnande vatten – de hittar de vägar som finns".⁶⁵⁸ Ytterligare en betydande faktor har varit IS nederlag, vilket har minskat det öppna stödet för den salafist-jihadistiska ideologin.

Det är svårt att få en överblick över miljöernas nuvarande omfattning och status. Graden av slutenhet inom miljöerna i kombination med tryck från brottsbekämpande myndigheter har alltså gjort att miljöerna är mindre synliga. Detta kan dock även bero på att det finns en blind fläck bland kommuner och myndigheter i deras förmåga att lokalisera de våldsbejakande miljöernas omfattning och verksamhet.

Graden av organisationsförmåga, entreprenörskap, och kreativ anpassningsförmåga är anmärkningsvärt hög inom dessa miljöer. Miljöerna är sammanflätade genom ett flertal personliga kopplingar som både baseras på släktskap, vänskap, och affärsrelationer. Detta innebär att man måste förstå det salafistiska ekosystem som finns lokalt, där olika individer utgör noder och som i sin tur är sammanlänkade både med individer inom det egna nätverket, samt med individer i andra ekosystem inom staden, andra städer, samt transnationellt. Det finns att tendens att primärt fokusera på enskilda aktörer och deras roll utan att se hela spelplanen. Som påvisats i de studerade städerna finns exempelvis både tongivande imamer, de som radikaliserar och rekryterar, de som sköter logistik och finansiering, samt de som är involverade i kriminalitet eller affärsverksamhet som verkar inom och gynnar det lokala salafistiska ekosystemet.

En utmärkande aspekt för det våldsbejakande ledarskapet i städerna är det systematiska arbetet med att skapa institutionella plattformar – som olika former av skolverksamhet – där de både kan utöva påverkan på barn och ungdomar samt erhålla statlig finansiering, och därmed generera betydande ekonomiska medel. På kort tid har dessa miljöer lyckats ackumulera kapital motsvarande mångmiljonbelopp av skattemedel. Miljöerna har uppvisat entreprenörskap inom ett flertal olika områden och har även etablerat legitim affärsverksamhet. I flera uppmärksammade fall har dock centrala personer blivit dömda för ekonomisk brottslighet kopplat till sin näringsverksamhet. Samtidigt har dessa miljöer även uppvisat andra kreativa finansieringsformer, som exempelvis föreningsverksamhet, där man också har lyckats anpassa sig efter de kommunala regleringar som införts, och där medel även har slussats vidare mellan olika föreningar.

Även om de våldsbejakande miljöerna har blivit mindre synliga är det dock tydligt i samtliga studerade städer att de salafistiska miljöernas normer och värderingar fortfarande översätts i beteenden som ger en stor påverkan lokalt, inte minst i form av kontroll och begränsningar av flickors och kvinnors frihet, val och möjligheter. Ofta är detta dock även kopplat till hedersproblematik, och det är inte alltid självklart vart gränsen mellan dessa går. Det man dock kan konstatera är att salafismen tenderar att förstärka den hedersproblematik som finns.

Ytterligare en gemensam nämnare mellan städerna är existerande kopplingar mellan salafistiska- och kriminella miljöer. Sådana kopplingar kan se olika ut på olika platser, och kan även variera över tid, men det tycks uppenbart finnas överlappningar. Sådana överlappningar kan exempelvis ta sig i uttryck genom tillfälliga samarbeten för en gemensam sak, men också att individer rör sig mellan olika miljöer eller drar ekonomisk nytta av varandra. Ett exempel är bland annat att de

---

⁶⁵⁸ Intervju med myndighetsanställd, (november 2020).

salafistiska miljöerna lär sig de senaste bedrägeri uppläggen av kriminella kretsar. För att förstå de metoder som används inom de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna måste man således både studera dessa miljöer samt kriminella miljöer.

Det är uppenbart att skapandet av institutionella plattformar i form av skolverksamhet har varit en prioriterad fråga inom salafistiska miljöer. Detta har blivit särskilt tydligt i relation till den mängd av olika verksamheter som har startats och bedrivits på olika platser i Sverige. Allt eftersom Skolinspektionen tillsammans med andra myndigheter och kommuner har riktat fokus mot missförhållandena på skolorna, samt även har fokuserat på frågan kring huvudmannens lämplighet, har de salafistiska miljöerna dock adapterat och i allt större utsträckning flyttat ner verksamheten – från grundskola och förskola till dagbarnvårdsverksamhet – där möjligheterna till regleringar är betydligt mer begränsade.

I samtliga av de studerade städerna utgör salafistiska moskéer fortfarande en av de främsta arenorna för påverkan. Då dessa moskéer har en dominerande position lokalt i både Borås, Gävle och Göteborg, och dessutom utgör en samlingspunkt för både vanliga troende samt våldsbejakande extremister, kan dessa moskéer ha ett betydande inflytande i lokalsamhället. Frågan om hur koranskolor påverkar barn och ungdomar är fortfarande ett väldigt outforskat område, som behöver studeras ytterligare. På grund av verksamhetens slutenhet är detta dock ett område som är svårt att få ytterligare insikt i samt kunskap om.

Kapitel 4. Lokal salafist-jihadistisk påverkan på ungdomar i skolan

Jesper Falkheimer

4.1 Introduktion⁶⁵⁹

Sedan början av 2000-talet har intresset i samhället för radikalisering och extremism ökat för varje år. Anledningen är förstas terrorattentat som genomförts i vår närmaste omvärld och också i Sverige. Utvecklingen har skapat ett ökat behov av att finna förklaringar till varför och hur enskilda unga individer anammar ideologiskt eller religiöst extrema uppfattningar och ibland också utför våldshandlingar som en följd av dessa. Den ökade radikaleringen i ett svenskt sammanhang gäller primärt våldsbejakande islamism, högerextremism och vänsterextremism. Säkerhetspolisen har konstaterat att radikaleringen är ett ökande samhällsproblem och att det har skett en tillväxt i extremistmiljöerna de senaste åren:

Säkerhetspolisen kan se att det idag finns verksamheter i Sverige där det sker långsiktig och omfattande radikalisering. Det kan handla om till exempel stiftelser, skolor, föreningar och företag, som delvis finansieras av offentliga medel eller från utländska aktörer.⁶⁶⁰

Radikalisering är ett komplext och relativt outforskat fenomen som har starkare förankring i myndighetspolicy och den offentliga debatten än i beteendevetenskaplig forskning.⁶⁶¹ Varför och hur en individ blir radikaliserad och vad detta egentligen innebär är omtvistade frågor där svaren än så länge ofta har varit svagt empiriskt förankrade. Någon slags gemensam mening kring begreppet finns ändå: radikalisering är en process där individer och grupper anammar extremistiska attityder eller övertygelser där användningen av våld ses som ett legitimt medel för att skapa politisk och samhällelig förändring. En del policybaserad forskning har försökt beskriva radikalisering som en stegvis process, men det finns snarare empiriskt stöd för att radikalisering på individnivå inte är en stegvis process där sista steget alltid är våldsanvändning. Studier visar att individer kan flytta in och ut ur extremism mycket snabbt,⁶⁶² utan att nödvändigtvis gå igenom

---

⁶⁵⁹ Som tidigare nämnts består detta kapitel av en, till viss del, komprimerad version av den fullständiga rapporten, som har redigerats av Linda Ahlerup. Den fullständiga rapporten finns att tillgå vid förfrågan. Se även: J. Falkheimer, 'Strategies against Extremism and Radicalization in Swedish Schools. Managing Salafi Jihadists Attempts to Influence Students', *Scandinavian Journal of Public Administration*, Vol. 26, Nr. 1, (2022): pp. 67-86.

⁶⁶⁰ Säkerhetspolisen, 'Hotet från extremistmiljöerna består av två delar', (2019-07-02), <https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2019-07-02-hotet-fran-extremistmiljoerna-bestar-av-tva-delar.html>

⁶⁶¹ M. Sedgwick, 'The Concept of Radicalization as a Source of Confusion', *Terrorism and Political Violence*, Vol. 22, Nr. 4, (2010): pp. 479-494; C. Mattsson, *Extremisten i klassrummet: Perspektiv på skolans förväntade ansvar att förhindra framtida terrorism*, Diss., (Göteborg: Göteborgs Universitet, 2018).

⁶⁶² R. Basra & P.R. Neumann, 'Criminal pasts, terrorist futures: European jihadists and the new crime-terror nexus', *Perspectives on Terrorism*, Vol. 10, Nr. 6, (2016): pp. 25-40.

en process av distinkta faser som per se alltid mynnar ut i våld.⁶⁶³ Detta är viktig kunskap i relation till hur extrema yttringar kan och bör hanteras, till exempel i en skolmiljö.

Men var går gränsen för vad som får sägas i en skolmiljö innan en orosanmälan görs till socialtjänsten? Vilka individer är särskilt sårbara för påverkan? Finns det ingrepp av mer repressiv karaktär som skolledning och lärare kan, får, och bör ta till för att motverka radikaliserings? Dessa frågor kan besvaras olika beroende på vad juridiken stipulerar, vad tidigare forskning kommit fram till samt vilket normativt samhällsperspektiv som antas.

Som tidigare nämnts intresserar sig denna delstudie för unga människors radikaliserings till salafist-jihadistisk extremism i Sverige. Det är inte orimligt att det underlag och den analys som genomförs i rapporten är giltig också för högerextremistisk eller vänsterextremistisk radikaliserings. Men de källor som används här är i huvudsak fokuserade på just salafism-jihadism. Syftet med denna delstudie är dels att ge en översikt över tidigare forskning kring radikaliserings och informationspåverkan på unga människor, med särskilt fokus på skolans roll och betydelse som arena, samt dels att genom kvalitativa intervjuer med lärare och sakkunniga personer bidra med kunskap kring hur skola och angränsande myndigheter kan motverka radikaliserings och salafist-jihadistisk extremism. Studien utgår från läget på kommunala skolor och inbegriper inte religiösa friskolor, som är en fråga för sig och den som fått mest uppmärksamhet i den svenska regeringspolitiken de senaste åren.⁶⁶⁴ En normativ utgångspunkt är att skolan både bör och kan ha en viktig betydelse för att motverka extremism och radikaliserings. Men frågan hur skolan kan motverka extremism är inte helt enkel att besvara, särskilt inte med hänsyn taget till de gränser som lagstiftningen sätter.

Delstudien är disponerad i tre olika sektioner. Efter denna inledning och en kort metoddiskussion presenteras dels en beskrivning av det juridiska och etiska ramverket för skolinstitutioner, dels en kunskapsöversikt om radikaliserings och skolan som baseras på tidigare forskning. Därefter presenteras och analyseras de intervjuer som genomförts. Avslutningsvis görs en syntes mellan de två första sektionerna, slutsatser dras och rekommendationer görs.

4.2 Metod

Bart Schuurman vid International Centre for Counter-Terrorism i Haag konstaterar att den akademiska forskningen om terrorism initierades på 1960- och 70-talen, men att den växte exponentiellt efter attackerna i USA 2001.⁶⁶⁵ Forskningen är oftast tillämpad och har ett instrumentellt syfte: att hjälpa myndigheter att motverka terrorism och extremism. Forskningen är därmed oftast policyorienterad och bygger på direkt samverkan mellan forskare och myndigheter. Denna delstudie följer samma logik. Kunskapsöversikten bygger dock också på material som dels har ett kritiskt förhållningssätt till den policyorienterade traditionen, dels på

---

⁶⁶³ M. Hafez & C. Mullins, 'The Radicalization Puzzle: A Theoretical Synthesis of Empirical Approaches to Homegrown Extremism', *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 38, Nr. 11, (2015): 960.

⁶⁶⁴ Se exempelvis: M. Damberg & M. Johansson, "'Stängning av skolor har räddat hundratals från radikaliserings'", *Dagens Nyheter Debatt*, (2020-11-09), <https://www.dn.se/debatt/stangning-av-skolor-har-raddat-hundratals-fran-radikaliserings/>

⁶⁶⁵ B. Schuurman, 'Counterterrorism Professionals on Terrorism Research: An End-User Assessment', *International Centre for Counter-Terrorism (ICCT)*, (2019-12-05), <https://icct.nl/publication/counterterrorism-professionals-on-terrorism-research-an-end-user-assessment/>

forskning som inte är normativ. Översikten av tidigare forskning visar också att denna ofta baseras på kvalitativa intervjustudier och att det finns en brist på kvantitativa undersökningar.⁶⁶⁶ Detta är inte särskilt konstigt. De forskningsproblem som hanteras inom området och de frågor som ställs är ofta kvalitativa och det är svårt att få tillgång till empiri genom kvantitativa metoder även om det också finns högst relevanta kvantitativa frågor. Inom ramen för denna delstudie skulle det till exempel vara intressant att få en statistiskt generell bild av både lärares och elevers attityder eller erfarenheter av informationspåverkan och våldsbejakande extremism. Men detta är inte syftet med denna studie som istället avser att ge en översikt av kunskapsläget när det gäller skolans roll och betydelse samt att genom kvalitativa intervjuer skapa förståelse för fenomenet. I kunskapsöversikten refereras dock till den mest omfattande kvantitativa studien av våldsbejakande extremism i Sverige; en kartläggning av individer i våldsbejakande miljöer, organiserad brottslighet och fotbollsfirmer, baserad på information från Polismyndighetens och Säkerhetspolisens register.⁶⁶⁷

Denna delstudie består av två delar. För det första en översikt av tidigare forskning om radikalisering, salafism-jihadism och skolans roll och möjliga betydelser. Forskningsfältet är flervetenskapligt men i huvudsak baserat i olika samhälls- och beteendevetenskapliga discipliner. Översikten är inte total utan består av ett strategiskt urval av studier, artiklar och rapporter inom området som anses vara betydelsefulla. Översikten är i huvudsak deskriptiv men innefattar också en del analytisk reflektion. För det andra består rapporten av en beskrivning och analys av kvalitativa intervjuer med totalt elva personer (sex ämneslärare, en socionom som arbetar som fältarbetare, fyra tjänstemän inom kommunal säkerhet och våldsbejakande extremism). Ämneslärarna har samtliga erfarenhet från skolor i särskilt utsatta områden. Övriga intervjupersoner har arbetat eller arbetar nu med våldsbejakande extremism på olika sätt och har erfarenheter av skolsamverkan. Intervjuerna genomfördes – på grund av pandemin – via Zoom eller telefon och var semistrukturerade. Anteckningar togs av intervjuaren, men spelades av forskningsetiska skäl inte in. Intervjupersonerna utlovades också anonymitet vilket innebär att vare sig deras namn, titel eller placering omnämns. Tilläggas kan att intervjupersonerna delade med sig av ett mycket rikt material med erfarenheter och uppfattningar.

4.3 Skolans juridiska och etiska ramverk

Att skolan är en central institution för socialisering av unga människor råder det inget tvivel om. Men frågan hur skolledningar och lärare kan och bör agera för att motverka radikalisering och extremism är inte enkel att besvara. I grund och botten är detta också en juridisk fråga. Så låt oss börja där.

Skolverket fick i sitt regleringsbrev för 2018 i uppdrag av regeringen att utreda skolans roll i arbetet mot våldsbejakande extremism, på rättslig grund. I redovisningen av uppdraget framstår denna roll som väldigt begränsad. Om skolledning eller personal uppfattar att barn far illa eller riskerar att fara illa ska det göras en orosanmälan till socialtjänsten. Detta kan också handla om situationer där skolan uppfattar att elever är på väg in i eller befinner sig i en extremistisk miljö. Men i samma redovisning konstaterar Skolverket att skolor inte har rätt att kontrollera, identifiera eller rapportera enskilda “[...] barns och elevers åsikter eller olika möjliga tecken på

---

⁶⁶⁶ Se: Rostami et al., *Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet i Sverige*, (2018).

⁶⁶⁷ Rostami et al., (2018).

radikalisering in i våldsbejakande extremism till polis, säkerhetspolis eller lokala samordnare. Det ingår inte i skolans uppdrag”.⁶⁶⁸

Flera rättigheter förhindrar denna form av insatser: barns och elevers yttrandefrihet, rätt att söka information, religionsfrihet, föreningsfrihet, samt skydd för den personliga integriteten och mot diskriminering. I redovisningen refereras också till en forskningsbaserad bedömning som ännu tydligare begränsar skolans möjligheter att påverka elevers attityder eller uppfattningar:

Ingrid Helmius [docent i offentlig rätt] och andra forskare menar att skolan inte har rätt att ta reda på ett enskilt barns eller elevs åsikter och inte heller har rätt att välja ut ett enskilt barn eller elev för att ändra barnets eller elevens uppfattning i en viss fråga. Ingrid Helmius menar att det inte är några problem att skolan generellt propagerar för de värden som utgör skolans värdegrund, men menar att skolan inte har rätt att rikta sig mot ett visst barn eller elev för att så som hon beskriver det ”i akt och mening” ändra barnets eller elevens uppfattning i en viss fråga.⁶⁶⁹

I samma redovisning konstaterar Skolverket att det bör tillsättas en utredning för att analysera skolans demokratiska uppdrag i förhållande till barns och elevers rättigheter. Till viss del hanteras förstås dessa frågor inom rådande skollag, som styr hur en lärare får hantera oro och otrygghet i skolan. I Skollagen, femte kapitlet, beskrivs bland annat ”disciplinära och andra särskilda åtgärder”.

Av betydelse här är också att skolsekretess kan brytas om ”det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda”.⁶⁷⁰ Detta gäller till exempel mellan skolor (dock inte mellan en kommunal skola och en friskola), socialtjänsten, eller sjukvårds- och hälsomyndigheter. Sekretess (OSL 10:2) ”hindrar inte att en uppgift lämnas till en enskild eller till en annan myndighet, om det är nödvändigt för att den utövande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet”. Detta kan innebära att det går att informera berörda föräldrar ”grundläggande information”.⁶⁷¹ Detta ska dock ske med stor försiktighet och så få uppgifter som möjligt ska lämnas ut.

Ur ett preventivt perspektiv, i syfte att undvika att unga människor dras in i extremism, är det avgörande att alla elever upplever sig som delaktiga i skolans verksamhet. Delaktighet är viktig både för skolarbetet och för elevens integrering i samhället. Begreppet inkludering brukar användas för att beskriva delaktighet och samhörighet för elever och grupper av elever i skolan.⁶⁷² En inkluderande gemenskap förutsätter att elever är socialt och pedagogiskt delaktiga och får stöd om så behövs inom ramen för den ordinarie undervisningen.⁶⁷³ Inkludering stadgas också i Skollagen.⁶⁷⁴

---

⁶⁶⁸ Skolverket, *Skolans roll i arbetet med våldsbejakande extremism. Redovisning av regeringsuppdrag*, Dnr 5.1.3-2018:106, (2018): 5.

⁶⁶⁹ Skolverket, *Skolans roll i arbetet med våldsbejakande extremism*, (2018): 15.

⁶⁷⁰ Skolverket, (2018): 77

⁶⁷¹ Skolverket, (2018): 80

⁶⁷² B. Hejlskov Elvén, H. Veje & H. Beier, *Utvecklingsrelaterade funktionsnedsättningar och psykisk sårbarhet: om annorlunda barn*, (Lund: Studentlitteratur, 2018): 231.

⁶⁷³ C. Nilholm & K. Göransson, *Inkluderande undervisning - vad kan man lära sig av forskningen?*, (Specialpedagogiska skolmyndigheten, 2015): 35.

⁶⁷⁴ Lag 2010: 800, *Skollag*, Kapitel 3, Paragraf 1.

Vikten av "vi" där man kan identifiera sig med klassen och skolan har många forskare lyft fram. I centrum finns då en gemenskap där man har förtroende för varandra, följer bestämda regler och strävar efter samma mål. I dessa möten mellan olikheter finns olika erfarenheter som anses vara berikande då man har en möjlighet att lära sig av andra och förändras som person. Betydelsen av olika bakgrund i samma klassrum och skola är därför av stor vikt. Inte minst då samhället utanför skolan ju är fullt av mångfald, liksom de arbetsplatser som eleverna så småningom hamnar på. Inkludering kan också beskrivas för de elever som uppenbart befinner sig i segregerade miljöer. Den sociala inkluderingen i skolan är en kontinuerlig anpassnings- eller problemlösningsprocess där det ställs höga krav på skolans personal att arbeta förebyggande. Vuxnas närvaro i skolans miljö är central för att undvika exkludering.⁶⁷⁵

4.4 Kunskapsöversikt: Radikalisering och skolans roll

4.4.1 Radikalisering

Center mot våldsbejakande extremism (CVE) konstaterar i en studie om våldsbejakande islamism att data från Säkerhetspolisen visar att radikalisering primärt sker bland individer som är mellan 15 och 30 år samt att rekryteringen "[...] till miljön skedde främst genom att äldre individer lockar yngre, bland annat på skolgårdar".⁶⁷⁶ Men många extremister förblir radikaliserade också då de blir äldre. En av få kvantitativa studier om våldsbejakande extremism som genomförts ger, baserat på individdata i Polismyndighetens och Säkerhetspolisens register, en ganska tillförlitlig bild av salafistiska jihadister.⁶⁷⁷ I studien, som genomfördes av Rostami et al., ingår 785 individer inom vad som benämns som den islamistiska miljön.⁶⁷⁸ Andelen utlandsfödda inom denna grupp är 72 procent och medelåldern 25 år (lägsta ålder är 15 år). I jämförelse med andra grupper som ingår i studien – bland annat mc-gäng, gängkriminella och vitmaktgrupper – utmärks den salafist-jihadistiska miljön av att färre individer har fått en psykiatrisk diagnos (23 procent) eller varit föremål för insatser från socialtjänsten (12 procent). Här kan det faktum att en stor del av individerna har invandrat från andra länder ha betydelse. Utbildningsnivån varierar men är överlag högre än för de andra grupperna, med undantag för autonoma vänsterextremister. Cirka 43 procent av individerna i den salafist-jihadistiska miljön har gymnasieutbildning, 14 procent har eftergymnasial utbildning kortare än tre år medan nio procent har högskoleutbildning.⁶⁷⁹ Kartläggningen ger vissa svar på vilka bakgrundsfaktorer som leder till ökad risk för radikalisering, men visar som helhet inte på några enkla samband. Översikten visar snarare på svårigheterna att identifiera vilka de riskutsatta individerna egentligen är.

Det har i tidigare internationell forskning också konstaterats att det inte är möjligt att helt förklara uppkomst av extremism och radikalisering genom användning av en enskild metod eller disciplin.⁶⁸⁰ En vanlig myt är att alla de som radikaliseras och blir terrorister har låg utbildning och kommer ur fattigdom. I verkligheten har vår tids terrorister olika bakgrund och en del har

---

⁶⁷⁵ M. Dahlkvist, *Lärarens ledarskap - relationer och grupprocesser*, (Stockholm: Liber, 2012): 193.

⁶⁷⁶ CVE, *Den våldsbejakande islamistiska miljön*, (2020): 37.

⁶⁷⁷ Rostami et al., (2018).

⁶⁷⁸ Rostami et al., (2018): 25.

⁶⁷⁹ Rostami et al., (2018): 40.

⁶⁸⁰ M. Crone, 'Radicalization revisited: violence, politics and the skills of the body', *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 34, Nr. 12, (2016): pp. 963-986; R. Borum, 'Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories', *Journal of Strategic Security*, Vol. 4, Nr. 4, (2011): 15.

dessutom både högre utbildning och kommer från vanliga medelklassområden,⁶⁸¹ vilket också tydliggörs i Rostami et als. kartläggning.⁶⁸² Med detta sagt visar en annan svensk studie att över 70 procent av de som reste för att ansluta sig till terrorgrupper i Syrien och Irak kom från utsatta områden i kommuner i Västra Götaland, Stockholm, Skåne och Örebro.⁶⁸³

Det finns någorlunda enighet om att det går att identifiera en uppsättning av grundläggande förhållanden som tillsammans ökar sannolikheten för radikalisering.⁶⁸⁴ För det första⁶⁸⁵ tycks radikalisering stimuleras av känslor av besvikelse och ilska över upplevd orättvisa. Dessa negativa känslor kan uppstå i olika situationer, till exempel genom upplevd fattigdom, arbetslöshet, oenighet med majoritetssamhällets politiska utveckling, stigmatisering, rasism eller utestängning.⁶⁸⁶ Dessa negativa upplevelser och erfarenheter kan få människor att anamma extremistiska attityder,⁶⁸⁷ men kan inte alltid ses som direkta orsaker.

För det andra spelar extremistiska nätverk nästan alltid en nyckelroll när en person eller grupp blir radikaliserad.⁶⁸⁸ Människor som blir radikaliserade tenderar att bli detta genom sociala band med extremistiska vänner, familjemedlemmar eller karismatiska rekryterare. Påverkansinsatser kan ha avgörande betydelse för sårbara och mottagliga individer, som upplever att de är orättvist behandlade eller exkluderade. Påverkan sker både genom direkt interaktion (till exempel mellan en vuxen och elev) eller via online-propaganda och deltagande i nätforum. Radikalisering tenderar att involvera aktivt engagemang snarare än passiv konsumtion av extremistisk information. Det typiska mönstret är att individer går igenom processen för radikalisering, inte på egen hand utan tillsammans med en grupp likasinnade.⁶⁸⁹

För det tredje spelar berättelser och ideologier en central roll i de flesta fall av radikalisering.⁶⁹⁰ Extremistiska berättelser och ideologier väcker människors känslor, får individer att enas kring en politisk fråga, samlar folkmassor och aktiverar dem till att genomföra handlingar, ibland i form av våld.⁶⁹¹ Ofta förenklas verkligheten: ett problem (till exempel social misär) kopplas till en orsak (västerländsk hegemoni) och en möjlig lösning (att attackera representanter för denna

---

⁶⁸¹ R. Ghosh, A.W.Y. Chan, A. Manuel & M. Dilimulati, 'Can education counter violent religious extremism?', *Canadian Foreign Policy Journal*, Vol. 23, Nr. 2, (2017): pp. 117-133.

⁶⁸² Rostami et al., (2018).

⁶⁸³ Gustafsson & Ranstorp, *Swedish Foreign Fighters in Syria and Iraq*, (2017).

⁶⁸⁴ Hafez & Mullins, 'The Radicalization Puzzle: A Theoretical Synthesis of Empirical Approaches to Homegrown Extremism', (2015).

⁶⁸⁵ Dessa tre förklaringsmodeller är hämtade från en forskningsansökan till Vetenskapsrådet 2020 av C. Edling, T. Askanius, H. Bäck, J. Falkheimer, M. Lindén & S. Tutenges.

⁶⁸⁶ E.A. Bäck, H. Bäck, N. Altermark & H.M. Knapton, 'The quest for significance: Attitude adaption to radical group following social exclusion', *International Journal of Developmental Science*, Vol. 12, Nr. 5, (2018): pp. 1-12.

⁶⁸⁷ Hafez & Mullins, (2015): 961.

⁶⁸⁸ R. Stark & S.W. Bainbridge, 'Networks of Faith: Interpersonal Bonds and Recruitment to Cults and Sects', *American Journal of Sociology*, Vol. 85, Nr. 6, (1980): pp. 1376-1395.

⁶⁸⁹ S. Cottee, 'Jihadism as a subculture response to social strain: Extending Marc Sageman's "Bunch of Guys" thesis', *Terrorism and Political Violence*, Vol. 23, Nr. 5, (2011): pp. 730-751.

⁶⁹⁰ J. Halverson, S. Corman & H.L. Goodhall, *Master narratives of Islamist extremism*, (New York: Palgrave Macmillan, 2011).

⁶⁹¹ L. Presser, *Inside story: How narratives drive mass harm*, (Berkeley: University of California Press, 2018).

hegemoni). Berättelser och propaganda som sprids online är viktiga för extremiströrelser men det råder ingen enighet kring den exakta roll som propagandan har för radikaliserings.⁶⁹²

Rostami et al genomförde i samband med kartläggningen av registerdata också tolv intervjuer med individer som deltagit i våldsbejakande extremism. En sammanfattande slutsats av dessa intervjuer var att:

Varken inträdet eller utträdet tycks primärt drivas av kognitiva mekanismer; snarare pekar intervjuerna på att en kognitiv förändring sker i samklang med en uppsättning sociala mekanismer och att det är i samspelet som en viss världsuppfattning utvecklas.⁶⁹³

Studien visar att det ofta är en speciell händelse som utlöser radikaliseringsprocessen, till exempel att bli avstängd från skolan eller att bli av med sitt arbete. Tiden från gymnasiet och in i vuxenlivet är en socialt instabil tid då "den sociala kontrollen försvagas",⁶⁹⁴ vilket skapar grogrund för extremism. Såsom påpekats tidigare så sker nästa steg av radikaliseringsprocessen genom interaktion med andra, till exempel vänner, rekryterare, online eller i föreningar. En ny identitet och tillhörighet etableras.

Gosh et al har sammanställt en lista på faktorer som har betydelse för radikaliserings, mer utvecklade än summeringen ovan, baserad på andras studier.⁶⁹⁵ Sannolikheten för radikaliserings ökar i samband med:

- ett upplevt hot mot individuell och kollektiv identitet som uppstår när man känner att ens etnicitet, kultur eller religion hotas på personlig eller gruppnivå;
- upplevd marginalisering i relation till majoritetssamhället;
- känsla av ideologisk nödvändighet – något måste göras som respons på det man ser eller upplever;
- hat mot annan grupp (kan vara religiös grupp likväl som ett västerländskt land) som ofta bygger på hämnd för upplevd oförrätt, som i sin tur är motiv för våld;
- politisk eller religiös tro som legitimerar våld;
- när inträde i en radikal rörelse eller idévärld uppfattas som en vändpunkt – en reaktion på en personlig tragedi eller också bara på att man är uttråkad och ser extremism som spännande och något coolt;⁶⁹⁶
- globaliseringen som har skapat möjligheter att bygga nätverk och sprida propaganda;
- medieinnehåll på extremistgruppers webbplatser; och
- systematisk ojämlikhet, segregation och brist på tillit.

---

⁶⁹² Se exempelvis: A. Meleagrou-Hitchens & N. Kaderbhai, *Research Perspectives on Online Radicalisation: A Literature Review, 2006-2016*, (Dublin: VOX-Pol, 2017).

⁶⁹³ Rostami et al., (2018): 9.

⁶⁹⁴ Rostami et al., (2018): 64.

⁶⁹⁵ Ghosh et al., 'Can education counter violent religious extremism?', (2017): 124.

⁶⁹⁶ *Jihadi Cool* eller *Jihad Cool* började omnämnas i medier kring 2014 för att beskriva den subkultur (från början skapad av amerikanska konvertiter till islam) som växte fram som ett särskilt mode som också mer eller mindre explicit glorifierade våld via olika kulturella uttryck. Se: Cohen & Kaati, *Digital Jihad: Propaganda from the Islamic State*, (2018).

4.4.2 Skolans roll och betydelse

Utbildningens och skolans betydelse för att motverka extremism och radikaliserings har varit föremål för ett antal forskningsprojekt som växt fram som en respons på den polariserade samhällsutvecklingen.

In relation to the current European and international situations of increasing neonationalism, tensions between religious and secular worldviews, and fear of ideologically motivated terrorism, education has been viewed as one of the most effective ways to prevent violent radicalization and extremism.⁶⁹⁷

Niemi et al konstaterar korrekt att ökningen av religiöst motiverade terrorattentat sker parallellt med tillväxten av nationalistiska och främlingsfientliga opinioner.⁶⁹⁸ Detta är också något som märks i de intervjuer som genomförts i detta projekt. De lärare som intervjuats refererar både till erfarenheter av att bemöta salafistisk jihadism och högerextremism.

Sverige har liksom många andra länder drabbats av ökad polarisering i samhället där olika värderingar hamnar i konflikt med varandra. Identitetspolitiska konflikter uppstår snabbt och eskalerar genom sociala medieplattformar där olika grupper driver sina särskilda frågor i opposition mot varandra och mot vad som uppfattas som ett etablissemang. Skolans roll och betydelse för att skapa ett gemensamt samhälle där individer har respekt för varandra kan inte underskattas. Gosh et al konstaterar detta i en artikel som "[...] proposes that education should be seen as a valuable tool in countering religious extremism by building resilient communities through critical, ethical and active citizenship".⁶⁹⁹

Unga människor mellan 15-25 år är som tidigare nämnts särskilt utsatta för extremistisk propaganda och de som har störst risk för att radikaliserar. Under denna livsfas befinner sig de flesta unga människor i en sårbar utvecklingsfas där de söker efter en identitet, försöker bygga självförtroende och mening i sina liv.⁷⁰⁰ Samma forskare menar att samhällsinsatserna för att motverka radikaliserings och terrorism i huvudsak är reaktiva och därmed fokuserade på repressiva åtgärder som implementeras mot redan radikaliserade grupper eller individer. Fokus bör också läggas på att utveckla metoder för att arbeta preventivt genom just utbildning och skolan som institution.

Men myndigheter och samhällsföreträdare är inte ensamma om att intressera sig för skolan som arena. Påverkan på unga i skolmiljöer är också något som extremister satsar på som ett medel för rekrytering och stöd. Mest uppenbart är detta förstas i skolsystem som per se gynnar extremism, såsom Taliban-kontrollerade skolor i Pakistan, eller genom Boko Harams attacker på skolor som förmedlar "västerländsk" ideologi i Afrika. Men salafister har också lett friskolor i Sverige och förmedlat icke-demokratiska värderingar och nedsättande synsätt om kvinnor, homosexuella,

---

⁶⁹⁷ P-M. Niemi, A. Kallioniemi & R. Ghosh, 'Religion as a Human Right and a Security Threat - Investigating Young Adults' Experiences of Religion in Finland', *Religions*, Vol. 10, Nr. 1, (2019): 4.

⁶⁹⁸ Niemi et al., 'Religion as a Human Right and a Security Threat - Investigating Young Adults' Experiences of Religion in Finland', (2019).

⁶⁹⁹ Ghosh et al., (2017): 119.

⁷⁰⁰ Ghosh et al., (2017): 119.

eller judar.⁷⁰¹ I de intervjuer som genomförts i detta projekt nämns att det finns anställda inom svenska kommunala skolor som har direkta kopplingar till salafistiska grupperingar.

Extremistgrupper agerar också gentemot unga via sociala medier och olika propagandakanaler och formar deras världsbild som sedan tas vidare in i skolmiljöer, konstaterar Gosh et al, som dock inte förordar reaktiva eller repressiva åtgärder utan istället att “[...] education must promote a critical understanding of the world and develop the values and skills of critical and resilient citizenship”.⁷⁰²

Niemi et al har bland annat påvisat att en del länder har anammat strategier som handlar om att identifiera, kontrollera och rapportera elever som antas vara eller som kan bli radikaliserade. Två sådana exempel är Prevent i UK, samt Prévenir pour protéger (PNPR) i Frankrike.⁷⁰³ Genom manualer och riktlinjer identifieras riskelever baserat på olika bakgrundsvariabler. Dessa program har fått utstå mycket kritik då de anses bygga på förenklade antaganden om avgörande bakgrundsfaktorer.⁷⁰⁴

Den forskare i Sverige som intresserat sig allra mest för frågor om extremism och skola är Christer Mattsson, som dessutom skrivit sin avhandling inom området.⁷⁰⁵ I en artikel analyseras till exempel hur Norge utvecklat anti-radikaliseringstrategier och program riktade till skolor⁷⁰⁶ – något som startade redan 2008 med inspiration från bland annat Nederländerna, England och Danmark.⁷⁰⁷ Forskarnas empiri består av 16 intervjuer med gymnasielärare i Norge som analyseras genom så kallad kritisk diskursanalys. Redan innan studien presenteras konstaterar författarna att:

A challenge thus arises, where the application of prevention efforts is based on simplified assumptions, more than on sound theoretical and empirical research. This is not only problematic in the eyes of students and educators, who are now placed at the forefront of this securitisation⁷⁰⁸ paradigm; there is also the question of whether society is getting what it is paying for.⁷⁰⁹

Slutsatsen är att den rådande säkerhetsdiskursen i samhället smittat av sig på lärarnas resonemang och attityder. Sjöen och Mattsson är skeptiska till direkta interventioner gentemot enskilda elever genom identifiering och kontroll:

---

⁷⁰¹ Ranstorp et al., *Mellan salafism och salafistisk jihadism*, (2018).

⁷⁰² Gosh et al., (2017): 120.

⁷⁰³ P-M. Niemi, S. Benjamin, A. Kuusisto & L. Gearon, 'How and Why Education Counters Ideological Extremism in Finland', *Religions*, Vol. 9, Nr. 12, (2018): 4.

⁷⁰⁴ Niemi et al., 'How and Why Education Counters Ideological Extremism in Finland', (2018): 4.

⁷⁰⁵ Mattsson, *Extremisten i klassrummet: Perspektiv på skolans förväntade ansvar att förhindra framtida terrorism*, (2018).

⁷⁰⁶ M. Sjöen & C. Mattsson, 'Preventing radicalisation in Norwegian schools: how teachers respond to counter-radicalisation efforts', *Critical Studies on Terrorism*, Vol. 13, Nr. 22, (2020): pp. 218-236.

⁷⁰⁷ Sjöen & Mattsson, 'Preventing radicalisation in Norwegian schools: how teachers respond to counter-radicalisation efforts', (2020): 219,

⁷⁰⁸ Säkerhetsisering (eng. *securitization*) beskriver hur stater reagerar på händelser och hot (till exempel terrorism) genom att göra dessa till säkerhetsproblem och öppna upp för politiska beslut och ingrepp som har långtgående effekter.

⁷⁰⁹ Sjöen & Mattsson, (2020): 219.

We argue that if educators rely exclusively on this individualised therapeutic approach there is a significant risk that it can impair the autonomy and agency of students. This can even pathologise what is essentially the ordinary personal and social development in young lives.⁷¹⁰

Mattsson för ett likadant resonemang i sin avhandling *Extremisten i klassrummet* som också baseras på kritiska diskursanalyser av dokument och intervjuutsagor. Studierna är kritiska till individriktade metoder för att identifiera, kontrollera, och överlämna information om potentiellt radikaliserade elever till andra myndigheter. Mattsson konstaterar att det saknas empirisk forskning som påvisar positiva effekter av program och insatser: forskningen om förebyggande av våldsbejakande extremism har kort historia och bygger mer på policystudier än faktisk beteendevetenskap.⁷¹¹

Mattsson menar att statligt sanktionerade program där lärare förväntas peka ut och rapportera (till exempel brittiska Prevent) potentiellt radikaliserade elever bryter mot skollag och skolans värdegrund, vilket stämmer överens med Skolverkets bedömning. Förenklat sammanfattat så ses denna typ av program som kontraproduktiva och dessutom som ingrepp i skolans demokratiska uppdrag, som en “[...] säkerhetsisering [securitization] av skolan i vilket det lyfts fram att föreställningar om radikalisering leder till åsiktskontroll och förhindrade elever att utöva grundläggande rättigheter”.⁷¹²

Mattsson, som också har lång praktisk lärarerfarenhet, menar att radikaliseringsforskningen är ideologiskt orienterad och färgad av en rådande antiterror- och säkerhetsdiskurs. Men hans egna studier kan nog också menas ha viss ideologisk förankring. Bland annat slås det fast att kritik som finns mot att radikaliseringsstudier blandar samman orsaker bakom terrorism med orsaker till att individer blir terrorister: ”Att förebygga det senare löser inte själva grundproblemet, det vill säga förhållanden i samhället som bidrar till terrorism”.⁷¹³ Ansvar för radikalisering och terrorism finns enligt detta resonemang inte hos individen utan helt i samhällets strukturer. Detta resonemang är inte helt orimligt men – vilket jag återkommer till senare i denna rapport – onyanserat då både struktur och aktör lär ha betydelse. Istället för antingen-eller kan både-och vara ett möjligt svar.

Elwick och Jerome har också analyserat det brittiska skolprogrammet Prevent, som har sina rötter i kontraterrorismstrategin CONTEST från 2003 (med fyra mål: *Pursue, Protect, Prepare and Prevent*). Hundratusentals brittiska lärare har instruerats och utbildats i hur de ska kunna identifiera tecken hos enskilda elever på radikalisering.⁷¹⁴ Genom en intervjustudie visas hur strategin och metoderna i Prevent implementeras av lärare på olika sätt beroende på kontext och lärarnas perspektiv. Å ena sidan finns exempel på när en del lärare ganska okritiskt anammar och förstärker ett synsätt på just muslimer som är fördomsfullt, å andra sidan finns det exempel på när programmet tillämpas mer pragmatiskt och med en – som också var/är avsett – front mot all form av extremism.

---

⁷¹⁰ Sjöen & Mattsson, (2020): 233.

⁷¹¹ Mattsson, (2018): 25.

⁷¹² Mattsson, (2018): 47.

⁷¹³ Mattsson, (2018): 33.

⁷¹⁴ A. Elwick & L. Jerome, 'Balancing securitisation and education in schools: teachers' agency in implementing the Prevent duty', *Journal of Beliefs & Values*, Vol. 40, Nr. 3, (2019): 338.

Moffat och Gerard har också genomfört en intervjustudie med lärare med fokus på Prevent som visar på risk för negativa konsekvenser:

[...] the teachers in the current study were concerned that the statutory duty to report students would lead students to being more cautious about what they say, and as such, would create a reluctance to openly discuss religion and politics. Participants were also concerned that by reporting students, this would have a negative impact on their professional relationships with the students, as it could be perceived as betrayal.⁷¹⁵

En studie av Busher och Thomas har ett mer omfattande empiriskt material än de som nämnts ovan, men är också fokuserad på lärare och deras föreställningar. Baserat på 70 intervjuer och en mindre enkätstudie konstaterar forskarna att implementeringen av Prevent i praktiken inte rakt upp och ned bekräftar de negativa möjliga effekter som programmet antogs kunna ha av många kritiker (stigmatisering, hot mot yttrandefriheten etc):

Rather, we propose that these findings emerge out of a complex interplay between effective policy messaging and processes of policy enactment that have served to allay or at least bracket-out professional anxieties about the possible negative impact of the duty.⁷¹⁶

I Sverige publicerade Borås stad 2019 en så kallad lägesbild av stadsdelen Norrby som sedan 2017 enligt Polismyndigheten är ett särskilt utsatt område. Rapporten väckte en del kritik för vissa generaliserande påståenden samt en bilaga där somalisk hederskultur och organisering i klaner beskrevs.⁷¹⁷ I vilket fall ger rapporten också vissa insikter av relevans för denna studie. I studien pekas på starka kriminella nätverk och deras närvaro i Norrby samt deras rekrytering av unga. Kriminella nätverk (baserade på släktrationer, vänskap, gemensam uppväxt, etnicitet, med mera) konkurrerar inom området och barn rekryteras in i dessa nätverk för att utföra olika uppgifter, som "springpojkar".⁷¹⁸ När det gäller skolan och utbildningsfrågor menar intervjupersonerna att många elever är trötta (troligen brist på rutiner hemmavid), presterar dåligt och att det är mycket stök i klassrummet. Föräldrarna är sällan närvarande på föräldramöten.⁷¹⁹

Enligt kartläggningen är hederskulturen dominerande, och det återfinns även en salafistisk och våldsbejakande miljö inom området. Det finns exempelvis personer som återvänt från strider med IS till Norrby. I området återfinns även koranskolor, moské etc. Enligt rapporten finns det även exempel på otillbörlig påverkan också i skolmiljöer, särskilt mot flickor:

Detta sker enligt uppgift från särskilt en skola flera gånger per vecka. Det kan vara genom ifrågasättanden, tillrättavisning, kränkande behandling, påtryckningar, utfrysning, mobbning,

---

⁷¹⁵ A. Moffat & F. Gerard, 'Secuitising education: an exploration of teachers' attitudes and experiences regarding the implementation of the Prevent duty in sixth form colleges', *Critical Studies on Terrorism*, Vol. 13, Nr. 2, (2020): 209.

⁷¹⁶ J. Busher Tufyal Choudhury & P. Thomas, 'The enactment of the counter-terrorism "Prevent duty" in British schools and colleges: beyond reluctant accommodation or straightforward policy acceptance', *Critical Studies on Terrorism*, Vol. 12, Nr. 3, (2019): 459.

⁷¹⁷ Se exempelvis: K. Wedberg, 'Rasistisk eller modig? Rapporten Lägesbild Norrby upprör i Borås', *Hem & Hyra*, (2020-04-07), <https://www.hemhyra.se/nyheter/rasistisk-eller-modig-lagesbild-norrby-uppror-boras/>

⁷¹⁸ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 34.

⁷¹⁹ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 20ff.

att kallas för olika skällsord samt att man spottar och skriker efter dem om de anses vara för lättklädda.⁷²⁰

4.5 Röster från verkligheten

Intervjuerna genomfördes under sen vår och höst 2020 med totalt elva personer. Sex av dessa intervjupersoner var lärare och fem av dem arbetade med säkerhet och sociala frågor (inklusive skolsamverkan) på kommunal nivå. Syftet med intervjuerna var dels att öka förståelsen för hur professionella skolaktörer arbetar med och ser på radikaliseringsfrågor, dels att skapa en bild av vilka problem med radikaliseringsfrågor som finns på skolor i utsatta områden i Sverige. Intervjuerna, som är en form av expertintervjuer, genomfördes i samtalsform och spelades inte in utan anteckningar togs av intervjuaren. En intervjuguide användes som stöd för intervjuerna. Resultatet av intervjuerna sammanfattas och tematiseras nedan – allt som skulle kunna innebära att intervjupersonerna kan identifieras har tagits bort.

4.5.1 Syn på skola, demokrati, stat och religion

En fältarbetare med erfarenhet av våldsbejakande extremism slår fast att skolan har en “[...] enormt stor betydelse för barn i utsatthet. Det är en av de viktigaste skyddsfaktorerna. Detta gäller i ännu högre grad för barn i särskilt utsatta områden”. Föräldrarnas inställning är avgörande men det är ofta svårt att engagera föräldrar genom skolan. Anledningarna till detta är flera: “föräldrarna är formade i länder där man inte lägger sig i vad skolan gör, man har dålig kunskap om hur svenska skolan fungerar och kanske bristande språkkunskaper”. Ibland uppfattar lärare och skolledningar det som om föräldrarna i dessa områden saknar kompetens och intresse, men intervjupersonerna menar att detta är felaktigt. Det går att engagera föräldrar.

Lärarna har olika bilder av elevernas förhållande till skolans och samhällets värdegrund och principer. I en skola där det främst går elever som är nyanlända i Sverige uppfattar lärarna att det finns en positiv tilltro till Sverige och att det finns en känsla av tillhörighet. I denna skola arbetas det aktivt med att upplysa hur det går till i Sverige. Det är sällan det uppstår ett kraftigt motstånd men ibland kan det bli diskussioner, ofta kopplat till religion och kultur. I en annan skola märker läraren tydliga skillnader i synen på demokrati och religionens betydelse. Detta synliggörs i ganska hätska diskussioner under religions- och samhällsundervisningen.

Man ser sig inte som svensk och ganska få har någon egentlig koll på svensk politik eller samhällslivet. Även de som är relativt etablerade och trivs har oftast en stark identifikation med det land eller den grupp man har sitt ursprung inom. Den religiösa identifikationen har blivit allt viktigare – särskilt skillnaden mellan sunni och shia. Före Irakkriget 2003 tror jag inte att många brydde sig. Men idag upplever jag att elever som är sunnimuslimer ständigt talar nedsättande om shiamuslimer. Konflikterna gäller mest andra generationens invandrare, nästan aldrig de nyanlända. Det finns religiöst baserade motsättningar både ovan och under ytan. Jag gör vad jag kan för att ge kunskap om historien, salafism och så. Men det är svårt. Bakom dessa värderingar finns antingen föräldrarna eller någon imam.⁷²¹

Överlag så framstår skolans undervisningsrum ändå som en plats där det oftast pågår en ganska öppen diskussion kring värderingar och förhållningssätt. En intervjuperson konstaterar att “de flesta eleverna tycker att det ska vara jämställt mellan män och kvinnor” även om det finns undantag. En annan lärare menar att det både finns de elever som tycker allt är bättre i Sverige

⁷²⁰ Borås stad, Stadsledningskansliet: CKS, (2019): 52.

⁷²¹ Intervju med lärare, (12 augusti 2020).

och de som tycker att det är för byråkratiskt och individualistiskt. Det finns också fall där elever upplever sig vara illa omtyckta: "det finns en oro hos afghanska pojkar att i Sverige hatar man afghaner. Bland annat ser man detta på Facebook och drar sig för att gå ut".

Det är uppenbart att det som sker utanför skolan har stor påverkan på det som sker i skolan, men att det finns stora möjligheter att skapa bra och kritiska diskussioner där som i sin tur får en effekt utanför skolan. Intervjuerna beskriver i vissa fall en maktkamp mellan de värden och normer som förmedlas i elevernas hemmiljö och de som förmedlas i skolan. En kamp som är svår att vinna. Att familjen är en primär socialisationsagent är inte unikt för just dessa grupper, utan för alla unga människor. Men ibland är det inte familjens värden som står i konflikt med skolans, utan externa aktörer (imamer, ungdomsledare och liknande) som lyckats skapa starka relationer till en elev utanför skolan och spär på konflikterna.

Utanför skolan så kan det pågå en maktkamp som märks främst bland elever med arabiskt och afrikanskt ursprung. Hur de ska leva, vem man ska vara lojal emot och så vidare. Detta baseras ofta på tro, men det visar sig inte alltid i skolan [...] Hemmet är det största för eleverna. Man kan diskutera olika saker i skolan men det är hemmet som bestämmer.⁷²²

4.5.2 Syn på jämställdhet, mångfald och andra grupper

Lärarna i de utsatta områdena stöter ibland på åsikter och synsätt på exempelvis judar, homosexuella, och olika etniska grupper som är direkt nedsättande. Ibland är det inte uttalat men det finns under ytan och märks genom kroppsspråk och andra signaler. Lärarna upplever inte att synen på kvinnor är det största problemet i skolan.⁷²³ Det finns ingen egentlig diskussion bland eleverna om att pojkar och flickor ska separeras i de skolor som lärarna arbetar inom. Det är ytterst sällan någon manlig elev vägrat ta en kvinnlig elev i handen. Däremot kan lärarna stöta på exempel där elever utsätts för hedersförtryck utanför skolan. Detta handlar då särskilt om huruvida man själv ska få välja vem man vill vara tillsammans med eller om det är familjen som väljer partner åt en. "Det har funnits elever som tagit bilder på vilka som umgås i skolan och som sedan sänds till deras släktingar". Många elever tycker att det är märkligt med sammanboende par.

En lärare upplever att användningen av niqab ökat i hennes skola:

För 12 år sedan var det två flickor på min skola som kom dit i niqab. Då bestämdes att de inte fick ha niqab i klassrummet för att man skulle kunna se ansiktena. Nu har det kommit flera nya elever som bär niqab, bland annat två elever som läser barn- och fritidsprogrammet men som då inte kan praktisera. För en del andra grupper i skolan, som hasarer, uppfattas dessa niqab som direkta hot. Jag tycker myndighets-Sverige fegar ur som inte stoppar detta. Det försvårar integrationen.⁷²⁴

Lärarna överlag tycker att den nedsättande synen på judar och homosexuella är den som är mest explicit:

---

⁷²² Intervju med fältarbetare, (22 september 2020).

⁷²³ Vilket det dock kan vara i religiöst grundade friskolor, men dessa ingår som nämnt inte i intervjumaterialet för denna studie.

⁷²⁴ Intervju med lärare, (12 augusti 2020).

Antisemitismen är utbredd. Den dyker bland annat upp i samhälls- och religionsundervisningen. Det finns utbredda konspirationsteorier om judar. Homosexualitet är något som många tycker är märkligt och fel. Det sitter djupt – i de länder deras familjer kommer från är det ibland dödsstraff för homosexuella. Det är förbjudet, *haram*.⁷²⁵

Synen på just homosexuella är svårdiskuterad, enligt en annan lärare. Denne upplevde i samband med dessa diskussioner att ganska många elever som hade homofoba attityder valde att inte delta i diskussionerna. Manliga elever utmärkte sig medan tjejer var mer nyanserade, även om det också finns homofobi hos dem.

4.5.3 Information och medieanvändning

Medier är viktiga som socialisationsagenter för unga människor. En fråga är om de elever som är sårbara för radikaliserings tar del av andra medier och medieinnehåll än andra elever? Statens Medieråds årliga medieundersökning från 2019 särskiljer inte unga med utländsk bakgrund från dem med inhemsk bakgrund men visar tydligt att det är mobiltelefonen som är det primära mediet för unga. Det finns dock stora skillnader i vilket innehåll som används. Flickor är mer aktiva i sociala medier, med sms/mms och tar bilder. Pojkar spelar oftare spel. Detta medan film- och tv-tittande samt läsning av tidningar och böcker sjunker för varje år.⁷²⁶

Intervjupersonernas svar stämmer för det första överens med den kvantitativa bild som ges i medieundersökningen ovan. Sociala medier och internet är centrala som medieplattformar. Lärarna menar också att många elever som är nyanlända i huvudsak tar del av information på deras modersmål. Eleverna anses överlag vara ganska mediekunniga: de letar själva efter information och testar olika källor. Men lärarna har ingen egentlig insikt i vilken typ av innehåll de tar del av eller delar vidare, vilket inte är särskilt konstigt. Två erfarna lärare konstaterar att medieanvändningen fragmenteras:

Det är en brant kurva nedåt – det existerar nästan inga medier som alla tar del av samtidigt. Inte ens Metro [gratistidning] finns kvar som gemensam referenspunkt. Internet och sociala medier är de givna plattformarna men många surfar aldrig runt bland nyheter. Rykten eller hörsägen sprids snabbt digitalt och leder till att jag ibland får responsen "Imamen säger" när jag frågar om något. Man förstärker sina tidigare uppfattningar genom sociala medier.⁷²⁷

Youtube och bloggar är viktiga som källor för unga. När det började smälla i Syrien så märktes det tydligt att eleverna med utländsk bakgrund använde helt andra källor än oss. Föräldrarna är fortfarande viktigaste källan och skapar föreställningar som sedan stärks via sociala medier et cetera. Jag hade stora problem med elever som tog del av och sedan spred vidare antisemitisk propaganda.⁷²⁸

4.5.4 Påverkansförsök

Få lärare har stött på direkta påverkansförsök från salafist-jihadister gentemot sina elever. Det är förstås inte så konstigt då eventuella påverkansförsök knappast sker i klassrummen utan i miljöer och situationer där lärarna inte är närvarande. En del lärare menar att de "hört talas om närliggande moskéer eller vissa föreningar" där det förekommer radikaliseringsförsök. Men de

---

⁷²⁵ Intervju med lärare, (18 augusti 2020).

⁷²⁶ Statens medieråd, *Ungar & medier 2019*, (Stockholm: Statens medieråd, 2019).

⁷²⁷ Intervju med lärare, (12 augusti 2020).

⁷²⁸ Intervju med lärare, (18 augusti 2020).

vet inte om det verkligen är så eller inte. En del lärare konstaterar att en del elever pratar arabiska sinsemellan och att det då är svårt att veta vad som sägs. Men överlag finns det inga lärare som känner till någon elev som öppet sympatiserar med till exempel IS eller andra terrororganisationer. Däremot har det dykt upp visst stöd för varför IS finns i olika diskussioner.

Jag har mött väldigt marginell sympati för IS. Jag förstod ibland i diskussioner att det fanns viss sympati bland vissa elever. Jag minns en diskussion efter Parisattacken [attentatet mot Charlie Hebδος redaktion 2015] där det fanns elever som sa att de förstod varför det hände, att de kände sig kränkta själva.⁷²⁹

En fältarbetare inom socialtjänsten med lång erfarenhet av radikaliseringskonstaterar att påverkansförsök ibland sker via olika sammanslutningar och föreningar som försöker skapa samarbeten med skolorna. Det kan då handla om en harmlös aktivitet (till exempel miljöaktiviteter eller idrott) som en förening erbjuder eleverna, men bakom denna finns en extremistisk gruppering och föreningen används som en språngbräda för radikaliseringskonstaterar: "skolorna måste vara observanta på sådana allianser".

En annan typ av påverkan utövas av föräldraföreningar som driver moralfrågor och liknande som bryter mot skolans värdegrund. Detta är svårt att hantera för skolorna då de ju också behöver kontaktytor med föräldrar.

4.5.5 Strategier för att motverka radikaliseringskonstaterar

En erfaren lärare menar att det går att påverka föreställningar som inte är förenliga med de grundläggande liberaldemokratiska värden som gäller i det svenska samhället. Den första reaktionen när denne som lärare diskuterar och (på ett nyanserat sätt) ifrågasätter religiösa uppfattningar brukar vara mycket negativ. Läraren konstaterar att en del elever blir chockade då det är helt tabu att ifrågasätta deras religion, religiösa idéer och skrifter.

Det går att rubba deras föreställningar – men det gäller att vara påläst själv för annars litar de inte på en. Det finns många duktiga lärare men konsensuskulturen i Sverige innebär att många inte vill ta upp frågor som skapar konflikt. Detta är ett stort problem. För att hantera diskussionerna är ämneskunskap avgörande för det blir tuffa diskussioner och många är ganska pålästa. Samtidigt måste man "ge dem lite också" och inte måla allt i svart och vitt. En del kritik måste man kunna erkänna, till exempel att invasionen i Irak gjordes på felaktig grund eller att Israels ockupation på Västbanken inte är rätt.⁷³⁰

En annan lärare är inne på samma tankebanor. I samband med att elever uttryckte grovt antisemitiska åsikter blev läraren först arg och försökte tala dem tillrätta, men kom så småningom fram till en mer effektiv taktik.

Man säger inte åt dem, det handlar snarare om att diskutera med dem. Det funkar inte att slå ner hårt på deras resonemang – idéerna kommer från deras uppväxt, hem och föräldrar. Men det går också en gräns och den måste markeras i diskussionerna.⁷³¹

---

⁷²⁹ Intervju med lärare, (18 augusti 2020).

⁷³⁰ Intervju med lärare, (12 augusti 2020).

⁷³¹ Intervju med lärare, (18 augusti 2020).

De lärare som intervjuas är ganska samstämmiga i vilka strategier och taktiker som är mest meningsfulla för att motverka radikaliserings i skolan. Skolan är en viktig arena och en lärare konstaterar att samtal och möten är enda sättet för att påverka.

Jag vet att jag nått fram till några elever och att förändring skett. Det kan till exempel handla om att låta dem träffa och lyssna på människor som kommer utifrån med olika erfarenheter. Som lärare har man flera år på sig att bygga förtroende. Ibland kan man spela pingis med dem för att få dem att lita på en.⁷³²

Att övervaka och rapportera elever som uppfattas vara utsatta för radikaliserings är inget som intervjupersonerna lyfter som en strategi. En fältarbetare inom socialtjänsten konstaterar att det är:

[...] väldigt svårt för lärare att bedöma vem som är radikaliserad – vilka lärare har denna kompetens? Att peka ut enskilda elever kan också ha motsatt effekt, ökat avståndstagande. För att påverka en elev som kanske är på fel väg så behövs det en vuxen som barnet litar på, som det har en bärande relation till.⁷³³

En säkerhetssamordnare tycker att samarbete med skolan fungerar mycket bra. Viktigaste insatsen för denne är att öka skolpersonalens förmåga att avkoda tidiga tecken på radikaliserings så man inte hamnar i extrema situationer, utan kan göra insatser på tidigt stadium. Intervjupersonen genomför bland annat utbildningar för skolpersonal för att öka kunskaperna om tecken på extremism och hur man kan motverka detta.

4.5.6 Samverkan mellan kommuners säkerhets- och VBE-funktioner och skola

Skolan är en viktig institution för kommunernas säkerhetssamordnare, polis och socialarbetare som arbetar i utsatta miljöer. Flera säkerhetschefer konstaterar att skolans roll som arena för extremism har varit en återkommande diskussion. I början av 2000-talet handlade diskussionen till exempel om huruvida politiskt extrema partier skulle få hyra lokaler inom skolan. Idag finns det kvar en diskussion kring hur man ska hantera såväl lärare som elever som har högerextrema åsikter men fokus är primärt på salafism, till exempel kopplat till etablerandet av friskolor med muslimsk inriktning (och inspektioner som visat på brister i värdegrund, separation mellan pojkar och flickor, oklar ledning, och finansiering samt religiösa inslag i undervisningen).

De som intervjuas inom kommunernas säkerhetsfunktioner har haft skiftande erfarenheter av samverkan med skolor. Några menar att skolor i deras kommuner sällan ber om stöd i dessa frågor och att de inte heller är prioriterade – de anses falla utanför kärnuppdraget en skola har. Någon har viss förståelse för detta då det handlar om en "svår avvägning mellan åsiktsfrihet och insatser för att motverka radikaliserings". Samma intervjupersoner uppfattar att skolledningarna dels inte har energi eller stark motivation att arbeta med anti-radikaliseringsåtgärder, dels ser nationella insatser som påbud uppifrån (till exempel Skolverket och CVE). En annan intervjuperson menar att: "Vi har god kontakt med skolorna. Finns en del som problematiserar det vi arbetar med utifrån skolans uppdrag, och det är helt okej, det är viktigt att diskutera".

---

⁷³² Intervju med lärare, (23 april 2020).

⁷³³ Intervju med fältarbetare, (22 september 2020).

Utvecklingen och problemen har eskalerat under senare år och även sedan IS 2017-2019 förlorat samtliga av de områden de ockuperat. Resandet har upphört men radikaliseringen pågår och ökar, enligt lärare och säkerhetssamordnare. Den senare gruppen konstaterar att salafistiska föreningar och moskéer arrangerar föredrag och aktiviteter som attraherar allt yngre människor. Ökad polarisering sker. Gränsen till kriminell verksamhet är enligt en säkerhetschef inte helt tydlig ibland. Parallellt pågår en propagandaoffensiv online “[...] som vi har alldeles för dålig koll på. Totalt dras allt fler unga i extrema tankevärldar, inte minst jihadistiska sådana”. En samordnare berättar att:

Under en period fanns det mest fokus på resande till IS. Detta fick effekter också i skolorna. De flesta som reste var över 18 år men hade syskon som var yngre och gick i skolan. Hur skulle skolan hantera dessa elever? Inom de utsatta områdena fanns det både de som sympatiserade med IS och de som avskydde dem, bland de senare inte minst den kurdiska gruppen, shiamuslimerna och kristna. Skolan blev ibland en arena för denna konflikt. Det var ju inte olagligt att vare sig sympatisera med eller ansluta sig till IS då. Det var svårt att hantera för både skolan och oss.⁷³⁴

Skolor hörde av sig och om ökande motsättningar och oroande individfall. Vi samarbetar ju med polisen när det handlar om direkt oro för våld och hot. Annars arbetar vi genom samverkan mellan oss, polisen, socialtjänst, skola et cetera. Där diskuteras trender men också individfall kunde dyka upp. Dock med respekt för sekretessen som dock ofta blir ett hinder.⁷³⁵

En annan säkerhetssamordnare konstaterar att de utsatta områdena allt mer tas över av salafistiska grupper och att vi- och dom-tänkandet ökar:

Det är inte så att det är våldsutövande salafism som dominerar utan de som driver detta har insett att det är smartare att arbeta politiskt, att agera inom systemet och påverka på det sättet. Detta sker genom skolor, föreningar, politiska partier och så vidare.

Vid sidan av de insatser som nämnts ovan arbetar kommunens säkerhets- och VBE-samordnare med kunskapsutbyggnad: utbildning och information till lärare, rektorer och skolpersonal. Ibland presenteras checklistor för radikaliserings:

De funkar ju sådär som generella riktlinjer, men de kriterier som finns i dessa är bra underlag för analyser. Men det är svårt – var går gränsen? Det är ju inte olagligt att ha eller uttala extrema åsikter, inte heller i ett klassrum.

Frågan är hur stort problemet är? I en större kommun har säkerhetssamordnaren haft 160 samtal under de senaste fem åren om individer som bedömts vara radikaliserade. I detta material ingår både unga som deltagit i grupper online och extrema fall med resande. Av dessa 160 samtal kommer en tredjedel från skolan med fall kring enskilda elever, som då oftast leder till orosanmälningar till socialtjänsten. De flesta fallen rör elever på gymnasiet men det finns också fall från grundskolan: “Det yngsta fallet är en 10-årig tjej som påverkade sina kompisar med hårdföra salafistiska åsikter, detta enligt kompisarnas föräldrar”.

---

⁷³⁴ Intervju med säkerhetssamordnare, (27 september 2020).

⁷³⁵ Intervju med säkerhetssamordnare, (27 september 2020).

En intervjuperson menar att bakom radikaliseringen finns ett sökande efter identitet hos unga människor som är osäkra:

Problemet i utsatta områden är att unga människor saknar sysselsättning och gemenskap vid sidan om skolan. De nappar då lätt på erbjudanden om att gå med i moskéer och föreningar. Unga människor i särskilt utsatta områden är extremt sårbara och mottagliga.

Det finns enligt en intervjuperson även anställda inom skolorna som är salafister och som har möjlighet att indirekt påverka elever, men det är dock mycket svårt att bevisa att så sker.

4.6 Analys och slutsatser

Att konstatera att skolan som institution är en av de miljöer i samhället där unga människor ska och bör socialiseras som demokratiska medborgare är inte kontroversiellt. I Skollagen (5§) står det tydligt och klart att:

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.⁷³⁶

Men hur ska skolledningar och lärare hantera elever som explicit eller implicit anammar anti-demokratiska värderingar och attityder? Hur bör skolledningar och lärare agera då de upptäcker att enskilda elever dras in i extremistiska rörelser och visar tecken på att inleda någon form av radikalisering?

Den juridiska översikten i denna rapport visar att det är tillåtet att propagera för de demokratiska värden som finns i skollagen, men att lärare egentligen inte har rätt att direkt försöka påverka en enskild elevs åsikter då detta antas bryta mot åsiktsfriheten och andra rättigheter. Lärare och skolpersonal har vissa juridiska tvångsmedel som kan tillgripas vid ordningsstörning gentemot enskilda elever men saknar egentliga sanktionsmedel för att agera mot extremism eller radikaliserade elever. Det skolledningar eller lärare kan ta till är att göra en orosanmälan till socialtjänsten, men sekretessregler gör att sådan information inte får delas vidare med andra myndigheter. Juridiken ger alltså skolledningar och lärare ytterst begränsade möjligheter att agera när de upplever tecken på radikalisering hos enskilda elever.

Översikten av tidigare forskning visar att det finns ganska blygsamt med empiriska studier av hur radikaliseringsprocesser går till. Men de studier som finns visar förenklat sammanfattat att radikalisering i huvudsak sker bland individer som är mellan 15-25 år, att den stimuleras av känslor av besvikelse och ilska (ofta accentuerad genom en för individen negativ händelse), att den förstärks och etableras genom interaktion med andra (vänner, familjemedlemmar, förtroendeingivande ledare och rekryterare) samt online i olika forum, samt att ideologiska propagandaberättelser har stor betydelse.

Tidigare forskning visar att det är svårt att få en enkel profilmål av vilka som är särskilt benägna att radikaliseras. Det råder dock mindre tvekan om att unga människor med utländsk bakgrund i

---

⁷³⁶ Lag 2010: 800, *Skollag*.

särskilt utsatta områden är sårbara för påverkan – och att skolan kan vara både en arena för påverkansförsök (utanför skolsalen, till exempel genom föreningar eller moskéer som ibland skapar allianser med skolor) och en arena för motverkan där lärare och annan skolpersonal har stora möjligheter att både identifiera problem och att agera.

Frågan är förstas vilka strategier och taktiker som är mest effektiva? Tidigare forskning ger en ganska otydlig bild i relation till effektivitet. De flesta studier med kopplingar till skolans roll baseras på analyser av dokument eller intervjuer. En gemensam slutsats är dock att det framstår som om det preventiva arbetet bör vara fokus ur ett skolperspektiv. De juridiska begränsningarna och skolans uppdrag ger egentligen ingen möjlighet för skolledningar och lärare att arbeta med repressiva insatser i detta sammanhang. En fråga är då om det finns anledning att öppna upp för sådana insatser i framtiden?

Det finns en hel del publicerad forskning som undersökt föreställningar om och attityder till nationella repressiva insatser (särskilt brittiska Prevent) och som redovisats tidigare. Mattsson är en av flera som är direkt kritiska mot Prevent och liknande program som bygger på att lärare ska identifiera och rapportera elever som antas vara på väg att bli radikaliserade.⁷³⁷ Det finns flera goda argument emot den typen av program, till exempel att lärare inte har rätt kompetens att göra sådana bedömningar, att sådana insatser leder till minskat förtroende mellan lärare och elever, samt att det finns risk för stigmatisering av i detta fall muslimska barn.

Men det finns också argument för att skolan och lärare bör vara uppmärksamma och veta var de kan och bör vända sig om de uppfattar att en enskild elev är på väg att radikaliseras. Detta av den enkla anledningen att lärare och skolpersonal som fattar misstanke bör ha en väg att gå för att anmäla. En orosanmälan är i detta fall ett mycket svagt verktyg medan en möjlighet att meddela polisen är mer logisk. Men ur ett bredare perspektiv och med hänsyn också till de intervjuer som gjorts i detta projekt finns det inte stöd för att bygga upp och lansera ett program som syftar till att lärare och skolpersonal ska identifiera och rapportera individer. Detta är heller inte möjligt rent juridiskt.

Intervjuerna med lärare visar att det finns en medvetenhet om risken för radikalisering av elever i särskilt utsatta områden. Av förklarliga skäl har lärarna ingen klar insikt i hur elever påverkas direkt av aktörer utanför klassrummen. Bilden som ges av både lärare och säkerhetssamordnare är tydlig: utvecklingen går åt fel håll och risken för radikalisering ökar. De lärare som intervjuats i detta projekt har ett särskilt intresse för frågor kring hur extremism kan hanteras vilket är viktigt att betona. Två synsätt är framträdande. För det första så betonas betydelse av att läraren är påläst och vågar lyfta upp frågor som kan ses som kontroversiella av vissa elever. Detta är enligt flera av lärarna inte självklart i en svensk kontext där öppna åsiktskonflikter bryter av mot konsensus. Men klassrummen är viktiga som arenor för kritisk diskussion, som sällan kan ske utanför. För det andra så uppfattar lärarna att det finns tydliga tecken på antidemokratiska åsikter och värderingar, särskilt i form av antisemitism och homofobi. Det finns också exempel på situationer där elever utsätts för hedersförtryck som utövas i skolan.

En enkel fyrfältare illustrerar fyra olika förhållningssätt till radikalisering i skolan (och egentligen i hela samhället). Lärarna är tydliga med att det är aktiv och kritisk dialog som är rätt strategi ur

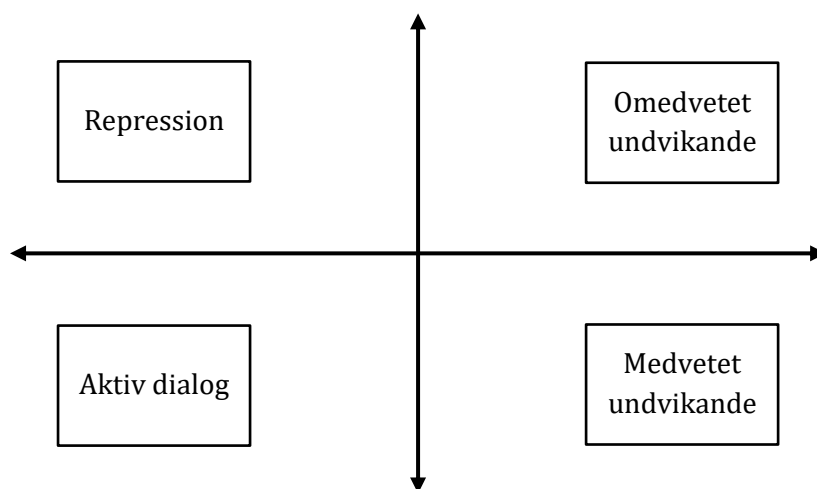
---

⁷³⁷ Mattsson, (2018).

ett preventivt perspektiv. Detta stöds också mycket av den forskning om radikaliserings och skola som presenteras i denna rapport. Det finns lärare och säkerhetssamordnare (detta är inte en representativ studie, bör betonas) som konstaterar att det finns skolor och lärare som är medvetet undvikande, då det är svåra diskussioner att ta i ett klassrum. Mordet på en fransk lärare i oktober 2020 som visade karikatyrer på profeten Muhammed som en del av undervisningen om yttrandefrihet kan leda till än mer medvetet undvikande. Men att driva en kritisk och öppen diskussion är avgörande för motverkan:

Critical education to develop an understanding of history and power relations in society. The importance of training students to think historically is related to the fact that it equips students with the conceptual and methodological tools that will equip them for daily social issues in today's multicultural realities.⁷³⁸

Repression är förstås något som i första hand rätts- och säkerhetsmyndigheter hanterar, men det finns inte juridiskt stöd i Sverige för att skolledningar eller lärare ska identifiera och rapportera misstänkt radikaliserade elever. Det finns inte heller något evidensbaserat stöd för en sådan strategi, omsatt i ett bredare program, skulle ha goda effekter. Däremot kan det framstå som märkligt att enskilda lärare eller rektorer inte egentligen har någon rätt alls att direkt försöka påverka elever som uttrycker extremistiska åsikter eller att anmäla till polisen när de misstänker att elever är på väg in i radikaliserings.

Ghosh et al⁷³⁹ sammanfattar på ett bra sätt viktiga inspel i frågan kring hur skolor och utbildningssystem bör hantera radikaliserings och extremism genom att lyfta fram betydelsen av flera olika strategier. I utsatta områden där många invånare har låg utbildning är manipulativa berättelser mer benägna att slå rot och möjligheter att tjäna pengar kan också ha betydelse. Där

⁷³⁸ Ghosh et al., (2017): 126.

⁷³⁹ R. Ghosh, A. Manuel, A.W.Y. Chan, M. Dilimulati & M. Babei, *Education and Security: A global literature review on the role of education in countering violent religious extremism*, (Tony Blair Institute for Global Change, 2016).

utbildningsnivån är högre vädjar extremister ännu mer genom emotionella och intellektuella argument kring jämlikhet och orättvisa. Men överlag är det enligt Gosh et al viktigt att ta upp kritiska och kontroversiella frågor och därigenom utveckla kritiskt tänkande, demokratiska värderingar och respekt för mångfald. Det behövs, avslutningsvis, mer utbildning för lärare om extremism överlag och inte minst kring salafistisk jihadism.

Kapitel 5. Utländsk finansiering av institutioner inom den salafistiska miljön

Magnus Normark

5.1 Inledning

Denna delstudie omfattar en övergripande sammanställning av finansiella omständigheter kopplat till kända salafistiska aktörer i det svenska samhället, med ett särskilt fokus på utländska finansieringskällor. Försvarshögskolan (FHS) har tidigare genomfört en rad studier som belyser hur radikalsalafistiska aktörer genererar finansiella tillgångar i Sverige, liksom aktiviteter som genererar finansiella spår.⁷⁴⁰ Denna delstudie ska därför ses som ett kompletterande underlag för en ökad kunskapsbild avseende miljöns breda och mångfacetterade finansiella verksamhet. Syftet med studien är att sprida kunskap om finansiella företeelser kopplat till miljön som kan vara av betydelse för både myndigheter och andra aktörer i samhället som på något sätt spelar en roll i att identifiera och motverka salafistisk påverkan och radikaliserings i samhället.

Aktörers förmåga att bedriva någon form av systematisk verksamhet är ofta förknippad med aktörens tillgång till resurser av något slag. En specifik indikator avseende en aktörs förmåga till handlingskraft utgörs av tillgången till finansiella resurser. Finansiella transaktioner och aktiviteter utgör alltid en källa till information om en aktör av särskilt intresse. Sådana data, som brottsbekämpande aktörer benämner som finansiella underrättelser, kan bidra till att fastställa aktörers inblandning i och relationer till en inträffad händelse. De kan även ange befintliga relationsförhållanden mellan individer och organisationer, signalera pågående verksamhet och beteendemönster som kan utgöra indikationer om förestående händelser. Av dessa skäl kan insikter om finansiella förhållanden och omständigheter spela en avgörande roll i studier av eller utredningar avseende kriminella- och extremistmiljöer. Därutöver kan åtgärder som begränsar den salafistiska miljöns tillgångar till finansiella resurser utgöra ett effektivt verktyg för att motverka miljöns tillväxt och negativa påverkan i samhället.

Tidigare genomförda studier inom detta område ger en insikt om hur miljöns tillvägagångssätt präglas av innovation och entreprenörskap. Detta gäller i synnerhet om man jämför aktörer inom den salafistiska miljön med radikalnationalistiska- eller autonoma miljöer i Sverige. Många av de ledande salafistiska individerna i områden som exempelvis Göteborg, Stockholm, Malmö, Örebro, Gävle och Borås kan kopplas till en omfattande flora av företag, ideella föreningar, stiftelser och samfund som till viss del kan tjäna som inkomstkällor för att sprida en strikt konservativ tolkning av religionen och etablera plattformar för systematisk påverkan av individer och aktörer i lokalsamhället utifrån dessa.

---

⁷⁴⁰ M. Normark & M. Ranstorp, *Understanding Terrorism Financing: Modus Operandi and National CTF-Regimes*, (Stockholm: Försvarshögskolan, 2015), https://www.fi.se/contentassets/1944bde9037c4fba89d1f48f9bba6dd7/understanding_terrorist_financ_e_160315.pdf; Normark, Ranstorp & Ahlin, (2017); Ranstorp, 'Microfinancing the Caliphate: How the Islamic State is Unlocking the Assets of European Recruits', (2016); Ranstorp et al., (2018); Ranstorp et al., *Gränslös Extremism*, (2021).

Ett flertal individer i den svenska salafistiska miljön, vissa med erfarenhet av att strida med Islamiska Staten (IS) i Syrien och Irak, har varit ledande personer bakom företag vars huvudsakliga omsättning baseras på affärer med kommuner, regioner och statliga myndigheter. En studie som genomfördes av Acta Publica år 2020 visade att en stor andel av företagen, under ledning av extrema salafister, bedrivit verksamhet riktad mot barn och unga. Detta omfattade företrädesvis företag som bedriver öppna sociala tjänster för barn och unga, boende med vård för barn och unga, förskolor, studieförberedande gymnasial utbildning och grundskolor. Det är inom dessa verksamhetsinriktningar som risken för påverkan i samhället utgör en särskilt problematisk faktor då dessa individer därigenom både gör finansiella vinster på det allmännas bekostnad samtidigt som de kan utnyttja plattformen för att missionera den extrema tolkningen av islam för unga individer. Andra typiska branscher där extrema salafister bedriver företagsverksamhet är flyttverksamhet, lokalvård, partihandel och restauranger.⁷⁴¹ Därutöver är många individer i denna extrema miljö mycket brottsaktiva och har misstänkts eller dömts för olika former av brottslig verksamhet där syftet varit att tjäna pengar. Särskilt utmärkande i dessa sammanhang är bedrägerier, skattebrott, penningtvätt, rån och bidragsbrott.⁷⁴²

Sammantaget kan vi konstatera att den salafistiska miljön i Sverige är förvånansvärt företagsamma och att många individer i miljön har goda förutsättningar för att skapa finansiella tillgångar, med både lagliga och illegala metoder.

5.1.1 Ett studieområde präglad av bristande insyn och transparens

Arbetet med att belysa förekomst av utländsk finansiering av den salafistiska miljön baseras på tidigare genomförd verksamhet vid FHS Centrum för asymmetriska hot- och terrorismstudier (CATS), befintlig litteratur, nationella- och internationella nyhetsartiklar, dialog med myndighetsrepresentanter och individer med särskild insyn i miljön, samt data som på olika sätt gjorts tillgänglig för studieverksamheten.

Författarens försök att föra dialog med de organisationer vi studerat har resulterat i väldigt få svar. Organisationernas företrädare har oftast valt att inte svara på våra frågor och i andra fall helt förnekat att utländsk finansiering förekommit eller att relationer med sådana aktörer inneburit någon form av inflytande i organisationens verksamhet. Detta vittnar om att ämnet utgör en väldigt känslig fråga för dessa företrädare samt att de medvetet döljer denna form av företeelser.

Denna delstudie som bygger på öppet tillgängliga data har i ljuset av de omständigheter som präglar detta specifika område därför inga förutsättningar att ge en rättvis och fullt korrekt insikt i finansiella förehavanden kopplat till dessa aktörer. Detta gäller i synnerhet att kartlägga i vilken omfattning utländsk finansiering förekommer i Sverige, hur många organisationer som erhållit den formen av finansiellt stöd och vad som präglat den relation som skapas mellan finansiär och bidragstagare. Däremot har viss data kopplat till relevanta aktörer gjorts tillgängligt för

---

⁷⁴¹ Acta Publica, *Affärerna med islamistiska extremister*, Rapport 2020:04, (Stockholm: Acta Publica, 2020-08-27), https://actapublica.se/wp-content/uploads/2020/08/AP_2020_4.pdf

⁷⁴² K. Hurve & J. Skinnari, *Finansiering av terrorism: En studie av motåtgärder*, (Stockholm: Brottsförebyggande rådet, Brå, 2021), https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa709dd8/1619521275801/2021_6_Finansiering_av_terrorism.pdf

studieverksamheten. Dessa data ger konkreta uppgifter om specifika transaktioner från stater och organisationer i utlandet till svenska aktörer med kopplingar till den salafistiska miljön. Resultatet av delstudien lämnar därmed ett bidrag till ökad insikt genom att belysa dessa konkreta exempel och de omständigheter som präglar dessa.

Författarna till denna delstudie vill i ljuset av den problematiska källsituationen rikta ett särskilt tack för det stöd som erhållits genom dialog och tillgång till offentliga handlingar från representanter inom kommunal verksamhet, Länsstyrelser, Skatteverket, och andra myndighetsaktörer.

5.1.2 Utmaningarna med utländsk finansiering

Finansiering från utländska källor utgör i sig ingen illegal verksamhet och behöver inte vara förknippat med negativa implikationer för samhället då vissa av dessa organisationer kan bedriva verksamhet som inte nödvändigtvis präglas av salafistiska- och/eller anti-demokratiska inslag.

Företeelsen med finansiellt stöd från utomeuropeiska källor förtjänar dock att lyftas fram av flera anledningar. I vissa fall kommer finansiella bidrag från finansiärer som har en tidigare problematisk profil. Särskilt tydligt är detta avseende aktörer som belagts med sanktioner av länder och internationella organisationer med anledning av att de bidragit med finansiellt stöd till terrororganisationer. Finansiellt stöd kan även innebära att utländska aktörer med ambitioner och intressen att sprida en strikt konservativ tolkning av islam erhåller någon grad av inflytande avseende den svenska organisationens grundläggande förutsättningar och inriktning av dess verksamhet. Detta kan manifesteras genom att finansiären erhåller ordförandeposter i organisationens styrelse, mandat att tillsätta styrelsens medlemmar, eller på annat sätt präglar vilken information som sprids och den utbildningsverksamhet som bedrivs i Sverige. Många av de organisationer som studerats inom ramen för detta projekt har bedrivit någon form av verksamhet som präglas av den salafistiska tolkningen av islam samt bidragit till segregation och anti-demokratiska- och exkluderande narrativ på lokal nivå. Detta kan i förlängningen skapa en miljö som bidrar till radikaliserings, i synnerhet om målgruppen utgörs av barn och unga personer i lokalsamhället.

Den strikta konservativa tolkningen av islam som präglar den salafistiska miljön i Sverige härstammar främst från religiösa tolkningsskolor och religiösa ideologiska predikanter från länder som Saudiarabien, Qatar och Kuwait. Det finns uppgifter om att statliga aktörer och privata finansiärer i dessa länder, ibland i samverkan, bedrivit en tydlig långsiktig strategi att finansiera projekt och verksamhet i syfte att exportera en strikt konservativ tolkning av religionen på en global nivå.⁷⁴³ Tillvägagångssättet för att finansiera religiöst inriktad verksamhet i andra länder varierar mellan Gulfstaterna och kan både involvera statliga myndigheter och icke-statliga aktörer. Ett exempel är Saudiarabien där utländsk finansiering koordineras mellan statliga myndigheter, saudiska ambassadtjänstemän i olika länder, organisationer som Muslim World League och andra NGOs med säte i Saudiarabien eller utomlands.

Ett flertal europeiska länder har under senare år identifierat utländsk finansiering av muslimska institutioner som en utmaning kopplat till ökad radikaliserings, segregation, rasism och anti-

---

⁷⁴³ Counter Extremism Project (CEP), 'Qatar, Money, and Terror', <https://www.counterextremism.com/content/qatar-money-and-terror>

demokratiskt inflytande i samhället.⁷⁴⁴ Vissa länder har i ljuset av detta infört vissa restriktioner mot utländsk finansiering av islamistiska organisationer. Österrike införde redan 2015 ett förbud mot utländsk finansiering av muslimska organisationer.⁷⁴⁵ Danmark har sedan 2019 reglerat utländska myndigheters finansiella bidrag till religiösa institutioner i landet och infört krav på ökad transparens. I mars 2021 införde Danmark ytterligare restriktioner mot utländska donationer som överstiger 10 000 danska kronor inom loppet av ett år och som erhålls från aktörer som regeringen fört upp på en särskild förbudslista.⁷⁴⁶ Frankrike antog en ny lag i juli 2021, som syftar till att motverka vad som benämns som islamistisk separatism. Bland de områden som regleras i den nya franska lagstiftningen finns ett krav på att de religiösa organisationer som erhåller finansiellt stöd från utlandet måste redovisa detta för staten. Därutöver måste de församlingar som erhåller nationellt finansiellt stöd underteckna ett kontrakt där de förbinder sig till "principles of liberty, equality, fraternity, and respect of human dignity".⁷⁴⁷ Tyskland har infört andra metoder för ökad insyn i utländsk finansiering genom att begära att länder i Gulfregionen ska rapportera till tyska myndigheter när islamistiska aktörer i Tyskland begär stöd eller erhåller donationer från finansiärer i regionen.⁷⁴⁸

Det finns få tillgängliga uppgifter om hur tillämpningen av de olika nationella försöken att kontrollera utländsk finansiering av religiösa institutioner har fungerat i dessa fall. Men med lagstadgad reglering inom området där lagöverträdelser leder till påföljder följer även någon form av förutsättningar för brottsbekämpande myndigheter att arbeta med dessa utmaningar, inklusive underrättelseinhämtning. Då området ännu är oreglerat i Sverige utgör detta inte ett prioriterat område för brottsbekämpande myndigheters verksamhet.

5.2 Framväxt av svenska institutioner med utländskt stöd och inflytande

Under perioden 2003 till 2013 etablerades en rad organisationer i Sverige med stöd av finansiärer i Gulfländer. Gemensamt för dessa organisationer är att de erhållit finansiering från länder som Saudiarabien, Kuwait och Qatar. I vissa fall har bidrag erhållits från flera av dessa utländska finansiärer. Företrädesvis utgörs finansiärerna av biståndsorganisationer och andra icke-statliga organisationer etablerade i dessa länder som har till uppgift att exportera den

---

⁷⁴⁴ T. Wilson, *Foreign Funded Islamism Extremism in the UK*, (London: Centre for the Response to Radicalisation and Terrorism, Henry Jackson Society, 2017), <https://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2017/07/Foreign-Funded-Islamist-Extremism-final.pdf>; S. Hoorens, F. Nederveen, J. Snippe, J. de Muijnck & M. Sijstra, *Study of foreign funding of religious institutions in the Netherlands*, (Santa Monica: RAND Corporation, 2020), https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR736-1.html; R-S. Alouane, 'Islam, made in France? Debating the reform of Muslim organizations and foreign funding of religion', *Brookings*, (2019-05-01), <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/05/01/islam-made-in-france-debating-the-reform-of-muslim-organizations-and-foreign-funding-for-religion/>; L. Welten & T. Abbas, *Critical Perspectives on Salafism in the Netherlands*, (Haag: International Centre for Counter-Terrorism, ICCT, 2021), <https://icct.nl/app/uploads/2021/04/Salafism-in-the-Netherlands.pdf>

⁷⁴⁵ BBC News, 'Austria passes controversial reforms to 1912 Islam law', *BBC News*, (2015-02-25), <https://www.bbc.com/news/world-europe-31629543>

⁷⁴⁶ S. Löwenmark, 'Danmark försvårar utländsk moskéfinansiering', *Doku*, (2021-03-15), <https://doku.nu/2021/03/15/danmark-forsvarar-utlandsk-moskefinansiering/>

⁷⁴⁷ RFI, 'Six take-aways from France's new anti-separatism law', *RFI*, (2021-02-17), <https://www.rfi.fr/en/france/20210217-six-take-aways-from-france-s-new-anti-separatism-law-islamism-samuel-paty>

⁷⁴⁸ N. Goebel, 'Germany to curb mosque funding from Gulf States', *Deutsche Welle*, (2018-12-28), <https://www.dw.com/en/germany-to-curb-mosque-funding-from-gulf-states/a-46882682>

tolkningsskola av islam som tillämpas i dessa länder till andra muslimer runt om i världen. Bland dessa finansiärer finns bland annat Al-Haramain Islamic Foundation och Muslim World League som är baserade i Saudiarabien samt Sheikh Eid Bin Mohammed al-Thani Charity Organisation i Qatar (Eid Charity). Både Al Haramain och Eid Charity har kopplats till finansiering av terrororganisationer och har därför själva placerats på sanktionslistor, båda av FN och EU. Al-Haramain Islamic Foundation (AHIF) var under tidigt 2000-tal etablerad som välgörenhetsorganisation i 49 olika länder världen över, inklusive i europeiska länder. Organisationen etablerade sig i Riyadh, Saudiarabien, 1992 och hade som syfte att sprida den islamska läran och stödja etablerandet av moskéer. Organisationens finansiella stöd till terrororganisationer som al-Qaida, den egyptiska terrororganisationen Jamaah al-Islamiyah och pakistanska Lashkar-e-Taiba exponerades av USA och organisationens branschkontor i Bosnien-Hercegovina terrorstämplades i mars 2002. I juli 2004 terrorstämplades även välgörenhetsorganisationens verksamhetsgrenar i bland annat Nederländerna, Kroatien och Albanien.⁷⁴⁹ Organisationen misstänks för att ha fortsatt att bedriva sin verksamhet i olika delar av världen under nya organisationsnamn.⁷⁵⁰

En rad individer, företag och organisationer som ligger under sanktioner från FN, EU och USA för finansiering av terrorism har varit baserade i Qatar.⁷⁵¹ En av dessa är den före detta historieprofessorn 'Abd al-Rahman bin 'Amir al-Nu'aymi som utgör en av grundarna bakom välgörenhetsorganisationen Eid Charity. Al-Nu'aymi har pekats ut som en av de största terrorfinansiärerna genom tiderna och placerades under sanktioner av USA i december 2013 och av EU i september 2014.⁷⁵²

Finansiärer från dessa länder har i vissa fall företrädare eller ombud stationerade i europeiska länder, bland annat i London. Detta innebär att ansökan, dialog och transaktioner kan ske i en europeisk kontext, trots att pengar, inflytande och religiös tolkningsskola har sitt ursprung från länder i Gulfregionen. Det förekommer även direkt finansiellt stöd från statliga myndigheter som exempelvis Ministry of Endowments (Awqaf) and Islamic Affairs i Qatar. Därutöver förekommer även statlig finansiering i dessa länder till de biståndsorganisationer som finansierar moskéer och religiösa initiativ i Europa.⁷⁵³

Länderna har bristfälliga nationella system för att identifiera och motverka finansiering av terrorism, vilket de utvärderingar som den internationella FN-kopplade organisationen Financial Action Task Force (FATF) genomfört tydligt visar.⁷⁵⁴ FATF:s utvärderingar påvisar tydliga brister

---

⁷⁴⁹ Interpol, 'View UN Notices - Entities', <https://www.interpol.int/en/How-we-work/Notices/View-UN-Notices-Entities#2013-46139>

⁷⁵⁰ S. Shay, *Islamic Terror and the Balkans*, (New Brunswick: Transaction Publishers, 2011): 56.

⁷⁵¹ Counter Extremism Project (CEP), *Qatar, Money, and Terror: Doha's Dangerous Policies*, (n.d.), https://www.counterextremism.com/sites/default/files/2021-06/Qatar%20Money%20and%20Terror_060421.pdf

⁷⁵² U.S. Department of the Treasury, 'Treasury Designates Al-Qa'ida Supporters in Qatar and Yemen', (2013-12-18), <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl2249.aspx>

⁷⁵³ S. Feuer, 'Course Correction: The Muslim World League, Saudi Arabia's Export of Islam, and Opportunities for Washington', *Washington Institute for Near East Policy*, (2019-11-22), <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/course-correction-muslim-world-league-saudi-arabias-export-islam-and-opportunities>

⁷⁵⁴ International Monetary Fund (IMF), Middle East & North Africa Financial Action Task Force (MENAFATF) & Financial Action Task Force (FATF), *Mutual Evaluation of the State of Kuwait*, Paris: FATF/OECD & IMF, 2011), <https://www.fatf->

i ländernas lagstiftning, nationell struktur och mandat, samt tillämpning inom området. Även om dessa utvärderingar gjordes under en period för drygt tio år sedan finns få indikationer på att länderna förändrat sin förhållandevis avspända attityd inom området och börjat ta denna problematik på allvar, trots påtryckningar från västländer som exempelvis USA. Ett exempel på detta är att länderna har få eller inga fällande domar inom området, samtidigt som en rad aktörer i dessa länder genom åren pekats ut som finansiellt stöd till internationella terrororganisationer världen över.

Även om det inte finns några tydliga uppgifter om att statliga institutioner i dessa länder direkt bidragit med finansiellt stöd till internationella terrororganisationer under det senaste decenniet så är bilden en helt annan när det gäller stöd för att exportera den i länderna statligt sanktionerade konservativa religiösa tolkningsskolan. Detta har snarare utgjort något av en paradgren för dessa länder med statliga institutioner som har till uppgift att driva denna form av stöd, bland annat till europeiska länder. Förutsättningarna för att sprida en viss tolkningsskola inom islam till andra länder är flera. En metod som är vanligt förekommande är att finansiera utbildning av muslimer från Sverige vid skolor i regionen där den Wahhabistiska tolkningsskolan av islam är dominerande, som till exempel det islamiska universitetet i Medina i Saudiarabien. Studier har visat att personer som genomfört utbildning i Saudiarabien som finansierats av den saudiska staten därefter återvänt till Sverige som missionärer för att bedriva informations-spridning som präglas av den saudiska trosinriktningen av islam, bland annat genom hemsidor och social media.⁷⁵⁵ En annan metod är att finansiera organisationer och infrastrukturprojekt i Sverige som styrs av personer från finansiären eller av personer som dessa utser. Det förekommer att dessa metoder tillämpas i kombination, där personer som utbildats vid salafistiskt inriktade lärosäten i Gulfländer, främst i Saudiarabien, därefter erhåller en styrande position i organisationer i Sverige som finansierats av Gulfländet i fråga. Imamen vid Gävle Moské, Abu Raad, som är utbildad under kända salafistiska predikanter i Saudiarabien, utgör ett konkret exempel på detta.⁷⁵⁶

Bland de organisationer som under perioden 2002 till cirka 2013 etablerades i Sverige med stöd av utländska finansiärer från Gulfregionen hittar vi stiftelser och föreningar fördelade över landet – från Malmö i söder till Gävle i norr – med det uttryckliga primära syftet att bevara, skydda och stärka den islamiska identiteten hos muslimer enligt koranen och sunnah. I syftesbeskrivningarna framgår även att detta ska göras genom att förvalta och driva moskéer samt bedriva utbildningsinsatser, främst inriktat mot barn och unga. Formuleringarna bland de studerade institutionerna är påfallande likartade i flera fall, näst intill ordagrant formulerade i dessa avseenden.⁷⁵⁷

[gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/Kuwait%20MER%20full%20report.pdf](https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/Kuwait%20MER%20full%20report.pdf); International Monetary Fund (IMF), Middle East & North Africa Financial Action Task Force (MENAFATF) & Financial Action Task Force (FATF), *Mututal Evaluation Report: Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism: Qatar*, (Manama: MENAFATF, FATF & IMF, 2008), <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20Qatar.pdf>; Middle East & North Africa Financial Action Task Force (MENAFATF) & Financial Action Task Force (FATF), *Mututal Evaluation Report: Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism: Kingdom of Saudi Arabia*, (Paris: FATF/OECD, 2010), <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20KSA%20full.pdf>

⁷⁵⁵ Olsson et al., Wahhabism i Sverige: Nätverk, praktiker och mission, (2021).

⁷⁵⁶ Järvestad, (2015-12-04).

⁷⁵⁷ Se exempelvis: stadgar från stiftelsen Al-Rashideen, Skandinaviska Stiftelsen för Utbildning, Stiftelsen Örebros moské m.fl.

Saudi Arabiens intresse att finansiera muslimska församlingars projekt som moskébyggen och upprättande av utbildningsplattformar i Sverige uppmärksammades redan 2005 av Sveriges Radios program Kaliber. Medan Stora moskén i Malmö finansierades genom saudiska donationer fick svenska muslimska församlingar i Stockholm, Örebro och Jönköping besök av saudiska finansiärer.⁷⁵⁸ Lena Hallengren, dåvarande statsråd med ansvar för trossamfund, svarade i en debatt i Sveriges Radios P1-Morgon att hon var orolig för att motkrav ställdes på församlingar kopplade till saudisk finansiering och att församlingar inte förmår att upprätthålla de grundläggande värderingarna som vårt samhälle vilar på. I samma intervju sa både Lena Hallengren och Mehmet Kaplan, ordförande för Sveriges Unga Muslimer (SUM), att de inte såg några principiella problem med att ta emot saudisk finansiering eller tillsättning av imamer.⁷⁵⁹ Ordförande för Sveriges Muslimska Råd, Mahmoud Aldebe, bekräftade i sammanhanget att "alla bidragsgivare och alla länder som ger bidrag kräver att det ska vara en vänlig imam som tillämpar deras politik oavsett om det är Saudiarabien, Kuwait eller andra länder".⁷⁶⁰ Begreppet "vänlig imam" innebär sannolikt i detta sammanhang en imam som predikar enligt den salafistiska tolkningsskolan.

Saudi Arabien har även finansierat Göteborgs moské som invigdes 2011. Hela den totala kostnaden för moskébygget, 67 miljoner kronor, erhöles som bidrag till Sveriges muslimska stiftelse som var den svenska organisationen som drev projektet.⁷⁶¹ Under 2008 sökte representanter bakom stiftelsen Kultur och Utbildning i Stockholm finansiellt stöd från statliga representanter i Saudiarabien för att bygga en ny moské i Tensta (idag Stiftelsen för Stockholms Stora moské). Uppgifter i media uppger att Saudiarabien erbjudit 400 miljoner kronor för att uppföra den nya moskébyggnaden. Mosképrojektet i Tensta väckte stor uppmärksamhet och 2011 uttalade den dåvarande Civil- och bostadsministern Stefan Attefall (KD) ett förslag om att öppna för lokalbidrag för byggen av gudstjänstlokaler som en åtgärd för minskat beroende av och inflytande från finansiärer i Gulfländer.⁷⁶² Stiftelsen bakom mosképrojektet i Tensta heter idag Stiftelsen Stockholms Stora Moské och driver moskén på Apelbergsgatan 34 i Stockholm. Personer med starka band till Abu Raad och andra centrala personer i den salafistiska miljön sitter i stiftelsens styrelse sedan stiftelsen grundades under tidigt 2000-tal.

Även Förenade Arabemiraten har utfärdat löften om finansiering av moskébyggen i Sverige. Föreningen svenska muslimer i Umeå har haft stora problem med att säkra finansiering för mosképrojekt i staden och pengar som föreningen tidigare samlat in har försvunnit från föreningens kassa. Under 2013 fick dock föreningen ett löfte via en ambassadtjänsteman från Förenade Arabemiraten att landet skulle donera 40 miljoner av den totala kostnaden om 60 miljoner kronor för projektet.⁷⁶³ Transaktionen genomfördes dock aldrig till föreningen, möjligen som ett resultat av att föreningen inte kunde visa upp förmågan att finansiera resterande belopp som krävdes för att bygget skulle kunna genomföras.

---

⁷⁵⁸ J. Sjövall & K. Tahir, 'Kaliber 5 juni 2005: Saudiarabisk mission i Sverige', *Sveriges Radio*, (2005-11-20), <https://sverigesradio.se/artikel/630225>

⁷⁵⁹ Sjövall & Tahir, 'Kaliber 5 juni 2005: Saudiarabisk mission i Sverige', (2005-11-20).

⁷⁶⁰ Sjövall & Tahir, (2005-11-20).

⁷⁶¹ M. Hebelius Svahn, 'Nya moskén invigd i Göteborg', *GT*, (2011-06-17), <https://www.expressen.se/gt/nya-mosken-invigd-i-goteborg/>

⁷⁶² C. Delaryd, 'Minister öppnar för statsstöd', *Svenska Dagbladet*, (2011-04-23), <https://www.svd.se/minister-oppnar-for-statsstod>

⁷⁶³ O. Antonsson & E. Dahlgren, 'Muntligt löfte om 40 miljoner till moskébygge', *Sveriges Radio*, (2013-11-04), <https://sverigesradio.se/artikel/5693553>

Enligt en granskning av tidningen ETC från 2017 har Saudiarabien finansierat var fjärde moské av de 17 moskéer man granskat. Enligt ETC:s granskning finansierade Saudiarabien sex moskéer: Trollhättans moské, Göteborgs moské, Hötorgsmoskén, Bellevuemoskén, Västerås moské och Borås moské. Qatar finansierade fyra moskéer: Umm al-Muminin Khadijah-moskén i Malmö, Gävle moské, Västerås moské och Örebro moské.⁷⁶⁴

Förekomsten av utländsk finansiering till svenska muslimska församlingar, som de exempel som lyfts i denna delstudie, har endast varit sporadiskt uppmärksammat de senaste tjugo åren. Enskilda fall väcker ofta stor debatt och uppmärksamhet på lokal nivå men det övergripande fenomenet diskuterats eller debatterats sällan av riksdagspolitiker eller olika regeringar.

5.3 Stöd från finansörer baserade i Qatar 2002-2018

Det är känt att ett antal finansörer i Gulfregionen som drivs av en strikt konservativ religiös agenda har bistått svenska organisationer under de senaste två decennierna, och möjligen under en längre tidsperiod än så. Möjligheten att kartlägga hur omfattande detta finansiella stöd har varit eller hur relationerna mellan finansör och mottagande organisation sett ut har dock varit synnerligen begränsade som vi beskrivit i inledningen av denna delstudie. Tack vare att data avseende vissa Qatar-baserade finansörers verksamhet har publicerats och på annat sätt gjorts tillgänglig för studieverksamheten kan vi ge viss insyn i vad som präglar denna typ av stöd.

Ett antal svenska organisationer har erhållit finansiellt stöd från finansörer i Qatar sedan 2002. En majoritet av det ekonomiska stöd som kommit från Qatar under de senaste 20 åren har kanaliserats genom biståndsorganisationer som Eid Charity samt Qatar Charity. Bland de transaktioner som skett från dessa organisationer förekommer både statliga och privata donationer. Utifrån tillgängliga transaktionsdata över Eid Charitys donationer till Europa under tidsperioden januari 2006 till augusti 2019 kan vi konstatera att svenska organisationer återfinns som ett av de tre länder som erhållit flest bidrag samt några av de största enskilda transaktionsbeloppen.⁷⁶⁵ Endast Storbritannien och Kosovo har erhållit mer omfattande donationer från Eid Charity under denna period. Storbritannien sticker ut i en Europeisk kontext som en effekt av att Eid Charity kanaliserat omfattande bistånd till Irak via organisationen Help The Needy, med säte i London. Då insynen i omfattning av donationer från biståndsorganisationer i Qatar är unik kan vi inte ge några motsvarande uppgifter från statliga eller icke-statliga finansörer från andra Gulfländer. Vi kan dock konstatera att svenska religiösa organisationer vänt sig till flera olika finansörer i Gulfregionen för insamlingar till olika typer av projekt och att Sverige varit relativt framgångsrika med att erhålla stöd från länder som Saudiarabien och Kuwait.

Bland de svenska organisationer som erhållit finansiellt stöd finns stiftelser och föreningar så som stiftelsen Al Rashideen i Gävle, Stiftelsen Örebros moské, den ideella föreningen

---

⁷⁶⁴ D. Ankersen, 'Saudiarabien finansierar var fjärde svensk moské', *ETC*, (2017-11-08), <https://www.etc.se/inrikes/saudiarabien-finansierar-var-fjarde-svensk-moske>

⁷⁶⁵ M. Lee & S. Westrop, 'Uncovered Qatari Regime Data Reveals Funding of Hardline Islamist Across the West', *The European Conservative*, (2022-01-17), <https://europeanconservative.com/articles/essay/uncovered-qatari-regime-data-reveals-funding-of-hardline-islamists-across-the-west/>

Skandinaviska Wakf i Sverige (Malmö), och Islamiska kulturella föreningen i Falkenberg. Därutöver finns uppgifter om andra svenska organisationer som vänt sig till finansiärer som Qatar Charity med ansökningar om att finansiera moskébyggen, renoveringskostnader av moskéer, och inköp av fastigheter för utbildningsverksamheter. Bland dessa finns Islamiska kulturföreningen i Värmland (Karlstad), Islamiska Föreningen i Sverige (IFIS) och Norrköpings Islamiska Center.⁷⁶⁶

5.3.1 Stiftelsen Al Rashideen i Gävle

Stiftelsen upprättades i november 2007 med stöd av Eid Charity i Qatar. En av de personer som undertecknade förordnandet i samband med upprättandet av stiftelsen var Ali bin Abdullah al-Suwaidi.⁷⁶⁷ Al Suwaidi var den qatariska finansiärens verkställande direktör och högste ansvarige för Eid Charitys budget.⁷⁶⁸

De stadgar som upprättades för styrelsen omfattade bland annat följande ändamål och verksamhet:

- bedriva islamisk verksamhet (böner, föreläsningar, vigslar, medling i tvister);
- bevara den muslimska identiteten;
- uppmuntra och skydda de muslimska barnen och stärka deras muslimska identitet;
- utbilda imamer; och
- bygga upp studieverksamhet och utbilda muslimska ungdomar.⁷⁶⁹

Av stadgarna framgår även att Eid Charity Organisation är den part som ska utse stiftelsens styrelse och att styrelsen endast får bestå av sunnimuslimer. Den qatariske finansiären hade därmed ett avgörande inflytande över hur organisationen skulle styras. Vid inrättandet av stiftelsen utsågs fyra personer bosatta i Sverige till styrelsemedlemmar, däribland två av de imamer som sommaren 2019 bedömdes utgöra ett hot mot nationell säkerhet av Säkerhetspolisen och därmed dömdes till utvisning, som dock inte kunde verkställas. Eid Charity överförde 3,6 miljoner Riyal (cirka 8 miljoner kronor) för stiftelsens investeringar i en fastighet på Södra Rådmansgatan 25 i Gävle, i syfte att bli stiftelsens moské. Även om Eid Charity var den organisation som genomförde transaktionen så var pengarnas ursprungliga källa Qatars Minister of Endowments (Awqaf) and Islamic Affairs. Året efter fastighetsköpet överförde Eid Charity ytterligare närmare 32 000 Riyal (cirka 70 000 kronor) som bidrag till litteratur för den nya moskéns bibliotek.

Personerna i styrelsen kom därefter att vara centrala i framväxten av den salafistiska miljön samt ledande personer bakom etableringen av utbildningsverksamhet i Gävle, Göteborg och Umeå, som samtliga har kritiserats för brister i utbildningsverksamheten samt för ekonomiska oegentligheter.⁷⁷⁰ Utbildningen har omfattat olika ålderskategorier, från koranskolor för små barn och förskoleverksamhet upp till högstadietutbildning.

---

⁷⁶⁶ C. Chesnot & G. Malbrunot, *Qatar Papers: How Doha finances the Muslim Brotherhood in Europe*, Digital upplaga, (Global Watch Analysis, 2019).

⁷⁶⁷ Stiftelsen Al-Rashideen Moskén i Gästrikland, Förordnande och stadgar, (2007-12-02).

⁷⁶⁸ Reuters, 'Qatar-linked people, groups on terror list', *Gulf News*, (2017-06-09).

<https://gulfnews.com/world/gulf/qatar/qatar-linked-people-groups-on-terror-list-1.2040686>

⁷⁶⁹ Stiftelsen Al-Rashideen Moskén i Gästrikland, Förordnande och stadgar, (2007-12-02).

⁷⁷⁰ Ranstorp et al., (2018): 159.

5.3.2 Stiftelsen Örebro moské

Stiftelsen Örebro Moské etablerades i juni 2007 av Islamiska Kulturcentret i Örebro med omfattande stöd från finansiärer i Qatar. Eid Charity överförde fyra miljoner Qatariska Riyal till stiftelsen i november 2007. Beloppet donerades ursprungligen av en högt uppsatt representant för telekombolaget Ooredoo i Qatar. Enligt tillgängliga transaktionsdata från Eid Charity framgår det att stiftelsen erhållit finansiering från Qatar för en rad olika ändamål under perioden november 2007 fram till åtminstone juni 2016. Minst femton enskilda transaktioner har skett under denna period och omfattar totalt närmare nio miljoner qatariska Riyal (cirka 20 miljoner kronor). Den omfattande finansieringen från Qatar under minst ett decennium visar på en djupt etablerad relation mellan de båda parterna. Finansieringen har bland annat omfattat lönekostnader för imamer under vissa perioder (2011-2012) och bidrag för olika religiösa aktiviteter, där vissa varit särskilt riktade mot ungdomar. Stöd för fastighetsuppköp har förekommit även under 2013 och 2014, där bland annat representanter för telekombolaget Ooredoo återigen varit en av finansieringskällorna. Vissa av transaktionerna har angivits vara utbetalningar med vissa motkrav ("conditional") från finansiären. Exakt vilka motkrav som följt med finansieringen är dock inte känt.

Enligt den Örebro-baserade stiftelsens stadgar är dess huvudsakliga uppgifter att:

- etablera och bedriva verksamhet i moské;
- främja, bevara, skydda och stärka muslimers religiösa identitet;
- bygga upp studieverksamhet och utbilda muslimska ungdomar;
- upprätta institutioner för utbildning på alla nivåer enligt svensk läroplan och med islamisk inriktning; och
- undervisa barn och ungdomar i de islamiska vetenskaperna och disciplinerna samt att främja utbildning i det arabiska språket.

Stiftelsen administrerar en hemsida där insamling till mosképrojektet sker genom hänvisning till ett Swish-konto. Många av stiftelsens mål som framgår av grundstadgar och som anges ovan saknas på hemsidans beskrivning. Istället har uppdrag, som enligt stadgarna ska vara inriktade mot muslimer, omformulerats till att vara riktade mot "medlemmar i kommunen" och "icke-muslimer" samt formuleringar om att främja "mångfaldstänkande" och en "svensk muslimsk identitet".⁷⁷¹ Stiftelsen har dock inte ansökt om att ändra stadgarna för sin verksamhet.

Stiftelsens styrelse upprättades med ordförande och vice ordförande som representerade den qatariska finansiären.⁷⁷² Enligt stiftelsens senaste årsredovisning som undertecknades den 21 mars 2021 fanns båda representanterna fortsatt kvar i styrelsen. Stiftelsen representeras av Hassan Kerrar och Jamal Lamhamdi, som enligt stiftelseförordnandet uppgavs vara representant för Eid Charity. Jamal Lamhamdi registrerade en ekonomisk förening för att driva en förskola i oktober 2015. I föreningens styrelse sitter Jamal tillsammans med sin fru. Någon omsorgsverksamhet tycks ännu inte ha initierats enligt föreningens årsredovisning.

I september 2017 brann stiftelsens moské på Epiloggatan 3 i Örebro ner. Stiftelsen har därefter projekterat för att bygga en ny moské på samma plats. Kommunen gav klartecken för

⁷⁷¹ Stiftelsen Örebro moské, 'Om oss', <https://orebromoske.se/om-oss/>

⁷⁷² Stiftelsen Örebro Moské, Stiftelseförordnande, (2007-06-14); Reuters, 'Qatar-linked people, groups on terror list', *Erfan News*, (2017-06-09), <https://www.erfan.ir/english/5253168.html>

byggprojektet i november 2019. Hur byggprojektet är finansierat och om utländska finansiärer har bidragit till moskébygget är oklart. Enligt ett pressmeddelande på stiftelsens hemsida i december 2021 uppges det att stiftelsens VD och vice VD har valt att avgå med anledning av de utmaningar som moskébranden 2017 orsakat.⁷⁷³

5.3.3 Skandinaviska Wakf i Sverige (Malmö)

Den ideella föreningen Skandinaviska Wakf i Sverige (Wakf) registrerades i januari 2003⁷⁷⁴ och startade upp sin verksamhet under 2007 som en svensk motsvarighet till Det Danske Trossamfundet som leddes av den tongivande salafistiska imamen Abu Laban. Flera av de personer som grundade Wakf i Malmö har tidigare varit aktiva i den danska miljön. Föreningens styrelsesammansättning bygger även på personer som varit centrala i Salsabils kulturcenter. Salsabils verksamhet har kringgårdats av salafistiska inslag, med inbjudna radikala föreläsare och uttalanden av anti-demokratiska budskap från ledande representanter.⁷⁷⁵ Salsabil avvecklades under 2017.

Föreningens stadgar anger att ändamålen med dess verksamhet är att:

- bevara, främja och förstärka den islamiska identiteten;
- öka kunskaper om islam;
- främja social gemenskap, stödja barn och familjer;
- bemöta och korrigera felaktiga uppgifterna om islam och muslimer;
- bekämpa den ökande intolerans, rasism och islamfobi; och
- hjälpa till en positiv integration samt stödja humanitära frågor.

Under föreningens första tio år har dess huvudsakliga verksamhet varit fokuserad på att bygga Wakf moské och familjecenter på Danska vägen 26 i Malmö. Insamlingsverksamhet för att finansiera byggprojektet initierades tidigt, och sommaren 2012 hade byggprojektet erhållit tillstånd och finansiella resurser för att inleda byggarbetet på platsen. Innan Wakf kunde flytta in i sin nybyggda stora moské genomfördes styrelsemöten och andra aktiviteter i Salsabils lokaler på Scheelegatan 32.

Det stora byggprojektet delades in i två separata byggetapper. Den första etappen beräknades kosta 7,2 miljoner Euro, den andra etappen 4,2 miljoner Euro och därutöver beräknades ytterligare kostnader för mark och övrig infrastruktur till 2,7 miljoner Euro. Den totala kostnaden för hela byggprojektet beräknades därmed uppgå till 14,1 miljoner Euro. Även om åtskilliga miljoner svenska kronor samlades in genom nationella donationer och medlemsavgifter var det framförallt finansiärer i Gulfregionen som gjorde byggprojektet möjligt att genomföra.

Den inledande byggetappen finansierades genom bidrag från Kuwaits Ministry of Endowments samt från Kuwaits biståndsorganisation Zakat House. Totalt erhöll föreningen 1 miljon kuwaitiska dinarer (cirka 30 miljoner kronor) från de kuwaitiska finansiärerna. I augusti 2016 uttalar sig den dåvarande ordföranden för föreningens förtroenderåd Dr Shaeikh Khaled

---

⁷⁷³ Stiftelsen Örebro moské, 'Pressmeddelande', (2021-12-09), <https://orebromoske.se/pressmeddelande/>

⁷⁷⁴ Föreningen registrerades 2003 under namnet Det Skandinaviska Trossamfundet i Sverige (WAKF).

⁷⁷⁵ Ranstorp et al., (2021): 63.

Almathkour i Kuwaitisk press om projektet,⁷⁷⁶ dess syften och finansiella förutsättningar.⁷⁷⁷ I föreningens kommunikation med länder som Qatar och Kuwait presenteras föreningens förtroenderåd som "Board of Trustees". Rådet består av sju religiöst skolade personer, varav två är från Kuwait (inklusive rådets ordförande), två från Qatar, en från Danmark, Storbritannien, samt den svenska imamen Saeed Azam som tidigare varit verksam inom Salsabil.

Första byggetappen finansierades även av Qatars Ministry of Endowment med närmare 2,9 miljoner Euro. Därmed erhöll Wakf totalt närmare 6 miljoner Euro från Kuwait och Qatar för den första byggetappen. För att finansiera den återstående delen av byggprojektet vände sig föreningen till Qatar Charitys representationskontor i London, sommaren 2015. De uppgifter som framkommer om Qatar Charitys donationer mot Europa under en tidsperiod fram till 2017 visar att Wakf, på begäran av finansiären, redogjorde för omfattande detaljer om föreningsformen, styrelsens och förtroenderådets roller, ekonomi (inklusive enskilda transaktioner under åren 2013-2014), dokumentation från årsmöten, byggprojektets syfte och omkostnader, framtida finansiering för drift, med mera.⁷⁷⁸ Wakf ansökte om att erhålla hela summan av återstående byggkostnader från Qatar, motsvarande 7,2 miljoner Euro. Stödet från Qatar för den andra etappen möjliggjorde att Wakf moské och familjecenter på Danska vägen 26 i Malmö kunde invigas den 28 april 2017. Symboliskt för den omfattande finansieringen från Qatar var att landets vice minister för religiösa affärer, tillsammans med representanter för landets Ministry of Awqaf and Islamic Affairs hälsade alla välkomna till den nya moskén.⁷⁷⁹

Exemplet med Wakf byggprojekt visar att närmare 90 procent av omkostnaderna för bygget finansierades genom donationer från Qatar och Kuwait. Trots att föreningen förnekar att utländska finansiärer har något inflytande över föreningen och dess verksamhet är det tydligt att föreningens Board of Trustees med representanter från dessa länder fyllt en viktig funktion för kommunikation och referens för föreningen, och därmed stärkt förutsättningarna att erhålla utländsk finansiering. Vilket inflytande dessa individer har i föreningens strategiska målsättning och planering av verksamhet är dock svårt att bedöma.

Under sommaren 2021 ansökte Wakf om att få bli en bidragsberättigad förening. Malmö Stads fritidsförvaltning avslög dock föreningens ansökan, bland annat med anledning av att ansökan inte var komplett ifylld av sökanden samt att fritidsnämndens regelverk säger att förvaltningen inte kan ge bidrag till religiös verksamhet.⁷⁸⁰

5.3.4 Islamiska kulturella föreningen i Falkenberg

Islamiska Kulturella föreningen i Falkenberg registrerades som ideell förening i maj 1995 och driver Bilal-moskén på Kvekatorpsvägen 2B i Falkenberg. Den ideella föreningen har sedan januari 2021 ombildats till en stiftelse där personer som är aktiva i den salafistiska miljön i

---

⁷⁷⁶ Al Anba, 'Det största projektet för att tjäna muslimer i norra Europa' [Svensk översättning från arabiska], *Al Anba*, (2016-08-26).

⁷⁷⁷ Storleken på den Kuwaitiska donationen är dock något osäker då Wakf själva meddelat sina finansiärer i Qatar att de erhållit 1 miljon Euro från Kuwaitiska donatorer.

⁷⁷⁸ Chesnot & Malbrunot, *Qatar Papers: How Doha finances the Muslim Brotherhood in Europe*, (2019).

⁷⁷⁹ Ranstorp et al., (2021): 65.

⁷⁸⁰ Samtal med representant för Fritidsförvaltningen i Malmö Stad, (10 januari 2022).

området runt Halmstad och Falkenberg sitter i styrelsen. Stiftelsen har som syfte att förvalta den fastighet där moskén är belägen samt att bedriva religiös- och social verksamhet i lokalerna.⁷⁸¹

Under perioden 2010-2016 har föreningen mottagit flera donationer från qatariska Eid Charity.⁷⁸² Tre transaktioner om totalt 830 000 qatariska Riyal genomfördes fram till maj 2011 som donationer för att köpa den fastighet där Bilal-moskén är belägen. Enligt ordföranden för föreningen i Falkenberg köptes fastigheten för fem miljoner kronor, varav knappt halva summan donerades från den qatariske finansären. Resterande del av fastighetsköpet finansierades med stöd av bidrag från Kuwait, Förenade Arabemiraten och genom egna insamlingar inom Skandinavien.⁷⁸³

Eid Charity har utöver bidrag för fastighetsköpet bidragit med finansiellt stöd för olika renoveringskostnader i fastigheten under åren 2012 och 2014. Då den svenska organisationen bedrivit sin verksamhet som ideell förening under perioden fram till januari 2021 finns mycket få uppgifter tillgängliga angående centrala personer med inflytande och den verksamhet som bedrivs. Det är därför svårt att bedöma hur relationerna med finansärer i Gulfländerna har skapats och vilka eventuella effekter dessa har för den verksamhet som bedrivs av organisationen i Falkenberg.

5.3.5 Övriga svenska institutioner som ansökt om donationer från Qatar

Den Islamiska Kulturföreningen i Karlstad har bedrivit moskéverksamhet i tillfälliga lokaler med begränsat utrymme för sina medlemmar. Den ideella föreningen registrerades i april 1993 under namnet Islamiska Kulturföreningen i Värmland.⁷⁸⁴ I februari 2016 tecknade föreningen ett samarbetsavtal med Karlstads kommun i syfte att planera för en ny moské i staden som kan ta emot upp till 500 medlemmar. Föreningen har bedrivit en insamlingskampanj under flera år, bland annat under föreningens Facebook-konto och hemsida.⁷⁸⁵

Under 2017 skickade föreningen en ansökan till Qatar Charity med begäran om finansiellt stöd för moskébygget. I ansökan anger föreningen att byggprojektet är beräknat att kosta 20 miljoner kronor och att föreningen har samlat in en miljon kronor för ändamålet från nationella donatorer. Syftet med den nya moskén anges vara att utföra de dagliga bönerna, hålla Ramadans ritualer, sessioner för att recitera koranen, utbildningsverksamhet (det arabiska språket och om islam), tillvarata muslimers intressen i Karlstad, samt att välkomna nya muslimer och integrera dem bland övriga muslimska bröder. Den nya moskén anges även bedriva särskild verksamhet för årliga konferenser för utländska shejker och religiöst lärda.

---

⁷⁸¹ Islamiska kulturella Stiftelsen i Falkenberg, *Länsstyrelserna.se*, (nedladdat 2022-02-08),

<https://stiftelser.lansstyrelsen.se/sök>

⁷⁸² Lee & Westrop, 'Uncovered Qatari Regime Data Reveals Funding of Hardline Islamist Across the West', (2022-01-17).

⁷⁸³ H. Bergström & D. Molund, 'Nu äger muslimerna sin egen moské i Falkenberg', *Hallands nyheter*, 2011-08-06), <https://www.hn.se/nyheter/falkenberg/nu-%C3%A4ger-muslimerna-sin-egen-mosk%C3%A9-i-falkenberg-1.3299451>

⁷⁸⁴ K. Lindahl & K. Plank (red.), *Karlstads Moské: Förhandlingar om Islam i Värmland*, (Karlstad: Karlstads universitet, 2018): 37, <http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1266911/FULLTEXT01.pdf>

⁷⁸⁵ Karlstad Moské, Startside, <https://karlstadmoske.se/>

Det är inte känt om föreningens ansökan till Qatar Charity resulterade i finansiellt stöd eller om föreningen vänt sig till andra finansiärer i Gulfregionen. Frågor som författarna ställt till föreningen angående detta har hittills blivit obesvarade. Den 17 juni 2020 beviljades föreningens bygglov för byggprojektet av en oenig stadsbyggnadsnämnd.

Även Norrköpings Islamiska Center har ansökt om finansiering från Qatar Charity för ett mosképrojekt. Det islamiska centret som driver Aishamoskén har bedömts av kommunen utgöra den som har den mest konservativt religiösa inriktningen av de församlingar som finns i staden.⁷⁸⁶ Centret påbörjade 2014 uppförandet av en ny samlingslokal i Norrköping baserat på barack-konstruktioner. Bygget stoppades dock av en anlagd brand i juli 2014.⁷⁸⁷ Föreningen beslutade då att bygga en ny moské och vände sig till utländska finansiärer för stöd. Bland de som kontaktades var Qatar Charity. Det nya byggprojektet beräknades kosta strax över åtta miljoner kronor. Föreningen uppgav för Qatar Charity att de lyckats samla in 1,3 miljoner kronor för att konstruera grunden för moskén. Centrets ansökan bifogades med rekommendationsbrev från Islamiska Förbundet i Sverige (IFIS), Stiftelsen Örebro moské och Gävle Islamiska Center (Al-Rashideen) – samtliga med egna etablerade kontakter med finansiärer i regionen. Inga uppgifter har framkommit kring om byggprojektet erhöll finansiellt stöd från finansiärer från Qatar eller någon annan utländsk finansiär. De frågor som skickats till representanterna för föreningen har hittills blivit obesvarade.

IFIS ansökte själva om finansiellt stöd från Qatar Charity för att etablera ett utbildningscenter utanför Stockholmsregionen. Projektet benämndes Waqf Village (Utbildning) och omfattade inköp av sju olika fastigheter på en naturnära och avskild plats. Fastigheterna omfattade totalt 49 inkvarteringsrum med sammanlagt 124 bäddplatser, två centralkök, två matsalar samt föreläsningssalar med en sammanlagd yta av 300 kvm. Den totala kostnaden för fastigheterna var beräknad till 12 miljoner kronor. IFIS uppgav att deras andel av projektet var 50 procent, vilket innebar en kostnad om sex miljoner kronor, varav två miljoner kunde betalas av IFIS. Återstående fyra miljoner kronor för investeringen bad IFIS att den qatariska finansiären skulle bidra med. Ansökan omfattade även en beräkning av driftkostnader, andra utgifter och möjliga inkomster för att bedriva verksamhet i lokalerna som landade i en beräknad årlig nettovinst om drygt en miljon kronor. Det har inte framkommit några uppgifter om IFIS erhöll finansiellt stöd från Qatar eller om IFIS på annat sätt har hittat finansiella resurser för att göra investeringen av dessa fastigheter.

5.4 Bristfälliga förutsättningar för tillsyn

De organisationsformer som företrädesvis förekommer i dessa sammanhang är sådana som har låga krav på transparens och redovisningsskyldighet gentemot tillsynsmyndigheter. I de fall redovisning av finansiell status sker har mottagande myndigheter bristande förutsättningar för att identifiera avvikelser och att kontrollera om de redovisade uppgifterna stämmer med verkligheten. Detta gäller den årsredovisning som stiftelser rapporterar till Länsstyrelser, men gäller till viss del även bidragsberättigade föreningars ansökan om bidrag från kommuner och stiftelsers redovisning för Myndigheten för stöd till trossamfund (SST). Då svenska organisationers beroenden till och stöd från utländska aktörer inte är en olaglig företeelse är det

---

⁷⁸⁶ Ranstorp et al., (2018): 209.

⁷⁸⁷ TT, 'Brand vid moskébygge kan vara anlagd', *Svenska Dagbladet*, (2014-07-25), <https://www.svd.se/brand-vid-moskebygge-kan-vara-anlagd>

få andra myndigheter som har som uppgift att identifiera när detta förekommer eller har utrymme för att avsätta resurser för att utreda sådana relationer och vilka effekter det genererar.

På kommunal nivå finns det idag ofta bristfällig tillgång till information om bidragssökande föreningar. I många fall är kommunens bedömningsgrund avseende en bidragsansökan begränsad till föreningens egna uppgifter, till exempel om föreningen ansökt om bidrag från annan bidragsgivare för samma eller liknande ändamål. Förutsättningarna för informationsutbyte om föreningar är till största del begränsad till andra förvaltningar inom samma kommun. Utifrån den dialog författarna haft med kommunala representanter framgår det att riktlinjer och rutiner för bidrag kan vara väldigt olika mellan olika kommuner och att det saknas gemensamma system eller systematisk informationsdelning för handläggning av dessa ärenden. Dessa förhållanden gör det synnerligen svårt att kontrollera att bidrag betalas ut till verksamhet under de villkor som ställs för dessa utbetalningar, samt bäddar för missbruk och bedrägerier.

Även de Länsstyrelser som utövar tillsyn över stiftelser har begränsade möjligheter att erhålla insyn om utländska transaktioner eller finansiella oegentligheter. Löpande inrapportering av årsredovisningar ger oftast ingen vägledning avseende den typ av uppgifter som stiftelsen inte vill offentliggöra av olika anledningar. SST:s tillsyn över trossamfund baseras på förhållandevis tydliga ingångsvärden och myndigheten har mandat att tillsätta särskild granskning av stiftelser om det finns skäl för detta. Återigen kan det dock vara en stor utmaning att identifiera vilka organisationer som bör utsättas för särskild granskning om insynen främst utgår från trossamfundens egna årsredovisningar och sporadiska dialoger.

Möjligheten för dessa tillsynsmyndigheter att erhålla uppgifter om organisationers eventuella kopplingar till den salafistiska miljön och anti-demokratiskt präglad informationspåverkan i samhället från brottsbekämpande myndigheter eller säkerhetstjänst är synnerligen begränsad. Viss samverkan av denna karaktär förekommer dock på lokal nivå eller i enskilda särskilda fall.

5.5 Slutsatser

Bilden som framträder avseende utländsk finansiering av organisationer i Sverige genom de konkreta exempel vi studerat visar att företeelsen var relativt omfattande under perioden 2003-2014. För dessa organisationer var finansieringskällor med ursprung från Gulfregionen sannolikt en av de främsta källorna för att skapa förutsättningar att upprätta institutioner och bedriva verksamhet med salafistisk inriktning. Efter denna period har det möjligen blivit något svårare att erhålla denna form av finansiellt stöd, samtidigt som andra finansiella lösningar har blivit mer vanligt förekommande.

Faktorer som kan ha bidragit till ökade svårigheter att erhålla utländsk finansiering är flera. Utmaningarna med religiöst inflytande från länder som Qatar, Kuwait och Saudiarabien genom de segregande effekter de skapar på lokal nivå har i ökad utsträckning identifierats och debatterats i västländer som ett växande problem. Detta har medfört sanktioner mot allt fler aktörer som identifierats lämna stöd till extrema salafistiska aktörer, vilket sannolikt inte stoppat dessa aktörer från att fortsatt bedriva sin stödverksamhet under andra skepnader men som troligen medfört ökade utmaningar för dem. Trycket mot de länder där dessa aktörer är baserade har ökat med krav om att förhindra och vara mer transparenta kring denna form av finansiellt

stöd. Saudiarabien, Kuwait, Bahrain, Förenade Arabemiraten och Qatar har sedan 2014 infört regelverk och funktioner för att upptäcka och förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism enligt internationell standard. Hur väl tillämpningen av dessa nationella system fungerar i praktiken är dock högst osäkert.

Därutöver har alternativa metoder för att samla in pengar blivit mer vanligt. Utöver inkomster via medlemsavgifter har olika former av insamlingsverksamhet inom församlingar och nationellt inriktade kampanjer blivit allt enklare och mer effektivt via hemsidor, social media och lättillgängliga enkla överföringsapplikationer. Det är dock osannolikt att omfattande infrastrukturprojekt, som att bygga en ny moské, skulle kunna finansieras fullt ut genom den formen av insamlingar, vilket sannolikt medför att organisationer fortfarande är starkt beroende av utländsk finansiering för sådana projekt.

Många av de organisationer som ursprungligen etablerades med stöd av utländska finansiärer och under visst inflytande från dessa har med tiden etablerat olika former av utbildningsverksamhet där kommunala bidrag och ersättningar blivit en central inkomstkälla. Under senare år har vissa av dessa skolor stängts ned på grund av att huvudmännen bedömts vara olämpliga och att skolverksamheten inte uppfyllt kraven i skollagen.⁷⁸⁸ Vi kan dock konstatera att svenska islamistiska organisationer som har ambition att genomföra större infrastrukturprojekt fortsatt vänder sig till dessa länder och deras ombud i Europa för att erhålla finansiellt stöd och att detta sannolikt är vanligt förekommande än idag. Arbetet med studien visar även att de individer som kopplas till de svenska organisationerna medvetet döljer eller helt undviker att delge information som berör dessa frågor.

Utifrån de studerade fallen finns det tydliga indikationer på att organisationer som skapas i Sverige med stöd av utländsk finansiering löper större risk att hamna i beroendeställning till finansiären än redan etablerade organisationer som söker bidrag för enskilda investeringar. I många fall där det utländska stödet lagt finansiell grund för att registrera en ny organisation har representanter för finansiären tilldelats styrelseposter i den svenska organisationen samt i något fall haft beslutanderätt om vilka som ska leda organisationen.

Då denna studie främst har begränsats till konkreta uppgifter om finansiellt stöd från aktörer i Qatar kan ingen bedömning göras avseende hur vanligt förekommande denna form av utländskt stöd är till aktörer med koppling till den radikalsalafistiska miljön i Sverige. Det har dock framgått att vissa av de aktörer som ansökt om finansiering från Qatar även har ansökt om finansiering från andra källor. Detta i kombination med att Eid Charity och Qatar Charity har motsvarigheter i både Saudiarabien, Kuwait, Förenade Arabemiraten och Turkiet som finansierar religiöst inriktad verksamhet i Europa medför sannolikt att förekomsten och effekterna av utländskt inflytande i Sverige är betydande.

---

⁷⁸⁸ J. Jacobsson, 'Nya Kastets skola tvingades stänga – skolgården är nu gethage', *SVT Nyheter*, (2021-01-26), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/nya-kastets-skol-stangdes-har-blivit-gethage>; L. Näslund, 'Extremistkopplade skolan i Göteborg stoppas även av domstol – nämndeman ville fria', *Dagens Nyheter*, (2020-04-09), <https://www.dn.se/nyheter/extremistkopplade-skolan-i-goteborg-stoppas-aven-domstol-namndeman-ville-fria>

Kapitel 6. Avslutande diskussion och rekommendationer för motåtgärder

Magnus Ranstorp & Linda Ahlerup

6.1 Introduktion

Sedan publiceringen av Försvarshögskolans rapport om salafism och salafistisk jihadism 2018 har det skett ett flertal förändringar inom de svenska salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna samt deras internationella motsvarigheter. IS nederlag i Baghuz 2019 symboliserade det IS-styrda kalifatets fall, och resulterade i interneringen av kvinnliga IS-medlemmar samt IS-sympatisörer i al-Hol- och Roj-lägren i nordöstra Syrien. Detta resulterade i sin tur i ett ökat nationellt fokus kring frågan om återvändare, samt lagföring av IS-resenärer genom krigsbrottslagstiftning. Trots IS territoriella nederlag i Syrien och Irak är det dock viktigt att understryka att terrororganisationen fortfarande finns närvarande under ytan, samt att nya konfliktarenor har uppstått – som exempelvis Afrika söder om Sahara och Afghanistan – som på sikt kan attrahera nya terrorresenärer från Sverige.

År 2019 omhändertog Säkerhetspolisen sex centrala individer inom de svenska salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna inom ramen för Lagen om särskild utlänningskontroll (LSU). Samtliga individer klassificerades som ett hot mot rikets säkerhet. Tre av dessa sex individer kom från Gävle och var tongivande inom både den lokala- samt den nationella salafist-jihadistiska miljön. En av dessa Gävlebor var Abu Raad, som kan beskrivas som mittpunkten inom de svenska miljöerna, och som hade kopplingar till samtliga av de omhändertagna individerna – antingen genom släktskap, vänskap, eller engagemang i gemensamma verksamheter. Myndighetsgemensamma insatser mot de svenska salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna har också verkat mot institutionella plattformar, som dessa kretsar har byggt upp över tid – som exempelvis omfattande skolverksamhet. Även om utvisningsbesluten mot ovan nämnda sex individer inte har kunnat verkställas, och därför inte har haft några betydande effekter på miljöerna, har dock insatserna mot olika former av utbildningsverksamhet inneburit att man har strypt deras inkomstkällor och förhindrat påverkansmöjligheter på barn och ungdomar. Den myndighetsgemensamma offensiven mot dessa miljöer har således både varit imponerande och effektiv. Det gäller dock att bibehålla fokus samt greppet kring dessa salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöer. Detta då deras starka anpassningsförmåga ständigt skapar nya lukrativa inkomstkällor samt plattformar för påverkan.

En stor skillnad är att miljöerna idag är mindre synliga, vilket både kan ses som ett resultat av IS bakslag med kalifatets kollaps, ett ökat medialt fokus på tongivande individer och verksamheter, en ökad säkerhetsmedvetenhet inom miljöerna, samt de offensiva åtgärder som vidtagits mot miljöerna. Som denna rapport har påvisat ska detta dock inte tas som en intäkt för att miljöerna som sådana har minskat i omfattning eller försvunnit – tvärtom har miljöerna istället anpassat sig och hittat alternativa verkansformer. Som betonas i kapitel tre om lokal påverkan är det tydligt att de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna fortfarande har en stark inverkan på vissa

lokalområden i Sverige, samt att otillbörlig påverkan fortfarande sker – även om sådan påverkan i vissa fall har antagit nya former. I takt med att vissa finansieringskällor har strypts har även andra verksamheter identifierats – som exempelvis exploateringen av dagbarnvård, föreningsverksamhet, samt legitim företagsverksamhet. Detta projekt har bidragit till att identifiera vad som tidigare har kunnat kategoriseras som så kallade "blinda fläckar" i relation till vår kunskap om salafismen och salafism-jihadismens inverkan på det demokratiska samhället i Sverige. Den kartläggning som genomfördes 2018 har därmed breddats och fördjupats på områden som den digitala arenan, påverkan inom skolmiljöer, lokal påverkan, samt finansiella förhållanden – med en särskild betoning på utländsk finansiering.

6.2 Den digitala miljön

Det går att konstatera att den digitala arenan har blivit viktigare, och att den i princip bör betraktas som likställd med den fysiska arenan. Den digitala miljön har också utvecklats till en mer månghövdad hydra, bestående av fragmenterade sociala mediemiljöer där dolda och krypterade plattformar används i allt större utsträckning. De salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna har således migrerat till sociala mediekanaler som inte ägs och regleras av de största Tech-bolagen, vilket därmed blir svårare för brottsbekämpande myndigheter att monitorera. Den virtuella arenan är ytterst komplex, och det är avgörande att myndigheter accelererar förmågan att monitorera våldsbejakande individer och deras narrativ online – och framför allt inom ramen för krypterade och okonventionella plattformar. Bortsett från den underrättelseinhämtning som brottsbekämpande myndigheter bedriver på sociala medier, är det dock uppenbart att förebyggande insatser *inte* tar hänsyn till enskilda individers aktiviteter online i samma utsträckning. För att skapa en 360 graders bild av individer som riskerar att radikaliseras är det avgörande att integrera den digitala arenan i bedömningen av individers sårbarhet och i arbetet med att skraddarsy förebyggande åtgärder och interventioner.

Praktiker som arbetar med förebyggande insatser mot våldsbejakande extremism behöver därmed utbildning samt ytterligare verktyg för att kunna identifiera problematiska och antisociala beteenden online, som i sin tur kan utgöra ett försteg till inträden i våldsbejakande miljöer.⁷⁸⁹ En problematik består av det konstanta skiftet mellan sociala medieplattformar, vilket gör det svårt för praktiker att få en helhetsöversikt över alla kommunikationskanaler som finns och används av ungdomar. Ett sätt att lösa detta problem är att integrera ungdomar som guidar praktiker i detta arbete, genom att själva visa vilka plattformar som finns och används, hur de används, samt hur man orienterar sig bland dessa olika forum.

Ytterligare en problematik avser bristande språklig-, religiös-, och kulturell kunskap kring betydelsen av de narrativ som främjas och sprids av salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöer online. En idé vore att skapa mobila kompetensteam, som besitter djup kunskap och bred erfarenhet inom alla dessa områden, inom myndigheter såsom Polismyndigheten och socialtjänsten, med behovsanpassat stöd från Centrum mot våldsbejakande extremism (CVE) och Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF), med flera. Över tid kan även lärdomar och erfarenheter från Polismyndighetens krigsbrottsenhet integreras, där material från sociala medier ofta utgör ett viktigt bevismaterial. Denna kunskapsbank kan byggas på med riktade forsknings- och studiesatsningar.

---

⁷⁸⁹ Intervju med forskare, (februari 2022).

Bredare insatser för att motverka spridningen av våldsbejakande- och polariserande narrativ inom den digitala arenan har redan föreslagits i relation till primära förebyggande insatser som exempelvis utbildningsverksamhet. Detta innefattar bland annat ett ökat fokus på källkritik, ökad utbildning i relation till medie- och informationskunnighet, att skapa ökad förståelse för hur propagandabudskap konstrueras och sprids, samt att utveckla en förfinad förståelse för hur propagandabudskap ständigt utvecklas och förändras.⁷⁹⁰

Vidare är det även viktigt att anamma ett genusperspektiv i relation till förebyggande åtgärder online. Som tidigare påvisats anpassas ofta propagandabudskapen, samt rekryterings- och radikaliseringsprocesser i relation till genus, vilket innebär att ett sådant perspektiv måste inkluderas för att kunna skapa effektiva och riktade insatser. Då kvinnor inom de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna är relativt begränsade i sina sociala kontakter samt i det fysiska rummet är det rimligt att anta att den digitala arenan utgör en viktig social knutpunkt. Detta, i kombination med att den salafistiska miljön är extremt aktiv online, stärker skälen till att satsa på genderspecifika insatser i relation till den digitala arenan. Ett tillvägagångssätt är att integrera arbetet mot hedersförtryck digitalt – dels i relation till informationsinsatser, samt dels genom att skapa digitala kontaktpunkter för dessa typer av frågor, där myndigheter och civilsamhällesorganisationer effektivare kan nå utsatta individer och grupper.

Det är påfallande hur lite den digitala arenan inkluderas i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Detta trots dess centrala roll inom olika former av extremistmiljöer. Få, eller inga, insatser har genomförts där man samlar relevanta myndigheter, Tech-företag, privata aktörer och civilsamhällesorganisationer i Sverige för att diskutera hur man strategiskt och taktiskt kan integrera åtgärder inom den digitala arenan i det övriga arbetet mot våldsbejakande extremism (utöver utbildningsinsatser). Statliga bidragsgivande organisationer bör rikta specifika anslag för att främja sektorsöverskridande projekt och initiativ i syfte att skapa kreativa och effektiva lösningar på dessa problem. En intervjuad betonar även att online-dimensionen är ytterst viktigt, och att det "inte längre går att kommunen inte befinner sig där" i förhållande till det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.⁷⁹¹

6.3 Lokal påverkan

De salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna är fortsatta aktiva och närvarande på lokala platser i Sverige. Miljöerna har dels utsatts för betydande press från brottsbekämpande insatser och av tillsynsmyndigheter, vilket har försvårat deras verksamhet samt även resulterat i att miljöerna har blivit mindre synliga. Det finns ett flertal exempel där dessa miljöer tagit sig nya uttryck och vägar, och därmed har anammat en form av strategiskifte. Existerande kluster av våldsbejakande aktörer är i stort sett intakta, där ett flertal centrala individer fortfarande finns närvarande och utövar aktiv påverkan. Det är anmärkningsvärt att de centrala personer som av Säkerhetspolisen har klassificerats som ett hot mot rikets säkerhet, och där det inte går att verkställa utvisningsbeslut enligt LSU, fortsätter att påverka de svenska miljöernas riktning och tillväxtpotential. Ett exempel är två individers aktiva engagemang i den pågående LVU-kampanjen om socialtjänsten och omhändertagna barn, där de inte bara sprider konspirationsteorier och desinformation till lokala församlingar utan även till internationell arabiskspråkig media – där de uppmanat till aktion.

---

⁷⁹⁰ Intervju med forskare, (januari 2022).

⁷⁹¹ Intervju med kommunanställd, (mars 2022).

Även om Skolinspektionen fått ökade möjligheter att granska problematiska verksamheter, och därmed har kunnat stänga ett flertal utbildningsverksamheter med kopplingar till islamistisk extremism, så har de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna ackumulerat miljonbelopp från offentliga skattemedel. När tillsynsmyndigheter har skärpt kontroller och fokus mot vissa former av utbildningsverksamhet har verksamheten även antagit nya former. När man exempelvis införde ägar- och ledningsprövningar på grundskoleverksamhet flyttades salafistisk verksamhet ner till förskolenivå, och när liknande prövningar sedermera infördes inom förskolesektorn förflyttade man sig istället till dagbarnvård. Det förslag om utökade möjligheter till granskningar även inom dagbarnvård är ett steg i rätt riktning, men det återstår att se huruvida dessa regleringar kommer att räcka i förhållande till de verksamheter där ägar- och ledningskretsen uppvisar en "putsad fasad", men där själva verksamheten i sig är problematisk.

De förändringar som skett inom de svenska salafistiska- och salafistiska miljöerna har även inneburit att miljöerna i allt större utsträckning har sett öppen aktivism som ett effektivt verktyg för att underminera svenska myndigheters tillit och trovärdighet – och särskilt i relation till socialtjänsten. En mycket oroväckande utveckling är att salafistiska- och salafist-jihadistiska individer har börjat söka sig in i myndigheter och kommun, där man blir strategiskt placerad för att utöva påverkan inifrån. I Göteborg vittnar myndighetsanställda om individer som tagit sig in i socialtjänsten, och därefter har lämnat ut sekretessbelagd information om tvångsomhändertagna barn. Inom kommun har dessa individer också positionerat sig för att säkerställa föreningsbidrag och andra fördelar för den egna gruppen. Även Säkerhetspolisen uppmärksammar detta fenomen i sin senaste årsbok för 2021. Anna Sjöberg, operativ chef vid Säkerhetspolisen, har exempelvis varnat för följande utveckling: "Att dessa aktörer nu i allt högre utsträckning börjar intressera sig för det lokala näringslivet eller den lokala politiken tyder på att de börjar vilja ta kontroll över dessa ytor".⁷⁹² Myndigheter och kommuner bör således ha ett större fokus på effektivare säkerhetsskydd och eventuella bakgrundskontroller av anställda som har tillgång till personuppgifter samt sekretessbelagd information. Detta då sådana uppgifter potentiellt skulle kunna utnyttjas i felaktiga syften. Det finns även exempel på att ledande extremister har tagit anställning inom bemanningsföretag, vaktbolag, och ett fåtal myndigheter. Vidare finns även oroväckande tendenser att individer inom dessa miljöer söker sig till specifika geografiska områden som är särskilt utsatta.

Ett stort problem är även de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöernas exploatering av förenings- och organisationsverksamhet, där sådan verksamhet dels används för att generera offentliga medel, samt dels för att utöva påverkan. I SOU 2019:35, avseende demokrativillkor för bidrag till civilsamhället, står det statuerat att:

Staten har ett särskilt ansvar att skydda de värden som anknyter till regeringsformens program- och målsättningsstadgande om respekten för alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Därutöver har staten ett åtagande att skydda och

---

⁷⁹² Säkerhetspolisen, 'Parallella samhällen göder extremism och grov organiserad brottslighet', <https://www.sakerhetspolisen.se/publikationer/om-sakerhetspolisen/sakerhetspolisen-2021/parallella-samhallen-goder-extremism.html>

främja enskildas grundläggande fri- och rättigheter enligt flera av de internationella konventioner avseende mänskliga rättigheter som Sverige anslutit sig till.⁷⁹³

År 2020 fördelades statsbidrag om sammanlagt 24,3 miljarder kronor (varav 10,6 miljarder kronor till biståndsverksamhet) till olika civilsamhällesorganisationer.⁷⁹⁴ Det är dock anmärkningsvärt hur lite kontroll samt uppföljning som faktiskt sker i relation till föreningsbidrag, då salafistiska miljöer och organiserad brottslighet stundtals söker kommunala-, regionala-, och statliga bidrag parallellt. Detta handlar först och främst om att kontrollera vilka individer som står bakom föreningar och organisationers verksamhet, där Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet i Göteborg utgör ett positivt exempel som har kapacitet att kontrollera detta i praktiken. Flera intervjuade lyfter fram just detta kunskapscentrum som en framgångsfaktor, och betonar att det både har bidragit till att förebygga och att förhindra brottslighet.⁷⁹⁵ Förslaget om ett nationellt kunskapscentrum dit kommuner och andra statliga aktörer kan vända sig kommer att bli helt avgörande för att höja kunskapsnivån och säkerställa bakgrundskontroll. Vidare bör kommuner överväga att ha en central utbetalande förvaltning för att undvika att föreningsansökningar som har fått avslag i en förvaltning godkänns i en annan. Självfallet bör vanliga rutiner om likabehandlingsprincipen samt ett rättssäkert förfarande gälla.

Kopplat till föreningsbidrag bör det understrykas att vissa kontrollmekanismer finns, men att dessa kan stärkas ytterligare. Oftast består kontrollen av en administrativ dokumentgranskning, där man exempelvis säkerställer att föreningen faktiskt finns och därmed granskar föreningens stadgar och årsredovisning. Individer kopplade till salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöer samt organiserad brottslighet har länge varit skickliga på att skriva ansökningar om föreningsbidrag, där man använder attraktiva honnörsord som "demokrati", "mänskliga fri- och rättigheter", och "jämsliddhet" utan att det prövas i praktiken. I sammanhanget har Säkerhetspolisen också poängterat att det är mycket svårt att endast utifrån exempelvis stadgar, verksamhetsberättelse och årsredovisning "kunna utläsa om en organisation eller dess företrädare inte agerar i linje med demokrativillkoret".⁷⁹⁶ Denna bedömning fångar vad som utgör det övergripande problemet med den svenska förvaltningsmodellens avsaknad av uppföljning och revision kring föreningsbidrag, samt utvärdering.

Gällande uppföljning av föreningsbidrag är det även tydligt att det – utöver stickprovskontroller – krävs oannonserade platsbesök, noggrannare revision av både ekonomi samt innehåll, och utvärderingar av projekt. Därtill bör större kommuner, som därmed disponerar över omfattande finansiella medel i förhållande till föreningsbidrag, överväga en eller flera heltidsanställningar som säkerställer beviljade föreningsverksamhet. Ytterligare ett sätt att skapa transparens är att överväga publicering av föreningsbidrag online, där detta då bör omfatta föreningens namn, typ av verksamhet, samt beviljad budget och resultat. Kommuner bör även vara uppmärksamma

---

⁷⁹³ Regeringskansliet, *Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället*, SOU 2019:35, (Stockholm, 2019): 22, <https://www.regeringen.se/4ada6c/contentassets/5670e1f1fc5c4ad0a228da27f03cef73/demokrativillkor-for-bidrag-till-civilsamhallet-sou-201935>

⁷⁹⁴ Kulturutskottet, *Kulturutskottets betänkande 2021/22: KrU2: Det civila samhället*, (Stockholm, 2021/2022), <https://data.riksdagen.se/fil/789C97D7-8844-41F4-A23D-59720BCE8080>

⁷⁹⁵ Intervjuer med kommun- och myndighetsanställda i Göteborg, (oktober 2020).

⁷⁹⁶ Säkerhetspolisen, 'Remissvar avseende Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället (SOU 2019:35)', (2019-10-28), <https://www.sakerhetspolisen.se/download/18.a5cd4be16dfd84e17110e/1573463140117/Remissvar-Demokrativillkor-for-bidrag-till-civilsamhallet.pdf>

på uthyrning av lokaler till föreningar. Detta då det har förekommit fall där exempelvis idrottsföreningar uppgett att verksamheten ska bestå av olika former av idrott, men där lokalen sedermera har använts för annan form av verksamhet – som exempelvis koranskolor.

Ett flertal respondenter efterfrågar även en bättre och fördjupad diskussion och analys avseende om föreningsbidrag och kortsiktiga projekt riktade mot utanförskap verkligen har varit effektiva över huvud taget. Sådana projekt riktade mot etniska- och religiösa föreningar, med syfte att bidra till integrering, har stundtals istället haft motsatt effekt, då individer inkapslats och många kvinnor förblir isolerade, och då anti-demokratiska beteenden har förstärkts. I projektet har det framkommit att det finns vissa individer i samhället som inte vill integreras, samt att det finns aktivism och polariserande narrativ som motverkar just försök till integration. Därför är det viktigt att accelerera det förebyggande arbetet mot hedersförtryck, samt att främja jämställdhet och barns rättigheter. Regeringens arbete med demokrativillkor blir viktigt i detta sammanhang, och kommuner bör fundera på hur detta kan tillämpas samt hur det ska säkerställas i praktiken. En intervjuad efterlyser exempelvis större principfasthet från kommuner: “man måste bestämma sig för vad man vill och sen följa det hela vägen – är det demokratiska föreningar man vill ha måste man följa detta hela vägen ut”.⁷⁹⁷

Ett antal intervjuade påvisar att det förebyggande arbetet även bör innefatta religion som en av flera risk- och skyddsfaktorer, då denna aspekt tidigare har varit nedprioriterad. Exempelvis lyfter Anas Khalifa fram att det behövs utbildning kring religion, samt vad religionen faktiskt säger i relation till vissa frågor. Han påpekar även att det bör ställas krav på att predikningar i moskéer ska ske på svenska. Detta för att skapa en ökad öppenhet, samt för att tillåta att svåra frågor diskuteras inom de religiösa samfundet – snarare än i mindre, slutna sammanhang.⁷⁹⁸

Relationerna mellan myndigheter och trossamfund är dock komplicerade, och förtroendet för myndigheter är ofta inte särskilt högt i dessa kretsar. Säkerhetspolisen har länge bedrivit en förtroendeskapande dialogverksamhet med religiösa trossamfund, som även omfattar vikten av ett adekvat skydd av moskéer. Andra myndigheter har generellt sett haft en begränsad insyn i religiösa samfunds verksamhet och deras eventuella transnationella kopplingar. En myndighet som fokuserar på förtroendeskapande relationer till trossamfund är Myndigheten för stöd till trossamfund (SST), som ingår i dialog och årligen förmedlar statliga bidrag till sju muslimska paraplyorganisationer med olika inriktningar – som i sin tur förmedlar detta vidare till lokala trossamfund och associerade föreningar. Det kan dock anses som anmärkningsvärt att SST inte följer upp den ekonomiska fördelningen, utan ger bidragen *carte blanche* utan krav på ingående ekonomisk revision eller grundläggande kännedom om de föreningar eller lokala trossamfund som erhåller bidrag, inklusive huruvida dessa motverkar demokratiska principer och värderingar. Som vårt projekt visar har exempelvis SST – genom Sveriges Muslimska Förbund (SMF) – gett bidrag till Borås moské. Även om det är viktigt att betona att de problematiska aspekterna inte omfattar hela moskén, är det dock rimligt att ifrågasätta huruvida statliga medel verkligen ska finansiera en verksamhet där det, trots allt, finns anti-demokratiska inslag.

Denna problematik är dock inte unik för just SST, utan förekommer både inom vissa kommuner samt andra myndigheter, där man endast har ytterst begränsad insyn och kännedom kring vilken

---

⁷⁹⁷ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁷⁹⁸ Intervju med Anas Khalifa, (januari 2022).

värdegrund och agenda som främjas inom föreningar och organisationer som erhåller offentliga medel, samt hur detta påverkar lokalsamhället, främjar (eller motverkar) integration, och hur verksamheten linjerar med grundläggande demokratiska principer och värderingar – vilket borde vara en grundbult för att erhålla statliga offentliga medel. Här behöver myndigheter samt den politiska ledningen på samtliga nivåer fundera på former för hur man simultant kan fördela offentliga bidrag, och samtidigt säkerställa att *samtliga* individers grundläggande demokratiska fri- och rättigheter inte undergrävs på grund av avsaknad av kontroller.

En aspekt som framförs under intervjuerna med lokalt verksamma är att det skulle behövas ett nationellt avhopparprogram riktat mot den våldsbejakande islamistiska miljön. Det lyfts bland annat fram att ett av verktygen som skulle behöva ingå i ett sådant program är möjligheten att flytta dessa individer till en annan ort. Intervjuade beskriver exempelvis att det finns ett fåtal individer på lokal nivå som har "skickat ut en krok" om att de vill lämna den salafistiska miljön. Det understryks dock att det från kommunalt håll finns begränsade resurser för att hantera sådana individer, och att det exempelvis har varit flera individer som har försökt att lämna, men som sedermera har ramlat tillbaka igen.⁷⁹⁹ Flera intervjuade anser även att socialtjänsten generellt – med undantag från vissa individuella handläggare – saknar kunskap i ämnet.

Frågan om att använda tidigare extremister i sådan avhopparverksamhet är också politiskt känslig. I förhållande till en tidigare extremist som exempelvis Anas Khalifa kan man exempelvis fråga sig hur länge man bör "sitta i karantän" innan man kan användas som resursperson för ett avhopparprogram. Kommuner och myndigheter tenderar att vara riskaverta, och har svårt att ta till vara på individer med ett tidigare kriminellt- eller extremistiskt förflutet. En annan fråga som måste lösas ut är huruvida det behövs ett specifikt avhopparprogram för extremister, eller om existerande strukturer för att hjälpa kriminella avhoppare kan användas och byggas på med en ideologisk komponent. Som Kriminalvården understryker så är det samma kriminogena- och skyddsfaktorer som ligger bakom mekanismerna inom både extremistiska- och kriminella miljöer, samt utträde ur dessa.⁸⁰⁰ Anas Khalifa betonar även att semantiken kring detta område är viktigt, och att sådan verksamhet inte nödvändigtvis bör benämnas som "avhopparverksamhet". Detta då individer inom dessa miljöer kan tolka det som att syftet är att det ska "hoppa av" islam.⁸⁰¹ Dessutom är det en svår avvägning om avhopparverksamhet ska drivas i statlig- eller kommunal regi, eller av civilsamhällesaktörer. Detta då tilliten till staten och myndigheter ofta är väldigt låg inom dessa miljöer. Samtidigt finns det, som tidigare nämnts, en problematik kring lämpligheten hos vissa individer att ansvara för sådan typ av verksamhet.

Intervjuade påvisar även att det skulle behövas ändringar i sekretesslagstiftningen. Detta för att möjliggöra informationsdelning mellan myndigheter och kommuner på ett sätt som inte är möjligt idag.⁸⁰² Det påvisas även att det i nuläget görs olika tolkningar av sekretesslagstiftningen, där vissa handläggare gör striktare tolkningar än andra – både inom- och mellan myndigheter. Det framhålls att det ideala vore om berörda aktörer, som exempelvis polis, socialtjänst och sjukvård, skulle kunna sitta tillsammans och diskutera fritt utan sekretess. Den möjligheten finns

---

⁷⁹⁹ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

⁸⁰⁰ M. Ranstorp, 'Extremist Offender Management in Sweden', i P. Neumann & R. Basra (red.), *Extremist Offender Management in Europe: Country Reports*, (London: International Centre for the Study of Radicalisation, 2020): pp. 87-96.

⁸⁰¹ Intervju med Anas Khalifa, (oktober 2021).

⁸⁰² Intervju med myndighetsanställd, (november 2020).

inte i dagsläget.⁸⁰³ En intervjuad betonar att samarbetet i dagsläget är väldigt beroende av vilka individer som sitter på olika positioner inom respektive myndighet, och istället "krävs det system som samarbetar, och inte bara individer".⁸⁰⁴ Därför krävs det också heltidstjänster som enbart arbetar med dessa frågor. Vidare är det även viktigt att polisen ges tid att arbeta med kommunen i dessa frågor.⁸⁰⁵ Det är också viktigt att man utvecklar en förbättrad förmåga att arbeta mer uppsökande samt riktat mot riskindivider.⁸⁰⁶ Både för polis och socialtjänst handlar detta om att vara närvarande i lokalsamhället, samt att ha en relationsskapande dialog med lokalbefolkningen.

Det är också viktigt att betona att lokala tjänstemän samt handläggare är beroende av politiskt stöd. Om det finns en okunskap eller ovilja att hantera problematiken på politisk nivå och bland tjänstemän, skapar detta stora hinder för att kunna bedriva verksamhet inom dessa områden. Fokus måste ligga på att hantera tystnadskultur, bristande kunskap, och en markkontakt med verkligheten och hur utmaningarna är dimensionerade. Vidare krävs utbildning för politiker och tjänstemän i relation till dessa frågor. En intervjuad med decennier av erfarenhet av arbete med särskilt utsatta områden betonar att politikernas löfte om att Göteborg inte ska ha några utsatta områden vid år 2025⁸⁰⁷ är ett luftslott, och att detta vittnar om att politiker "inte har förstått magnituden av problemen".⁸⁰⁸ Istället menar en intervjuad att politiker har tillåtit framväxten av parallellsamhällen, och att det krävs en total revidering av bemötandet av nyanlända, där det tydliggörs vilka lagar, normer och värderingar, samt vilka rättigheter och skyldigheter det svenska samhället vilar på.⁸⁰⁹

Utbildning är även en viktig aspekt för de kommunala tjänstemän som exempelvis fattar beslut om föreningsbidrag. En försvårande omständighet är att det inte finns en gemensam lägesbild bland alla involverade aktörer på kommunal nivå (som exempelvis förvaltningar, fastighetsbolag, nämnder, polis och olika politiska partier), vilket gör att det är svårt att samverka med samma utgångspunkt. Det finns stundtals en risk att tjänstemän förskönar verkligheten eller sopar problem under mattan för att frågorna är för svåra att lösa. Efterdyningarna på Norrbyrapporten, där polis och kommun separat utredde lägesbilden och kom fram till likartade resultat, är också ett illustrativt exempel på att det finns aktivister som vill undergräva myndighetsgemensamma insatser.

Andra åtgärder på kommunal nivå som framförs är att arbetssättet behöver bli betydligt mer lokalt förankrat för att få en bättre bild av problematiken. Vidare betonas att det även krävs en ökad kompetens kring aspekter som parallella system och kriminella nätverk inom samtliga berörda myndigheter. I sammanhanget påpekas det även att det skulle behövas en "helhetsplan" som adresserar samtliga problematiska faktorer för att vända utvecklingen.⁸¹⁰ Lokalt behövs sektorsöverskridande samarbeten mellan kommun, bostadsbolag, näringsliv, civilsamhällesaktörer, och andra relevanta aktörer. Vidare behöver regeringen även ta ett

---

⁸⁰³ Intervju med myndighetsanställd, (oktober 2021).

⁸⁰⁴ Intervju med myndighetsanställd, (februari 2022).

⁸⁰⁵ Intervju med myndighetsanställd, (februari 2022).

⁸⁰⁶ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

⁸⁰⁷ A. Larsson, 'Så ska Göteborg få bort alla utsatta områden - på fem år', *Göteborgs-Posten*, (2020-11-14), <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/s%C3%A5-ska-g%C3%B6teborg-f%C3%A5-bort-alla-utsatta-omr%C3%A5den-p%C3%A5-fem-%C3%A5r-1.36819672>

⁸⁰⁸ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

⁸⁰⁹ Intervju med myndighetsanställd, (mars 2022).

⁸¹⁰ Intervju med kommunanställd, (oktober 2020).

helhetsgrepp och skyndsamt tillsätta en nationell utredningsgrupp om utsatta områden för att vända utvecklingen. Det kommer att krävas synkroniserade insatser på både nationell- och kommunal nivå i relation till just utsatta områden. Det går inte att effektivt adressera våldsbejakande extremism isolerat, utan man måste också förstå att problematiken är sammankopplad med andra problem som finns i parallella samhällsstrukturer.

Hedersförtryck är också ett mycket påtagligt problem inom samtliga av de studerade lokalområdena, och det är tydligt från de intervjuer som genomförts att utvecklingen går åt fel håll. Insatserna har förbättrats på senare tid, men för att vända utvecklingen krävs betydligt mer riktade samt omfattande åtgärder. En yrkesverksam, med mångårig erfarenhet inom arbete mot hedersförtryck, anser att ett betydande problem är den utbredda rädsla och tystnadskultur som finns inom myndigheter.⁸¹¹ Det uppges att det både saknas en kunskap om sammanhanget kring det hedersförtryck som sker samt hur utsattheten påverkar enskilda individer. Samtidigt är socialsekreterare som yrkesgrupp både sårbara samt utsatta för allvarliga påtryckningar från individer och grupper som utövar detta förtryck. Ett ytterligare problem som flaggas är att reaktionära krafter har lyckats infiltrera kommun och myndigheter.⁸¹² Att på ett effektivt sätt lyckas bemöta och motverka hedersförtryck – både på individuell- samt på kollektiv nivå – kräver både en beslutsamhet hos myndigheters och kommuners ledning, samt en systematik i utformningen av effektiva åtgärder.

Idag finns det ingen genomförd nationell- eller lokal kartläggning av hur omfattande hedersförtrycket är bland ungdomar och kvinnor i Sverige. En sådan kartläggning måste genomföras för att förstå vart och hur insatser bör prioriteras och riktas. Dessutom finns det en okunskap i relation till pojkars situation och vad deras dubbla roller leder till – där de både fostras till att agera vakter gentemot sina mammor, systrar och andra ungdomar, samt även själva utsätts för förtryck. Förebyggande insatser tenderar även att helt bortse från pojkars situation.⁸¹³

Som studien indikerar är hedersförtryck och hedersrelaterat våld ett betydande problem, som genererar omfattande negativa effekter för ett stort antal individer i Sverige. Nationella- och kommunala beslutsfattare kan inte längre relativisera eller undvika den problematik som finns, utan måste ta ett helhetsgrepp om frågan, kartlägga existerande problematik, samt effektivare koordinera nationella- och lokala insatser – där tydliga målsättningar prioriteras och där effekterna av åtgärderna utvärderas. Hedersförtryck sätter fingret på de konfliktytor som finns inom en demokrati och de värden som måste värnas om och resolut försvaras i alla lägen. Demokratiska fri- och rättigheter ska inte enbart gälla för några, utan ska omfatta samtliga medborgare i det svenska samhället.

6.4 Skolverksamhet

Myndighetsgemensamma insatser mot utbildningsverksamheter med kopplingar till svenska salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöer har varit effektiva för att stävja miljöernas påverkan mot barn och ungdomar. Som tidigare nämnts finns dock fortfarande vissa brister i relation till

---

⁸¹¹ Detta påvisas även i följande rapporter: Ekström, *Finns det en tystnadskultur i Göteborgs Stad?*, (2021-08-26); Wallin, 'Den organiserade brottsligheten i Västsveriges utsatta områden: En beskrivning av problematiken och rekommendationer', (2021).

⁸¹² Intervju med yrkesverksam, (april 2022).

⁸¹³ Intervju med yrkesverksam, (april 2022).

lagstiftningen på området, och där nya lagförslag kommer att behöva följas upp och sedermera utvärderas.

Jesper Falkheimers delprojekt påvisar att tidigare forskning lyft fram att skolan och utbildning kan utgöra en viktig plattform för det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. De intervjuer som genomförts inom ramen för detta delprojekt påvisar även vikten av kritiska samtal i klassrummet, samt att lärare behöver ha en djupt förankrad kunskap i relation till dessa frågor. Lärare bör exempelvis kunna hantera politiskt känsliga och emotionella frågor som berör konflikter i Mellanöstern och religionskunskap på djupet. Ytterligare fokus bör även läggas på antisemitism, eftersom detta är en gemensam problematik som förenar både den radikalnationalistiska- och den salafist-jihadistiska miljön. Utbildning av lärare samt övrig skolpersonal är därför en viktig komponent i det förebyggande arbetet. Ett viktigt verktyg kan vara CVE:s metod- och bedömningsstöd för att hantera och utreda oro för våldsbejakande extremism, som för närvarande är under utveckling.⁸¹⁴

För att tackla salafistiska- och salafist-jihadistiska normer bland skolungdomar bör man även överväga att genomföra anonyma opinionsundersökningar om hur utbrett hedersförtryck är, samt avseende ungdomars uppfattningar om den demokratiska samhällsordningen. I dagsläget finns det stora kunskapsluckor om hur utbrett hedersförtryck är bland ungdomar. Även om hedersförtryck inte alltid är salafistiskt betingat, så är detta en ingång samt ett verktyg för att adressera begränsningar av individuella mänskliga fri- och rättigheter. Vidare har intervjuade uttryckt att man upplever att ungdomar inte blir tillräckligt "marinerade i den demokratiska samhällsordningen". Skolans arbete med en demokratisk- och gemensam värdegrund är således enormt viktigt.

Ett utforskat område utanför ordinarie skolverksamhet är omkring koranskolor, samt om – och i sådana fall hur – detta påverkar barn och ungdomar i relation till ordinarie skolgång, eftersom det kan vara omfattande och tidskrävande. Idag finns begränsad kunskap om barn och koranskolor. Självfallet råder religionsfrihet, och det är viktigt att understryka att koranskolor inte behöver vara problematiska i sig. Även om det självklart finns positiva aspekter med sådan form av undervisning finns det dock även fall där skolpersonal har oroat sig för att koranstudierna går ut över den ordinarie skolan. Vissa barn och ungdomar har exempelvis i princip koranundervisning under samtliga av veckans dagar, efter ordinarie skolverksamhet.⁸¹⁵ Hur detta påverkar barns ordinarie skolgång bör studeras närmare.

6.5 Finansiering

Ett utmärkande drag är att de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna präglas av ett utvecklat entreprenörskap, där finansieringsformerna omfattar allt från legal verksamhet – som exempelvis insamlingar, vinstdrivande företagsverksamhet, bidragsberoende plattformar, och utländsk finansiering – till illegal verksamhet. Detta innefattar bland annat bedrägerier, bidragsbrott, penningtvätt, samt andra avancerade ekobrottsupplägg.

---

⁸¹⁴ Å. Erlandsson, 'Handbok ska förebygga skolattentat: "Behovet växer"', *Dagens Nyheter*, (2022-04-03), <https://www.dn.se/sverige/handbok-ska-forebygga-skolattentat-behovet-vaxer/>

⁸¹⁵ N. Ago & D. Salihu, 'Rektor orolig: Koranskola kan påverka skolan negativt', *SVT Nyheter*, (2018-06-14), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/dalarna/rektor-orolig-att-religion-gar-ut-over-skola>

När det gäller den illegala verksamheten ska sådan verksamhet fångas upp av de brottsbekämpande myndigheternas löpande verksamhet. Sedan publiceringen av Försvårshögskolans rapporter på uppdrag av Finansinspektionen (2015 och 2017) har det svenska arbetet mot penningtvätt och terrorfinansiering utvecklats genom ett förändrat regelverk och effektivare nationell samverkan. Förmågan att koppla misstankar om brott samt brottslig verksamhet till de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöerna utgör dock fortfarande en utmaning. Detta då sådana sammankopplingar kräver förkunskap kring vilka aktörer som rör sig inom dessa miljöer. Vidare prioriteras ofta brottsutredningar i relation till storleken på brottsvinster och transaktioner. Illegal verksamhet kopplad till den våldsbejakande salafistiska miljön kan ofta beröra mindre belopp, men kan samtidigt utgöra viktiga ingångsvärden för att identifiera och förhindra framtida våldsdåd eller terrorbrott. Ett flertal av dessa brott tenderar att hamna under radarn för brottsutredningar, då de inte bedöms vara tillräckligt betydande. Om kopplingar till de salafist-jihadistiska miljöerna hade kunnat identifieras hade brottsutredningar eventuellt prioriterats högre. Nyckeln för att åtgärda denna brist är ökad informationsdelning mellan myndigheter – både på central och lokal nivå – om aktörernas profil, samt kännedom om att det handlar om just salafist-jihadistiska miljöer. Vissa bidragsbrott utreds även ofta lokalt av polisen samt av kommuner, där den lokala lägesbilden kring aktörer och modus operandi skulle behöva delas med andra regioner samt den nationella nivån.

Både den salafistiska- och salafist-jihadistiska miljön och organiserad brottslighet är aktiva i att identifiera sårbarheter i statliga bidragssystem, samt att utbyta tillvägagångssätt i relation till brottsupplägg. Exempel på förekommande bidragsfusk är att ansöka om bidrag för samma verksamhet från olika kommuner, förvaltningar, eller myndigheter. Förmågan att hantera denna typ av fusk är dock begränsad på grund av den svenska förvaltningsmodellen, samt även strikta restriktioner avseende hantering av integritetskränkande personuppgifter. Detta betyder att det finns utmaningar med att upprätta ett gemensamt datasystem för bidragssökande organisationer och aktörer. Myndigheter har vidtagit en rad effektiva åtgärder för att försvåra användningen av falska eller felaktiga identitetshandlingar, samt målvakter. Detta genom att återkalla samordningsnummer, eftersom denna typ av handling både har utnyttjats av våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet.

När det gäller de legala inkomstkällorna för dessa miljöer har myndighetsgemensamma insatser strypt många stora penningflöden – och framför allt i relation till den skolverksamhet som tidigare bedrevs av tongivande individer inom de salafist-jihadistiska miljöerna. Här har de brottsbekämpande myndigheternas insatser varit imponerande och genererat stor effekt. Möjligheterna till att generera finansiella medel och samtidigt utöva påverkan har således kraftigt decimerats. Försvårshögskolans rapport om salafism och salafism-jihadism från 2018, i kombination med mediala avslöjanden, skapade en ökad medvetenhet bland myndigheter, departement och till viss del kommunal verksamhet kring dessa plattformar, deras framväxt och betydelse i relation till finansiering och påverkan. Detta har bidragit till möjligheter att vidta åtgärder mot de salafistiska- och salafist-jihadistiska miljöernas närvaro, handlingskraft och tillväxt.

I relation till legala inkomstkällor återstår dock problematiken kring att statliga aktörer anlitar företag och tjänster som ägs, leds av, eller kan kopplas till tongivande individer inom dessa miljöer. Detta påvisas exempelvis genom den granskning som genomfördes av Acta Publica under

år 2020. Vidare har det även skett en viss infiltration inom statlig förvaltning, vilket har utnyttjats som en viktig möjliggörare för nya inkomstkällor och arenor. Avsaknad av effektiv samverkan mellan myndigheter utnyttjas frekvent för att starta bolag, föreningar, och stiftelser – i syfte att bedriva verksamhet som genererar finansiella medel. Tillsynsmyndigheter med uppdrag att granska stiftelser och föreningar tenderar att vara kraftigt underdimensionerade, och även om det inom Länsstyrelser upplevs att det finns verktyg och mandat för att kunna utöva en effektiv tillsyn över stiftelser så är förutsättningarna för att identifiera felaktigheter i det löpande arbetet fortfarande begränsade.⁸¹⁶ Enstaka handläggare inom Länsstyrelser ska exempelvis ofta hantera tillsyn av tusentals stiftelser – vilket också kan vara ett tungt och tidskrävande arbete – medan kommuner vanligen enbart har insyn i föreningars verksamhet genom dokumentinsamling, som stadgar och årsberättelser. Sådana dokument baseras också på föreningens egna uppgifter och vilja till transparens. Från Länsstyrelser hålls betonas det även att det kan vara svårt att upptäcka oegentligheter inom en stiftelse enbart baserat på exempelvis just årsredovisningen.⁸¹⁷ Regeringen, regioner, och kommuner behöver beakta de utmaningar som finns och vilka åtgärder som krävs i relation till resurser, verktyg, kunskap, samverkan och transparens.

Salafistiska miljöer bedriver även olika former av insamlingsverksamhet. För svenska myndigheter är det dock extremt svårt att säkerställa den slutgiltiga mottagaren när det handlar om överföringar till länder där det inte finns en etablerad samverkan med svenska institutioner, som exempelvis i konfliktområden eller Gulfländer. Ytterligare en försvårande dimension är om sådana transaktioner genomförs med hjälp av informella penningöverföringsmetoder, som lämnar få – om ens några – spår (som exempelvis Hawala). Det finns således en risk att sådana insamlingar finansierar illegal verksamhet, samt möjligen terrorgrupper. Även om utredningen av sådana ärenden är komplicerade är det dock något som bör prioriteras. I värsta fall utgör Sverige ett nav för att finansiera illegal verksamhet i utlandet.

De länder i Gulfregionen som aktivt exporterar en strikt salafistisk tolkningsskola inom islam har varit generösa med finansiellt stöd för att etablera och utveckla religiösa plattformar i Sverige under de senaste 20 åren. Många av dessa plattformar kan kopplas till ledande individer i den svenska salafist-jihadistiska miljön. Stödet har inte bara bidragit till etableringen av stiftelser, föreningar, moskéer och utbildningscenter, utan även till studieresor till Saudiarabien för svenskar, religiös litteratur för utbildningsinsatser, och imamer i Sverige som finansiären anser representera den rätta islamiska läran. Utifrån de data som denna studie bygger på sticker stödet till svenska religiösa institutioner ut i en europeisk kontext, tillsammans med stödet till Storbritannien, Kosovo och Bosnien. Då denna verksamhet inte är reglerad idag och dessutom betraktas som känslig för de aktörer som tar emot stödet finns det ingen i Sverige som har en underbyggd uppfattning om hur omfattande detta stöd har varit. I dagsläget finns det exempelvis ingen möjlighet för Länsstyrelser att identifiera huruvida stiftelser mottar finansiellt stöd från utländska aktörer, och stiftelser har inte heller någon skyldighet att rapportera om detta.⁸¹⁸ Utifrån den påverkan som bedrivs från dessa religiöst inriktade institutioner och de effekter de genererar i samhället finns det anledning att stärka förutsättningarna för att identifiera dessa relationer och, om det bedöms nödvändigt, vidta åtgärder för att begränsa eller förhindra dem. Sådana förutsättningar saknas till stor del idag. En möjlig åtgärd för att stärka det nationella

---

⁸¹⁶ Intervju med myndighetsanställd, (april 2022).

⁸¹⁷ Intervju med myndighetsanställd, (april 2022).

⁸¹⁸ Intervju med myndighetsanställd, (april 2022).

systemet i detta avseende kan vara att reglera omfattande eller systematisk finansiering från utländska källor. Här finns det sannolikt erfarenheter att hämta från andra europeiska länder som valt att införa sådana regleringar som möjlig vägledning för eventuella framtida svenska åtgärder.

6.6 Avslutande reflektion

Sammantaget har detta projekt om salafism och salafistisk jihadism gett en helhetsbild om utmaningarna mot säkerheten i Sverige, och framför allt hur dessa krafter bidrar till att undergräva grundläggande samhällsvärden och individuella demokratiska fri- och rättigheter. Det är viktigt och avgörande att fortsatt värna om yttrandefrihet, religionsfrihet och föreningsfrihet, samt att det i en demokrati är tillåtet att ha radikala åsikter. Samtidigt är det problematiskt då salafism och salafism-jihadism motarbetar det demokratiska styrelseskicket, utmanar demokratins idéer och grundvalar, och motverkar enskilda individers grundläggande fri- och rättigheter. Det talas ofta om vikten av att värna om demokrati i Sverige, och särskilt i kontexten av att den svenska demokratin nyligen fyllde 100 år. Samtidigt fokuserar man sällan på de konfliktytor som faktiskt existerar inom en demokrati, i förhållande till exempelvis religions- och yttrandefrihet samt kvinnors- och barns rättigheter och jämlikhet. Att lyfta dessa frågor är dock helt avgörande för att i realiteten kunna värna om just de grundläggande demokratiska principerna.

Det är viktigt att understryka att flera värdefulla och avgörande insatser har genomförts under de senaste åren, vilket delvis har bidragit till att korrigera brottsbekämpande- och förebyggande insatser. Som projektet visar finns det dock många kvarstående samhällsutmaningar. Eftersom gränsdragningarna mellan salafism och salafistisk jihadism gradvis har suddats ut kan man också likna utmaningarna vid ett isberg, där den synliga toppen utgör den våldsbejakande delen av miljöerna – men där en stor del av problematiken skymms under vattenytan. Under ytan finns nämligen de underliggande ekosystemen och strukturerna, ideologin och ideologerna, samt de transnationella nätverken – som tillsammans bildar massan av isberget.

Referenser

Acta Publica, *Affärerna med islamistiska extremister*, Rapport 2020:04, (Stockholm: Acta Publica, 2020-08-27), https://actapublica.se/wp-content/uploads/2020/08/AP_2020_4.pdf

Aftonbladet, 'Skola i Gävle anmäls för ekobrott', *Aftonbladet*, (2019-07-07), <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/1nrpAG/skola-i-gavle-anmals-for-ekobrott>

Ago, N. & Salihu, D., 'Rektor orolig: Koranskola kan påverka skolan negativt', *SVT Nyheter*, (2018-06-14), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/dalarna/rektor-orolig-att-religion-gar-ut-over-skola>

Al Anba, 'Det största projektet för att tjäna muslimer i norra Europa' [Svensk översättning från arabiska], *Al Anba*, (2016-08-26).

Alouane, R-S., 'Islam, made in France? Debating the reform of Muslim organizations and foreign funding of religion', *Brookings*, (2019-05-01), <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/05/01/islam-made-in-france-debating-the-reform-of-muslim-organizations-and-foreign-funding-for-religion/>

Andersson, E., 'Göteborgs kommunstyrelse vill stänga Vetenskapsskolan', *Sveriges Radio*, (2019-11-20), <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=104&artikel=7348278>

Ankersen, D., 'Saudiarabien finansierar var fjärde svensk moské', *ETC*, (2017-11-08), <https://www.etc.se/inrikes/saudiarabien-finansierar-var-fjarde-svensk-moske>

Antonsson, O. & Dahlgren, E., 'Muntligt löfte om 40 miljoner till moskébygge', *Sveriges Radio*, (2013-11-04), <https://sverigesradio.se/artikel/5693553>

Basra, R. & Neumann, P.R., 'Criminal pasts, terrorist futures: European jihadists and the new crime-terror nexus', *Perspectives on Terrorism*, Vol. 10, Nr. 6, (2016): pp. 25-40.

BBC News, 'Austria passes controversial reforms to 1912 Islam law', *BBC News*, (2015-02-25), <https://www.bbc.com/news/world-europe-31629543>

Benford, R.D. & Snow, D.A., 'Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment', *Annual Review of Sociology*, Vol. 26, (2000): pp.611-639.

Benford, R.D. & Snow, D.A., 'Ideology, Frame Resonance and Participant Mobilization', i B. Klandermans, H. Kriesi & S. Tarrow, *From Structure to Action: Comparing Movement Participation across Cultures, International Social Movements Research*, Vol. 1, (Conn: JAI Press, 1988): pp. 197-218.

Bengtsson, A., 'Norrby - stadsdelen som kan få en ny chans', *Borås Tidning*, (2018-12-18), <http://www.bt.se/boras/norrby-stadsdelen-som-kan-fa-ny-chans/>

Bengtsson, A., 'Boråssomalier: "Polisen borde komma till oss"', *Borås Tidning*, (2011-02-02), <http://www.bt.se/boras/borassomalier-polisen-borde-komma-till-oss/>

Bengtsson, A., 'Hemlig kartläggning av Norrbys somalier - i jakt på terrorister', *Borås Tidning*, (2011-02-02), <http://www.bt.se/boras/hemlig-kartlaggning-av-norrbys-somalier-i-jakt-pa-terrorister/>

Bergström, H. & Molund, D., 'Nu äger muslimerna sin egen moské i Falkenberg', *Hallands nyheter*, 2011-08-06), <https://www.hn.se/nyheter/falkenberg/nu-%C3%A4ger-muslimerna-sin-egen-mosk%C3%A9-i-falkenberg-1.3299451>

Besseling, J., 'Uppmärksammat stycke i Norrbyrapporten felaktigt översatt: "Missvisande"', *Borås Tidning*, (2020-02-18), <https://www.bt.se/boras/uppmarksammat-stycke-i-norrbyrapporten-felaktigt-oversatt-missvisande/>

Biesemans, M., 'Divine truth versus falsehood: Contemporary Salafist ideological discourse and personal identity', i C. Höhn et al., *La lutte contre le terrorisme: ses acquis et ses défis / The fight against terrorism: achievements and challenges - Liber Amicorum Gilles de Kerchove*, (Bruxelles: Bruylant, 2021): pp.963-976.

Borum, R., 'Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories', *Journal of Strategic Security*, Vol. 4, Nr. 4, (2011): pp. 7-36.

Borås Tidning, 'Här är föreläsarna som bjudits in till moskén', *Borås Tidning*, (2017-06-30), <http://www.bt.se/boras/har-ar-forelasarna-som-bjudits-in-till-mosken/>

Borås stad, Stadsledningskansliet: Centrum för kunskap och säkerhet (CKS), *Lägesbild Norrby: Perioden 2014-2019*, Dnr. 2019-01055, (2019), <https://www.document.no/wp-content/uploads/2019/12/lagesbild-norrby-rapport-2019-01055.pdf>

Bryman, A., *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2:a upplagan, (Stockholm: Liber, 2011).

Buijs, F.J., 'Muslims in the Netherlands: Social and Political Developments after 9/11', *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 35, Nr. 3, (2009): pp. 421-438.

Busher Tufyal Choudhury, J. & Thomas, P., 'The enactment of the counter-terrorism "Prevent duty" in British schools and colleges: beyond reluctant accommodation or straightforward policy acceptance', *Critical Studies on Terrorism*, Vol. 12, Nr. 3, (2019): 440-462.

Bäck, E.A., Bäck, H., Altermark, N. & Knapton, H.M., 'The quest for significance: Attitude adaption to radical group following social exclusion', *International Journal of Developmental Science*, Vol. 12, Nr. 5, (2018): pp. 1-12.

Bäckström, J., 'Gävleimamens son åtalas för grovt penningtvättsbrott', *Gefle Dagblad*, (2021-06-01), <https://www.gd.se/2021-06-01/gavleimamens-son-atalas-for-grovt-penningtvattsbrott>

Center mot våldsbejakande extremism (CVE), *Den våldsbejakande islamistiska miljön: En kunskapsöversikt*, (Stockholm: Brottsförebyggande rådet, Brå, 2020), https://www.cve.se/download/18.161d181f17db3c8d91d2797/1642761070863/CVE_Va%CC%8Aldsbejakande-islamistiska.pdf

Chesnot, C. & Malbrunot, G., *Qatar Papers: How Doha finances the Muslim Brotherhood in Europe*, Digital upplaga, (Global Watch Analysis, 2019).

Cliffordson, I., 'Protestbrev från Safirskolans elever – rädsla för sämre betyg', *Sveriges Radio*, (2020-01-14), <https://sverigesradio.se/artikel/7382378>

Cohen, K. & Kaati, L., *Digital Jihad: Propaganda from the Islamic State*, (Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, 2018).

Cottee, S., 'Jihadism as a subculture response to social strain: Extending Marc Sageman's "Bunch of Guys" thesis', *Terrorism and Political Violence*, Vol. 23, Nr. 5, (2011): pp. 730-751.

Counter Extremism Project (CEP), 'Qatar, Money, and Terror',
<https://www.counterextremism.com/content/qatar-money-and-terror>

Counter Extremism Project (CEP), *Qatar, Money, and Terror: Doha's Dangerous Policies*, (n.d.),
https://www.counterextremism.com/sites/default/files/2021-06/Qatar%20Money%20and%20Terror_060421.pdf

Crone, M., 'Radicalization revisited: violence, politics and the skills of the body', *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 34, Nr. 12, (2016): pp. 963-986.

Dahlkwist, M., *Lärarens ledarskap - relationer och grupprocesser*, (Stockholm: Liber, 2012).

Damberg, M. & Johansson, M. "Stängning av skolor har räddat hundratals från radikaliserings", *Dagens Nyheter Debatt*, (2020-11-09), <https://www.dn.se/debatt/stangning-av-skolor-har-raddat-hundratals-fran-radikaliserings/>

Delaryd, C., 'Minister öppnar för statsstöd', *Svenska Dagbladet*, (2011-04-23),
<https://www.svd.se/minister-oppnar-for-statsstod>

Demir, S., 'Muslimsk skola har haft könsseparerad undervisning i 22 år', *SVT*, (2020-07-08),
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/i-over-20-ar-har-elever-delats-upp-efter-kon-pa-lektionerna>

Denscombe, M., *The Good Research Guide: For Small-scale Research Projects*, 5:e upplagan, (Maidenhead: McGraw-Hill Education/Open University Press, 2014).

Dogan, G., 'Moral Geographies and the Disciplining Of Senses Among Swedish Salafis', *Comparative Islamic Studies*, Vol. 8, Nr. 1-2, (2012): pp. 93-112.

Dorian, H., 'Förskola akut stängd – kopplas till utvisade El Nadi', *Göteborgs-Posten*, (2020-03-03), <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/f%C3%B6rskola-akut-st%C3%A4ngd-kopplas-till-utvisade-el-nadi-1.24791280>

Ds 2014:4, *Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser*, Justitiedepartementet, (Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer).

Edling, C. & Rostami, A., 'Inledning', i SOU 2017:67, *Våldsbejakande extremism: En forskarantologi*, (2017): pp. 15-20.

Ekot, 'Ny dom: Kritiserade Safirskolan stoppas', *Sveriges Radio*, (2020-04-08),
<https://sverigesradio.se/artikel/7448879>

Ekström, A., *Finns det en tystnadskultur i Göteborgs Stad?*, Styrelsehandling nr.8, (2021-08-26), Bilaga 1A, https://goteborg.se/wps/PA_Pabologshandlingar/file?id=33784

El-Mochantaf, C., 'Kritiserad skola får starta trots att tillståndet gått ut', *GT*, (2020-07-22),
<https://www.expressen.se/gt/gt-granskar/kritiserad-skola-far-starta-trots-att-tillstandet-gatt-ut/>

El-Mochantaf, C. & Olsson, D., 'Skolan får miljoner – rektorn driver islamistparti i Somalia', *GT*, (2020-08-14), <https://www.expressen.se/gt/romosseskolans-rector-leder-islamistiskt-parti/>

Elwick, A. & Jerome, L., 'Balancing securitisation and education in schools: teachers' agency in implementing the Prevent duty', *Journal of Beliefs & Values*, Vol. 40, Nr. 3, (2019): pp. 338-353.

Erlandsson, Å., 'Handbok ska förebygga skolattentat: "Behovet växer"', *Dagens Nyheter*, (2022-04-03), <https://www.dn.se/sverige/handbok-ska-forebygga-skolattentat-behovet-vaxer/>

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L., *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 4:e upplagan, (Vällingby: Norstedt Juridik, 2012).

Europol, *Online Jihadist Propaganda - 2020 in Review*, (Luxemburg: European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, 2021), <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/online-jihadist-propaganda-2020-in-review>

Evalis Björk, H.D., 'Tidigare rektorn som fruktas av Säpo: Abdel Nasser El Nadi', *Göteborgs-Posten*, (2019-06-26), <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/tidigare-rectorn-som-fruktas-av-s%C3%A4po-abdel-nasser-el-nadi-1.15793470>

Falkheimer, J., 'Strategies against Extremism and Radicalization in Swedish Schools. Managing Salafi Jihadists Attempts to Influence Students', *Scandinavian Journal of Public Administration*, Vol. 26, Nr. 1, (2022): pp. 67-86.

Fazlhashemi, M., 'Takfirism', i SOU 2017:67, *Våldsbejakande extremism: En forskarantologi*, (2017): pp. 47-68.

Ferhatovic, M., 'Flickor angrips av "moralpoliser" i utsatt område', *Dagens Nyheter*, (2020-01-10), <https://www.dn.se/nyheter/sverige/rapport-flickor-som-angrips-av-moralpoliser-vardag-i-sarskilt-utsatt-omrade/>

Feuer, S., 'Course Correction: The Muslim World League, Saudi Arabia's Export of Islam, and Opportunities for Washington', *Washington Institute for Near East Policy*, (2019-11-22), <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/course-correction-muslim-world-league-saudi-arabias-export-islam-and-opportunities>

Frees Esholdt, H., 'The attractions of Salafi-jihadism as a gendered counterculture: Propaganda narratives from the Swedish online "sisters in deen"', i M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin, *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

Fredholm, M., *Transnational Organized Crime and Jihadist Terrorism: Russian-Speaking Networks in Western Europe*, (London: Routledge, 2018).

Gefle Dagblad, 'Gävleimamen ansvarig för radikal hemsida', *Gefle Dagblad*, (2015-07-15), <https://www.gd.se/artikel/gavleimamen-ansvarig-for-radikal-hemsida>

Ghosh, R. Chan, A.W.Y., Manuel, A. & Dilimulati, M., 'Can education counter violent religious extremism?', *Canadian Foreign Policy Journal*, Vol. 23, Nr. 2, (2017): pp. 117-133.

Ghosh, R., Manuel, A., Chan, A.W.Y., Dilimulati, M. & Babej, M., *Education and Security: A global literature review on the role of education in countering violent religious extremism*, (Tony Blair Institute for Global Change, 2016).

Goebel, N., 'Germany to curb mosque funding from Gulf States', *Deutsche Welle*, (2018-12-28), <https://www.dw.com/en/germany-to-curb-mosque-funding-from-gulf-states/a-46882682>

Granestrånd, C., 'Skola stångs: "Risk för radikaliseriing"', *Dagens Samhälle*, (2019-12-09), <https://www.dagenssamhalle.se/nyhet/skola-stangs-risk-radikaliseriing-30615>

Granlund, J., 'Islamistanklagad skolågåre vill grunda fiskodlarby i Dalarna', *Aftonbladet*, (2018-08-09), <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/G1AnjQ/islamistanklagad-skolågåre-vill-grunda-fiskodlingsby-i-dalarna>

Gudmundsson, P., 'The Swedish Foreign Fighter Contingent in Syria', *CTC Sentinel*, Vol. 6, Nr. 9, (2013): pp. 5-9.

Gudmundson, P., 'Åtalade för mordplaner på Vilks är ungdomsledare vid moské', Blogginlägg, (2011-12-11), <http://gudmundson.blogspot.com/2011/12/atalade-for-mordplaner-pa-vilks-ar.html>

Gudmundson, P., 'Bellevues islamister', Blogginlägg, (2007-01-01), <http://gudmundson.blogspot.com/2007/01/bellevues-islamister.html>

Gudmundson, P., Blogg, www.gudmundson.blogspot.com

Gustafsson, C., 'Partiet Nyans vill skrota Centrum för kunskap och säkerhet', *Sveriges Radio*, (2020-05-18), <https://sverigesradio.se/artikel/7475880>

Gustafsson, L., 'Swedish jihadists on social media', i M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin, *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

Gustafsson, L., *Våldsbejakande islamistisk extremism och sociala medier*, (Stockholm: Försvarshögskolan, 2015), <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:867179/FULLTEXT01.pdf>

Gustafsson, L. & Ranstorp, M., *Swedish Foreign Fighters in Syria and Iraq: An Analysis of open-source intelligence and statistical data* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2017), <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1110355/FULLTEXT01.pdf>

Gävle tingsrätt, Dom 2017-02-07, Mål nr: B 1249-16.

Göthlin, E., 'Två på extremismkopplad förskola åtalas för ekobrott', *GT*, (2020-11-03), <https://www.expressen.se/gt/tva-pa-extremismkopplad-forskola-atalas-for-ekobrott/>

Habeck, M., *Knowing the Enemy: Jihadist Ideology and the War on Terror*, (New Haven: Yale University Press, 2006).

Hafez, M. & Mullins, C., 'The Radicalization Puzzle: A Theoretical Synthesis of Empirical Approaches to Homegrown Extremism', *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 38, Nr. 11, (2015): pp. 958-975.

Hagström, A., 'Förskolan stångdes efter kopplingar till extremism - larm om nya verksamheten', *Göteborgs-Posten*, (2020-09-30), <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/f%C3%B6rskolan-st%C3%A4ngdes-efter-kopplingar-till-extremism-larm-om-nya-verksamheten-1.34857290>

- Halldén, P., *Jihad-orienterad salafism på internet*, (Uppsala: Swedish Science Press, 2007).
- Halverson, J., Corman, S. & Goodhall, H.L., *Master narratives of Islamist extremism*, (New York: Palgrave Macmillan, 2011).
- Hamadé, K., 'Här är männen bakom kampanjen mot Sverige', *Expressen*, (2022-02-11), <https://www.expressen.se/nyheter/har-ar-mannen-bakom-kampanjen-mot-sverige/>
- Hassan, A.A., Jarik, A., Ali, F., Hassan, S.M., Hassan, A.A., Guyo, L., Hassan, H. & Mohamed, A., 'Be somalierna på Norrby om ursäkt', *Borås Tidning*, (2020-02-12), <https://www.bt.se/debatt/be-somalierna-pa-norrby-om-ursakt/>
- Haykel, B., 'ISIS and al-Qaeda - What Are They Thinking? Understanding the Adversary', *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 668, (2016): pp. 71-81.
- Haykel, B., 'On the Nature of Salafi thought and Action', in R. Meijer (ed.), *Global Salafism: Islam's New Religious Movement*, (New York: Oxford University Press, 2013): pp.33-57.
- Hebelius Svahn, M., 'Nya moskén invigd i Göteborg', *GT*, (2011-06-17), <https://www.expressen.se/gt/nya-mosken-invigd-i-goteborg/>
- Hebelius Svan, M., 'Terror-rörelsen värvar unga män i Sverige', *GT*, (2010-05-06), <https://www.expressen.se/gt/terror-rorelsen-varvar-unga-man-i-sverige/>
- Hegghammer, T., 'Jihadi-Salafis or Revolutionaries? On Religion and Politics in the Study of Militant Islamism', in R. Meijer (ed.), *Global Salafism: Islam's New Religious Movement* (London: Hurst, 2009).
- Hejlskov Elvén, B., Veje, H. & Beier, H., *Utvecklingsrelaterade funktionsnedsättningar och psykisk sårbarhet: om annorlunda barn*, (Lund: Studentlitteratur, 2018).
- Holmberg, C., 'Kritiserad friskola stängs: "Risk att elever radikaliseras"', *Sveriges Radio*, (2019-11-09), <https://sverigesradio.se/artikel/7363589>
- Hoorens, S., Nederveen, F., Snippe, J., de Muijnck, J., & Sijstra, M., *Study of foreign funding of religious institutions in the Netherlands*, (Santa Monica: RAND Corporation, 2020), https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA736-1.html
- Hurve, K. & Skinnari, J., *Finansiering av terrorism: En studie av motåtgärder*, (Stockholm: Brottsförebyggande rådet, Brå, 2021), https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa709dd8/1619521275801/2021_6_Finansiering_av_terrorism.pdf
- Håkansson, A., 'Fortsatt högt intresse för våldsbejakande extremism', *SVT*, (2019-02-27), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/fortsatt-hogt-intresse-for-valdsbejakande-extremism?cmpid=del:tw:20190227:fortsatt-hogt-intresse-for-valdsbejakande-extremism:nyh:lp>
- Håkansson, A., 'Borås moské bjöd in radikala islamister', *SVT Nyheter*, (2017-06-30), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/boras-moske-bjod-in-radikala-islamister>
- International Monetary Fund (IMF), Middle East & North Africa Financial Action Task Force (MENAFATF) & Financial Action Task Force (FATF), *Mutual Evaluation of the State of Kuwait*,

Paris: FATF/OECD & IMF, 2011), <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/Kuwait%20MER%20full%20report.pdf>

International Monetary Fund (IMF), Middle East & North Africa Financial Action Task Force (MENAFATF) & Financial Action Task Force (FATF), *Mutual Evaluation Report: Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism: Qatar*, (Manama: MENAFATF, FATF & IMF, 2008), <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20Qatar.pdf>

Interpol, 'View UN Notices - Entities', <https://www.interpol.int/en/How-we-work/Notices/View-UN-Notices-Entities#2013-46139>

Islamiska kulturella Stiftelsen i Falkenberg, *Länsstyrelserna.se*, (nedladdat 2022-02-08), <https://stiftelser.lansstyrelsen.se/sök>

Ismail, E., *Ung och extrem - om våldsbejakande islamistisk extremism*, (Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, 2016), <https://www.mucof.se/sites/default/files/2016/09/ung-och-extrem-islamistisk.pdf>

Israelsson, L., 'Islamister kopplas till förskolor - vill bedriva verksamhet för barn', *GT*, (2019-09-16), <https://www.expressen.se/gt/islamister-kopplas-till-forskolor-vill-bedriva-verksamhet-for-barn/>

Jacobsson, J., 'Nya Kastets skola tvingades stänga – skolgården är nu gethage', *SVT Nyheter*, (2021-01-26), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/nya-kastets-skol-stangdes-har-blivit-gethage>

Jacobsson, J., 'Skolinspektionen stänger Nya Kastets skola i Gävle', *SVT Nyheter*, (2020-11-10), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/skolinspektionen-stanger-nya-kastets-skola>

Jansson, A., 'Olaglig omskärelse kopplas till kritiserad förskola', *SVT Nyheter*, (2020-11-12), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/olagliga-omskarelsen-kopplade-till-kritiserad-forskola>

Jeppsson, J., 'Sveriges förenade muslimer förlorar bidrag – tvingas betala 535 000 kr', *Aftonbladet*, (2017-05-02), <https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/kn05k/sveriges-forenade-muslimer-forlorar-bidrag--tvingas-betala-535-000-kr>

Johansson, M., 'Nya Kastets skola stängs vid årsskiftet', *SVT Nyheter*, (2020-12-10), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/nya-kastets-skola-stangs-vid-arsskiftet>

Järvestad, J., 'Sex personer i Sverige frihetsberövade av Säpo - fem av dem ingår i barn- och ungdomsverksamhet i Gävle', *Arbetarbladet*, (2019-05-29), <https://www.arbetarbladet.se/logga-in/sex-personer-i-sverige-frihetsberovade-av-sapo-fem-av-dem-ingar-i-barn-och-ungdomsverksamhet-i-gavle>

Järvestad, J., 'Höll senaste fredagspredikan i Gävle moské - nu är imamen gripen av Säpo: "Fekri Hamad är radarpar med Abo Raad"', *Gefle Dagblad*, (2019-05-08), <https://www.gd.se/2019-05-08/holl-senaste-fredagspredikan-i-gavle-moske--nu-ar-imamen-gripen-av-sapo-fekri-hamad-ar-radarpar-med-abo-raad>

Järvestad, J., 'Nya Kastets skolas direkta kopplingar till Gävle moské - ägaren: "Abo Raad är en av världens största imamer"', *Gefle Dagblad*, (2019-01-30), <https://www.gd.se/2019-01-30/nya>

[kastets-skolas-direkta-koppling-till-gavle-moske--agaren-abo-raad-ar-en-av-varldens-storsta-imamer](#)

Järvestad, J., 'Här är bilden imamen tvingade mig att radera - som ledde till polisanmälan mot honom', *Gefle Dagblad*, (2019-01-29), <https://www.gd.se/2019-01-29/har-ar-bilden-imamen-tvingade-mig-att-radera--som-ledde-till-polisanmalan-mot-honom>

Järvestad, J., 'Rösterna inifrån Nya Kastet slår larm: "Barnen blir helt isolerade från det svenska samhället"', *Gefle Dagblad*, (2019-01-29), <https://www.gd.se/logga-in/roster-na-inifran-nya-kastet-slar-larm-barnen-blir-helt-isolerade-fran-det-svenska-samhallet>

Järvestad, J., 'Nya Kastets ägare Rabie Karam skyldig Vetenskapsskolan miljoner - stor kartläggning i P1 Kaliber', *Gefle Dagblad*, (2018-10-16), <https://www.gd.se/2018-10-16/nya-kastets-agare-rabie-karam-skyldig-vetenskapsskolan-miljoner--stor-kartlaggning-i-p1-kaliber>

Järvestad, J., 'Rektorn hoppar av Nya Kastets skola - här är biträdande rektorns koppling till islamistisk extremism', *Gefle Dagblad*, (2018-08-04), <https://www.gd.se/logga-in/rektorn-hoppar-av-nya-kastets-skola-har-ar-bitradande-rektorns-koppling-till-islamistisk-extremism>

Järvestad, J., 'Islamistisk extremism kopplas till nya friskolan i Gävle – kommer inrikta sig mot barn med invandrabakgrund', *Gefle Dagblad*, (2018-06-29), <https://www.gd.se/logga-in/islamistisk-extremism-kopplas-till-nya-friskolan-i-gavle-kommer-inrikta-sig-mot-barn-med-invandrabakgrund-1>

Järvestad, J., 'Abo Raad vägrar ta avstånd från salafismen: "Folk får säga vad de vill"', *Gefle Dagblad*, (2016-05-10), <https://www.gd.se/artikel/abo-raad-vagr-ar-ta-avstand-fran-salafismen-folk-far-saga-vad-de-vill>

Järvestad, J., 'Terroristfinansier kopplas till grundandet av Gävle moské', *Gefle Dagblad*, (2015-12-04), <https://www.gd.se/2015-12-04/terroristfinansier-kopplas-till-grundandet-av-gavle-moske>

Järvestad, J., Lundquist, M. & Gullberg, A., 'Abo Raad pekats ut som militanta islamismens ledare i Sverige', *Gefle Dagblad*, (2015-09-15), <https://www.gd.se/artikel/abo-raad-pekats-ut-som-militanta-islamismens-ledare-i-sverige>

Kaati, L. (red.), *Det digitala kalifatet: En studie av Islamiska statens propaganda*, (Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, 2017).

Karlstad Moské, Startside, <https://karlstadmoske.se/>

Kassim, A., 'Defining and Understanding the Religious Philosophy of jihadi-Salafism and the Ideology of Boko Haram', *Politics, religion & ideology*, Vol. 16, Nr. 2-3, (2015): pp. 173-200.

Kepel, G. & Milelli, J-P. (red.), *Al-Qaeda in Its Own Words*, (Cambridge: Harvard University Press, 2008).

Khavar, C. & Andersson, J., 'Terrorstämplad ledare talar i Göteborg', *Sveriges Radio*, (2009-07-02), <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=2944135>

Khosrokhavar, F., *Jihadist Ideology: The Antropological Perspective*, (Aarhus: Centre for Studies in Islamism and Radicalisation, CIR, 2011).

Krona, M., 'Swedish 'media jihad': The active role of Swedish terrorists and supporters in Islamic State media', i M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin, *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

Krona, M., 'Collaborative Media Practices and Interconnected Digital Strategies of Islamic State (IS) and Pro-IS Supporter Networks on Telegram', *International Journal of Communication*, Vol. 14, (2020): pp. 1888-1910.

Krona, M., & Pennington, R., (red.), *The Media World of ISIS*, (Bloomington: Indiana University Press, 2019).

Kulturutskottet, *Kulturutskottets betänkande 2021/22: KrU2: Det civila samhället*, (Stockholm, 2021/2022), <https://data.riksdagen.se/fil/789C97D7-8844-41F4-A23D-59720BCE8080>

Küchler, T., 'Svensk kan ge pusselbitar i terrorrättegången', *Svenska Dagbladet*, (2021-09-07), <https://www.svd.se/enorm-terrorrattengang--svensk-kan-ge-pusselbitar>

Lag 2010: 800, *Skollag*.

Lahoud, N., 'Jihadism and Religious Ideology', i M. Ranstorp (ed.), *Contextualising Salafism and Salafi Jihadism*, (Köpenhamn: Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme, 2020): pp. 55-68.

Larsson, A., 'Så ska Göteborg få bort alla utsatta områden - på fem år', *Göteborgs-Posten*, (2020-11-14), <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/s%C3%A5-ska-g%C3%B6teborg-f%C3%A5-bort-alla-utsatta-omr%C3%A5den-p%C3%A5-fem-%C3%A5r-1.36819672>

M. Lee & S. Westrop, 'Uncovered Qatari Regime Data Reveals Funding of Hardline Islamist Across the West', *The European Conservative*, (2022-01-17), <https://europeanconservative.com/articles/essay/uncovered-qatari-regime-data-reveals-funding-of-hardline-islamists-across-the-west/>

Lindahl, K. & Plank, K. (red.), *Karlstads Moské: Förhandlingar om Islam i Värmland*, (Karlstad: Karlstads universitet, 2018), <http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1266911/FULLTEXT01.pdf>

Lindström, E., 'Efter larm om extremism: Förskolan Snödroppen får nya ägare', *Sveriges Radio*, (2021-05-21), <https://sverigesradio.se/artikel/efter-larm-om-extremism-forskolan-snodroppen-far-nya-agare>

Lohlker, R. (ed.), *World Wide Warriors: How Jihadis Operate Online*, (Göttingen: Vienna University Press, 2013).

Lundquist, M., "Rabie Karam överklagar fängelsedom", *Gefle Dagblad*, (2022-01-22).

Lundquist, M., 'Gävlebo omskar småpojkar med lödpistol - orsakade "enormt stort sår"', *Gefle Dagblad*, (2020-03-12), <https://www.gd.se/2020-03-12/gavlebo-omskar-smapojkar-med-lodpistol---orsakade-enormt-stort-sar>

Lundquist, M., 'Västeråsimm kritisk mot säkerhetspolisen', *Vestmanlands Läns Tidning (VLT)*, (2019-04-30), <https://nogo.retriever-info.com/prod?a=6422&d=057353201904309fcb1282d4c82af1450ee568312c22cf&s=57353&sa=2001213&x=cd7374f2ef2ba6bb81ff394a37b94f98&tz=Europe/Stockholm&t=1645190948>

- Lundquist, M., 'Efter GD:s granskning: Nya Kastets skolas elevlista ska kontrolleras', *Gefle Dagblad*, (2018-07-02), <https://www.gd.se/2018-07-02/efter-gds-granskning--skolinspektionen-kontrollerar-nya-kastets-skolas-elevlista>
- Lundquist, M., 'Eleverna värvades via moskén - men flera vet inte att de står på listan', *Gefle Dagblad*, (2018-06-30), <https://www.gd.se/2018-06-30/eleverna-varvades-via-mosken--men-flera-vet-inte-att-de-star-pa-listan>
- Lundquist, M. & Gullberg, A., 'Abo Raad och Ali Al-Ganas fördömer homosexualitet – var medlemmar i Facebookgrupp för jihadister', *Gefle Dagblad*, (2016-05-13), <https://www.gd.se/2016-05-13/abo-raad-och-ali-al-ganas-fordomer-homosexualitet-var-medlemmar-i-facebookgrupp-for-jihadister>
- Löwenmark, S., 'Sverige attackeras hårt för LVU-lagen', *Doku*, (2022-01-27), <https://doku.nu/2022/01/27/sverige-attackeras-hart-for-lvu-lagen/>
- Löwenmark, S., 'Anas Khalifa – därför lämnade jag salafismen', *Doku*, (2021-07-29), <https://doku.nu/2021/07/29/anas-khalifa-darfor-lamnade-jag-salafismen/>
- Löwenmark, S., 'Skolverket finansierar salafistisk koranskola', *Doku*, (2021-06-02), <https://doku.nu/2021/06/02/skolverket-finansierar-salafistisk-koranskola/>
- Löwenmark, S., 'Danmark försvårar utländsk moskéfinansiering', *Doku*, (2021-03-15), <https://doku.nu/2021/03/15/danmark-forsvarar-utlandsk-moskefinansiering/>
- Löwenmark, S., 'Extremistkopplingarna runt förskolan Snödroppen', *Doku*, (2021-03-11), <https://doku.nu/2021/03/11/extremistkopplingarna-runt-forskolan-snodroppen/>
- Löwenmark, S., 'Känd jihadist far till svenska IS-kvinnans barn', *Doku*, (2021-01-25), <https://doku.nu/2021/01/25/kand-jihadist-far-till-svenska-is-kvinnans-barn/>
- Löwenmark, S., 'Den radikala salafisten i Halmstad', *Doku*, (2018-11-12), <https://doku.nu/2018/11/12/den-radikala-salafisten-i-halmstad/>
- Löwenmark, S., 'Sveriges Förenade Muslimer bakom kritiserade Vetenskapsskolan', Blogginlägg, (2016-07-03), <https://archive.is/ihy20>
- Maher, S., *Salafi-Jihadism: The History of an Idea*, (London: Penguin Books, 2017).
- Mattsson, C., *Extremisten i klassrummet: Perspektiv på skolans förväntade ansvar att förhindra framtida terrorism*, Diss., (Göteborg: Göteborgs Universitet, 2018).
- McNabb, D.E., *Research Methods for Political Science: Quantitative, Qualitative and Mixed Method Approaches*, 3:e upplagan, (New York: Routledge, 2021).
- Meijer, R., *Global Salafism: Islam's New Religious Movement*, (New York: Oxford University Press, 2013).
- Mejdi, Y., 'Yasmine: "Att bära niqab är min rättighet"', *Expressen*, (2014-07-24), <https://www.expressen.se/debatt/yasmine-att-bara-niqab-ar-min-rattighet/>

Meleagrou-Hitchens, A. & Kaderbhai, N., *Research Perspectives on Online Radicalisation: A Literature Review, 2006-2016*, (Dublin: VOX-Pol, 2017).

Middle East & North Africa Financial Task Force (MENAFATF) & Financial Action Task Force (FATF), *Mututakl Evaluation Report: Ani-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism: Kingdom of Saudi Arabia*, (Paris: FATF/OECD, 2010), <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20KSA%20full.pdf>

Moffat, A. & Gerard, F., 'Secuitising education: an exploration of teachers' attitudes and experiences regarding the implementation of the Prevent duty in sixth form colleges', *Critical Studies on Terrorism*, Vol. 13, Nr. 2, (2020): 197-217.

Moghadam, A., 'Motives for Martyrdom: Al-Qaida, Salafi Jihad, and the Spread of Suicide Attacks', *International Security*, Vol. 33, Nr. 3, (Winter 2008/2009): pp. 46-78.

Nationella operativa avdelningen (Noa), *Kriminell påverkan i lokalsamhället - En lägesbild för utvecklingen i utsatta områden*, (2019), https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/kriminell-paverkan-i-lokalsamhallet.pdf

Niemi, P-M., Benjamin, S., Kuusisto, A. & Gearon, L., 'How and Why Education Counters Ideological Extremism in Finland', *Religions*, Vol. 9, Nr. 12, (2018): 420.

Niemi, P-M., Kallioniemi, A. & Ghosh, R., 'Religion as a Human Right and a Security Threat - Investigating Young Adults' Experiences of Religion in Finland', *Religions*, Vol. 10, Nr. 1, (2019): 55.

Nilholm, C. & Göransson, K. *Inkluderande undervisning - vad kan man lära sig av forskningen?*, (Specialpedagogiska skolmyndigheten, 2015).

Nilsson, M., 'Foreign Fighters and the Radicalization of Local Jihad: Interview Evidence from Swedish Jihadists', *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 38, Nr. 5, (2015): pp. 343-358.

Normark, M. & Ranstorp, M., *Understanding Terrorism Financing: Modus Operandi and National CTF-Regimes*, (Stockholm: Försvarshögskolan, 2015), https://www.fi.se/contentassets/1944bde9037c4fba89d1f48f9bba6dd7/understanding_terror_ist_finance_160315.pdf

Normark, M., Ranstorp, M. & Ahlin, F., *Finansiella aktiviteter kopplade till personer från Sverige och Danmark som anslutit sig till terrorgrupper i Syrien och Irak mellan 2013-2016: Rapport på uppdrag av Finansinspektionen*, (Stockholm: Försvarshögskolan, 2017), <http://fhs.diva-portal.org/smash/get/diva2:1119561/FULLTEXT01.pdf>

Norton, N., 'Gävleimamens son Raad Al-Duhan döms för grovt penningtvättsbrott', *SVT Nyheter*, (2021-11-19), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/gavleimamens-son-raad-al-duhan-doms-for-grovt-penningtvattsbrott>

Nyström, R., 'Polisen varnar: 100 IS-anhängare i Borås', *SVT Nyheter*, (2016-04-12) <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/100-is-anhangare-i-boras>

Näslund, L., 'Extremistkopplade skolan i Göteborg stoppas även av domstol - nämndeman ville fria', *Dagens Nyheter*, (2020-04-09), <https://www.dn.se/nyheter/extremistkopplade-skolan-i-goteborg-stoppas-aven-av-domstol-namndeman-ville-fria/>

Odén, C., 'Nya Kastets skola i Gävle stängs av Skolinspektionen', *Sveriges Radio P4*, (2020-11-09), <https://sverigesradio.se/artikel/7595246>

Olsson, D., 'Vetenskapsskolan lades ned – blir nu ett byggbolag', *GT*, (2020-10-03), <https://www.expressen.se/gt/vetenskapsskolan-lades-ned-blir-nu-ett-byggbolag/>

Olsson, D., 'Islamistrektorns miljoner tillbaka i familjens händer', *GT*, (2020-09-21), <https://www.expressen.se/gt/islamistrektorns-miljoner-tillbaka-i-familjens-hander/>

Olsson, D., 'Förskolans bidragspengar gick till islamistorganisation', *GT*, (2020-09-04), <https://www.expressen.se/gt/forskolans-bidragspengar-gick-till-islamistorganisation/>

Olsson, D., 'Svensken stred för IS – fick barnbidrag från staten', *GT*, (2016-11-23), <https://www.expressen.se/gt/svensken-stred-for-is---fick-barnbidrag-fran-staten/>

Olsson, D. & Sandelin, M., 'Återvändare utbildade barn på Vetenskapsskolan', *Doku*, (2019-06-18), <https://doku.nu/2019/06/18/atervandare-utbildade-barn-pa-vetenskapsskolan/>

Olsson, D. & Sandelin, M., 'Säpo har slagit till mot Vetenskapsskolans vd', *GT*, (2019-05-16), <https://www.expressen.se/gt/sapo-har-slagit-till-mot-vetenskapsskolans-vd/>

Olsson, D., Sundkvist, F. & Sandelin, M., 'El Nadis bolag får miljoner från Vetenskapsskolan', *Doku*, (2019-11-08), <https://doku.nu/2019/11/08/el-nadis-bolag-far-miljoner-fran-vetenskapsskolan/>

Olsson, D., Sundkvist, F. & Sandelin, M., 'El Nadi skickade skolpengar till Saudiarabien', *Doku*, (2019-11-06), <https://doku.nu/2019/11/06/el-nadi-skickade-skolpengar-till-saudiarabien/>

Olsson, R., Roald, A.S., Sorgenfrei, S. & Svensson, J., *Wahhabism i Sverige: Nätverk, praktik och mission*, (Stockholm: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, 2021), https://rib.msb.se/filer/pdf/29887.pdf?fbclid=IwAR2D8-22z58TG5MIE1AsxjeXxyL_I0cv-nlGlkvh3RLCJRRyAWa8pfLgs4

Olsson, S., 'Different Types of Salafism: On Creed and Deed', i M. Ranstorp (red.), *Contextualising Salafism and Salafi Jihadism*, (Köpenhamn: Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme, 2020): 38-54, <https://www.stopekstremisme.dk/en/extremism/contextualising-salafism-and-salafi-jihadism.pdf>

Olsson, S., "'True, Masculine Men Are Not Like Women!": Salafism between Extremism and Democracy', *Religions*, Vol. 11, Nr. 3, (2020).

Olsson, S., *Contemporary Puritan Salafism: A Swedish Case Study*, (Bristol: Equinox Publishing, 2018).

Olsson, S., 'Shia as Internal Others: A Salafi Rejection of the 'Rejecters'', *Islam and Christian-Muslim Relations*, Vol. 28, Nr. 2, (2017): pp. 1-22.

Olsson, S., 'Slutdestination Paradiset: Svensk puritansk salafism', i J. Björkman & A. Jarrick (red.), *Religionen tur och retur. Rf:s årsbok 2017/2018*, (Stockholm: Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond & Makadam förlag, 2017): pp. 109-124.

Olsson, S., 'Proselytizing Islam - Problematizing "Salafism"', *The Muslim World*, Vol. 104, Nr. 1-2, (2014): pp. 171-197.

Olsson, S., Sorgenfrei, S. & Svensson, J., 'Puritan Salafis in a liberal democratic context', i M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin, *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

Omni, 'Larmet från skolan: Israel utsuddat ur kartböckerna', *Aftonbladet*, (2019-11-24), <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/LAQ5nJ/larmet-fran-skolan-israel-utsuddat-ur-kartbockerna>

Orrenius, N., 'Anställda extremister på statligt hem skrämde ungdomar med onda andar', *Dagens Nyheter*, (2019-12-03), <https://www.dn.se/nyheter/sverige/anstallda-extremister-pa-statligt-hem-skrämde-ungdomar-med-onda-andar/>

Orrenius, N., 'Studiemedel går till saudisk mission i Sverige', *Dagens Nyheter*, (2017-07-02), <https://www.dn.se/arkiv/nyheter/studiemedel-gar-till-saudisk-mission-i-sverige/>

Orrenius, N., *Skotten i Köpenhamn: ett reportage om Lars Vilks, extremism och yttrandefrihetens gränser*, (Stockholm: Bonnier, 2016).

P4 Gävleborg, 'Gävleimamen Abo Raad döms för olaga tvång', (2021-03-25), <https://sverigesradio.se/artikel/gavleimamen-abo-raad-doms-for-olaga-tvang>

P4 Gävleborg, 'Raad ägnar sitt liv åt att hjälpa unga', *Sveriges Radio*, (2015-02-12), <https://sverigesradio.se/artikel/6091611>

Panshiri, M. & Ganman, J., *Det lilla landet som kunde*, (Stockholm: Lava förlag, 2018).

Petersson, C., 'Larmen inifrån skuggsamhället', *GT*, (2020-01-25), <https://www.expressen.se/gt/krim/larmen-inifran-skuggsamhallet/>

Polismyndigheten, 'Utsatta områden - polisens arbete', <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/utsatta-omraden/>

Poljarevic, E., 'The Power of Elective Affinities in Contemporary Salafism', *The Muslim World*, Vol.106, Nr. 3, (2016): pp. 474-500.

Poljarevic, E., 'In Pursuit of Authenticity: Becoming a Salafi', *Comparative Islamic Studies*, Vol. 8, Nr. 1-2, (2014): pp. 139-164.

Presser, L., *Inside story: How narratives drive mass harm*, (Berkeley: University of California Press, 2018).

Ranstorp, M. (red.), *Contextualising Salafism and Salafi Jihadism*, (Köpenhamn: Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme, 2020).

Ranstorp, M., 'Extremist Offender Management in Sweden', i P. Neumann & R. Basra (red.), *Extremist Offender Management in Europe: Country Reports*, (London: International Centre for the Study of Radicalisation, 2020): pp. 87-96.

Ranstorp, M., *RAN Factbook – Islamist Extremism*, (EU Radicalisation Awareness Network, 2019), https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2020-01/ran_factbook_islamist_extremism_december_2019_en.pdf

Ranstorp, M., 'Microfinancing the Caliphate: How the Islamic State is Unlocking the Assets of European Recruits', *CTC Sentinel*, Vol. 9, Nr. 5, (2016): pp. 11-15.

Ranstorp, M., Ahlin, F., Ahlerup, L. & Normark, M., *Gränslös Extremism: En studie om transnationella kopplingar till svenska radikala miljöer*, (Stockholm: Försvarshögskolan, 2021), <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:1592408/FULLTEXT01.pdf>

Ranstorp, M., Ahlin, F., Hyllengren, P. & Normark, M., *Mellan salafism och salafistisk jihadism: Påverkan mot och utmaningar för det svenska samhället*, (Stockholm: Försvarshögskolan, 2018), <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1231645/FULLTEXT02.pdf>

Refslund Hamming, T., 'Militants and media in Denmark: Addicted to Facebook?', i M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin, *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

Regeringskansliet, *Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället*, SOU 2019:35, (Stockholm, 2019), <https://www.regeringen.se/4ada6c/contentassets/5670e1f1fc5c4ad0a228da27f03cef73/demokrativillkor-for-bidrag-till-civilsamhallet-sou-201935>

Reichel, I., 'Trossamfunden ser krisberedskapen som en kärnuppgift', *Altinget*, (2022-03-30), <https://www.altinget.se/artikel/trossamfunden-ser-krisberedskap-som-en-karnuppgift>

Renman, F. & Alshawish, K., 'Så eldar utvisningsdömde Gävleimamen på falska Sverige bilden', *SVT Nyheter*, (2022-03-01), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/sa-eldar-utvisningsdomde-gavleimamen-pa-falska-sverigebilden>

Reuters, 'Qatar-linked people, groups on terror list', *Erfan News*, (2017-06-09), <https://www.erfan.ir/english/5253168.html>

Reuters, 'Qatar-linked people, groups on terror list', *Gulf News*, (2017-06-09), <https://gulfnews.com/world/gulf/qatar/qatar-linked-people-groups-on-terror-list-1.2040686>

RFI, 'Six take-aways from France's new anti-separatism law', *RFI*, (2021-02-17), <https://www.rfi.fr/en/france/20210217-six-take-aways-from-france-s-new-anti-separatism-law-islamism-samuel-paty>

Risenfors, K., 'Förskola i Angered stängs permanent', *Göteborg Direkt*, (2020-06-18), <https://www.goteborgdirekt.se/nyheter/forskola-i-angered-stangs-permanent/reptfr!xPuiPI@jcfz5RecKtbevSw/>

Rostami, A., Mondani, H., Carlsson, C., Sturup, J., Sarnecki, J. & Edling, C., *Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet i Sverige*, (Stockholm: Institutet för Framtidsstudier, 2018), https://www.iffs.se/media/22498/brott_2018_4.pdf

Rostami, A., Sturup, J., Mondani, H., Thevselius, P., Sarnecki, J. & Edling, C., 'The Swedish Mujahideen: An Exploratory Study of 41 Swedish Foreign Fighters Deceased in Iraq and Syria', *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 43, Nr. 5, (2020): pp. 382-395.

Sandelin, M., *Svenska IS-krigare: Från Al-Qaida till Jihadi Cool*, (Lidingö: Fri Tanke Förlag, 2016).

- Sandelin, M., 'Gävleimamen i hemlig grupp för jihadsympatisörer', *Doku*, (2018-09-11), <https://doku.nu/2018/09/11/gavleimamen-i-hemlig-grupp-for-jihadsympatisorer/>
- Sandelin, M., 'Sveriges Förenade Muslimer ljuger om terrorföreläsare', Blogginlägg, (2017-04-17), <https://www.magnussandelin.se/sveriges-forenade-muslimer-ljuger-om-terrorforelasare>
- Sandelin, M., Blogg (Projekt: Granska Jihadismen), www.magnussandelin.se
- Sandelin, M. & Löwenmark, S., 'Säpo pekar ut hög skolchef för rekrytering', *Doku*, (2018-10-02), <https://doku.nu/2018/10/02/sapo-pekar-ut-hog-skolchef-for-rekrytering/>
- Schuurman, B., 'Counterterrorism Professionals on Terrorism Research: An End-User Assessment', *International Centre for Counter-Terrorism (ICCT)*, (2019-12-05), <https://icct.nl/publication/counterterrorism-professionals-on-terrorism-research-an-end-user-assessment/>
- Sedgwick, M., 'The Concept of Radicalization as a Source of Confusion', *Terrorism and Political Violence*, Vol. 22, Nr. 4, (2010): pp. 479-494.
- Shay, S., *Islamic Terror and the Balkans*, (New Brunswick: Transaction Publishers, 2011).
- Sjöen, M. & Mattsson, C., 'Preventing radicalisation in Norwegian schools: how teachers respond to counter-radicalisation efforts', *Critical Studies on Terrorism*, Vol. 13, Nr. 22, (2020): pp. 218-236.
- Sjövall, J. & Tahir, K., 'Kaliber 5 juni 2005: Saudiarabisk mission i Sverige', *Sveriges Radio*, (2005-11-20), <https://sverigesradio.se/artikel/630225>
- Skolinspektionen, 'Skolinspektionen stänger Römosseskolan', (2021-10-27), <https://www.skolinspektionen.se/om-oss/press/pm/skolinspektionen-stanger-romosseskolan/>
- Skolinspektionen, Beslut, (2020-11-09), Dnr 2018:11114
- Skolinspektionen, 'Ägar- och ledningsprövning', (2020-10-12), <https://www.skolinspektionen.se/tillstand/fristaende-skola/agar--och-ledningsprovning/>
- Skolinspektionen, (2018-01-15), Dnr 40-2017:10406.
- Skolverket, *Skolans roll i arbetet med våldsbejakande extremism. Redovisning av regeringsuppdrag*, D nr 5.1.3-2018:106, (2018).
- Sorgenfrei, S., 'Branding Salafism: Salafi Missionaries as Social Media Influencers', *Method & Theory in the Study of Religion*, (2021): pp. 1-27.
- Sorgenfrei, S., 'Crowdfunding Salafism. Crowdfunding as a Salafi Missionising Method', *Religions*, Vol. 12, Nr. 3, (2021).
- Sorgenfrei, S., "'Perhaps we see it in negative terms, but, ultimately, it is positive': The responses of Swedish Salafis to COVID-19", *Tidskrift för islamforskning*, Vol. 15, Nr. 2, (2021): pp. 40-62.

Sorgenfrei, S., *Islam i Sverige - De första 1300 åren*, (Bromma: Myndigheten till stöd för trossamfund, SST, 2018),
https://www.myndighetenst.se/download/18.5451cb96170bfa33bcb6aed4/1588575441085/Hela%20boken_low_okt2018_del3.pdf

Sorgenfrei, S. & Svensson, J., 'Religiösa begrepp och tolkningar', i L. Kaati (red.), *Det digitala kalifatet: En studie av Islamiska statens propaganda*, (Stockholm: Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, 2017): pp. 22-37.

Sprangers, J., 'Skolinspektionen överklagar och vill stänga Römosseskolan', *SVT Nyheter*, (2022-02-22), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/skolinspektionen-overklagar-och-vill-stanga-romosseskolan>

Stark, R. & Bainbridge, S.W., 'Networks of Faith: Interpersonal Bonds and Recruitment to Cults and Sects', *American Journal of Sociology*, Vol. 85, Nr. 6, (1980): pp. 1376-1395.

Statens medieråd, *Ungar & medier 2019*, (Stockholm: Statens medieråd, 2019).

Stiftelsen Al-Rashideen Moskén i Gästrikland, *Förordnande och stadgar*, (2007-12-02).

Stiftelsen Örebro moské, 'Pressmeddelande', (2021-12-09),
<https://orebromoske.se/pressmeddelande/>

Stiftelsen Örebro Moské, *Stiftelseförordnande*, (2007-06-14).

Stiftelsen Örebro moské, 'Om oss', <https://orebromoske.se/om-oss/>

Sundin, A., 'Fängelse för dödshot mot Gefle Dagblads chefredaktör', *SVT Nyheter*, (2017-02-07),
<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/fangelse-for-dodshot-mot-gd-s-chefredaktor>

Svensson, F. & Treijs, E., 'Salafismen vinner mark i Sverige: "År nog nu"', *Svenska Dagbladet*, (2020-12-14), <https://www.svd.se/salafismen-vinner-mark-i-sverige-ar-nog-nu>

Svensson, F., 'Säpo-chefen vidhåller: Vi avvärjde terrordåd i Sverige', *Svenska Dagbladet*, (2019-07-06), <https://www.svd.se/sapo-chefen-vidhaller-vi-avvarjde-terrordad-i-sverige>

Svensson, J., 'Mönster i svensk YouTube-salafism: Datorassisterad metadataanalys som urvalsmetod i religionsvetenskapliga studier av videomaterial online', *Religionsvetenskapligt Tidsskrift*, Vol. 73, (2021): pp. 60-83.

Svensson, J., 'Computing Swedish Salafism: An Example of a Digital Humanities Approach to Collecting, Organizing, and Analyzing Data on Web-based Salafi Missionary Activity in Sweden', *Journal of Religion in Europe*, Vol. 13, Nr. 1-2, (2020): pp. 1-22.

Svensson, J., 'Mind the Beard! Deference, Purity and Islamization of Everyday Life as Micro-factors in Salafi Cultural Epidemiology', *Comparativa Islamic Studies*, Vol. 8, Nr. 1-2, (2012): pp. 185-209.

Svensson, O., 'Misstänkta islamister vill starta förskolor: "Horribelt"', *Aftonbladet*, (2019-09-16),
<https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/b5Wzxcg/islamister-startar-forskolor-och-familjedaghe>

Sveriges Muslimska Förbund (SMF), Inrapporterad fördelning av organisationsbidrag 2021, Handling från Myndigheten till stöd för trossamfund (SST), (mars 2022)

Sveriges Muslimska Förbund (SMF), Inrapporterad fördelning av organisationsbidrag 2020, Handling från Myndigheten till stöd för trossamfund (SST), (mars 2022).

Sydvik, P., 'Säpos namnlistor var hemliga', *Göteborgs-Posten*, (2017-10-08),
<https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/s%C3%A4pos-namnlistor-var-hemliga-1.4708136>

Säkerhetspolisen, 'Presseminarium Säkerhetspolisens årsbok 2021', *Youtube*, (2022-03-24),
<https://www.youtube.com/watch?v=Z9ZoonCLD9Q>

Säkerhetspolisen, 'Sveriges säkerhet utmanas - förhöjd hotbild består', (2022-03-24),
<https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2022-03-24-sveriges-sakerhet-utmanas---forhojd-hotbild-bestar.html>

Säkerhetspolisen, 'Remissvar avseende Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället (SOU 2019:35)', (2019-10-28),
https://www.sakerhetspolisen.se/download/18.a5cd4be16dfd84e17110e/1573463140117/Remissvar_Demokrativillkor_for_bidrag_till_civilsamhallet.pdf

Säkerhetspolisen, 'Hotet från extremistmiljöerna består av två delar', (2019-07-02),
<https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2019-07-02-hotet-fran-extremistmiljoerna-bestar-av-tva-delar.html>

Säkerhetspolisen, 'Intensifierat arbete mot individer i extremistmiljöerna', (2019-06-11),
<https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2019-06-11-intensifierat-arbete-mot-individer-i-extremistmiljoerna.html>

Säkerhetspolisen, *Våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige*, (2010),
<https://www.cve.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e2160/1547452379244/S%C3%A4po%20V%C3%A5ldsbejakande%20islamistisk%20extremism%202010.pdf>

Säkerhetspolisen, 'Parallella samhällen göder extremism och grov organiserad brottslighet',
<https://www.sakerhetspolisen.se/publikationer/om-sakerhetspolisen/sakerhetspolisen-2021/parallella-samhallen-goder-extremism.html>

Säkerhetspolisen, 'Säkerhetspolisens arbete med utlänningsärenden',
<https://www.sakerhetspolisen.se/om-sakerhetspolisen/utlanningsarenden.html>

TT, 'Nej till ny friskola i Vetenskapsskolans regi', *Svenska Dagbladet*, (2019-12-20),
<https://www.svd.se/nej-till-ny-friskola-i-vetenskapsskolans-regi>

TT, 'Vetenskapsskolan överklagar indraget tillstånd', *Göteborgs-Posten*, (2019-11-23),
<https://www.gp.se/nyheter/sverige/vetenskapsskolan-%C3%B6verklagar-indraget-tillst%C3%A5nd-1.21879859>

TT, 'Brand vid moskébygge kan vara anlagd', *Svenska Dagbladet*, (2014-07-25),
<https://www.svd.se/brand-vid-moskebygge-kan-vara-anlagd>

TT/Ekot, 'Kritiserad skola får undervisningen godkänd', *Sveriges Radio*, (2018-10-28),
<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=104&artikel=7073217>

TT & Fritze, G., 'Osama Krayem från Malmö åtalas för terrorbrott', *SVT Nyheter*, (2021-01-05), <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/osama-krayem-fran-malmo-nu-atalad-for-terrorbrott>

Tarhan Selvi, G. & Kakabaveh, A., *Tolvhundra: En kartläggning av attityder till samt förekomsten av diskriminering och förtryck i hederns namn bland 1200 ungdomar och 50 föräldrar i Göteborg*, (Varken hora eller Kuvad, VHEK, 2017), <https://vhek.se/wp-content/uploads/2016/11/1200VARKENHORAELLERKUVAD.pdf>

Thomsen, D. & Klinghoffer, S., 'Så många IS-återvändare känner kommunerna till', *SVT*, (2019-02-24), <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sa-dalig-koll-har-kommunerna-pa-is-atervandarna>

U.S. Department of the Treasury, 'Treasury Designates Al-Qa'ida Supporters in Qatar and Yemen', (2013-12-18), <https://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl2249.aspx>

Utbildningsdepartementet, 'Hårdare krav på aktörer för pedagogisk omsorg', *Regeringskansliet*, (2022-01-12), <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/01/hardare-krav-pa-aktorer-for-pedagogisk-omsorg/>

van Ginkel, B. & Entenmann, E. (red.), *The Foreign Fighters Phenomenon in the European Union: Profiles, Threats & Policies*, (Haag: International Centre for Counter-Terrorism, 2016), https://icct.nl/wp-content/uploads/2016/03/ICCT-Report_Foreign-Fighters-Phenomenon-in-the-EU_1-April-2016_including-AnnexesLinks.pdf

Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, (2002), https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf

Vikingsson, K., 'Nej till politik i moskén', *Göteborgs-Posten*, (2010-01-15), <https://www.gp.se/nej-till-politik-i-mosk%C3%A9n-1.979273>

Wagemakers, J., 'A Purist Jihadi-Salafi: The Ideology of Abu Muhammad al-Maqdisi', *British Journal of Middle Eastern Studies*, Vol. 36, Nr. 2, (2009): pp. 281-297.

Waldeck, L., 'Förskola stängs efter misstänkt extremismkoppling', *GT*, (2020-06-17), <https://www.expressen.se/gt/forskola-stangs-efter-misstankt-extremismkoppling/>

Wallin, M., 'Den organiserade brottsligheten i Västsveriges utsatta områden: En beskrivning av problematiken och rekommendationer', i *Fastighetsägarna och Fastighetsakademien, Så skapar vi socialt välmående bostadsområden: Slutrapport för branschinitiativ avseende trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder*, (Göteborg: Fastighetsägarna och Fastighetsakademien, 2021), https://www.fastighetsagarna.se/globalassets/rapporter/gfrs-rapporter/sa-skapar-vi-socialt-valmaende-bostadsomraden_v2.pdf?bustCache=1649766831086

Wedberg, K., 'Rasistisk eller modig? Rapporten Lägesbild Norrby upprör i Borås', *Hem & Hyra*, (2020-04-07), <https://www.hemhyra.se/nyheter/rasistisk-eller-modig-lagesbild-norrby-uppror-boras/>

Weimann, G., Berton, B. & Samouris, A., 'IS's global digital arenas: Strategy and platforms', in M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin (eds.), *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

Welten, L. & Abbas, T., *Critical Perspectives on Salafism in the Netherlands*, (Haag: International Centre for Counter-Terrorism, ICCT, 2021), <https://icct.nl/app/uploads/2021/04/Salafism-in-the-Netherlands.pdf>

Wiktorowicz, Q., 'Anatomy of the Salafi Movement', *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol.29, Nr.3, (2006): pp. 207-239.

Wiktorowicz, Q. (red.), *Islamic Activism: A Social Movement Theory Approach*, (Bloomington: Indiana University Press, 2004).

Wilson, T., *Foreign Funded Islamism Extremism in the UK*, (London: Centre for the Response to Radicalisation and Terrorism, Henry Jackson Society, 2017), <https://henryjacksonsociety.org/wp-content/uploads/2017/07/Foreign-Funded-Islamist-Extremism-final.pdf>

Winter, C., 'Making sense of the Islamic State's post-territorial (d)evolution: From "remaining and expanding" to "erosion and struggle"', i M. Ranstorp, L. Ahlerup & F. Ahlin, *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*, (kommande publikation).

Yin, R., *Case study research: Design and methods*, 5:e upplagan, (London: Sage Publications, 2014).

Yousefi, F. & Mokhtari, A., 'Samtliga sex förvarstagna islamister utvisas', *SVT Nyheter*, (2019-10-31), <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/samtliga-sex-forvarstagna-islamister-utvisas>

Yousuf, E., 'Förskola kopplas till våldsbejakande extremism', *Göteborgs-Posten*, (2021-02-04), <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/f%C3%B6rskolan-sn%C3%B6droppen-kopplas-till-v%C3%A5ldsbejakande-extremism-1.40904023>

Yousuf, E., 'Römossekolans på väg att starta ny skola i Vetenskapsskolans lokaler', *Göteborgs-Posten*, (2020-05-25), <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/r%C3%B6mossekolan-p%C3%A5-v%C3%A4g-att-starta-ny-skola-i-vetenskapsskolans-lokaler-1.28390265>

Ölund, J. & Westberg, A., 'Journalist riktar skarp kritik mot Norrbyrapporten: "Vi är allt annat än en homogen grupp"', *Borås Tidning*, (2020-02-03), <https://www.bt.se/boras/journalist-riktar-skarp-kritik-mot-norrbyrapporten-vi-ar-allt-annat-an-en-homogen-grupp/>

